Programmabegroting 2027

Gemeente Eemsdelta

Inhoudsopgave

Algemeen 4
Leeswijzer 5
Inleiding 7
Begroting in een oogopslag 11
Samenstelling bestuur en raad 12
Programma's 15
Leeswijzer 16
0. Bestuur en ondersteuning 17
1. Veiligheid 24
2. Verkeer, vervoer en waterstaat 39
3. Economie 45
4. Onderwijs 55
5. Sport, cultuur en recreatie 65
6. Sociaal domein 80
7. Volksgezondheid en milieu 100
8. Volkshuisvesting, ruimt.ordening, sted.vern. 114
9. Algemene dekkingmiddelen 127
10. Overhead 134
Paragrafen 139
Leeswijzer 140
A. Lokale heffingen 141
B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 150
C. Onderhoud kapitaalgoederen 156
D. Financiering 163
E. Bedrijfsvoering 168
F. Verbonden partijen 175
G. Grondbeleid 189
H. Aardbevingen de Baas 192
I. Eemsdelta in Balans 195
J. Openbaarheid (WOO) 198
Financiële begroting 199
Uiteenzetting financiële positie 201
Arbeidsrechtelijk gerelateerde verplichtingen 204
Overzicht baten en lasten per programma 206
Overzicht baten en lasten per taakveld 210

Incidentele baten en lasten per programma 213
Geprognotiseerde balans 219
Overzicht investeringen 220
Overzicht financieringsmiddelen 221
Overzicht reserves en voorzieningen 222
EMU saldo 226
Beleidsindicatoren 227
Bijlagen 229
1. Lijst met afkortingen 230
2. Berekening algemene uitkering gemeentefonds 232
3. Overzicht begrotingssubsidies 233

Algemeen

Leeswijzer

Deze gemeentebegroting voor 2027 is opgebouwd uit 3 delen, namelijk:

1 . Programmaplan

Het programmaplan is het inhoudelijke deel van de begroting. In dit deel staat wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen in 2027. In het programmaplan geven we per deelprogramma een overzicht van de lasten (uitgaven) en baten (inkomsten). In de begroting is een specificatie van de lasten en baten gegeven op taakveld-niveau.

Programma-indeling

Per programma geven we een analyse van de financiële wijzigingen ten opzichte van de Begroting 2026. Een deel van de afwijkingen komt voort uit raadsbesluiten die u eerder heeft genomen. Denk hierbij aan de Kadernota 2027, Tussenrapportages en de Begroting 2026. Deze wijzigingen staan in de toelichting aangegeven. Een negatief bedrag bij de lasten, is een nadeel (N) ten opzichte van de Begroting 2026. Dit betekent meer lasten in de Begroting 2027. Allereerst worden per programma op hoofdlijnen de mutaties uit de Begroting 2026 toegelicht en vervolgens alle mutaties ten opzichte van de Begroting 2026 (primair).

Beleidsindicatoren

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) hanteren gemeenten beleidsindicatoren. Dit is voor het toelichten van de maatschappelijke effecten in de programma's en de programmaverantwoording. De cijfers komen van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Vanaf nu staan de beleidsindicatoren in een totaaloverzicht in de bijlage opgenomen. In plaats van bij de afzonderlijke programma's.

2. Paragrafen

In het tweede gedeelte staan de paragrafen die wij verplicht moeten plaatsen in de begroting. Dit zijn: Bedrijfsvoering, Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Verbonden partijen, Grondbeleid en Openbaarheid (WOO). We hebben in onze begroting ook de paragraaf 'Aardbevingen de Baas' opgenomen. Dit omdat de gevolgen van de gaswinning voor onze gemeenschap van grote invloed zijn. Daarnaast hebben we

een paragraaf 'Eemsdelta in Balans' opgenomen. Dit om inzicht te geven in de voortgang van de realisatie van het pakket aan bezuinigingen dat u in 2021 heeft vastgesteld en het bezuinigingspakket 'Eemsdelta in Balans ronde 2' dat u in 2024 heeft vastgesteld.

3. Financiële begroting

In de financiële begroting staan samenvattende overzichten van onze financiële situatie. Daarnaast staan hier onder andere onze meerjarenbegroting, een overzicht van het in de begroting opgenomen investeringsplan en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

Naast de primitieve begroting 2026 wordt in enkele tabellen ook de actuele begroting 2026 (tot aan het zomerreces) gepresenteerd.

Met het vaststellen van de begroting 2027 stelt u ook de investeringen uit de jaarschijf 2027 vast van het overzicht investeringen.

Inleiding

Appingedam, oktober 2026

Voor u ligt de Begroting 2027 van de gemeente Eemsdelta. In de begroting zijn de kaders uit de Kadernota 2027 verwerkt, zoals u heeft vastgesteld op 1 juli 2026. De wijzigingen ten opzichte van de Kadernota 2027 lichten we toe in de 'Uiteenzetting financiële positie'. Dit is onderdeel van de Financiële begroting.

Financieel perspectief/ Kadernota 2027

De voorliggende begroting 2027-2030 is sluitend voor 2027. Voor 2028 en latere jaren is er sprake van een niet-sluitende begroting. Een sluitende begroting is een overzicht waarin de geschatte inkomsten en uitgaven aan elkaar gelijk zijn, of waar er zelfs nog wat geld overblijft. Bij een niet-sluitende begroting is het totaal aan geschatte uitgaven hoger dan het totaal aan geschatte inkomsten.

Het financieel perspectief van de Begroting 2027 is als volgt:

2027: € 95.000 voordelig

2028: € 1,7 miljoen nadelig

2029: € 3,0 miljoen nadelig

2030: € 4,9 miljoen nadelig

Structurele begrotingssaldo

Het structurele begrotingssaldo voor de jaren 2027-2030 ziet er als volgt uit:

*(Bedragen * € 1.000)*

Structureel begrotingssaldo	2027	2028	2029	2030
LASTEN				
Bruto lasten	281.585	264.315	247.811	248.327
Incidentele lasten	56.257	39.409	22.223	19.959
Incidentele toevoegingen reserves	504	2.951	-	-
Structurele lasten (a)	**224.824**	**221.955**	**225.588**	**228.368**
BATEN				
Bruto baten	281.680	262.600	244.762	243.374
Incidentele baten	53.581	32.272	24.254	23.164
Incidentele onttrekkingen reserves	2.941	12.429	2.124	586
Structurele baten (b)	**225.159**	**217.899**	**218.383**	**219.624**
Structureel begrotingssaldo (c=b-a)	334	-4.056	-7.205	-8.745

Ontwikkeling financieel perspectief na Kadernota 2027

Hieronder staan op hoofdlijnen de wijzigingen van het financieel perspectief van 2027 tot en met 2030 vanaf de Kadernota 2027 tot aan de voorliggende begroting 2027-2030. In de 'Uiteenzetting financiële positie' geven we een uitgebreide analyse. In elk van de jaren is het financieel perspectief verbeterd ten opzichte van het financieel perspectief zoals gepresenteerd bij de Kadernota 2027. Een positief bedrag in onderstaande tabel betekent een financieel voordeel.

		2027	2028	2029	2030
	Begrotingssaldo cfm Kadernota 2026	11.000	-3.640.000	-5.353.900	-6.273.900
	Afwijkingen ten opzichte van kadernota:				
1	Loonkostenontwikkeling en SW (en bijstelling voorzieningen)	419.900	883.000	864.000	887.000
2	Schatkistbankieren (nieuwe geldleningen, rente, investeringen)	1.634.000	450.000	1.267.000	613.000
3	Eerste Tussenrapportage 2026, Wmo	419.000	419.000	419.000	419.000
4	Jeugdzorg, besparing Stevig Lokaal Team	0	-110.000	-330.000	-550.000
5	Gratis openbaar vervoer, niet uit algemene reserve	-360.000	0	0	0
6	Eemsdelta digitaal, bewegzijweringsborden en RVV bebording niet uit algemene reserve	-696.000	0	0	0
7	Huishoudelijke hulp (mei circulaire 2026)	-700.000	0	0	0
8	Dividend aandelen RWE / Enexis	274.700	274.700	274.700	274.700
9	Septembercirculaire 2026/ wet versterking regie volkshuisvesting	32.000	-79.000	-92.000	-263.000
10	Vroegsignalering	-260.000			
11	Huiselijk geweld	-200.000			
12	Overige autonome ontwikkelingen	-479.900	87.600	-98.100	-60.400
	Actueel begrotingsaldo	94.700	-1.714.700	-3.049.300	-4.953.600

1) De ramingen voor de loonkosten zijn geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten. Daarbij is de verwachte cao-stijging neerwaarts bijgesteld van 5,2% naar 4,2%. Daarnaast vallen de pensioenlasten voor wethouders lager uit dan eerder geraamd. Deze ontwikkelingen leiden tot een structureel financieel voordeel van circa € 420.000 in 2027, oplopend tot ongeveer € 880.000 in de daaropvolgende jaren.

Voor 2027 wordt dit voordeel gedeeltelijk gemitigeerd doordat een incidentele toevoeging aan een personeels- en pensioenvoorziening noodzakelijk is. Hierdoor is het voordeel in dat jaar beperkter dan in de latere begrotingsjaren.

2) Op basis van een nieuwe liquiditeitsprognose zijn de verwachte kasstromen van de gemeente opnieuw doorgerekend. Dit heeft geleid tot een actualisatie van de renteopbrengsten uit schatkistbankieren, de planning en omvang van nieuw aan te trekken leningen en het gehanteerde interne rentepercentage.

Het financiële effect hiervan bedraagt ruim € 1 miljoen positief in 2027 en 2029 en enkele tonnen in 2028 en 2030. Het voordeel in 2027 wordt mede veroorzaakt doordat uit een herziene investeringsplanning blijkt dat reeds beschikbare investeringskredieten later worden besteed dan oorspronkelijk voorzien. Tevens ontvangen wij meer middelen van het Rijk dan eerder geraamd, terwijl de bijbehorende uitgaven pas in latere jaren plaatsvinden. Hierdoor blijft tijdelijk meer liquiditeit beschikbaar, waardoor minder externe financiering noodzakelijk is en hogere renteopbrengsten kunnen worden gerealiseerd.

3) Uit de Eerste Tussenrapportage blijkt dat enkele voordelen binnen de Wmo niet incidenteel, maar structureel van aard zijn. Deze voordelen kunnen daarom structureel worden opgenomen in de

begroting. Dit levert een positief financieel effect op en versterkt de structurele begrotingspositie van de gemeente.

4) Bij de eerdere verwerking van de financiële effecten van het programma Stevig Lokaal Team is een onjuiste vertaling gemaakt van de door de raad vastgestelde uitgangspunten uit het raadsvoorstel en de Kadernota 2027. De besparing die het Stevig Lokaal Team zal opleveren was hierdoor dubbel verwerkt in de Kadernota 2027. Deze onjuistheid wordt nu gecorrigeerd.

Als gevolg hiervan ontstaat een oplopend nadeel van ongeveer € 110.000 in 2028 tot € 550.000 in 2030. Deze correctie zorgt ervoor dat de begroting aansluit bij de daadwerkelijk vastgestelde beleidskeuzes en voorkomt dat te optimistische besparingen worden ingeboekt.

5/6) Bij de behandeling van de Kadernota 2027 is besloten om een aantal uitgaven in 2027 incidenteel ten laste van de algemene reserve te brengen, voor een totaalbedrag van € 1.056.000. Gezien het verbeterde financiële perspectief voor 2027 wordt deze tijdelijke dekking nu teruggedraaid en worden de lasten weer rechtstreeks in de begroting opgenomen.

Het betreft de volgende posten:

- Gratis openbaar vervoer: € 360.000.
- Eemsdelta Digitaal: € 441.000.
- Bewegwijzeringsborden: € 55.000.
- RVV-bebording: € 200.000.

Deze keuze vermindert de inzet van incidentele middelen en draagt bij aan een meer transparante en structurele financiering van beleid en uitvoering.

7) De gemeente ontvangt via de algemene uitkering een incidentele compensatie voor de kosten van huishoudelijke hulp als gevolg van een jaar uitstel in landelijke maatregelen. De bate via de algemene uitkering waren verwerkt in de Kadernota 2027. Vervolgens is beoordeeld of deze middelen ook aan het budget voor huishoudelijke hulp worden toegevoegd. Dat blijkt voor 2027 het geval te zijn, waardoor deze middelen zijn toegevoegd aan het betreffende budget. Per saldo leidt dit tot een incidenteel nadeel van € 700.000 in 2027.

8) Op basis van geactualiseerde verwachtingen kan de dividendopbrengst van Enexis structureel naar boven worden bijgesteld. Dit resulteert in een jaarlijks voordeel van ongeveer € 275.000.

Deze extra inkomsten versterken de structurele begrotingspositie. Tegelijkertijd blijft het dividend afhankelijk van de financiële prestaties van Enexis, waardoor toekomstige aanpassingen mogelijk blijven.

9) De septembercirculaire 2026 is doorgerekend. Per saldo is het effect nihil. We ontvangen een hoger accres en aanvullende middelen voor onder andere de Wet versterking regie volkshuisvesting. Deze middelen zijn voor het betreffende onderdeel in de begroting verwerkt. Per saldo resulteert dit in een klein voordeel voor 2027 en een nadeel voor de overige jaren.

10) Voor vroegsignalering wordt voor 2027 een incidenteel bedrag geraamd. Vroegsignalering is een onderdeel van het gemeentelijk schuldhulpverleningsbeleid en draagt bij aan het voorkomen van problematische schulden.

11) Op basis van de begroting 2027 voor huiselijk geweld blijkt een nadeel van € 5,2 miljoen voor de gehele regio. Het aandeel van Eemsdelta hierin bedraagt € 200.000.

12) Naast bovengenoemde mutaties zijn diverse kleinere technische en financiële aanpassingen verwerkt. Individueel zijn deze wijzigingen beperkt van omvang, maar gezamenlijk dragen zij bij aan een actueler en betrouwbaarder meerjarenbeeld. Er is onder andere incidenteel geld beschikbaar gesteld voor ecologisch bermbeheer, de bestrijding van bomenziekte, taalhuiscoordinator en lokale publiekstrekkers, zodat inwoners met een smalle beurs ook van de kermis kunnen genieten.

Hiernaast hebben er nog enkele kleine aanpassingen in de begroting plaatsgevonden.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders,

K. van der Wal B. Visser

Gemeentesecretaris Burgemeester

Begroting in een oogopslag

Begroting 2027 in één oogopslag

Wat willen we bereiken in 2027 en wat gaat het gekost?

In de begroting geeft het college aan wat het wil bereiken in 2027 en waar het geld aan uitgegeven wordt. Op deze infographic zie je in één oogopslag de 11 programma's, de bijbehorende inkomsten en uitgaven (in miljoenen euro's) en de belangrijkste resultaten. De volledige jaarrekening is te vinden op www.eemsdelta.nl/financiele-documenten

Vaststelling door de raad: 11 november 2026.

Financieel overzicht: baten en lasten op hoofdlijnen

Programma	Baten	Lasten
Bestuur en ondersteuning	€ 1,2 mln	€ 5,6 mln
Veiligheid	€ 8,2 mln	€ 14,5 mln
Verkeer, vervoer en waterstaat	€ 3,6 mln	€ 17,4 mln
Economie	€ 0,3 mln	€ 2,0 mln
Onderwijs	€ 4,4 mln	€ 10,0 mln
Sport, cultuur en recreatie	€ 1,2 mln	€ 19,9 mln
Sociaal Domein	€ 38 mln	€ 124,1 mln
Volksgezondheid en milieu	€ 14,2 mln	€ 18,9 mln
Volkshuisvesting, ro en stedelijke vernieuwing	€ 36,2 mln	€ 42,5 mln
Alg. dekkingsmiddelen	€ 173,9 mln	€ 2,5 mln
Overhead	€ 0,4 mln	€ 23,9 mln
TOTAAL 2027	€ 281,7 mln	€ 281,6 mln

Baten (inkomsten) **€ 281,7 mln**
Bijdragen van rijk en medeoverheden, lokale belastingen, en overige baten

Lasten (uitgaven) **€ 281,6 mln**
Totaal begroot op alle 11 programma's in 2027.

netto resultaat **€ 0,1 mln**

€ 17,4 mln
VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Wij zorgen voor een toekomstbestendige openbare ruimte die toegankelijk, functioneel en van voldoende kwaliteit is.

€ 19,9 mln
SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Sport, cultuur en recreatie en openbaar groen zijn belangrijke dragers voor de leefbaarheid van de wijken en dorpen.

€ 26,4 mln
OVERHEAD EN ORGANISATIE

De algemene uitkering van het Rijk valt in dit programma net als de inning van de OZB en de ondersteuning van de gemeentelijke organisatie.

€ 42,5 mln
VOLKSHUISVESTING, RO EN STEDELIJKE VERNIEUWING

Wij werken aan een gemeente waar het prima wonen, werken en verblijven is.

€ 5,6 mln
BESTUUR EN ONDERSTEUNING

We werken met onze dienst-verlening voor onze inwoners, ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

€ 10,0 mln
ONDERWIJS

Wij zorgen met onderwijshuisvesting, projecten en programma's dat kinderen zo optimaal mogelijke kansen hebben.

€ 2,0 mln
ECONOMIE

Wij willen een aantrekkelijke gemeente zijn waar het prima werken, ondernemen, recreëren en verblijven is.

€ 14,5 mln
VEILIGHEID

We werken aan een gemeente waar inwoners zich veilig voelen.

€ 124,1 mln
SOCIAAL DOMEIN

Alle inwoners doen naar vermogen volwaardig mee en krijgen waar nodig ondersteuning.

€ 18,9 mln
VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Wij werken aan een schone en gezonde leefomgeving en zetten in op duurzaamheid en verduurzaming.

Samenstelling bestuur en raad

Samenstelling gemeenteraad (2026-2030)

De gemeenteraad bepaalt namens inwoners de hoofdlijnen van het beleid van de gemeente. Daarnaast controleert de raad het college van B en W. De gemeenteraad van Eemsdelta heeft 27 raadsleden.

Fractie	Aantal zetels	Fractievoorzitter
Lokaal Belang Eemsdelta	11	Nick Boersma
Progressief Nederland (PRO)	3	Jan Chris Wagenaar
VVD	3	Rob Kok
CDA	3	Marnick Joustra
ChristenUnie	2	Gerrit-Jan Steenbergen
SP (Socialistische Partij)	2	Anthony Williams
Eerlijk Democratisch Eemsdelta (EDE)	2	Janny Volmer-Kuiper
Volt	1	Cees van Ekelenburg
Totaal aantal zetels	**27**	

College van B en W

Het college van burgemeester en wethouders (B en W) vormt het bestuur van de gemeente. Hieronder volgt een overzicht van de samenstelling van het college van B en W en de taakverdeling binnen het college.

Portefeuilleverdeling collegeleden:

Portefeuillehouder	Portefeuille
Burgemeester Ben Visser	Openbare orde en veiligheid/ vergunningverlening, toezicht en handhaving APV en bijzondere wetten/ algemene bestuurlijke aangelegenheden en regionale samenwerking/ klantencontact/ voorlichting, communicatie en representatie/ personeel en organisatie/ informatieveiligheid en privacy.
Annalies Usmany-Dallinga (Lokaal Belang Eemsdelta) 1e loco	Ruimtelijke ordening en ontwikkellocaties/ wonen en leefbaarheid/ volkshuisvesting/ versterkingsopgave (agenda voor Herstel) - Stuurgroep Nij Begun/ Nationaal Programma Groningen/ centrummanagement en stadspromotie. Projecten: Huis van Cultuur en Bestuur/ Centrumontwikkeling Delfzijl Zuid-Oost/ Perspectieflocaties/ Huis van de Wijk Delfzijl en Appingedam/ Maatregel 14 Nij Begun (1e verantwoordelijke).
Jan Menninga (Lokaal Belang Eemsdelta) 2e loco	Financiën en belastingen/ sport/ vergunningverlening, toezicht en handhaving/ vastgoed en grondexploitaties/ inkoop en aanbesteding. Projecten: Kustontwikkeling Eemszijlen/ Urban Sports Park en de Koppelplaats-Campusontwikkeling (1e verantwoordelijke)/ Huisvesting gemeentewerf (1e verantwoordelijke)/ Maatregel 14 Nij Begun (2e verantwoordelijke).
Eduard Mulder (VVD) 3e loco	Werk, participatie en inkomen, economie (inclusief economische agenda Nij Begun)/ vrijetijdseconomie (recreatie/toerisme)/ armoedebeleid/ duurzaamheid/ klimaat, energie en milieu (inclusief isolatieaanpak Nij Begun)/ landbouw en natuur. Projecten: Regionale Energie Strategie.
Gert Drenth (ChristenUnie) 4e loco	Jeugd en jeugdzorg/ onderwijs/ zorg (inclusief sociale agenda Nij Begun)/ gezondheid/ kunst en cultuur/ Wadden/ monumentenzorg en erfgoed. Projecten: Monumentencluster ’t Zandt/ Urban Sports Park en de Koppelplaats - Campusontwikkeling (2e verantwoordelijke).
Martijn Meijer (Lokaal Belang Eemsdelta) 5e loco	Beheer openbare ruimte en rioleringen (inclusief begraafplaatsen)/verkeer en vervoer/ participatie, gebiedsregie en bewonersinitiatieven/ welzijn/ afval/ Wmo, maatschappelijke opvang en beschermd wonen/ informatisering en automatisering.

Portefeuillehouder	Portefeuille
	Projecten: Huisvesting gemeentewerf (2e verantwoordelijke).
Gemeentesecretaris/ algemeen directeur Klaas van der Wal	Verantwoordelijk voor de gemeentelijke organisatie. Eerste aanspreekpunt college.

Op onderstaande foto staan (van links naar rechts): Gert Drenth, Eduard Mulder, burgemeester Ben Visser, Annalies Usmany-Dallinga, Jan Menninga, Martijn Meijer en gemeentesecretaris Klaas van der Wal.

Programma's

Leeswijzer

Programmaplan

Het programmaplan is het inhoudelijke deel van de begroting. In dit deel staat "wat we willen bereiken?" en "wat we daarvoor gaan doen in 2027?". In het programmaplan geven we per deelprogramma een overzicht van de lasten (uitgaven) en baten (inkomsten). In de begroting is een specificatie van de lasten en baten gegeven op taakveld-niveau.

Programma-indeling

Per programma geven we een analyse van de financiële wijzigingen ten opzichte van de Begroting 2026. Een deel van de afwijkingen komt voort uit raadsbesluiten die u eerder heeft genomen. Denk hierbij aan de Kadernota 2027 (ook bezuinigingen in het kader van Eemsdelta in Balans ronde 2 (EIB2)), Tussenrapportages en de Begroting 2026. Deze wijzigingen staan in de toelichting aangegeven. Een negatief bedrag bij de lasten, is een nadeel (N) ten opzichte van de Begroting 2026 (primair). Dit betekent meer lasten in de Begroting 2027.

Nieuw is dat naast de cijfers van de primitieve Begroting 2026 ook de cijfers van de actuele begroting 2026 (stand na raadsvergadering juli 2026) worden gepresenteerd.

Beleidsindicatoren

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) hanteren gemeenten beleidsindicatoren. Dit is voor het toelichten van de maatschappelijke effecten in de programma’s en de programmaverantwoording. De cijfers zijn afkomstig van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Vanaf nu zijn de beleidsindicatoren in een totaaloverzicht in de bijlage opgenomen. In plaats van bij de afzonderlijke programma's.

0. Bestuur en ondersteuning

Wat willen we?

Om tot de beste plannen te komen voor onze gemeente, zetten we de bestuurscultuur die gebaseerd is op collegiaal bestuur, samenwerken en samen leren, voort. Wij werken voor onze inwoners, ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Alle inwoners en bezoekers moeten digitaal, telefonisch, per post en persoonlijk makkelijk hun weg kunnen vinden.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 0.1 Bestuur
- 0.2 Burgerzaken
- 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Verbonden partijen
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

- Vereniging van Waddenzeegemeenten
- Vereniging van Nederlandse gemeenten
- Vereniging Groninger gemeenten

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Algemeen mandaatbesluit	2021
Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid	2021
Controleverordening	2023

Omschrijving	Vaststelling
Controleprotocol	2023
Verordening garantstellingen	2021
Coalitieakkoord Eemsdelta 'Samen werken aan onze toekomst'	2021
College-uitvoeringsprogramma	2021
Verordening rekenkamercommissie	2024
Visie Eemsdelta is dichtbij	2021
Legesverordening	jaarlijks
Inspraakverordening	2021
Reglement van orde van de raad	2021
LeidRaad Eemsdelta	2021
Participatiebeleid	2022
Nota verbonden partijen	2024
Mandaatbesluit griffier 2025	2025
Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Eemsdelta	2025

Ontwikkelingen

Er zijn geen ontwikkelingen.

Thema 1: onze inwoners en nabijheid

De raad brengt elk jaar werkbezoeken aan verschillende wijken en dorpen in het gebied om in gesprek te gaan met de inwoners. Ook bezoekt de raad organisaties en/of bedrijven in onze gemeente. We informeren inwoners en organisaties via de website en het Gemeentenieuws in huis-aan-huiskrant de Eemsbode over bijvoorbeeld:

> de verschillende mogelijkheden waarop zij in contact kunnen komen met de gemeenteraad

> wanneer de raad vergadert en besluiten neemt

> welke besluiten zijn genomen.

De vergaderingen van de raad en raadscommissie zenden wij rechtstreeks uit en zijn later terug te kijken.

De gemeenteraad biedt in 2027 en 2029 de cursus politiek actief aan voor inwoners vanaf 16 jaar om het democratisch besef te vergroten, inzicht te krijgen hoe de plaatselijke politiek werkt en inwoners invloed kunnen uitoefenen op besluitvorming.

De gemeenteraad ontvangt elk jaar leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs in de raadzaal om hen kennis te laten maken met de lokale democratie.

Als gemeente Eemsdelta reiken we elk jaar de waarderingsprijs uit. Dit is een blijk van waardering voor 1 of meer inwoners, organisaties en/of ondernemers die zich maatschappelijk verdienstelijk hebben gemaakt binnen de gemeente Eemsdelta.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Zichtbaarheid en nabijheid van gemeentebestuur in de gemeente. Versterken bewustzijn lokale democratie en vergroten burgerbetrokkenheid.	Regelmatig op werkbezoek bij inwonersinitiatieven, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Aanbieden cursus politiek actief voor inwoners en het spel 'democracity' voor scholieren.

Thema 2: dienstverlening

We zijn dichtbij: aan de balie, telefoon, online en in dorpen en wijken. De dienstverlening is klantgericht en betrouwbaar en we zoeken samen naar oplossingen. We laten onze inwoners weten wat ze van onze dienstverlening kunnen verwachten. We zien steeds meer vraag naar digitale dienstverlening. Daarnaast weten inwoners ook steeds vaker hun weg te vinden via sociale media. Vanuit de Rijksoverheid komen er nieuwe wetten als het gaat om de onlinedienstverlening. We bieden steeds meer online aan en zorgen ervoor dat onze website steeds voldoet aan de wettelijke eisen, zoals digitale toegankelijkheid. Dit is een doorlopend proces.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Wij richten de dienstverlening zo in dat alle inwoners en bezoekers eenvoudig via alle kanalen van de gemeente hun weg vinden.	De fysieke dienstverlening via de balies in Appingedam, Delfzijl en Loppersum blijft behouden totdat het nieuwe Huis van Cultuur en Bestuur gereed is. Voor inwoners die niet naar een gemeentelijke locatie kunnen komen, bieden wij waar nodig maatwerk in de vorm van huisbezoeken. Onze digitale dienstverlening richten we in volgens de wet digitale toegankelijkheid, zodat alle inwoners, ongeacht eventuele beperkingen, gebruik kunnen maken van onze online diensten.

Thema 3: gebiedsgericht werken en participatie

In 2027 geven we uitvoering aan de in 2026 vastgestelde participatieverordening, waarin de uitgangspunten van ons participatiebeleid nog steviger zijn vastgelegd. Hiermee versterken en vergroten we de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid, projecten en programma's.

Door gebiedsgericht te werken sluiten we beter aan bij wat er leeft in dorpen en wijken en benutten we de kennis, ervaring en initiatieven uit de samenleving. Zo werken we, in lijn met het coalitieakkoord *Samen Vooruit*, aan een gemeente die samen met haar inwoners vormgeeft aan de toekomst van Eemsdelta.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Participatie en gebiedsgericht werken zijn stevig verankerd in de gemeentelijke werkwijze, zodat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties invloed kunnen uitoefenen op ontwikkelingen in hun leefomgeving.	De participatieverordening toepassen en verankeren in beleids- en uitvoeringsprocessen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Gebiedsgericht werken verder ontwikkelen als manier om samen met inwoners aan lokale opgaven te werken. Medewerkers ondersteunen bij het inzetten van passende participatievormen. Dorps- en wijkorganisaties, ondernemers en maatschappelijke partners actief betrekken bij ontwikkelingen in hun omgeving. Inwonersinitiatieven faciliteren en stimuleren waar deze bijdragen aan de leefbaarheid van dorpen en wijken. Leren van participatietrajecten door ervaringen te evalueren en te delen binnen de organisatie.
De gebiedskompassen beter benutten als instrument voor gebiedsgericht werken, zodat beleidskeuzes en investeringen beter aansluiten bij de behoeften, ontwikkelingen en opgaven in onze dorpen en wijken.	De inhoud van de gebiedskompassen doorontwikkelen, de enquêtes afstemmen op de informatiebehoefte van de organisatie en het gebruik van de gebiedskompassen bij beleidsvorming en gebiedsgerichte opgaven stimuleren.
Medewerkers beschikken over de kennis en vaardigheden om participatie effectief en passend toe te passen in hun dagelijkse werkzaamheden.	We versterken de deskundigheid op het gebied van participatie door trainingen, kennisdeling, coaching en intervisie en ondersteunen medewerkers en leidinggevenden bij het toepassen van participatie in de praktijk.
Met een online particitpatietool meer en diverse inwoners op een toegankelijke manier betrekken bij gemeentelijke plannen, projecten en beleidsontwikkeling.	We ontwikkelen samen met andere Groningse gemeenten een online participatietool en bereiden de invoering voor, zodat deze in 2027 kan worden ingezet naast bestaande participatievormen.

Verbonden partijen

Naam	Openbaar belang en doel
Vereniging van Waddenzeegemeenten.	Een gezamenlijk gemeentelijk Waddenzeebeleid voeren. Adviseren van gemeenten over regelgeving, bestuur en beheer Waddenzeegebied, onderhouden contacten met belanghebbende instanties.

Naam	Openbaar belang en doel
Eems Dollard Regio	Bevordering, ondersteuning en coördinatie van de regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar deelnemers op vrijwel alle beleidsgebieden.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin vergelijken we de raming in een begrotingsjaar met de raming van het voorgaande begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 0: Bestuur en ondersteuning	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**998**	**1.030**	**1.221**	**1.216**	**1.216**	**1.216**	**1.216**
Structureel	998	1.030	1.221	1.216	1.216	1.216	1.216
Incidenteel	0	0	0	0	0	0	0
Lasten	**-6.429**	**-5.226**	**-5.445**	**-5.619**	**-5.342**	**-5.446**	**-5.678**
Structureel	-5.080	-5.226	-5.238	-5.619	-5.342	-5.446	-5.678
Incidenteel	-1.349	0	-207	0	0	0	0
Reservemutaties	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserve	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma 0	**-5.431**	**-4.196**	**-4.224**	**-4.403**	**-4.126**	**-4.230**	**-4.462**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring afwijking	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	0	V	0	0	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
De aantallen aanvragen voor Burgerlijke Stand, reisdocumenten, rijbewijzen, BRP en overige producten van Publiekszaken vallen hoger uit dan eerder geraamd. Als gevolg van deze hogere afname worden ook de legesopbrengsten naar boven bijgesteld.	-114	N	0	0	0
T1 2026:Taakveldwijziging Vastgoedobjecten	268	V	0	0	0
Als gevolg van een herziening van de taakveldverdeling zijn werkzaamheden en budgetten verschoven tussen Programma 5 en Programma 8. Deze wijziging zorgt voor een betere aansluiting tussen de uitgevoerde activiteiten en de betreffende programma's.	75	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	-43	N	0	0	0
Totaal	186	V	0	0	0
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	28	V	0	0	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma’s.	-112	N	0	0	0
Conform de uitgangspunten van de begroting wordt de voorziening voor pensioenen van bestuurders (APPA) jaarlijks aangepast voor indexatie. Voor het huidige jaar is een indexatiepercentage van 4,2% toegepast.	-254	N	254	0	0
Voor de pensioenverplichtingen van voormalig bestuurders is een voorziening gevormd. Hierdoor is de in de begroting opgenomen structurele storting voor deze verplichtingen niet langer nodig. Het daarmee gemoeide budget kan structureel vrijvallen.	314	V	0	0	0
T2 2025; bestuurlijke samenwerking (010)	-56	N	0	0	0
T1 2026:Taakveldwijziging Vastgoedobjecten	-366	N	-29	-114	-249
De aantallen aanvragen voor Burgerlijke Stand, reisdocumenten, rijbewijzen, BRP en overige producten van Publiekszaken vallen hoger uit dan eerder geraamd. Als gevolg van deze hogere afname worden ook de legesuitgaven naar boven bijgesteld.	49	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	5	V	53	9	17

Verklaring afwijking	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Totaal	-393	N	277	-104	-233

1. Veiligheid

Wat willen we?

Veiligheid

Wij willen een gemeente zijn waar inwoners zich veilig voelen. Veiligheid raakt aan de kern van een leefbare samenleving en is een belangrijke randvoorwaarde voor het welzijn van onze inwoners en ondernemers.

In 2025 hebben we het Integraal Veiligheidsbeleid 2026–2029 vastgesteld. Hierin staan de prioriteiten benoemd voor de komende jaren. De komende periode zetten wij in op:

- De aanpak van ondermijning; onder andere door te investeren in een betere informatiepositie, signalering en gebiedsgerichte interventies.
- Het beperken van criminaliteit én het vergroten van het veiligheidsgevoel, met speciale aandacht voor veelvoorkomende criminaliteit.
- Het terugdringen van jeugdoverlast; in samenwerking met onder andere jongerenwerk, onderwijs en zorg.

Als gemeente hebben we een regierol op het gebied van openbare orde en veiligheid. Dit doen we niet alleen. We werken nauw samen met ketenpartners zoals politie, het Openbaar Ministerie, zorgpartners, woningcorporaties en welzijnsorganisaties. Ook stemmen we met de Groninger gemeenten af om op meerdere beleidsterreinen gezamenlijk op te trekken en slagkracht te bundelen.

Onze aanpak is gebiedsgericht. Dat betekent dat we de veiligheidsopgaven vertalen naar de lokale situatie in wijken, dorpen en kernen. Hier stemmen we af, wisselen we informatie uit en bepalen we gezamenlijke acties. De verbinding tussen veiligheid en andere domeinen zoals zorg, toezicht en handhaving, vergunningverlening en openbare ruimte is essentieel.

Uiteraard werken we binnen de wettelijke kaders, zoals de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Wet politiegegevens (WPG).

Daarnaast maken we gebruik van de kansen die de Regio Deal Eemsdelta biedt. Via deze Regio Deal werken we samen met regionale partners aan het versterken van leefbaarheid, het tegengaan van ondermijning, het vergroten van de sociale weerbaarheid en het verbeteren van de veiligheid in kwetsbare gebieden. Dit sluit naadloos aan op onze integrale en gebiedsgerichte werkwijze.

Met dit beleid leggen we een goede basis voor een veilige woon-, werk- en leefomgeving voor onze inwoners, nu en in de toekomst.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 1.1 Crisisbeheersing en brandweer
- 1.2 Openbare orde en veiligheid

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Aardbevingen de Baas
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

- Veiligheidsregio

Beleidskaders

Omschrijving Vaststelling	
Lokaal programma Eemsdelta (NPG)	2021
Subsidieverordening Batch 1.588 Appingedam	2019
Algemene plaatselijke verordening Eemsdelta	2022
Subsidieverordening Batch 1.588 Delfzijl	2019
Integraal veiligheidsbeleid gemeente Eemsdelta 2026-2029	2026
Horecabeleid	2024
Paracommerciële verordening	2024
Beleidsnota Externe Veiligheid	2025
Subsidieregeling gebiedsoverstijgende plannen Maatregel 14 Eemsdelta	2026
Subsidieregeling dorps- en wijkvisies maatregel 14 Eemsdelta	2025
Evenementenbeleid	2024

Ontwikkelingen

In 2027 geven we verder uitvoering aan het Integraal Veiligheidsbeleid 2026–2029. Samen met onze partners werken we aan de veiligheidsprioriteiten die voor Eemsdelta zijn vastgesteld. Daarbij

houden we oog voor nieuwe landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen. Waar nodig passen we onze inzet hierop aan. De samenwerking met onder andere politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidsregio Groningen, RIEC en maatschappelijke partners blijft hierbij van groot belang.

Wijkgerichte aanpak veiligheid

In 2027 versterken we de verbinding tussen veiligheid en de wijkgerichte aanpak binnen Eemsdelta. Veiligheid is een belangrijk onderdeel van de leefbaarheid in dorpen en wijken. Daarom brengen we veiligheidsvraagstukken nadrukkelijker in bij wijk- en dorpsgerichte processen. Onderwerpen als sociale veiligheid, digitale veiligheid, overlast en ondermijning krijgen hierin een plek. Samen met inwoners, procesbegeleiders en partners kijken we welke signalen en aandachtspunten er lokaal spelen en welke aanpak daarbij past.

Aanpak van ondermijning

We zetten de aanpak van ondermijnende criminaliteit in 2027 voort en bouwen deze verder uit. Daarbij werken we informatiegestuurd en integraal samen met onze partners. We voeren controles uit, versterken onze informatiepositie en besteden aandacht aan locaties en branches die kwetsbaar kunnen zijn voor ondermijnende activiteiten. Waar nodig zetten we het beschikbare bestuurlijke en juridische instrumentarium in. Daarnaast blijven we investeren in bewustwording en het herkennen en melden van signalen van ondermijning.

Maatschappelijke weerbaarheid

In 2027 werken we verder aan de weerbaarheidsopgave. Daarbij bereiden we inwoners, organisaties en de gemeente beter voor op langdurige of grootschalige verstoringen, zoals uitval van elektriciteit, drinkwater, communicatievoorzieningen of andere vitale voorzieningen. We zetten in op bewustwording, zelfredzaamheid en een duidelijk handelingsperspectief voor inwoners. Hierbij is onder andere aandacht voor het belang van een noodpakket en de voorbereiding op situaties waarin mensen gedurende enige tijd op zichzelf en hun omgeving zijn aangewezen. Samen met onze partners kijken we daarnaast hoe lokale netwerken, dorpen en wijken kunnen bijdragen aan een weerbare samenleving

Thema 1: veilige leef- en woonomgeving

Een veilige woon-, werk- en leefomgeving vormt de basis voor een sterke, leefbare en toekomstbestendige gemeente. Onze ambitie is het creëren van een veilige en veerkrachtige samenleving waarin inwoners, ondernemers en bezoekers zich gehoord, beschermd en ondersteund voelen. Veiligheid gaat daarbij verder dan alleen handhaving; het omvat ook leefbaarheid, sociale samenhang, weerbaarheid en vertrouwen in de overheid.

We kiezen daarom voor een integrale en gebiedsgerichte aanpak van veiligheidsvraagstukken. Door onze informatiepositie te versterken, signalen vroegtijdig op te pakken en intensief samen te werken met inwoners, handhavingsdiensten, zorgpartners, jongerenwerk, woningcorporaties en de veiligheidsregio, kunnen wij sneller en effectiever inspelen op ontwikkelingen in de samenleving. Preventie staat daarbij voorop, maar waar nodig treden wij daadkrachtig en zichtbaar op.

Binnen deze bestuursperiode ligt de nadruk op het versterken van de leefbaarheid en veiligheid in wijken en dorpen, het tegengaan van ondermijnende criminaliteit, het vergroten van de digitale en maatschappelijke weerbaarheid en het investeren in zichtbare handhaving. Ook zetten wij in op een

sterke verbinding tussen zorg en veiligheid, zodat problematiek vroegtijdig wordt gesignaleerd en escalatie zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Met deelname aan regionale samenwerkingsverbanden, zoals de Regionale Aanpak Ondermijning en de Regio Deal, versterken wij onze positie binnen de veiligheidsketen en werken wij gezamenlijk aan een veilige en weerbare regio. Tegelijkertijd investeren wij lokaal in bewustwording, preventie en de betrokkenheid van inwoners bij hun eigen leefomgeving.

Daarnaast blijven wij investeren in crisisbeheersing en fysieke veiligheid. De voorbereidingen voor de nieuwbouw van de brandweerkazerne in Delfzijl vormen hierin een belangrijke stap, zodat ook in de toekomst kwalitatief hoogwaardige brandweerzorg gewaarborgd blijft.

Met deze aanpak bouwen wij samen met onze inwoners en partners aan een veilig, leefbaar en weerbaar Eemsdelta, passend bij de ambities uit het coalitieakkoord *Samen Vooruit*.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen
1. Vergroten van de veiligheid en leefbaarheid in wijken en dorpen	• Het verder uitrollen van de wijkgerichte veiligheidsaanpak in samenwerking met inwoners, politie, boa's, jongerenwerk, woningcorporaties en gebiedsregisseurs. • Organiseren van jaarlijkse wijkbijeenkomsten over veiligheid en leefbaarheid. • Vergroten van de zichtbaarheid en inzet van boa's in de openbare ruimte. • Aansluiten bij de Regio Deal om veiligheid en leefbaarheid in wijken en dorpen te versterken.
2. Versterken van de aanpak van ondermijnende criminaliteit	• Structurele deelname aan het Regionaal Interventieteam en uitvoeren van branchegerichte controles. • Actualiseren en toepassen van het BIBOB-beleid ter voorkoming van criminele inmenging. • Voortzetten en uitbreiden van de wijkgerichte aanpak ondermijning in kwetsbare gebieden. • Vergroten van bewustwording en meldingsbereidheid onder inwoners en ondernemers.
3. Voorkomen dat jongeren betrokken raken bij criminaliteit en overlast	• Voortzetten van het Preventie- en Interventieteam (PIT). • Intensiveren van de samenwerking met scholen, jongerenwerk, politie en het Zorg- en Veiligheidshuis. • Inzetten op vroegsignalering, voorlichting en preventieve interventies gericht op jeugdgroepen en risicogedrag. • Gericht inzetten van jongerenwerk binnen de wijkgerichte veiligheidsaanpak.
4. Versterken van de aanpak binnen zorg en veiligheid	• Versterken van de samenwerking tussen zorg-, veiligheids- en sociaal domeinpartners. • Het verder implementeren en toepassen van AVE-methodiek voor een sluitende aanpak bij complexe casuïstiek. • Inzetten op vroegsignalering van overlast en

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen
	veiligheidsproblemen rondom personen met onbegrepen gedrag. • Realiseren van maatwerkoplossingen door domeinoverstijgende samenwerking.
5. Verhogen van de digitale weerbaarheid van inwoners, ondernemers en organisatie	• Organiseren van bewustwordingscampagnes en cyberweerbaarheidsactiviteiten. • Voortzetten van educatieve programma's zoals Hackshield voor kinderen en jongeren. • Intensiveren van de samenwerking met de digitale wijkagent en ketenpartners. • Versterken van de gemeentelijke digitale infrastructuur en voorbereiding op cybercrisissituaties.
6. Versterken van crisisbeheersing en fysieke veiligheid	• Voorbereiden van de nieuwbouw van de brandweerkazerne in Delfzijl, inclusief ontwerp, aanbesteding en vergunningverlening. • Versterken van de samenwerking met brandweer, politie, veiligheidsregio en andere crisispartners. • Vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid door voorlichting, crisiscommunicatie en zelfredzaamheidsinitiatieven. • Uitvoeren van maatregelen voor objecten zonder bluswatervoorziening ter verbetering van de brandveiligheid.
7. Versterken van toezicht, handhaving en zichtbare aanwezigheid	• Uitbreiden van de boa-capaciteit voor extra toezicht en handhaving in de wijken. • Gebiedsgericht samenwerken tussen boa's en wijkagenten volgens het handhavingsarrangement. • Gerichte inzet op overlastlocaties en verkeersveiligheid. • Actief handhaven op leefbaarheids- en verkeersovertredingen binnen de bevoegdheden van boa's.
8. Versterken van een weerbare samenleving	• Bevorderen van meldingsbereidheid en betrokkenheid van inwoners bij veiligheid. • Ondersteunen van buurt- en wijkverenigingen bij voorbereiding op incidenten en crises. • Organiseren van trainingen en voorlichting gericht op zelfredzaamheid en weerbaarheid. • Stimuleren van samenwerking tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en veiligheidspartners.

Thema 2: jeugd & veiligheid

Ambitie

Wij streven naar een gemeente waarin jongeren veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien. Jongeren verdienen een omgeving waarin zij zich kunnen ontwikkelen, gehoord worden en perspectief ervaren. Tegelijkertijd willen we voorkomen dat jongeren betrokken raken bij overlast, criminaliteit of ondermijnende activiteiten. Daarom zetten we in op preventie, vroegsignalering en een sterke samenwerking tussen onderwijs, zorg, veiligheidspartners en jongerenwerk.

Wij willen een gemeente zijn waar jongeren zich thuis en veilig voelen, maar waar ook duidelijk grenzen worden gesteld wanneer gedrag leidt tot overlast of onveiligheid. We investeren in bewustwording, weerbaarheid en begeleiding, zodat jongeren beter bestand zijn tegen negatieve invloeden, groepsdruk en criminele verleidingen. Daarbij kijken we niet alleen naar repressie, maar juist naar de onderliggende problematiek en de kansen die jongeren nodig hebben om zich positief te ontwikkelen.

Jeugdoverlast en leefbaarheid

De straat en openbare ruimte zijn belangrijke ontmoetingsplekken voor jongeren. In sommige wijken en dorpen leidt dit alleen tot overlastsituaties of gevoelens van onveiligheid bij inwoners. Jeugdoverlast vraagt om een gerichte en gebiedsgerichte aanpak, waarbij we niet alleen kijken naar handhaving, maar ook naar contact, begeleiding en preventie.

Door de samenwerking tussen jongerenwerk, handhavingspartners, scholen, HALT, VNN (Verslavingszorg Noord Nederland) en zorgpartners, o.a. binnen het Risico Jongeren Overleg (RJO), versterken we de vroegsignalering en kunnen problemen sneller worden aangepakt. Daarbij willen we vraaggericht werken: aansluiten bij wat jongeren daadwerkelijk nodig hebben en zichtbaar aanwezig zijn op plekken waar overlast of risico’s ontstaan.

Voorkomen van jonge aanwas in criminaliteit

Ook in de gemeente Eemsdelta zien we signalen dat jongeren vatbaar zijn voor criminele beïnvloeding en ondermijnende activiteiten, waaronder drugscriminaliteit. Jongeren worden soms op jonge leeftijd geconfronteerd met verleidingen zoals snel geld verdienen, groepsdruk of online criminaliteit. Het is belangrijk om deze signalen vroegtijdig te herkennen en jongeren weerbaar te maken tegen dergelijke invloeden.

Samen met scholen, jongerenwerk en ketenpartners investeren we daarom in bewustwording en preventie. We willen jongeren helpen om sterker in hun schoenen te staan, betere keuzes te maken en perspectief te houden op school, werk en samenleving. Door op tijd passende ondersteuning in te zetten, voorkomen we zoveel mogelijk dat jongeren afglijden richting criminaliteit of overlastgevend gedrag.

Samenwerking binnen jeugd en veiligheid

Een effectieve aanpak van jeugd en veiligheid vraagt om een sterke ketensamenwerking. Binnen gemeente Eemsdelta werken verschillende partners nauw samen, waaronder jongerenwerk, politie, boa’s, HALT, VNN, onderwijs, leerplicht, zorg- en veiligheidspartners en het Zorg- en Veiligheidshuis. Door informatie, signalen en expertise te bundelen, ontstaat een beter beeld van wat er speelt binnen wijken, scholen en jongerengroepen.

Daarnaast zetten wij het Preventie- en Interventieteam (PIT) voort, zodat jongeren die extra aandacht of begeleiding nodig hebben vroegtijdig in beeld komen. Waar problematiek complexer

wordt, wordt opgeschaald naar het Zorg- en Veiligheidshuis om gezamenlijk tot een passende aanpak te komen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1. Verminderen van jeugdoverlast en vergroten van de leefbaarheid in wijken en dorpen	- Doorontwikkeling jongerenwerk in samenhang met jongerenopbouwwerk. Hiervoor versterken we het opdrachtgeverschap en maken we efficiënt gebruik van de beschikbare middelen om de doorontwikkeling te versnellen. We zetten onder andere in op het ontwikkelen van online jongerenwerk, het creëren van een mobiele ontmoetingsplek en monitoring van het effect van de inzet.
2. Voorkomen dat jongeren betrokken raken bij criminaliteit en ondermijning	• Ontwikkelen van voorlichtings- en bewustwordingscampagnes over criminaliteit, drugs, online verleidingen en groepsdruk. • Versterken van de weerbaarheid van jongeren tegen criminele beïnvloeding. • Vroegtijdig signaleren van risico's op jonge aanwas binnen ondermijnende criminaliteit. • Inzetten van preventieve interventies en persoonlijke begeleiding waar nodig
3. Versterken van vroegsignalering en preventieve ondersteuning	• Intensiveren van de samenwerking tussen scholen, jongerenwerk, HALT, VNN, politie, boa's en zorgpartners. • Structureel uitwisselen van signalen en trends binnen het domein jeugd en veiligheid. • Inzetten op vroegtijdige ondersteuning bij problematiek zoals middelengebruik, schooluitval en overlast. • Gerichter inzetten van jongerenwerk op basis van actuele signalen uit wijken en scholen.
4. Versterken van de ketensamenwerking binnen jeugd en veiligheid	• Continueren van het Preventie- en Interventieteam (PIT). • Versterken van de samenwerking tussen zorg-, veiligheids- en onderwijspartners. • Waar nodig opschalen naar het Zorg- en Veiligheidshuis bij complexe casuïstiek. • Gezamenlijk ontwikkelen van integrale aanpakken voor jeugdgroepen en risicojongeren. -Het ontwikkelen en implementeren van een visie en handelingsprotocol op huiselijk geweld en kinder- en ouderenmishandeling. Hiervoor organiseren we jaarlijkse trainingen voor (nieuwe) medewerkers op het herkennen en erkennen van signalen.
5. Vergroten van bewustwording en perspectief voor jongeren	• Organiseren van voorlichtingssessies op scholen, sportverenigingen en jongerencentra. • Stimuleren van positieve deelname van jongeren aan school, sport en maatschappelijke

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	activiteiten. • Vergroten van het bewustzijn rondom veiligheid, gedrag en maatschappelijke verantwoordelijkheid. • In gesprek blijven met jongeren over hun behoeften, zorgen en leefomgeving.

Thema 3: zorg & veiligheid

Ambitie

Onze ambitie is om door een sterke samenwerking binnen het domein zorg en veiligheid maatwerk te bieden aan kwetsbare inwoners, met als doel het voorkomen en verminderen van overlast, onveiligheid en escalatie. Daarbij staat een preventieve, mensgerichte en integrale aanpak centraal.

De problematiek binnen zorg en veiligheid wordt steeds complexer en raakt meerdere leefgebieden tegelijk. Inwoners met onbegrepen gedrag, psychische problematiek, verslavingen, schulden of sociale problematiek hebben vaak ondersteuning nodig vanuit zowel het sociaal domein als het veiligheidsdomein. Door vroegtijdig signalen op te pakken en domeinoverstijgend samen te werken, willen we escalatie voorkomen en passende hulp sneller organiseren.

Tegelijkertijd blijft het belangrijk om de leefbaarheid en veiligheid in wijken en buurten te waarborgen. Daarom investeren we in een goede verbinding tussen zorgpartners, politie, veiligheidsorganisaties en gemeentelijke teams. Met een gezamenlijke aanpak versterken we niet alleen de ondersteuning aan kwetsbare inwoners, maar ook het veiligheidsgevoel van inwoners en de draagkracht binnen buurten en wijken.

Binnen deze beleidsperiode ligt de focus op het versterken van de samenwerking rondom personen met onbegrepen gedrag, de aanpak van huiselijk geweld en het verder ontwikkelen van integrale samenwerking binnen de keten van zorg en veiligheid. Daarbij werken we nauw samen met regionale partners, waaronder het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen, Veilig Thuis, GGZ-instellingen, politie, verslavingszorg en de GGD.

De implementatie van het AVE-model (Aanpak ter Voorkoming van Escalatie) speelt hierin een belangrijke rol. Dit model helpt om duidelijkheid te creëren over verantwoordelijkheden, regie en opschaling bij casuïstiek. Zo krijgen inwoners sneller passende ondersteuning en worden veiligheidsrisico's beperkt.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1. Versterken van de aanpak rondom personen met onbegrepen gedrag	• Versterken van de samenwerking tussen zorg-, veiligheids- en maatschappelijke partners. • Bevorderen van vroegsignalering en passende ondersteuning bij inwoners met complexe problematiek. • Bevorderen van een passende inzet van zorg in plaats van uitsluitend politie-inzet waar mogelijk.
2. Voorkomen van escalatie en veiligheidsproblemen binnen complexe casuïstiek	• Verder implementeren en doorontwikkelen van het AVE-model. • Verbeteren van de afstemming tussen zorg- en veiligheidsdomeinen bij complexe situaties. • Duidelijk beleggen van regie,

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	verantwoordelijkheden en opschaling binnen casuïstiek (door middel van het AVE-model). • Intensiveren van de samenwerking met het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen.
3. Versterken van de aanpak van huiselijk geweld en relationele onveiligheid	• Versterken van de samenwerking tussen Veilig Thuis, team Zorg & Veiligheid, Jeugd en Openbare Orde & Veiligheid. • Zorgdragen voor een snelle en zorgvuldige opvolging van meldingen en huisverboden. • Uitvoeren van het regionale uitvoeringsprogramma huiselijk geweld. • Ontwikkelen van een lokale visie en uitvoeringsplan op geweld in afhankelijkheidsrelaties.
4. Verbeteren van vroegsignalering en preventieve ondersteuning	• Vergroten van de bekendheid van vroegsignalering en meldmogelijkheden bij inwoners en professionals. • Stimuleren van gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen de keten zorg en veiligheid. • Tijdig inzetten van passende ondersteuning bij signalen van zorg, overlast of onveiligheid. • Bevorderen van een integrale aanpak gericht op preventie en stabilisatie.
5. Versterken van samenwerking en informatie-uitwisseling binnen de keten	• Verantwoord en zorgvuldig delen van informatie tussen betrokken partners binnen wettelijke kaders. • Werken vanuit eigen expertise met oog voor andere perspectieven en domeinen. • Structureel organiseren van casusoverleggen en afstemming tussen partners. • Intensiveren van regionale samenwerking binnen zorg en veiligheid.
6. Vergroten van de leefbaarheid en draagkracht in wijken en buurten	• Ondersteunen van inwoners en buurten bij situaties van zorg- en veiligheidsproblematiek. • Voorkomen van overlast en verstoring van de openbare orde door tijdige interventies. • Versterken van de verbinding tussen inwoners, zorgpartners en veiligheidsorganisaties. • Bevorderen van begrip, weerbaarheid en sociale samenhang binnen wijken en dorpen.

Thema 4: digitale veiligheid

Onze ambitie is om de digitale weerbaarheid en bewustwording van inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie te vergroten. In een samenleving die steeds verder digitaliseert, nemen ook de risico's van cybercriminaliteit, online fraude en digitale verstoringen toe. Daarom willen wij inwoners en ondernemers beter beschermen tegen digitale dreigingen en tegelijkertijd investeren in een veilige en betrouwbare digitale infrastructuur binnen de gemeentelijke organisatie.

Digitale veiligheid is niet langer alleen een technisch vraagstuk, maar raakt direct aan de veiligheid en leefbaarheid binnen onze gemeente. Online criminaliteit zoals WhatsAppfraude, phishing, identiteitsfraude, digitale stalking en online oplichting heeft vaak grote financiële en emotionele gevolgen voor slachtoffers. Vooral digitaal kwetsbare groepen, zoals ouderen en jongeren, lopen hierbij extra risico. Daarnaast kunnen ondernemers grote schade ondervinden door cyberincidenten of digitale aanvallen.

Om deze risico's te beperken zetten we in op bewustwording, educatie en preventie. Door inwoners en ondernemers beter te informeren over digitale gevaren en hen handvatten te bieden om zichzelf te beschermen, vergroten we de digitale weerbaarheid binnen onze gemeente. Hierbij werken we nauw samen met de digitale wijkagent, politie, onderwijsinstellingen en regionale en landelijke partners.

Daarnaast investeren we in het versterken van de digitale veiligheid van onze eigen organisatie. Als gemeente dragen wij verantwoordelijkheid voor een betrouwbare digitale dienstverlening en een veilige omgang met gegevens en systemen. Daarom blijven we werken aan informatieveiligheid, crisisvoorbereiding en het testen van onze weerbaarheid tegen cyberincidenten.

Ook online aangejaagde ordeverstoringen vragen steeds meer aandacht. Sociale media spelen een steeds grotere rol bij het organiseren of versterken van openbare ordeproblemen. Daarom zetten wij in op het op tijd signaleren van digitale dreigingen en maken wij gebruik van beschikbare instrumenten, zoals het barrièremodel, om online aangejaagde verstoringen zoveel mogelijk te voorkomen en beheersbaar te houden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1. Vergroten van de digitale weerbaarheid van inwoners en ondernemers	• Organiseren van bewustwordingscampagnes over online criminaliteit, fraude en digitale veiligheid. • Informeren van inwoners en ondernemers over actuele digitale dreigingen en preventieve maatregelen. • Vergroten van de meldings- en aangiftebereidheid bij cybercriminaliteit. • Gericht aandacht besteden aan digitaal kwetsbare doelgroepen, zoals ouderen en jongeren.
2. Versterken van bewustwording en educatie rondom cyberveiligheid	• Voortzetten van educatieve initiatieven zoals HackShield voor kinderen en jongeren. • Samenwerken met scholen en maatschappelijke organisaties op het gebied van digitale weerbaarheid. • Organiseren van voorlichtingsactiviteiten over veilig online gedrag en digitale risico's. • Vergroten van kennis over cybercriminaliteit binnen wijken, dorpen en ondernemersnetwerken.
3. Verbeteren van inzicht in digitale dreigingen binnen de gemeente	• Samenwerken met de digitale wijkagent en politie om trends en ontwikkelingen rondom cybercriminaliteit in beeld te brengen. • Monitoren van signalen van digitale fraude, online criminaliteit en digitale overlast. • Vergroten van de informatiepositie op het

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	gebied van digitale veiligheid. • Gerichter inzetten van preventieve maatregelen op basis van actuele signalen en ontwikkelingen.
4. Versterken van de digitale veiligheid van de gemeentelijke organisatie	• Doorontwikkelen van informatieveiligheid en cybersecurity binnen de gemeentelijke organisatie. • Aansluiten bij landelijke en regionale ontwikkelingen op het gebied van digitale veiligheid. • Regelmatig testen en evalueren van cybercrisisprocedures en digitale weerbaarheid. • Bevorderen van bewustwording rondom informatieveiligheid binnen de organisatie.
5. Voorkomen en beperken van online aangejaagde ordeverstoringen	• Toepassen van het barrièremodel bij online aangejaagde verstoringen van de openbare orde. • Tijdig signaleren van online ontwikkelingen die kunnen leiden tot veiligheidsproblemen. • Inzetten van online en fysieke interventies bij dreigende ordeverstoringen. • Versterken van de samenwerking tussen gemeente, politie en veiligheidspartners op het gebied van online veiligheid.

Thema 5: Ondermijning

Ambitie

Onze ambitie is om een weerbare en bewuste samenleving te creëren die effectief kan optreden tegen ondermijnende criminaliteit. Ondermijning tast niet alleen de veiligheid en leefbaarheid aan, maar ondermijnt ook het vertrouwen in de overheid en de rechtsstaat. Daarom zetten wij in op een sterke informatiepositie, integrale samenwerking en een combinatie van preventieve en bestuurlijke maatregelen om criminaliteit zoveel mogelijk te voorkomen en tegen te gaan.

Ondermijnende criminaliteit raakt ook gemeente Eemsdelta. Factoren zoals leegstand, sociaaleconomische problematiek, de uitgestrektheid van het gebied en de aanwezigheid van zeehavens maken onze gemeente kwetsbaar voor criminele activiteiten. Criminelen maken misbruik van legale structuren, bedrijven en voorzieningen om illegale activiteiten te faciliteren. Dit vraagt om een brede en gezamenlijke aanpak waarbij overheid, inwoners, ondernemers en ketenpartners nauw samenwerken.

Binnen deze beleidsperiode richten wij ons op 3 centrale pijlers: bewustwording, informatiepositie en bestuurlijk instrumentarium. Door inwoners, ondernemers en professionals bewust te maken van signalen van ondermijning vergroten we de weerbaarheid van onze samenleving. Tegelijkertijd investeren we in het beter verzamelen, delen en analyseren van signalen en informatie, zodat sneller en effectiever kan worden opgetreden. Daarnaast zetten we bestuurlijke instrumenten, zoals de Wet Bibob, actief in om te voorkomen dat criminelen misbruik maken van vergunningen, subsidies, vastgoed of aanbestedingen.

De aanpak van ondermijning vraagt om intensieve samenwerking op lokaal, regionaal en provinciaal niveau. Daarom leveren wij een actieve bijdrage aan regionale initiatieven zoals de Groningse Norm, het Regionaal Interventieteam en de aanpak Ondermijning Groningse Zeehavens. Samen met

partners zoals politie, OM, Douane, KMAR (Koninklijke Marechaussee), RIEC en Groningen Seaports werken we aan een gezamenlijke en weerbare aanpak tegen georganiseerde criminaliteit.

Daarnaast zetten we in op een wijkgerichte aanpak waarbij preventie, signalering en samenwerking centraal staan. Door dichter bij inwoners en ondernemers te staan, signalen serieus op te pakken en zichtbare acties uit te voeren, willen we de leefbaarheid en veiligheid in onze wijken en dorpen vergroten. Hiermee geven we uitvoering aan de ambities uit het coalitieakkoord *Samen Vooruit* en bouwen we aan een veilige, weerbare en integere gemeente.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1. Vergroten van de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit	• Uitvoeren van bewustwordingscampagnes voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. • Organiseren van wijkgerichte activiteiten en informatiebijeenkomsten over signalen van ondermijning. • Vergroten van de meldingsbereidheid via onder andere Meld Misdaad Anoniem. • Versterken van de weerbaarheid van wijken, dorpen en ondernemers tegen criminele beïnvloeding.
2. Versterken van de informatiepositie en signalering	• Samenbrengen en analyseren van signalen vanuit boa's, vergunningverlening, meldingen en ketenpartners. • Intensiveren van informatie-uitwisseling met politie, RIEC, Douane, Belastingdienst en andere partners. • Verbeteren van integrale samenwerking en overlegstructuren rondom ondermijning. • Gerichter inzetten van interventies op basis van trends, signalen en risicoanalyses.
3. Versterken van de bestuurlijke aanpak van criminaliteit	• Actief inzetten van bestuurlijke maatregelen zoals sluitingen, vergunningweigeringen en handhaving. • Doorontwikkelen en verbreden van de toepassing van de Wet Bibob. • Toepassen van Bibob-beleid op onder andere vergunningen, subsidies, vastgoed en aanbestedingen. • Vergroten van de bestuurlijke weerbaarheid binnen de gemeentelijke organisatie.
4. Versterken van de integrale en regionale samenwerking	• Actieve deelname aan het Regionaal Interventieteam en provinciale samenwerkingsverbanden. • Uitvoering geven aan de Groningse Norm binnen de aanpak van ondermijning. • Intensiveren van de samenwerking met ketenpartners binnen veiligheid, toezicht en handhaving. • Aansluiten bij regionale initiatieven en Regio Deals gericht op veiligheid en leefbaarheid.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
5. Tegengaan van ondermijnende criminaliteit binnen zeehavens en bedrijventerreinen	• Voortzetten van het project Ondermijning Groningse Zeehavens samen met ketenpartners. • Versterken van de fysieke, digitale en organisatorische weerbaarheid binnen havengebieden. • Gerichte inzet op thema's zoals drugssmokkel, witwassen, mensenhandel en mensensmokkel. • Uitvoeren van themagerichte controles en integrale actieweken binnen risicogebieden.
6. Vergroten van de zichtbaarheid en effectiviteit van de aanpak	• Opstellen en uitvoeren van een meerjarig uitvoeringsplan ondermijning. • Uitvoeren van integrale controles en wijkgerichte interventies. • Versterken van de zichtbaarheid van toezicht, handhaving en bestuurlijke maatregelen. • Monitoren van resultaten en ontwikkelingen binnen de aanpak van ondermijning.

Thema 6: Externe veiligheid

Onze gemeente is volop in ontwikkeling. Er is een woningbouwopgave waardoor onze dorpen en steden steeds meer verdichten en bijvoorbeeld vlak bij het spoor wordt gebouwd. Daarnaast zorgt de energietransitie voor veranderingen in onze infrastructuur en voor nieuwe type bedrijvigheid op het bedrijventerrein Oosterhorn.

Dit brengt uitdagingen met zich mee tussen enerzijds het 'benutten' van de fysieke leefomgeving en anderzijds het 'beschermen' daarvan. Door uitvoering te geven aan specifiek beleid op Externe Veiligheid beogen we een evenwicht te vinden om enerzijds planologische ontwikkelingen in de leefomgeving te bevorderen en anderzijds nieuwe en bestaande ontwikkelingen in relatie tot externe veiligheid te beschermen. Dit betekent dat we de risico's voor mensen in de omgeving van risicovolle activiteiten willen beheersen en beperken tot een aanvaardbaar veiligheidsniveau.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Uitvoering geven aan de programmapunten uit de beleidsnota Externe Veiligheid 2025.	We gaan samen met onze ketenpartners uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid, zoals de veiligheidsimpact van de Havenspoorlijn (basisnet) en verdubbeling N33 op de gemeente Eemsdelta. De beleidsnota zal als bouwsteen dienen voor de Omgevingsvisie en zal juridisch worden verankerd in het Omgevingsplan. Daarnaast zijn er binnen het Externe Veiligheidsoverleg Oosterhorn een drietal thema's benoemd die om uitvoering vragen. Het betreft een veiligheidsintake bij nieuwe bedrijven op Oosterhorn, verkeersveiligheid op de Oosterhorn en het traject voor het keurmerk Veilig Ondernemen. Dit doen wij samen met onze partners, zoals de Veiligheidsregio Groningen, Provincie Groningen,

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Samenwerkende Bedrijven Eemsregio en Groningen Seaports.

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie met dit programma:

Naam	Openbaar belang en doel
Veiligheidsregio	Een efficiënte en kwalitatieve organisatie van brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, crisismanagement en crisisbeheersing onder een regionale en bestuurlijke regie. Multidisciplinaire samenwerking om rampen en crisis te bestrijden.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin vergelijken we de raming in een begrotingsjaar met de raming van het voorgaande begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 1: Veiligheid	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**7.770**	**9.069**	**9.108**	**8.218**	**7.768**	**7.418**	**7.247**
Structureel	21	-22	906	466	366	186	7.247
Incidenteel	7.749	9.091	8.202	7.752	7.402	7.232	0
Lasten	**-14.595**	**-15.184**	**-15.395**	**-14.463**	**-13.989**	**-13.620**	**-13.451**
Structureel	-5.886	-8.897	-10.433	-9.701	-9.477	-9.178	-13.451
Incidenteel	-8.709	-6.287	-4.962	-4.762	-4.512	-4.442	0
Reservemutaties	**212**	**20**	**178**	**45**	**20**	**20**	**20**
Mutaties reserve	212	20	178	45	20	20	20
Totaal programma 1	**-6.613**	**-6.095**	**-6.109**	**-6.200**	**-6.201**	**-6.182**	**-6.184**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	0	V	-100	0	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
De ambtelijke inzet voor het programma Aardbeving de Baas is bepaald op basis van de huidige projectinschattingen. Door de lagere geraamde inzet dalen de uitgaven en neemt ook de rijksvergoeding naar rato af.	-849	N	-350	-350	-170
Overige afwijkingen < 50.000	-2	N	0	0	0
Totaal	-850	N	-450	-350	-170
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-44	N	99	23	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	-81	N	1	-1	0
Bijdrage GR Veiligheidsregio	-74	N	0	0	0
De ambtelijke inzet voor het programma Aardbeving de Baas is bepaald op basis van de huidige projectinschattingen. Door de lagere geraamde inzet dalen de uitgaven en neemt ook de rijksvergoeding naar rato af.	922	V	350	350	170
T2025 PRJ projecten	-25	N	25	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	23	V	0	-3	-1
Totaal	721	V	474	369	169

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat willen we?

We zetten in op een groene, duurzame en klimaatadaptieve openbare ruimte, passend bij de huidige en toekomstige uitdagingen. Door doelmatig beheer en onderhoud en investeringen brengen we de kapitaalgoederen op orde. We zorgen voor een toekomstbestendige openbare ruimte die goed toegankelijk, functioneel, veilig en van voldoende kwaliteit is, binnen de daarvoor gestelde kaders.

Verkeersveiligheid en een goede bereikbaarheid via weg, vaarweg en openbaar vervoer zijn essentieel voor de verdere (economische) ontwikkeling van de gemeente Eemsdelta en de regio. Ze dragen niet alleen bij aan een aantrekkelijk woon- en werkklimaat, maar zijn ook van groot belang voor vrijetijdsbesteding, recreatie en toerisme binnen onze gemeente.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 2.1 Verkeer en vervoer
- 2.2 Parkeren
- 2.3 Recreatieve havens
- 2.4 Economische havens en waterwegen
- 2.5 Openbaar Vervoer

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

Niet van toepassing

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Nota parkeernormen	2026
Parkeervisie	2025
Beleids- en beheerplan oeverbescherming 2026-2029	2025
Beleids- en beheerplan civiele kunstwerken 2025-2028	2024
Beleids- en beheerplan openbare verlichting 2025-2028	2024
Beleids- en beheerplan waterbodems 2025-2034	2024
Beleids- en beheerplan wegen 2025-2028	2024
Mobiliteitsprogramma	2023
Handboek Inrichting Openbare Ruimte	2022

Ontwikkelingen

In de periode 2024–2025 zijn de beleidsmatige uitgangspunten voor het beheer van de verschillende kapitaalgoederen in de openbare ruimte vastgesteld. Daarbij is inzicht verkregen in de benodigde middelen voor zowel het dagelijkse beheer als de toekomstige vervangingsopgave. In combinatie met een structureel inspectie- en onderzoeksprogramma en verdere professionalisering van het assetmanagement, werken wij stapsgewijs toe naar een duurzame en integraal op orde zijnde openbare ruimte.

Bij de ontwikkeling en aanpassing van de openbare ruimte hanteren wij duidelijke kaders, zoals het Handboek Inrichting Openbare Ruimte, het Mobiliteitsprogramma en de Parkeervisie. Deze kaders zorgen voor samenhang, kwaliteit en toekomstbestendigheid in de inrichting en het beheer.

Daarnaast houden wij nadrukkelijk rekening met relevante externe ontwikkelingen. Voor Eemsdelta zijn dit met name klimaatverandering, bodemdaling, aardbevingsproblematiek en de effecten van demografische ontwikkelingen. Ook de energietransitie legt een toenemende claim op de fysieke ruimte en de ondergrond, onder andere door de aanleg van kabels, leidingen en energie-infrastructuur. De druk op de ondergrond vraagt om integrale afstemming tussen verschillende opgaven. Verder blijven toegankelijkheid, circulariteit en het versterken van biodiversiteit belangrijke uitgangspunten.

Op deze manier zorgen we ervoor dat de openbare ruimte niet alleen veilig en functioneel is, maar ook toekomstbestendig en passend bij de specifieke opgaven en kenmerken van Eemsdelta.

Thema 1: openbare ruimte

Wij werken toe naar een situatie waarin de integrale kwaliteit van de openbare ruimte op orde is. Daarom werken we in 2027 verder aan:

a) het opstellen, toepassen en bijstellen van de beleidsmatige uitgangspunten voor de verschillende assets in de openbare ruimte;

b) het inspectie- en onderzoeksprogramma;

c) het verder professionaliseren van assetmanagement.

Dit alles met als doel een duurzame en toekomstbestendige openbare ruimte te creëren en te behouden. De openbare ruimte moet schoon, heel en veilig zijn, zodat we invulling geven aan verantwoord beheer in balans met kosten en kwaliteit. Tegelijkertijd hebben we nadrukkelijk oog voor duurzaamheid door in te zetten op het gebruik van duurzame materialen en materieel. Denk aan duurzaam asfalt, LED-verlichting en zero-emissie voertuigen en machines. Binnen de kaders voor klimaatadaptatie zetten we in op het verminderen van de hoeveelheid verharding, creëren van meer waterberging en vergroening van dorpen en wijken.

We maken continu de afweging tussen de kosten, prestaties, duurzaamheid en risico's om te komen tot de juiste keuzes en het stellen van de juiste prioriteiten. Bij het opstellen van de meerjarig onderhouds- en investeringsprogramma's leggen we de focus op de noodzakelijke werkzaamheden. Hierbij hebben hoogst urgente zaken onze prioriteit. Door integraal te programmeren kunnen we opgaven beter op elkaar afstemmen en kunnen we werkzaamheden combineren. Hiermee besparen we kosten en beperken we overlast. Daarnaast wordt, bij nieuwe ontwikkelingen, de openbare ruimte ingericht volgens het Handboek Inrichting Openbare Ruimte. Dit draagt bij aan de integrale duurzame kwaliteit van de openbare ruimte en doelmatig(er) beheer ervan.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1. Basis op orde (beheer en kwaliteit) 2. Integrale kwaliteit openbare ruimte 3. Toekomstbestendige en klimaatadaptieve inrichting 4. Vergroten biodiversiteit en vergroening 5. Openbare ruimte als ontmoetings- en verblijfsplek 6. Toegankelijke en inclusieve openbare ruimte 7. Gebiedsgerichte kwaliteit en maatwerk 8. Samenwerking met inwoners en lokale partijen 9. Efficiënt en professioneel assetmanagement 10. Duurzame en circulaire inrichting 11. Integrale afstemming ondergrond en bovenruimte 12. Versterken ruimtelijke kwaliteit en identiteit	• Opstellen, toepassen en bijstellen van beleids- en beheersmatige uitgangspunten assets openbare ruimte; • Uitvoeren inspectie- en onderzoeksprogramma's; • Professionaliseren assetmanagement; • Zoeken naar innovatieve oplossingen; • Betrekken van inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden;

Thema 2: mobiliteit en bereikbaarheid

Wij willen uitvoering geven aan de strategische doelen, zoals omschreven in het mobiliteitsprogramma Eemsdelta. Dit zijn:

1. Het terugdringen van het 'bereikbaarheidstekort';
2. Het verbeteren van de leefbaarheid in woongebieden door verkeershinder te verminderen;
3. Meer duidelijkheid scheppen over functies en het gebruik van de openbare ruimte;
4. Meer veilige verplaatsingen;
5. Actieve en gezonde mobiliteit faciliteren.

Omdat afstanden in onze gemeente relatief groot zijn, niet ieder dorp basisvoorzieningen heeft en het openbaar vervoer beperkt is, is in onze gemeente vaker sprake van bereikbaarheidstekort. Mobiliteit, oftewel mobiel zijn, is een belangrijke voorwaarde om mee te doen aan de maatschappij. Het terugdringen van het bereikbaarheidstekort van inwoners van de gemeente Eemsdelta is daarom een belangrijk uitgangspunt van het Mobiliteitsprogramma.

Dit doen we door voorzieningen beter bereikbaar te maken per fiets, in te zetten op deelmobiliteit en wegen aan te passen aan de functie die het in het wegsysteem heeft. Bijvoorbeeld aanpassing naar 30km/u wanneer een weg geen doorgaande functie (meer) heeft.

Een aantal knelpunten en onveilige situaties in het fietsnetwerk wordt opgelost. Ook onderzoeken we samen met de provincie Groningen op welke manier belangrijke fietsroutes kunnen worden verbeterd. Zoals de verbinding Groningen-Delfzijl.

Ook parkeren blijft een belangrijk onderdeel van de bereikbaarheid en leefbaarheid in Delfzijl en de rest van de gemeente Eemsdelta. We werken aan een evenwichtig parkeersysteem dat aansluit bij de behoeften van bewoners, ondernemers en bezoekers. Om dit te bereiken is in 2026 begonnen met uitvoer geven aan de uitgangspunten van de parkeervisie.

Eind 2025 is het MIRT-onderzoek naar de verbreding van de N33 Noord, inclusief de oeververbinding over of onder het Eemskanaal, afgerond. Dit heeft geleid tot het besluit om voor N33 Noord door te gaan naar de volgende fase: een officiële MIRT-verkenning. Hiervoor is ongeveer € 252,5 miljoen gereserveerd. In 2026 is gestart met de formele MIRT-verkenning (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport). Het resultaat van de verkenning wordt voorzien in het jaar 2028 door middel van een voorkeursbesluit.

Daarnaast blijven wij ons inzetten op verschillende infrastructurele lobbytrajecten voor de economische ontwikkeling. Waaronder de verdere uitvoering van project Eemszijlen en het vervangen van de Zeesluis Delfzijl.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
• Het terugdringen van het bereikbaarheidstekort; • Duidelijkheid functies en gebruik openbare ruimte; • Vergroten verkeersveiligheid; • Meer gebruik van de fiets; • Realisatie infrastructurele projecten voor verbetering economische ontwikkeling.	• Uitvoering geven aan de parkeervisie; • Het onderdeel fietsen uit het mobiliteitsprogramma verder uitwerken in de vorm van een fietsstrategie; • Doorgaan met infrastructurele lobbytrajecten voor economische ontwikkeling.

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die een relatie hebben met dit programma.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 2: Verkeer vervoer en waterstaat	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**2.759**	**2.260**	**3.208**	**3.565**	**2.015**	**2.015**	**2.015**
Structureel	501	610	458	2.215	665	665	2.015
Incidenteel	2.258	1.650	2.750	1.350	1.350	1.350	0
Lasten	**-16.132**	**-16.037**	**-18.465**	**-17.440**	**-16.552**	**-18.412**	**-19.472**
Structureel	-14.169	-13.482	-15.310	-16.035	-15.202	-17.062	-19.472
Incidenteel	-1.963	-2.555	-3.155	-1.405	-1.350	-1.350	0
Reservemutaties	**-682**	**0**	**777**	**22**	**33**	**0**	**0**
Mutaties reserve	-682	0	777	22	33	0	0
Totaal programma 2	**-14.055**	**-13.777**	**-14.480**	**-13.853**	**-14.504**	**-16.397**	**-17.457**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	1.100	V	-1.400	0	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Overige afwijkingen < 50.000	55	V	0	0	0
Totaal	1.155	V	-1.400	0	0
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-2.688	N	1.041	-160	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	-378	N	-8	-2	0
Conform de vastgestelde uitgangspunten worden de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen (GR'en), subsidies, contractueel vastgelegde afspraken en gemeentelijke- en waterschapslasten geïndexeerd. Als gevolg van deze indexeringen nemen de lasten toe.	-5	N	0	0	0
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2029 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	1.573	V	125	-1.719	-975
De afschrijvingslasten nemen toe door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden. In 2027 vallen de afschrijvingen tijdelijk hoger uit door de interne rente van 0%. Vanaf 2028 nemen de afschrijvingslasten weer af doordat de interne rente wordt heringevoerd.	334	V	-405	-10	-91
T2025 PRJ projecten	-172	N	139	33	0
T1 2026:Taakveldwijziging Vastgoedobjecten.	10	V	0	0	0
T1 2026:Jaarlijkse controle stroompunten	-50	N	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	-27	N	-4	-2	5
Totaal	-1.403	N	888	-1.860	-1.060

3. Economie

Wat willen we?

We willen Eemsdelta als motor van Noord-Groningen met een sterke agrarische sector, (inter)nationaal concurrerende industriële bedrijvigheid en een regionaal belangrijke MKB-sector (midden- en kleinbedrijf) behouden en verder ontwikkelen. Daarnaast willen we ons profileren als aantrekkelijke gemeente. Een gemeente waar het prima werken, ondernemen, recreëren en verblijven is. We zorgen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Door te werken aan een samenhangend pakket van fysieke, sociale en economische maatregelen ontstaan goed bereikbare en vitale centra, dorpen en bedrijventerreinen, met een aantrekkelijke uitstraling naar de regio.

Een gebiedseigen en duurzame groei van het toerisme geeft kansen voor een brede economische en culturele spin-off. Met een groei van aantallen bezoekers steunen we het MKB, het winkelbestand in de centra en ons culturele erfgoed. Verder creëren we hierdoor banen voor jongeren. Kortom, een kans voor de brede welvaart en woon- en werkplezier met oog voor onze historie en toekomst.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 3.1 Economische ontwikkeling
- 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- 3.4 Economische promotie (toerisme)

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

- GR Havenschap Groningen Seaports
- Eems Dollard Regio (EDR)

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Bedrijventerreinenvisie	2025
Detailhandelsvisie	2022
Stimuleringsregeling centrumgebieden	2023
Verordening reclamebelasting	jaarlijks
Verordening toeristenbelasting	jaarlijks
Verordening marktgelden	jaarlijks
Visie op toerisme en recreatie	2021
Geharmoniseerde subsidieregels culturele organisaties en evenementenorganisaties	2023

Ontwikkelingen

In 2027 gaan we aan de slag met de uitvoering van het coalitieakkoord *Samen Vooruit!* Hierin wordt ingezet op een sterke, brede en toekomstbestendige economie. De in 2025 vastgestelde Economische Agenda Nij Begun en de Bedrijventerreinenvisie 2025–2035 bieden hiervoor belangrijke kaders.

We zetten nadrukkelijk in op economische verbreding, versterking van het midden- en kleinbedrijf en een goed vestigingsklimaat. Tegelijkertijd vraagt de energietransitie, netcongestie en de arbeidsmarkt om gerichte inzet en samenwerking met partners in de regio.

In 2026 zijn we gestart met het opstellen van een nieuwe economische visie, hierbij zoeken we de samenwerking met ondernemers, onderwijsinstellingen, Groningen Seaports en regionale partners.

Thema 1: economie

We investeren in een toekomstbestendige economie die bijdraagt aan brede welvaart en nieuwe kansen. We richten ons op een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven, met bijzondere aandacht voor het midden- en kleinbedrijf. We investeren in een goede samenwerking met ondernemers en kijken waar we kunnen ondersteunen.

Ook in 2027 blijven we inzetten op het versterken van onze centrumgebieden. Die vervullen een belangrijke sociale en economische functie voor hun omgeving. Met het Masterplan Regiocentra geven we hieraan een krachtige impuls, waarbij we de regiofunctie van Appingedam en Delfzijl verder uitbouwen.

We zien het belang van een goede samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen, zorg en bedrijfsleven. Daarom blijven we ons ook in 2027 op verschillende vlakken inzetten voor de verbetering van de regionale triple helix samenwerking.

De beschikbaarheid van energie- én watersystemen is een belangrijke randvoorwaarde voor economische ontwikkeling. Daarom zetten wij ons samen met provincie Groningen, waterschappen, Groningen Seaports, Enexis en het Rijk in voor voldoende capaciteit van elektriciteit, waterstof, co2, zoetwater, industriewater en transportinfrastructuur.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een toekomstgerichte economische visie voor Eemsdelta	In 2026 zijn we gestart met het opstellen van een economische visie. Deze willen we in 2027 afronden. Deze visie vertaalt de ambities uit het coalitieakkoord naar concrete keuzes voor sectoren, werklocaties en arbeidsmarkt. We koppelen deze aan de Omgevingsvisie, Sociale Visie, Economische Agenda Nij Begun en de Economische Visie Groningen 2035 van de provincie. De visie wordt daarbij uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.
Een sterker en toekomstbestendig MKB en ondernemersklimaat	We versterken het ondernemersklimaat door het ondernemersloket te continueren als een herkenbaar en toegankelijk aanspreekpunt. We intensiveren bedrijfsbezoeken, verdiepen de dienstverlening en signaleren verbeterkansen in procedures. We staan positief tegenover initiatieven zoals een ondernemersfonds en stimuleren de samenwerking tussen ondernemers onderling en de gemeente. We werken aan een ondernemersvriendelijker klimaat. Daarmee stimuleren we economische verbreding en bedrijvigheid.
NPG versterken centrumgebieden	We geven uitvoering aan het project ‘Versterken centrumgebieden Eemsdelta 2023’ vanuit het Nationaal Programma Groningen met als doel de aantrekkingskracht en het vestigingsklimaat van de stedelijke centrumkernen Appingedam en Delfzijl en de dorpskernen van Loppersum en Middelstum op goed niveau te brengen, houden en borgen. We werken vanuit de gemeente integraal samen om, met ondernemers en vastgoedeigenaren, leegstand terug te dringen, de kwaliteit en uitstraling van het vastgoed en de openbare ruimte te verbeteren en de aantrekkelijkheid en verblijfskwaliteit te verbeteren en promoten en de regionale functie van de centra te versterken. Daarbij sluiten we aan bij de kansen en mogelijkheden die Nij Begun en de Economische Agenda voor de langere termijn bieden.
Masterplan Regiocentra	We geven uitvoering aan de derde fase van het Masterplan Regiocentra. Deze fase bestaat uit een intern traject én uit samenwerking met provincie en de andere Regiocentra-gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe. Vanuit het gezamenlijke traject wordt gewerkt aan

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	kennisdeling, gezamenlijk inzet van expertise en het gezamenlijk zoeken naar financieringsmogelijkheden (zoals dat tot nu toe heeft geresulteerd in een RegioDeal en het onderbrengen van het project in de Economische Agenda). Het interne traject bestaat uit het voorbereiden en uitvoering geven aan het door de gemeenteraad vastgestelde Toekomstperspectief voor het stedelijk gebied met twee regiocentra Appingedam en Delfzijl en het tussenliggende gebied Valley21.
Versterking van de maritieme sector en industrie	We versterken de positie van de haven van Delfzijl als logistiek en industrieel knooppunt door nauwe samenwerking met Groningen Seaports. We stimuleren innovatie, verduurzaming en samenwerking in de maritieme keten en dragen bij aan de ontwikkeling van een circulair en biobased industrieel ecosysteem op Oosterhorn.
Betere aansluiting tussen onderwijs, arbeidsmarkt en economie	We ondersteunen de samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid, onder andere via de Portlands Campus, de Campus Eemsdelta en regionale programma's. We stimuleren stages, leerwerktrajecten en initiatieven die bijdragen aan het behoud van talent voor de regio. Dit doen we met name door middel van activiteiten.
Toekomstbestendige ontwikkeling van bedrijventerreinen	We geven uitvoering aan de Bedrijventerreinenvisie. Hierbij ligt de focus op stimuleren organisatiegraad, revitalisering en verduurzaming.
Een sterke en optimale samenwerking met Groningen Seaports	We versterken de samenwerking binnen de Gemeenschappelijke Regeling Groningen Seaports door accounthouderschap en rolverdeling verder te optimaliseren. In 2027 brengen we de gemeentelijke belangen scherper in positie, verbeteren we de strategische afstemming met de NV en sturen we actiever op gezamenlijke doelen op het gebied van economische ontwikkeling, verduurzaming en ruimtegebruik. We geven daarmee gezamenlijk invulling aan de vastgestelde aandeelhoudersstrategie.
Een toekomstbestendige energie- en economische infrastructuur	We zetten in op een robuust energiesysteem en pakken knelpunten zoals netcongestie actief aan. We voeren lobby richting Rijk en partners voor investeringen in energie-infrastructuur en ondersteunen bedrijven bij duurzame ontwikkelingen. Hierbij bewaken we de balans tussen economische groei en leefomgeving.

Thema 2: toerisme (en recreatie)

Strategische ambitie Vrije tijdseconomie (VTE) Eemsdelta 2040

In 2040 staat Eemsdelta nationaal bekend om zijn maritieme en cultuurhistorische kwaliteiten, met een bovenregionale jaarronde aantrekkingskracht op vrijetijdsbesteding en zakelijke bezoekers. De vrijetijdseconomie draagt hierdoor aantoonbaar bij aan het welzijn en de kwaliteit van de leefomgeving van álle inwoners van Eemsdelta en aan het vestigingsklimaat voor ondernemers en talent.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1. Unieke beleving Eemsdelta ontwikkelt zich tot een onderscheidende bestemming, waar de verhalen van het gebied centraal staan.	**Ontwikkelen verhaallijnen en productontwikkeling**. Het karakter van Eemsdelta vertalen we naar heldere verhaallijnen als basis voor samenhangende producten en ervaringen (routes, evenementen, arrangementen), om versnippering te voorkomen. **Musea, bezoekerscentra en erfgoedlocaties als drager.** Zij maken deel uit van een gezamenlijk verhaal en versterken via koppeling aan routes, educatie en evenementen de beleefbaarheid en aantrekkingskracht, jaarrond. Ontwikkelen van belevingsroutes. **In 2027 werken we verder aan:** •Werkplaatsagenda 2025-2028 (Toukomst), o.a. ’t Zandt-Bierum-Spijk, Fivelpad en Masterplan Varen. •NPG-projecten zoals Sterke Centra, Groninger Amsterdamse School en De Ploeg (“Van eigen bodem”). •Uitvoeringsprogramma’s dorps- en wijkvisies (maatregel 14) gericht op beleving. •Programma Recreatie & toerisme Waddengebied 2027-2032 (Waddenkust, maritieme ontwikkeling havenplaatsen, Eems-Dollard 2050). Recreatieve kansen binnen Eemszijlen.
2. Levendige regio het hele jaar door	**Bestemmingsontwikkeling Groninger Waddenkust en Bestemmingsontwikkeling Damsterdiep.** Samen met partners werken we het

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een aantrekkelijk aanbod aan activiteiten, evenementen en voorzieningen voor bewoners én bezoekers in alle seizoenen.	gebiedsconcept (2026) vanuit het ontwikkelprogramma Ruimte voor Vrijetijd verder uit en benutten we koppelkansen met o.a. Sterke Centra, Masterplan Regiocentra, Huis van Cultuur en Bestuur en Vallley21. Doel: ontwikkeling van de Groninger Waddenkust en het gebied rondom Damsterdiep als samenhangend geheel van plekken met één sterk verhaal en iconen. Voor beide bestemmingen geldt: • Samenhang creëren tussen versnipperde initiatieven vanuit één gebiedsverhaal. • Natuur, landschap, erfgoed, recreatie, routes en markt verbinden. • Economische kracht versterken via verblijfsaccommodaties. • Komen tot een richtinggevend gebiedsconcept met (inter) nationale iconische aantrekkingskracht; • Investeringsrichting bepalen **Zakelijk toerisme.** Verkenning van marktruimte en ambitie (op basis van het ambitiedocument VTE)
3. Onderscheidende logies Een kwalitatief en onderscheidend aanbod aan verblijfsaccommodaties dat aansluit bij het karakter van Eemsdelta.	**Ontwikkelkader en beleidsregels logiesaccommodaties Eemsdelta.** Het ontwikkelkader voor alle vormen van verblijfsaccommodaties geeft richting aan type, locatie en omvang en zorgt voor samenhang en kwaliteit in toekomstige initiatieven; de beleidsregels vertalen dit naar toetsbare criteria voor vergunningverlening. Borging vindt plaats in de Omgevingsvisie. **Vitaliteitsonderzoek vakantieparken en grootschalig logies.** Stimuleren van kwaliteitsverbetering en doorontwikkeling van bestaande accommodaties en benutting van niches zoals campermarkt en short-stay. Doel: kwaliteitsverbetering, verduurzaming en betere aansluiting op het verhaal van Eemsdelta, voor meer verblijf en herhaalbezoek.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Erfgoedherbestemming. Verkennen van kansen voor herbestemming van erfgoed. **Campermarkt beter vermarkten.** We verkennen de mogelijkheden om de groeiende doelgroep van campertoerisme te versterken.
4. Openbare ruimte & toegankelijkheid Een aantrekkelijke, toegankelijke en samenhangende openbare ruimte voor inwoners én bezoekers.	**Optimaliseren routenetwerken.** We werken aan samenhangende en kwalitatief goede netwerken voor wandelen, fietsen en varen, met toevoeging van onderscheidende belevingen. **Gastvrije informatievoorziening** • Aanpak uniforme en actuele (digitale) informatievoorziening Groningen • Provinciale verbeterslag en uitrol Toeristische Overstap Punten (TOPs) **Bewegwijzering Eemsdelta op orde** • Aanpakken verouderde bewegwijzering, opruimen borden van niet meer bestaande routes, • Registratie bestaande én nieuwe borden in digitale viewer voor beter beheer en onderhoud.
5. Samenhangend organiserend vermogen Een sterke samenwerking tussen overheden, ondernemers, inwoners en maatschappelijke organisaties.	-We zetten in op versterking van de samenwerking en organisatiekracht binnen de vrijetijdseconomie. -We geven uitvoering aan regionale en provinciale programma's voor recreatie en toerisme. -We monitoren de resultaten en verkennen passende organisatievormen voor de verdere ontwikkeling van de sector.

Verbonden partijen

Naam	Openbaar belang en doel
GR Havenschap Delfzijl/ Eemshaven (Groningen Seaports)	Onze economische doelstellingen worden ondersteund door de evenwichtige ontwikkeling van de havens en de daarbij behorende industrieterreinen in Delfzijl en de Eemshaven

Naam	Openbaar belang en doel
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Distributie en/of productie van elektriciteit en andere vormen van energie. Samen met Delta Energy BV vervullen van het aandeelhouderschap in NV EPZ, uitvoering Convenant Borssele 2034 uit 2006, inclusief het SET Fund en de verplichting om overigens te investeren in duurzame energieontwikkeling en voorbereiding van de ontwikkeling van een tweede kerncentrale. Het doel is dat de vennootschap kan worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
CSV Amsterdam BV	Afhandeling van alle rechten en plichten voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero). De vennootschap wordt opgeheven. Na afwikkeling van de bezwaar- en/of beroepsprocedure Belastingdienst kunnen de resterende liquide middelen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
Gemeenschappelijke regeling Openbaar lichaam 'Eems Dollard Regio' (EDR).	Bevorderen, ondersteunen en coördineren van de regionale grensoverschrijdende samenwerking van deelnemers op vrijwel alle beleidsgebieden.
Enexis	Het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water.
Waterbedrijf Groningen	Voorziening van het verzorgingsgebied met drinkwater en water voor andere doeleinden.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin vergelijken we de raming in een begrotingsjaar met de raming van het voorgaande begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 3: Economie	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**833**	**289**	**289**	**296**	**296**	**296**	**296**
Structureel	286	289	289	296	296	296	296
Incidenteel	547	0	0	0	0	0	0
Lasten	**-2.709**	**-1.925**	**-1.945**	**-2.051**	**-2.059**	**-3.469**	**-2.110**
Structureel	-1.929	-1.925	-1.945	-2.051	-684	-3.469	-2.110
Incidenteel	-780	0	0	0	-1.375	0	0
Reservemutaties	**1**	**-75**	**-55**	**-75**	**-75**	**1.300**	**0**
Mutaties reserve	1	-75	-55	-75	-75	1.300	0
Totaal programma 3	**-1.875**	**-1.711**	**-1.711**	**-1.830**	**-1.838**	**-1.873**	**-1.814**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	0	V	0	0	0
overige afwijkingen	7	V	0	0	0
Totaal	7	V	0	0	0
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-38	N	-7	1	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	-51	N	0	0	0
Conform de vastgestelde uitgangspunten worden de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen (GR'en), subsidies, contractueel vastgelegde afspraken	-68	N	35	-1	-17

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
en gemeentelijke- en waterschapslasten geïndexeerd. Als gevolg van deze indexeringen nemen de lasten toe.					
T2025 PRJ projecten	0	V	0	0	0
De stijging van de incidentele uitgaven in 2029 wordt veroorzaakt door het evenement van DelfSail, dat in dat jaar opnieuw wordt gehouden	0	V	0	-1.375	1.375
Overige afwijkingen < 50.000	31	V	-35	-36	2
Totaal	-126	N	-7	-1.411	1.359

4. Onderwijs

Wat willen we?

Wij zetten in op een generatie kansrijke Groningers. Met voorschoolse educatie, goed onderwijs en ruimte voor talentontwikkeling, laten we kinderen groeien en bloeien.

Zoals in het coalitieakkoord staat, streven we naar het behoud van een compleet en toekomstbestendig onderwijsaanbod in de regio van kwalitatief hoogstaand onderwijs, met aandacht voor basisvaardigheden, kansengelijkheid en talentontwikkeling.

We bieden laagdrempelige ondersteuning voor kinderen, jongeren en gezinnen via schoolmaatschappelijk werk op basisscholen, school-als-wijk maatschappelijk werk op VO en mbo-scholen en jongerenwerk op VO-scholen.

We zetten in op loopbaan oriëntatie, ondernemen en kennismaken met de lokale arbeidsmarkt. Hiermee willen we jongeren binden aan de regio. Hierin spelen de Makerswierde op de campus en de Portlands Campus een rol.

Voor volwassenen bieden we ondersteuning voor (digitale) basisvaardigheden in de bibliotheken en Taalhuizen. In de ondersteuning voor inwoners werkt Biblionet Groningen samen met o.a. Cadanz Welzijn en Geldwijzer Eemsdelta.

Projecten, programma's en leerlingenvervoer staan in het teken van het zo optimaal mogelijk maken van kansen voor kinderen.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 4.1 Ontwikkeling taalvaardigheid
- 4.2 Verbinding jeugdhulp en onderwijs
- 4.3 Gelijke kansen voor alle kinderen
- 4.4 Talentontwikkeling
- 4.5 Doorstroompunt

- 4.6 Onderwijshuisvesting
- 4.7 Leerlingenvervoer
- 4.8 Bibliotheken

Paragrafen

- Weerstandsvermogen
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

- Publiek Vervoer Groningen Drenthe

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Verordening bekostiging leerlingenvervoer	2021
Financieel besluit vergoedingen leerlingenvervoer	2024
Beleidsregels bekostiging leerlingenvervoer	2022
Beleidskader Kansrijk Onderwijs in Eemsdelta	2023
Kwaliteitskader VVE	2024

Ontwikkelingen

Vanuit ons beleid 'Kansrijk Onderwijs" ondersteunen we de scholen waar nodig en mogelijk. We zetten het Onderwijs Achterstanden Beleid door.

Waar zetten we op in?:

- Taalvaardigheid en leesvaardigheid van (jonge) kinderen.
- Het schoolmaatschappelijk werk loopt nog 4 jaar door onder de Stimulering Europees Onderzoek (SEO)-middelen van Aardbevingen de Baas. Het SMW wordt meegenomen in de ontwikkeling van het Sterke Lokale Team.
- Voor de financiering van het jongerenwerk in het VO sturen wij op inzet vanuit de Sociale Agenda. Vanuit de Sociale Agenda wordt maatschappelijk werk (School-als-Wijk) toegevoegd op het VO.
- Met middelen uit de Regio Deal wordt de ondersteuning van zes kindcentra/scholen met een hoge schoolweging voorgezet voor betere schoolresultaten t/m 2029.
- We werken de ondersteuningsroute passend onderwijs verder uit.
- VO Eemsdelta zet in op meer onderwijs buiten het klaslokaal.
- Zowel PO als VO zetten stappen in de richting van inclusiever onderwijs, maar de financiering hiervoor ontbreekt vanuit het rijk.
- Er doen 8 kindcentra mee met Tijd voor Toekomst.
- Met VO, mbo, hbo, wo en bedrijven in de regio bouwen we aan de Toekomst Regio Noord Groningen.

Volgens de uitgangspunten van de beleidsnota 'Kansrijk Onderwijs' werken we aan ondersteuning van kindcentra voor onderwijs, maatschappelijke ondersteuning, talentontwikkeling en loopbaan oriëntatie. Zodat kinderen hun talenten kunnen ontwikkelen en de jeugd wordt voorbereid op de regionale banen van de toekomst.

Thema 1: ontwikkeling taalvaardigheid

De bibliotheken en Taalhuizen bieden ondersteuning om (digitale) basisvaardigheden te verbeteren.

Kinderopvang en scholen zetten in op taalvaardigheid in VVE groepen en taalklassen. Daarbij werken zij met Thuis in Taal, waarbij ouders betrokken worden bij de taalontwikkeling van hun kind(eren).

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Taalvaardigheid en leesplezier vergroten	• Via bibliotheken op alle PO en VO-scholen in Eemsdelta leesaanbod dichtbij brengen. • Voorschoolse Educatie en Taalgroepen in het Primair Onderwijs. • Ouders betrekken bij de (taal)ontwikkeling van hun kind(eren) door Thuis in Taal op school en kinderopvang in kindcentra die VVE bieden.

Thema 2: verbinding jeugdhulp en onderwijs

Bij onderwijsbeleid werken we integraal en trekken we samen op met jeugdbeleid om de ondersteuning aan kinderen, jongeren en gezinnen laagdrempelig te organiseren. Dit doen we via het schoolmaatschappelijk werk en jongerenwerk. Het schoolmaatschappelijk werk op basisscholen loopt nog t/m 2029 door uit SEO-middelen van Aardbevingen de Baas. Op het VO komen uit de Sociale Agenda middelen voor inzet van maatschappelijk werk (School-als-Wijk) en willen we hieronder het jongerenwerk voortzetten.

Met JongGOUD willen we bereiken dat kinderen en jongeren zich gehoord en gezien voelen in de gemeente Eemsdelta. We zetten intern en extern kinder- en jeugdparticipatie op de kaart en werken samen met onze collega's en partners toe naar het zijn van een kindvriendelijke gemeente.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Ondersteuning van kinderen, jongeren en gezinnen	Voortzetten schoolmaatschappelijk werk en jongerenwerk op scholen.
Vergroten van jeugd- en jongerenparticipatie in Eemsdelta	• Samen met Unicef werken we verder aan een Child Friendly City. In 2027 gaan we verder met het uitvoeren van het actieplan. Eind 2028 moeten alle doelen uit het actieplan zijn behaald en zal internationale erkenning "kindvriendelijke gemeente" volgen. • We breiden ons project Kindergebiedsregie steeds verder uit over de gemeente. We zijn al actief in 17 gebieden, eind 2027 streven we naar 21 gebieden. • Het jongerenpanel Jong Eemsdelta (JOE) zetten we steeds meer in om jongeren een stem te geven. We proberen dit zoveel mogelijk lokaal te doen, in de eigen woon- en leefomgeving van de jongeren.

Thema 3: gelijke kansen voor alle kinderen

We zetten het Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) voort met kwalitatief goede Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Via het armoedebeleid zetten we in op schoolmaaltijden en weekendschool Petje Af. Kansrijke Groningers stimuleert kansen voor kinderen via ICT-onderwijs, ondernemen en het platform onderwijs en regio met gastlessen en stage mogelijkheden bij bedrijven.

Dankzij middelen uit de Regio Deal kunnen we voor 4 jaar 6 kindcentra met een hoge schoolweging ondersteunen om goede schoolresultaten te behalen met de kinderen (programma schoolondersteuning).

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Gelijke kansen	• Inzet Kansrijke Groningers • Programma schoolondersteuning • Tijd voor Toekomst (zie 4.4)

Thema 4: talentontwikkeling

In deze regio is het belangrijk om een breed aanbod (cultuur, techniek, natuur, creatief) dichtbij te brengen. Door dit in de verrijkte en verlengde schooldag te organiseren, doen alle kinderen mee.

In Eemsdelta doen 8 kindcentra mee met de verrijkte schooldag. Vanaf augustus 2027 is de planning dat de regeling Tijd voor Toekomst (nieuwe term voor de verrijkte schooldag) onder de Sociale Agenda breed opengesteld wordt voor alle scholen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Kinderen ontwikkelen hun talenten breed.	• Tijd voor Toekomst (Sociale Agenda). • Gastlessen, bedrijfsbezoeken en stages via het platform Onderwijs en Regio (van Kansrijke Groningers),

Thema 5: doorstroompunt

Binnen het Doorstroompunt Noord-Groningen werken de deelnemende gemeenten samen met onderwijsinstellingen, waaronder Noorderpoort en Alfa-college, en met andere partners op het gebied van onderwijs, werk, inkomen en ondersteuning.

Met de Wet van school naar duurzaam werk is de wettelijke taak van het Doorstroompunt per 1 januari 2026 uitgebreid. Het Doorstroompunt ondersteunt jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie bij hun terugkeer naar onderwijs of bij hun stap naar werk. Daarnaast blijft het Doorstroompunt bijdragen aan het voorkomen en terugdringen van voortijdig schoolverlaten.

Binnen het Regionaal Programma Groningen 2026-2029 maken onderwijsinstellingen, gemeenten, Doorstroompunten en andere regionale partners afspraken over een samenhangende aanpak voor jongeren. De uitbreiding van de doelgroep en taken vraagt om scherpe prioritering, goede regionale samenwerking en een doelmatige inzet van de beschikbare middelen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie ondersteunen bij hun terugkeer naar onderwijs of bij hun stap naar werk. Daarnaast dragen we bij aan het voorkomen en terugdringen van voortijdig schoolverlaten.	• Jongeren benaderen die op basis van beschikbare signalen en gegevens mogelijk ondersteuning nodig hebben. • Samen met jongeren onderzoeken welke vervolgstap naar onderwijs of werk passend is. • Jongeren begeleiden en, wanneer andere ondersteuning nodig is, gericht doorverwijzen of overdragen aan een passende organisatie. • Afstemmen met onderwijsinstellingen, gemeenten en andere betrokken partners over de ondersteuning van jongeren. • Bijdragen aan de afspraken binnen het Regionaal Programma Groningen 2026-2029 die betrekking hebben op de taak van het Doorstroompunt.

Thema 6: Onderwijshuisvesting

De scholentransitie in het kader van de versterkingen is afgerond. Alle schoolgebouwen zijn versterkt of nieuw gebouwd. Voor de gymzalen in Delfzijl West en Holwierde wordt gewerkt aan de planvorming en de verdere voorbereiding van de nieuwbouw.

In 2026 zal ook de nieuwbouw van een deel van het Dollard College in Woldendorp worden opgeleverd.

Een goede leeromgeving is belangrijk voor goed onderwijs. Daarnaast zijn schoolgebouwen ook een plek voor talentontwikkeling door bijvoorbeeld sport en cultuur, in de verlengde schooldag en/of ook buiten schooltijd.

IHP

Voor de onderwijshuisvesting wordt gewerkt aan een Integraal Huisvestingsplan (IHP), in samenwerking met de afdeling Vastgoed en met ondersteuning van een adviesbureau. Het IHP kijkt niet alleen naar de toekomstige onderwijsopgave en de lange termijn vervangingsopgave, maar ook naar de verbinding met andere maatschappelijke voorzieningen.

Daarbij wordt verkend hoe onderwijs, sport, cultuur en welzijn beter in samenhang kunnen worden bekeken in relatie tot de huisvesting. Ook wordt gekeken naar de voorbereiding op de toekomstige vervangingsopgave, inclusief de financiële gevolgen daarvan.

Verder wordt onderzocht hoe we afspraken kunnen maken over het beheer en de inzet van maatschappelijke gebouwen, waaronder kindcentra. Daarbij is aandacht voor het flexibel en toekomstbestendig gebruik van deze gebouwen, zodat ze kunnen meebewegen met veranderingen in vraag, leerlingaantallen en functies.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Onderwijshuisvesting • Veilige en toekomstbestendige onderwijs-en sportvoorzieningen • Een gezonde leeromgeving voor alle leerlingen. • Goede accommodaties voor bewegingsonderwijs, sportverenigingen en andere maatschappelijke activiteiten. • Groene en stimulerende leeromgevingen, waaronder groene schoolpleinen.	• De uitbreiding van het Dollard College in Woldendorp realiseren. • De planvorming van de nieuwe gymzalen in Delfzijl West en Holwierde voortzetten. • Gebruikmaken van de subsidieregeling Groene Schoolpleinen om groene en stimulerende leeromgevingen te realiseren.
Intergraal Huisvestingsplan • Een toekomstbestendige en duurzamehuisvesting voor het onderwijs. • Een integrale afweging van onderwijsvoorzieningen in samenhang met andere maatschappelijke voorzieningen. • Efficiënt en flexibel gebruik van maatschappelijke accommodaties. • Inzicht in de toekomstige vervangingsopgave en de financiële consequenties daarvan.	• Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) opstellen in samenwerking met de afdeling Vastgoed, de schoolbesturen en een adviesbureau. • De toekomstige onderwijs- en huisvestingsopgave in samenhang met andere maatschappelijke voorzieningen uitwerken. • Uitwerken hoe maatschappelijke accommodaties flexibel en toekomstbestendig kunnen worden ingezet in samenhang met de onderwijsopgave.

Thema 7: leerlingenvervoer

Ouder(s)/ verzorger(s) van leerlingen met een structurele handicap kunnen aanspraak maken op een tegemoetkoming in de kosten van vervoer van huis naar school en weer terug.

Leerlingenvervoer staat in het teken van het toekennen van de meest passende vervoersvoorziening voor de schoolgang van leerlingen. Hierbij wordt rekening gehouden met de verzelfstandiging van de leerlingen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Leerlingen met een beperking/handicap kunnen naar school.	Toekennen van een passende voorziening leerlingenvervoer (fiets-, kilometer-, OV-vergoeding of taxivervoer)
Leerlingen zelfstandig(er) leren reizen naar school	Daar waar mogelijk stimuleren we leerlingen met de fiets naar school te gaan. Daar waar dit niet kan (vanwege de afstand in kilometers) stimuleren wij in een gesprek met ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen samen de

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	overstap te maken naar openbaar vervoer. Hiervoor zijn oefenpassen en begeleiderspassen beschikbaar. Na het oefenen kan een leerling een OV-pas krijgen om zelfstandig naar school te reizen met bus en/of trein.

Thema 8: bibliotheken

De inzet vanuit het bibliotheekwerk draagt bij aan gelijke kansen voor iedereen. Dit begint bij Boekstart voor baby's en in de kinderopvang en loopt door in de bibliotheek op school (PO en VO). Voor volwassenen bieden wij versterking van (digitale) basisvaardigheden in het Taalhuis en in cursussen. Daarnaast zetten we in het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) in op ondersteuning van inwoners met vragen over inloggen met Digid ed. Hierbij wordt samengewerkt met Geldwijzer en Cadanz Welzijn. Deze inzet loopt in 2027 door.

De afgelopen jaren is het Taalhuis gefinancierd uit tijdelijke middelen sociaal domein. Wij oriënteren ons op mogelijkheden om de financiering van het Taalhuis voort te zetten.

In Eemsdelta loopt een pilot met een mobiele bibliotheek in Termunten, Wagenborgen en 't Zandt. Wij volgen de ontwikkelingen en bekijken hoe dit een plek kan krijgen in het reguliere aanbod bibliotheekwerk. Hiermee brengen we dienstverlening op het gebied van (digitale) basisvaardigheden en ondersteuning dichter bij onze inwoners.

De bibliotheek in Delfzijl is gehuisvest in een tijdelijk pand aan de Landstraat totdat het Huis voor Cultuur en Bestuur gereed is.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Onze inwoners, jong en volwassen, stimuleren in basisvaardigheden en leesplezier. Ondersteuning bieden bij digitale regelzaken (IDO).	• In stand houden dienstverlening in bibliotheken voor (digitale) basisvaardigheden en wettelijke taken. • Bibliotheken op alle basis- en VO scholen in Eemsdelta continueren. • Verder ontwikkelen van mobiele bibliotheek om de dienstverlening dicht bij onze inwoners te brengen. • Samenwerking met Geldwijzer en andere partijen voortzetten.

Verbonden partijen

Naam	Openbaar belang en doel
Publiek Vervoer Groningen Drenthe	Realiseren van efficiënter Wmo-vervoer, dagbestedingsvervoer en leerlingenvervoer in samenwerking met alle Groninger en Drentse gemeenten plus het OV Bureau Groningen

Naam	Openbaar belang en doel
	Drenthe. De taken van de uitvoeringsorganisatie Publiek Vervoer zijn het uitvoeren van contractbeheer met de vervoerders, klachtenafhandeling (Wmo gedeelte) en doorontwikkeling van een duurzaam en toekomstbestendig vervoerssysteem voor alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 4: Onderwijs	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**5.376**	**4.425**	**6.326**	**4.432**	**3.968**	**3.968**	**3.968**
Structureel	3.932	831	4.088	2.658	2.194	2.194	3.968
Incidenteel	1.444	3.594	2.238	1.774	1.774	1.774	0
Lasten	**-10.625**	**-9.913**	**-12.238**	**-10.068**	**-13.189**	**-9.771**	**-9.917**
Structureel	-8.451	-6.960	-10.691	-5.214	-12.239	-8.971	-9.917
Incidenteel	-2.174	-2.953	-1.547	-4.854	-950	-800	0
Reservemutaties	**533**	**0**	**433**	**283**	**3.904**	**150**	**0**
Mutaties reserve	533	0	433	283	3.904	150	0
Totaal programma 4	**-4.716**	**-5.488**	**-5.479**	**-5.353**	**-5.317**	**-5.653**	**-5.949**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-150	N	-464	0	0
Naar aanleiding van de actuele prognose worden de baten van het OAB opwaarts bijgesteld. De hogere baten leiden eveneens tot hogere uitvoeringslasten.	0	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	157	V	0	0	0
Totaal	7	V	-464	0	0
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-368	N	346	99	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	2	V	2	-2	0
Conform de vastgestelde uitgangspunten worden de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen (GR'en), subsidies, contractueel vastgelegde afspraken en gemeentelijke- en waterschapslasten geïndexeerd. Als gevolg van deze indexeringen nemen de lasten toe.	-55	N	0	0	0
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	1.096	V	-31	-1.088	-487
De afschrijvingslasten nemen toe door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden. In 2027 vallen de afschrijvingen tijdelijk hoger uit door de interne rente van 0%. Vanaf 2028 nemen de afschrijvingslasten weer af doordat de interne rente wordt heringevoerd. In 2028 wordt ervan uitgegaan dan een voormalig schoolgebouw zal worden afwaardeerd.	-734	N	-3.723	4.419	183
Als gevolg van de actualisatie van het project Vastgoed op Orde en het bijgestelde MJOP wijzigen de geraamde onderhoudslasten. Tevens is de jaarschijf 2030 aan de meerjarenplanning toegevoegd. De financiële gevolgen van deze	-75	N	73	-15	9

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
mutaties worden verwerkt via de reserve Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen.					
De afwijking wordt veroorzaakt door hogere gebruikerslasten van de gymzalen in Holwierde en Delfzijl West en door een administratieve verschuiving van kosten van taakveld Sportaccommodaties (programma 5). Hierdoor vallen de lasten op dit taakveld hoger uit. Het betreft grotendeels een wijziging in de kostentoerekening, waardoor de kosten van de sportaccommodaties afnemen.	-217	N	-2	-2	1
Ten behoeve van de Regio Deal Eemsdelta wordt in de jaren 2026 tot en met 2029 een incidenteel budget van € 150.000 beschikbaar gesteld. Hierdoor nemen de incidentele lasten in deze periode toe met € 150.000.	-150	N	0	0	150
De uren voor sportaccommodaties zijn aanvankelijk volledig toegerekend aan sporthallen en gymzalen. Dit is gecorrigeerd, waarbij de uren nu ook aan sportvelden worden toegerekend. Hierdoor dalen de lasten binnen programma 4 (Binnensport) en stijgen de lasten binnen programma 5 (Buitensport). Per saldo is er geen financieel effect.	547	V	26	8	-1
Conform het raadsbesluit van 1 juli 2026 inzake het gymvervoer voor ISK-leerlingen is hiervoor incidenteel budget beschikbaar gesteld. Hierdoor nemen de lasten in 2027 toe.	-133	N	133	0	0
Het Doorstroompunt (voorheen RMC) ontvangt jaarlijks middelen van het rijk voor de regionale kosten (samen met de gemeente Het Hoogeland). Echter voor de nieuwe planperiode 2026-2029 ontvangen we minder middelen. Vooralsnog kan dit (een aantal jaren) worden opgevangen vanuit de reserve DSP, echter moet nu wel worden gekeken hoe we de baten en lasten weer in evenwicht kunnen krijgen.	-107	N	0	0	0
Naar aanleiding van de actuele prognose worden de baten van het OAB opwaarts bijgesteld. De hogere baten leiden eveneens tot hogere uitvoeringslasten.	0	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	37	V	54	0	0
Totaal	-155	N	-3.121	3.418	-146

5. Sport, cultuur en recreatie

Wat willen we?

Sport, cultuur en recreatie en openbaar groen en natuur zijn belangrijke dragers voor de leefbaarheid van de wijken en dorpen. Wij willen dat inwoners en bezoekers het aanbod van cultuur- en sportvoorzieningen en de inrichting en het beheer van recreatieve speelvoorzieningen als goed en aantrekkelijk ervaren. Daarbij moeten deze voorzieningen veilig en bereikbaar zijn voor iedereen.

We vinden het belangrijk dat inwoners in Eemsdelta kunnen leven, wonen, werken en opgroeien in een leefomgeving met voldoende groen dat voor iedereen bereikbaar is. Groen waar jong en oud met tevredenheid van kan genieten.

Een groene omgeving waar ruimte is voor bomen, planten, vogels, insecten, vlinders en andere dieren en waar we de gevolgen van een veranderd klimaat kunnen opvangen en om kunnen zetten naar kansen om de leefbaarheid in wijken, buurten en dorpen te vergroten. Groen dat de identiteit en het karakter van ons landschap omarmt en versterkt. Het openbaar groen is van goede kwaliteit en we beheren het zorgvuldig (schoon, heel, veilig) en duurzaam.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 5.1 Sportbeleid en activering
- 5.2 Sportaccommodaties
- 5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie
- 5.4 Musea
- 5.5 Cultureel erfgoed
- 5.6 Media
- 5.7 Openbaar groen en recreatie

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Onderhoud kapitaalgoederen

- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

- Zwembad Appingedam-Delfzijl Vastgoed BV

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Verordening op de heffing en de invordering van havengeld en liggeld	jaarlijks
Subsidieregeling kunst, cultuur en evenementen gemeente Eemsdelta 2023	2025
Programma Groen Eemsdelta 2030	2023
Handboek inrichting openbare ruimte 2.0	2025
Komgrenzen Wet Natuurbescherming	2022
Bomenverordening (APV)	2022
Beleidsregels voor houtopstanden	2022
Evenementenbeleid Eemsdelta	2024
Uitvoeringsplan Gezond en Actief Leven Akkoord	2024
Beleidsnotitie Eemsdelta gezonder in beweging	2024
Cultuur Verrijkt! Cultuurnota 2025-2028	2025
Subsidieregeling compensatie harmonisatie huurtarieven binnensportaccommodaties 2026–2029	2026

Ontwikkelingen

Sport en bewegen

In 2027 wordt verder uitvoering gegeven aan de beleidsnotitie ‘Eemsdelta gezonder in beweging’.

Hierbij staat centraal het stimuleren van sport en bewegen. De hernieuwde 'Brede Regeling Combinatiefuncties' en het Sportakkooord 2 (of de opvolger hiervan) bieden hiervoor de basis en het merendeel van de financiële middelen.

Daarnaast zal er de nodige kruisbestuiving plaatsvinden met de activiteiten vanuit het Aanvullend Zorg- en Welzijnskoord (AZWA), zie ook programma's 6 en 7.

Cultuur

De raad heeft in 2025 de cultuurnota 'Cultuur Verrijkt!' vastgesteld. Binnen 4 strategische pijlers zijn de doelen voor kunst en cultuur, in nauwe afstemming met vrijetijdseconomie, erfgoed, onderwijs en welzijn, beschreven. In deze beleidsperiode gaat veel aandacht uit naar de ontwikkeling van het Huis voor Cultuur en Bestuur dat onderdak zal bieden aan belangrijke culturele partners als de bibliotheek en het nieuwe theater.

Thema 1: sport en bewegen stimuleren

In Eemsdelta zal in 2027 verder uitvoering gegeven worden aan de doelen die zijn omschreven in het jaarplan sportstimulering, het lokale sportakkoord 2.0 en het coalitieakkoord.

Naast de reguliere thema's zijn nieuwe accenten in 2027 onder andere: leefstijlloketten- en advisering, beweegvriendelijke omgeving, beweegcoaches in de wijk en een sociaal veilige beweegomgeving.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een integrale aanpak van sport, gezondheid en beweging voor onze inwoners, vanuit de BRC (Brede regeling Sport en Cultuur), en in aansluiting op het AZWA (Aanvullend Zorg- en Welzijnskoord).	• Uitvoeren van projecten die zich richten op stimuleren van sport en bewegen, als onderdeel van een gezonde leefstijl. • Jaarplan Sportstimulering Eemsdelta uitvoeren met aandacht voor: - Vitale Sportaanbieders – een sterke basis; - Vaardig in Bewegen – alle kinderen volop kans op goed leren bewegen; - Inclusief Sporten en Bewegen - iedereen kan meedoen; - Duurzame Sportinfrastructuur en uitdagende (basis-) voorzieningen, sportieve openbare ruimte en sportaccommodaties - klaar voor de toekomst. • Verder uitvoering geven aan lokaal sportakkoord (2.0) met daarbij aandacht voor sociale veiligheid in de sport.
Meer mogelijkheden creëren voor bewegen in de openbare ruimte (BIOR).	Vanuit de gerealiseerde beweegparken een activeringsprogramma per dorp/locatie uitvoeren. En extra aandacht voor het platform www.beweegparkeneemsdelta.nl Verkenning of er op meerdere locaties nog meer beweegparken gerealiseerd kunnen worden.

Thema 2: cultuur

In 2025 hebben we de cultuurnota *Cultuur Verrijkt!* vastgesteld. Cultuur heeft waarde op zichzelf. Tegelijk draagt cultuur bij aan sterke dorpen en wijken. Het versterkt ons erfgoed en onze vrijetijdseconomie. Ook helpen kunst en cultuur inwoners om zich te ontwikkelen en elkaar te ontmoeten.

In 2027 zetten we een volgende stap. Met de 4 pijlers uit de cultuurnota werken we gericht aan een toegankelijk en levendig cultureel aanbod. We geven ruimte aan talentontwikkeling. We versterken de samenwerking tussen onderwijs en culturele partners. We ondersteunen verenigingen, vrijwilligers en makers die het culturele leven dragen. Zo bouwen we samen aan een gemeente waar cultuur bijdraagt aan trots, verbinding en een aantrekkelijk leefklimaat.

Een belangrijke stap hierin is de ontwikkeling van het Huis van Cultuur en Bestuur. Het moet uitgroeien tot een plek waar kunst, ontmoeting en samenleving samenkomen. In 2027 maken we samen met theater en bibliotheek heldere afspraken over gebruik, beheer en samenwerking. Zo zorgen we voor een sterke basis.

Pijler 1: Betekenis en waarde van kunst en cultuur

Cultuur verrijkt het leven en brengt mensen samen. Toch bereikt kunst en cultuur nog niet iedereen. Daarom investeren we in een toegankelijke en toekomstbestendige culturele basis. We zorgen dat meer inwoners mee kunnen doen en versterken het aanbod samen met de culturele partners. Zo maken we onze gemeente aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Meer inwoners doen mee aan cultuur, met aandacht voor verschillende doelgroepen.	We maken hierover duidelijke prestatieafspraken met de grotere gesubsidieerde instellingen en nemen dit op als opdracht in nieuwe projecten.
Een actuele en doeltreffende subsidiëring van amateurkunst en culturele activiteiten.	We evalueren jaarlijks de subsidieregeling kunst en cultuur op bereik en effect. We passen de regeling aan waar dat nodig is en zorgen voor samenhang met ander beleid. Voor evenementen verkennen we een aparte aanpak, in lijn met de positionering van evenementen binnen de vrijetijdseconomie.

Pijler 2: Aantrekkelijk en leefbaar Eemsdelta

Cultuur, erfgoed en beeldende kunst versterken de identiteit van Eemsdelta. We zetten deze kwaliteiten zichtbaar in en betrekken daarbij ook het bestaande kunstbezit. Zo laten we zien wat onze gemeente uniek maakt en waar we trots op zijn.

Het Huis van Cultuur en Bestuur speelt hierin een belangrijke rol. Het biedt kansen om Eemsdelta sterker en herkenbaarder neer te zetten. We werken aan een duidelijke uitstraling die past bij de eigenheid van onze dorpen en inwoners.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Huis van Cultuur en Bestuur	We werken verder aan het Huis van Cultuur en Bestuur en een passend programma dat de identiteit en aantrekkingskracht van Delfzijl versterkt. We zorgen dat deze ook bijdraagt aan de verbinding met dorpen en wijken. Zo vergroten we de samenhang en zichtbaarheid van geheel Eemsdelta.
Museum Stad Appingedam en MuzeeAquarium Delfzijl: toekomstbestendige musea met een sterke positie en een groter bereik.	In 2027 werken we met beide musea verder aan een toekomstbestendige ontwikkeling met brede maatschappelijke waarde en een bovenregionale aantrekkingskracht. We bouwen voort op de ingezette doorontwikkeling en versterken de inhoudelijke koers en organisatie. We benutten de bijdrage van musea aan identiteit, beleving en vrijetijdseconomie en sturen erop dat beide musea zich ontwikkelen tot toekomstbestendige

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	en aantrekkelijke voorzieningen voor inwoners en bezoekers. Museum Stad Appingedam bouwt verder op de vernieuwing die in 2026 is ingezet, waaronder de vernieuwde presentatie van de vaste collectie. We monitoren samen met de provincie hoe deze ontwikkeling bijdraagt aan een duurzame positie op de lange termijn. We werken toe naar prestatieafspraken en hebben hiervoor in 2026 een eerste aanzet gemaakt. Het doel blijft dat het museum weer in aanmerking komt voor een provinciale meerjarensubsidie. Voor MuzeeAquarium Delfzijl zetten we in op gerichte verbeteringen in inhoud en organisatie. Deze ontwikkeling vraagt extra inspanning. We sturen hier actief op en maken hierover duidelijke afspraken.
Zichtbaar en beleefbaar kunstbezit in de openbare ruimte	We werken in 2027 verder aan de digitale ontsluiting van het kunstbezit en aan lopende projecten, waaronder het NPG-project 'De stille Rijkdom van De Ploeg en Amsterdamse School'.
Ondersteuning themajaar 700 Jaar Stadsrechten Appingedam	Wij adviseren en ondersteunen het comité dat de evenementen voor dit jubileumjaar organiseert en begeleidt.
Doorontwikkeling Omroep Eemsdelta	In 2027 zullen Omroep Eemsdelta en Omroep Hogeland meer stappen zetten naar de vorming van een streekomroep. Dit is een landelijke ontwikkeling, ingezet door het Ministerie van OCW.

Pijler 3: Ontwikkeling van vaardigheden en talenten

Cultuur helpt inwoners om zich te ontwikkelen en talenten te ontdekken. Het stimuleert creativiteit, samenwerken en persoonlijke groei. We richten ons vooral op kinderen en jongeren, maar bieden ook volwassenen kansen om zich te blijven ontwikkelen en mee te doen.

We zetten cultuur in binnen het onderwijs en via programma’s als de Verrijkte Schooldag en Tijd voor Toekomst. Het onderwijs verandert. Daarom blijven we onze inzet op cultuureducatie hierop aanpassen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel, effect en taakverdeling helder bij de adviseurs en aanbieders cultuuronderwijs	We maken prestatieafspraken die moeten leiden naar meer helderheid over taakverdeling, resultaten en effecten van het IVAK en andere spelers op dit gebied, zoals steunfunctie Kunst & Cultuur, Tijd voor Toekomst.
Uitwerking visie op pijler 3	Er wordt een visie uitgewerkt die moet leiden tot een breed uitvoeringsprogramma met heldere

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	taken, rolverdeling, bereik, verwachte resultaten en krachtige inzet van de aanwezige middelen.
Lokaal Cultuurconvenant	De resultaten van de aanpak van de procesregisseur worden zoveel mogelijk verwerkt in een nieuw lokaal cultuurconvenant met het onderwijs en lokale partners.

Pijler 4: Ontmoeting en deelname aan de samenleving

Cultuur brengt mensen samen en helpt inwoners om mee te doen. Het draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling, welzijn en een sterke samenleving. We zetten cultuur in om ontmoeting en verbinding in dorpen en wijken te versterken, en benutten dit ook voor leefbaarheid en gezondheid. In 2027 zetten we Mijn Thuis Mijn Verhaal voort binnen Sterke Dorpen en Wijken. We bouwen hiermee verder op de succesvolle NPG-pilot uit 2026 en versterken netwerken en veerkracht van inwoners.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Cultuurcafé	We organiseren een keer per jaar een cultuurcafé voor het culturele veld. Tijdens deze bijeenkomsten bespreken we actuele thema's en beleid. Met de cultuurcafés betrekken we meer culturele partners en versterken we het gesprek binnen het culturele veld.
Mijn Thuis Mijn Verhaal	Dit NPG-programma maakt vanaf 2027 deel uit van het programma Sterke Dorpen en Wijken. Vanuit cultuurbeleid wordt de inzet en het effect van het instrument cultuur gemonitord.
Cultuurcoach Cadanz	Er wordt onderzocht of deze functie kan worden voortgezet vanuit de middelen AZWA.
Nij Begun	Advisering op de haalbaarheid van componenten kunst en cultuur in visies maatregel 14. Inzet maatregelen met betrekking tot cultuurcoaches, culturele huisvesting en ontmoeting.
Visie pijler 4	Uitvoeringsprogramma gericht op: -aanpak cultuur in het sociaal domein -leergemeenschap sociaal artistieke makers -amateurkunstveld -actieve cultuurbeoefening

Thema 3: ruimtelijk erfgoed

Erfgoed vormt een essentieel onderdeel van de identiteit en leefbaarheid van Eemsdelta. Het verbindt verleden, heden en toekomst en vertelt het gezamenlijke verhaal van de gemeenschap, met haar waarden, tradities en veerkracht. Met de vaststelling van de Gebiedsbiografie Eemsdelta in 2024 is een belangrijke stap gezet in het zichtbaar maken en waarderen van deze verhalen. De daarin beschreven identiteiten, gebiedskwaliteiten en verhalen versterken de band van inwoners met hun omgeving en vergroten het gevoel van trots en verbondenheid.

Behoud en doorontwikkeling van erfgoed: We zetten ons actief in voor het behoud en doorontwikkeling van erfgoed. Dit doen we onder meer door eigenaren te ondersteunen bij het laten aanwijzen van gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden, op hun verzoek.

Beleidsmatige verankering van erfgoed: Wij streven naar een beleidsmatige verankering van erfgoed en cultuurhistorische waarden in zowel de Omgevingsvisie als het Omgevingsplan, zodat cultuurhistorische waarden een integraal onderdeel vormen van ruimtelijke afwegingen. Daarnaast werken we aan kaders en werkprocessen, die zorgen dat voor erfgoedpanden – waaronder monumenten, karakteristieke panden, gebouwen in karakteristieke gebieden en panden binnen beschermde stads- en dorpsgezichten – de erfgoedwaarden voldoende geborgd blijven.

Samenwerkingen: We werken intensief samen met de partners binnen het Erfgoedprogramma en binnen de Opgave Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit en Landschap (ERL). Deze samenwerking krijgt concreet vorm in twee gebiedsgerichte projecten, het Monumentencluster ’t Zandt en Landgoed Ekenstein. Daarnaast werken we samen met de provincie en andere gemeenten aan een gezamenlijke aanpak voor agrarisch erfgoed.

Participatieve en maatschappelijke resultaten: We werken nauw samen met het erfgoedveld, onder meer aan de programmering van de Open Monumentendag. Daarmee vergroten we de betrokkenheid bij ons erfgoed en versterken we het bewustzijn van cultuurhistorische waarden van onze leefomgeving. Zo blijft erfgoed toegankelijk voor een breed publiek. Binnen het project *De Fivel* groeit een actief netwerk van bewoners – Fivelboezemvrienden – dat graag meedenkt en meedoet aan de ontwikkeling van het Fivellandschap. Deze betrokkenheid versterkt de gemeenschapszin en draagt bij aan een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid voor het landschap.

Stimulering van identiteit, ruimtelijke kwaliteit en vrijetijdseconomie: Erfgoed zien wij niet alleen als iets dat beschermd moet worden, maar ook als een bron van inspiratie en kwaliteit die ruimtelijke ontwikkelingen en de vrijetijdseconomie kunnen versterken. De kracht van erfgoed willen we daarom inzetten bij ruimtelijke ontwikkelingen, zodat Eemsdelta aantrekkelijker wordt voor inwoners en bezoekers.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Behoud en doorontwikkeling van erfgoed	We ondersteunen eigenaren bij het laten aanwijzen van gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden, op hun verzoek.
Een beleidsmatige verankering van erfgoed in zowel de omgevingsvisie als het omgevingsplan	We werken aan een overzicht, waarbij in een oogopslag cultuurhistorische waarden, historische structuren, gebouwen en landschappen zichtbaar zijn. Dit overzicht geeft handvatten voor een goede implementatie van erfgoed in het omgevingsplan. Daarnaast werken we aan kaders en werkprocessen, die zorgen dat erfgoedwaarden voldoende geborgd blijven.
Samenwerking met de partners Erfgoedprogramma en Opgave Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit en Landschap (ERL)	We werken intensief samen met de partners van het Erfgoedprogramma en de Opgave Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit en Landschap (ERL) aan behoud en doorontwikkeling van erfgoed en versterking van de ruimtelijke kwaliteit in de regio. Vanuit deze samenwerking werken we aan de projecten Monumentencluster in 't Zandt en Landgoed Ekenstein en aan een gezamenlijke aanpak voor agrarisch erfgoed.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Participatieve en maatschappelijke resultaten	We werken nauw samen met het erfgoedveld en bewoners aan onder meer de programmering van de Open Monumentendag en het project De Fivel.
Stimulering van identiteit, ruimtelijke kwaliteit en vrijetijdseconomie	De kracht van erfgoed willen we inzetten bij ruimtelijke ontwikkelingen, zodat Eemsdelta aantrekkelijker wordt voor inwoners en bezoekers. Met het programma Oorlogserfgoed Eemsdelta en het project De Fivel geven we hier uitwerking aan.

Archeologisch erfgoed

Archeologie heeft grote ruimtelijke betekenis. Kennis over het verleden en de mensen die er leefden schept identiteit voor de huidige en toekomstige generaties van de gemeente. De gemeente Eemsdelta beschikt over prachtig cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed. Eemsdelta is de gemeente met de meeste rijksbeschermde archeologische monumenten. Sporen van een rijk verleden zijn goed zichtbaar. Bijvoorbeeld door de vele wierden en het historisch centrum van Appingedam, maar zijn ook, minder zichtbaar, veelvuldig in de bodem aanwezig.

Sinds de invoering van de Omgevingswet is de gemeente het bevoegde gezag ten aanzien van archeologische rijksmonumenten. Een taak die eerder bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed belegd was. De Rijksdienst behoudt echter een bindend instemmingsrecht waardoor zij toch bepalend zijn ten aanzien van de archeologische Rijksmonumenten.

De omgevingsvisie richt zich op de fysieke leefomgeving als geheel. Dit is inclusief de bodem en de daarin aanwezige archeologie. Het is voor ons belangrijk om in het proces van de omgevingsvisie aandacht te bieden aan de aanwezige archeologische kwaliteiten. Verder moeten we bij het vaststellen van het omgevingsplan rekening houden met het belang van het behoud van cultureel/archeologisch erfgoed. We kunnen in het belang van archeologische monumentenzorg regels stellen in het omgevingsplan over archeologisch onderzoek.

Het archeologiebeleid is in 2026 geharmoniseerd tot 1 beleidsdocument. Op basis van de nieuwe beleidsadvieskaart worden bij het opstellen van het nieuwe omgevingsplan de archeologische dubbelbestemmingen bepaald. In 2027 wordt het geharmoniseerde archeologiebeleid opgenomen in het Omgevingsplan.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We willen thema archeologie een plek geven in omgevingsvisie en -plan. Dit zal in 2027 plaatsvinden.	In samenwerking met huisadviseur Libau en mogelijk andere partijen als provincie en/of (buur)gemeenten, zullen we het thema archeologie op een passende manier in de omgevingsvisie en het omgevingsplan laten landen.
We willen/moeten het archeologiebeleid en de beleidsadvieskaart en actualiseren. Hiervoor dient een het archeologische beleid en beleidsadvieskaart.	De actualisatie van het archeologische beleid en bijbehorende verwachtingenkaart is uitgevoerd door Libau. Na vaststelling door de raad zal het worden opgenomen in de eerste versie van het omgevingsplan en vastgesteld door de raad, zodat

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	in 2027 kan worden gewerkt volgens het nieuwe beleid.

Thema 4: openbaar groen

In Eemsdelta kunnen onze inwoners leven, wonen, werken en opgroeien in een gezonde leefomgeving. Een leefomgeving met voldoende groen dat voor iedereen bereikbaar is. Groen waar jong en oud met tevredenheid van kan genieten.

Vanuit het Programma Groen Eemsdelta 2030 streven we naar een groene omgeving waar ruimte is voor bomen, planten, vogels, insecten, vlinders en andere dieren. Een omgeving waar we de gevolgen van een veranderd klimaat kunnen opvangen en om kunnen zetten naar kansen om de leefbaarheid in wijken, buurten en dorpen te vergroten. Groen dat de identiteit en het karakter van ons landschap omarmt en versterkt.

Wat groen is houden we graag groen en daar waar nodig zoeken we naar kansen voor extra vergroening. Waar groen moet verdwijnen compenseren we dit. Het openbaar groen is van goede kwaliteit en we beheren het zorgvuldig (schoon, heel, veilig) en duurzaam.

Bij inrichting en beheer spelen we in op nieuwe ontwikkelingen, kennis, trends en behoeften. Betrokkenheid van inwoners, organisaties en ondernemers bij hun (groene) woonomgeving vinden we belangrijk. We communiceren helder over groen.

Uitvoeringsprogramma

Het Programma Groen Eemsdelta 2030 bevat een uitvoeringsprogramma waarmee invulling wordt gegeven aan de geformuleerde ambities en doelstellingen. Het programma bestaat uit plannen en onderzoek, realisatie en participatie en communicatie en heeft betrekking op de periode 2023-2026.

In 2026 is het Uitvoeringsprogramma 2023-2026 geëvalueerd en zijn de ambities en doelstellingen voor de periode 2027-2030 waar nodig bijgesteld. Daarbij is het Coalitieakkoord 2026-2030 betrokken. In het Coalitieakkoord is een duidelijk groene koers uitgestippeld. De kwaliteit van het groenbeheer verdient blijvende aandacht en verbetering. De overgang naar meer ecologisch beheer wordt de standaard en meer ruimte voor groen en water zijn het uitgangspunt voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Inwoners en vrijwilligers worden daarbij gestimuleerd, ondersteund en actief betrokken bij het beheer van de groene buitenruimte.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Op basis van het Programma Groen Eemsdelta 2030 in vulling geven aan: Stimuleren en vergroten van de biodiversiteit. Vergroten klimaatbestendigheid van de openbare ruimte. Behouden en versterken leesbaarheid landschap. Optimaliseren van het groenonderhoud op basis van beeldkwaliteit, technische kwaliteit, functionele kwaliteit en belevingskwaliteit.	Invulling geven aan het Uitvoeringsprogramma 2027-2030 Doelstelling en ambities uit het Coalitieakkoord via het Uitvoeringsprogramma vertalen in de inrichting en het beheer van de groene buitenruimte. Naast realisatie van de beeldkwaliteit nadrukkelijk inzetten op de technische kwaliteit van het groen en de beleving van de kwaliteit.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Doelstellingen ten aanzien van de biodiversiteit vormgeven door ecologisch groenbeheer verder uitrollen, voornamelijk door aanpassingen in het maaibeheer.

Thema 5: spelen

Vanuit de visie 'Eemsdelta is dichtbij' onderschrijven we dat een goede openbare ruimte cruciaal is voor de leefbaarheid in de dorpen en steden. De openbare ruimte is de plek waar inwoners elkaar ontmoeten en kinderen samen spelen. We willen een gemeente zijn waar kinderen en jongeren veilig, kansrijk en in een inspirerende omgeving op kunnen groeien en waar voorzieningen zijn om zo gezond mogelijk oud te worden.

Het in 2025 vastgestelde Speelruimteplan richt zich op openbare speelplekken, speelvoorzieningen op schoolpleinen, beweegplekken en andere voorzieningen in de openbare ruimte waar kinderen en jongeren kunnen spelen, verblijven en bewegen. Met het Speelruimteplan is inzicht verkregen in de speelbehoefte, onze eigendommen, de onderhouds- en vervangingsopgave en de benodigde financiële middelen voor meerjarig onderhoud en investering. Het plan is opgebouwd uit een visie en een strategie voor toekomstige inrichting en het beheer van de speelruimte. Het plan biedt kaders voor participatie bij inrichting en beheer en de samenwerking intern en met scholen, speeltuinverenigingen en andere eigenaren van speelruimte in onze omgeving.

Vervangen speelplekken

Als onderdeel van het Speelruimteplan vervangen we 33 speelplekken in de periode 2026-2029. Het inrichten van de speelplekken wordt vormgegeven samen met omwonenden en andere gebruikers volgens de inrichtingsprincipes uit het Speelruimteplan. In 2027 worden er 9 speelplekken vervangen. In 2027 zullen steeds meer dorps- en wijkvisies uit Maatregel 14 Nij Begun vorm krijgen. In aanvulling op de geplande vervanging, zullen in deze plannen naar verwachting voorstellen worden opgenomen ter verbetering van de speelruimte in Eemdelta. Ook in de dorps- en wijkvisies worden de kaders uit het Speelruimteplan betrokken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Invulling geven aan de kaders van het Speelruimteplan Eemsdelta 2025.	Uitvoering geven aan het vervangen van de speelplekken o.b.v. het vervangingsplan. Invulling geven speelinitiatieven uit de dorps- en wijkvisies Nij Begun. Participatie voor de inrichting van inclusieve samenspeelplekken verder vormgeven en borgen in de organisatie.

Thema 6: baggeren

Baggeren is van belang om de aan- en afvoer van oppervlaktewater te waarborgen, waterkwaliteit op een goed niveau te houden en voldoende waterberging in een gebied te realiseren. Hiermee

wordt het functioneren van het watersysteem geborgd, wateroverlast voorkomen en stankoverlast verminderd. Ook draagt baggeren bij aan de bevaarbaarheid van watergangen.

Op dit moment wordt gebaggerd volgens een 20-jarige cyclus, op basis van het waterbodem beleidsplan. Idealiter wordt baggeren uitgevoerd volgens een 10-jarige cyclus. Bij het vaststellen van het waterbodem beleidsplan is besloten om de baggercyclus in de huidige bestuursperiode te evalueren, waarbij onderzocht wordt of het haalbaar is om te baggeren volgens de 10-jarige cyclus.

Continuïteit van het baggerprogramma

Het baggerprogramma wordt gevoed vanuit het rekeningresultaat. Bij de bestemming van het voordelig saldo van de jaarrekening 2024 is door de raad ingestemd met de vorming van een reserve baggeren en is er een storting gedaan van € 1,7 miljoen. Tot eind 2027 voeren we hiervoor baggerwerkzaamheden uit.

Om continuïteit van het baggerprogramma te borgen, dient bij het rekeningresultaat 2026 beschouwd te worden of er budget beschikbaar gesteld kan worden om het baggerprogramma vanaf 2028 voort te zetten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Verbeteren waterkwaliteit; Vergroten bergingscapaciteit; Verbeteren bevaarbaarheid.	Periodiek baggeren volgens het beleidsplan Waterbodems met een cyclus van 20 jaar. Evalueren of een kortere baggercyclus mogelijk is.

Verbonden partijen

Naam	Openbaar belang en doel
Zwembad Appingedam-Delfzijl Vastgoed BV	In standhouden zwemvoorziening (bijdrage is miv 2022 omgezet van bijdrage ZADV naar extra exploitatiebijdrage).

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 5: Sport, cultuur en recreatie	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**1.777**	**4.158**	**8.229**	**1.179**	**679**	**679**	**679**
Structureel	1.175	642	7.729	1.179	679	679	679
Incidenteel	602	3.516	500	0	0	0	0
Lasten	**-18.180**	**-22.925**	**-30.144**	**-20.021**	**-18.546**	**-19.602**	**-20.685**
Structureel	-16.044	-17.264	-28.412	-19.459	-18.546	-19.602	-20.685
Incidenteel	-2.136	-5.661	-1.732	-562	0	0	0
Reservemutaties	**-3.279**	**1.526**	**1.637**	**926**	**376**	**-36**	**0**
Mutaties reserve	-3.279	1.526	1.637	926	376	-36	0
Totaal programma 5	**-19.682**	**-17.241**	**-20.278**	**-17.916**	**-17.491**	**-18.959**	**-20.006**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-2.936	N	-500	0	0
Als gevolg van een herziening van de taakveldverdeling zijn werkzaamheden en budgetten verschoven tussen Programma 5 en Programma 8. Deze wijziging zorgt voor een betere aansluiting tussen de uitgevoerde activiteiten en de betreffende programma's.	-75	N	0	0	0
Voor de nieuwbouw van de sportaccommodatie van DVC Appingedam heeft de raad een incidenteel budget beschikbaar gesteld. Van de totale investering van circa € 3,64 miljoen wordt € 3,3 miljoen gedekt uit NPG-middelen en € 343.000 uit gemeentelijke middelen. Hierdoor nemen de incidentele lasten toe met € 343.000.	0	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	31	V	0	0	0
Totaal	-2.980	N	-500	0	0
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	3.987	V	818	-188	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma’s.	-606	N	-21	-96	72
Conform de vastgestelde uitgangspunten worden de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen (GR'en), subsidies, contractueel vastgelegde afspraken en gemeentelijke- en waterschapslasten geïndexeerd. Als gevolg van deze indexeringen nemen de lasten toe.	-192	N	2	0	0
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	622	V	32	-521	-517
De afschrijvingslasten nemen toe door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden. In 2027 vallen de afschrijvingen tijdelijk hoger uit door de interne rente van 0%. Vanaf 2028 nemen de	-23	N	-54	1	35

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
afschrijvingslasten weer af doordat de interne rente wordt heringevoerd.					
De afwijking wordt veroorzaakt door hogere gebruikerslasten van de gymzalen in Holwierde en Delfzijl West en door een administratieve verschuiving van kosten van taakveld Sportaccommodaties (programma 5). Hierdoor vallen de lasten op dit taakveld hoger uit. Het betreft grotendeels een wijziging in de kostentoerekening, waardoor de kosten van de sportaccommodaties afnemen.	204	V	2	-10	-2
De uren voor sportaccommodaties zijn aanvankelijk volledig toegerekend aan sporthallen en gymzalen. Dit is gecorrigeerd, waarbij de uren nu ook aan sportvelden worden toegerekend. Hierdoor dalen de lasten binnen programma 4 (Binnensport) en stijgen de lasten binnen programma 5 (Buitensport). Per saldo is er geen financieel effect.	-547	N	-26	-8	1
Bij de actualisatie van de begroting is geconstateerd dat de geraamde lasten van het groencontract niet aansloten bij de contractuele looptijd. De lasten waren geraamd tot en met 2028, terwijl het contract afloopt in 2027. Als gevolg hiervan nemen de lasten in 2028 af ten opzichte van 2027. Daarnaast leidt de correctie van de looptijd tot hogere jaarlijkse lasten gedurende de contractperiode, waardoor in 2027 sprake is van een begrotingsnadeel.	-152	N	339	-187	0
Als gevolg van de actualisatie van het project Vastgoed op Orde en het bijgestelde MJOP wijzigen de geraamde onderhoudslasten. Tevens is de jaarschijf 2030 aan de meerjarenplanning toegevoegd. De financiële gevolgen van deze mutaties worden verwerkt via de reserve Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen.	-91	N	63	-24	-663
Voor de nieuwbouw van de sportaccommodatie van DVC Appingedam heeft de raad een incidenteel budget beschikbaar gesteld. Van de totale investering van circa € 3,64 miljoen wordt € 3,3 miljoen gedekt uit NPG-middelen en € 343.000 uit gemeentelijke middelen. Hierdoor nemen de incidentele lasten toe met € 343.000.	0	V	0	0	0
T2025 PRJ projecten	0	V	0	0	0
Als gevolg van een herziening van de taakveldverdeling zijn werkzaamheden en budgetten verschoven tussen Programma 5 en Programma 7. Deze wijziging zorgt voor een betere	0	V	66	13	-9

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
aansluiting tussen de uitgevoerde activiteiten en de betreffende programma's.					
Voor schoolondersteuning/taalhuiscoordinator wordt incidenteel € 120.000 beschikbaar gesteld	-120	N	120	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	-177	N	134	-36	0
Totaal	2.905	V	1.475	-1.056	-1.083

6. Sociaal domein

Bovenstaande foto is afkomstig van pexels.com.

Wat willen we?

De sociaaleconomische en maatschappelijke opgave is groot in Eemsdelta. We hebben te maken met verschillende uitdagingen. Daarbij zetten we in op:

- langer en veilig thuis kunnen blijven wonen,
- jeugd en jongeren kansrijk laten opgroeien,
- minder inwoners met problematische schulden,
- schulden wijzigen in geldzorgen,
- minder kinderen die opgroeien in armoede en
- meer mensen aan de slag.
- minder discriminatie, bewustwording en kennis vergroten
- inclusie als integraal beleid in de gemeente
- gelijke kansen en evenredige vertegenwoordiging
- fysieke en sociale drempels wegnemen en toegankelijkheid verbeteren

Oftewel, alle inwoners doen naar vermogen volwaardig mee en krijgen waar nodig ondersteuning.

Om onze inwoners goede ondersteuning te blijven bieden, moeten we een transformatie doormaken. De transformatie is gericht op:

- integrale dienstverlening
- effectieve ketensamenwerking
- efficiënte werkprocessen,
- monitoring,
- scholing en deskundigheidsbevordering en

- innovatieve werkwijze en investeren in slimme oplossingen.

Het is belangrijk om te voorkomen dat inwoners met complexe zorgvragen of zware problemen te maken krijgen. Daarom zetten we bij ons beleid en dienstverlening vooral in op preventie en vroegsignalering. Daarbij vinden we een sterk sociaal netwerk voor inwoners erg belangrijk. Daarmee wordt de zelfredzaamheid en samenredzaamheid vergroot en dat geldt voor alle terreinen binnen het sociaal domein zoals zorg, jeugd, arbeid, inkomens-, armoede- en schuldenproblematiek.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO
- 6.22 Toegang en eerstelijnsvoorziening Jeugd
- 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorziening Integraal
- 6.3 Inkomensregelingen
- 6.4 WSW en beschut werk
- 6.5 Arbeidsparticipatie
- 6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)
- 6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)
- 6.712 Begeleiding (WMO)
- 6.713 Dagbesteding (WMO)
- 6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)
- 6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal
- 6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal
- 6.791 PGB WMO
- 6.792 PGB Jeugd
- 6.811 Beschermd wonen (WMO)
- 6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)
- 6.821 Jeugdbescherming
- 6.822 Jeugdreclassering
- 6.91 Coördinatie en beleid WMO
- 6.92 Coördinatie en beleid Jeugd

Paragrafen

- Weerstandsvermogen
- Verbonden partijen
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

- Volkskredietbank Noord Oost Groningen
- Gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen
- Publiek Vervoer Groningen/Drenthe
- Jobber BV

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Algemene subsidieverordening	2021
Verordening Wmo	2026
Verordening Jeugdhulp	2026
Verordening inrichting antidiscriminatie-voorziening	2021
Verordening individuele studietoeslag	2021
Verordening individuele inkomenstoeslag	2024
Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ	2021
Handhavingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ	2021
Re-integratieverordening	2024
Verordening maatschappelijke bijdrage	2021
Kwijtscheldingsverordening	2023
Verordening vergoeding leden commissie bezwaarschriften	2021
Beleidsplan Brede aanpak schulddienstverlening	2024
Verordening Schuldhulpverlening	2022
Uitvoeringsregels bijzondere bijstand en minimabeleid	2020
Beleidsregels bijzondere bijstand Eemsdelta 2026	2026
Uitvoeringsregels Participatiewet	2020
Kadernota voor het armoedebeleid Naar een merkbaar en meetbaar verschil!	2022
Participatiebeleid	2023
Inclusienota Eemsdelta 2024-2027	2024
Beleidsregels Wet inburgering	2022
Uitvoeringsprogramma inclusie en diversiteit	2025
Beleidsregels opvang ontheemden Oekraïne	2025
Beleidsregels brede ondersteuning Wet herstelloperatie toeslagen gemeente Eemsdelta 2026	2026

Ontwikkelingen

Cadanz Welzijn

Cadanz Welzijn is de organisatie voor welzijnswerk in onze gemeente en is daarmee een belangrijke ketenpartner. Zij hebben een belangrijke rol in het opbouwen van de netwerken in de lokale samenleving en het versterken van de eigen regie bij inwoners. Voor alle oplossingen die worden gezocht om een zorgzame maatschappij te blijven, wordt naar het welzijnswerk gekeken als eerste oplossing. Daarom is het van belang om Cadanz Welzijn goed te positioneren en te faciliteren in onze gemeente. Dat moet zichtbaar zijn in de opdrachten die zij krijgen van de gemeente, het huisvestingsplan en de positie die wij hen geven in onze visie op welzijn en de woonzorgvisie. In het huisvestingplan moet Cadanz Welzijn zo zijn meegenomen dat zij zichtbaar zijn voor onze inwoners.

Hervormingsagenda Jeugd

Regionaal is in 2023 een programmamanager aangesteld voor de Hervormingsagenda Jeugd en het langjarig perspectief transformatie jeugdhulp. Naast de verbinding met andere grote regionale thema's zoals het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming en de inkoop Hoog specialistische Jeugdhulp richt de programmamanager zich de komende jaren richten op de inkoop van de basishulp en aanvullende hulp jeugd en gezin. Daarnaast zal de focus komen te liggen op doorontwikkeling van lokale teams in de regio op basis van de Hervormingsagenda en vereisten vanuit het Toekomstscenario. Lokaal hebben wij hierop al geïnvesteerd en wordt er gewerkt aan de invulling van een stevig lokaal team, zoals bedoeld in de Hervormingsagenda.

Participatiewet in balans

Vanaf 2026 tot en met 2027 wordt de Participatiewet gefaseerd gewijzigd. Gevolg hiervan is dat een aantal verordeningen en beleidsregels moeten worden aangepast of geactualiseerd.

AZWA

Het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) is een uitbreiding van het Integraal Zorgakkoord (IZA). Het akkoord focust zich op het oplossen van personeelstekorten, het verbeteren van de samenwerking tussen zorg en sociaal domein, en het behouden van toegankelijke en betaalbare zorg voor iedereen. Voor de gemeente ligt daarin vooral een rol op het gebied van Preventie en welzijn: meer nadruk op de 'voorkant', zoals leefstijl, gezondheid en welzijn om zwaardere zorg te voorkomen. We zijn alert op de gevolgen die de verschuiving van zorgvraagstukken naar het welzijnsdomein inhoudelijk en financieel met zich meebrengt. Gemeenten werken hier vooral samen in het verband van de tien Groninger Gemeenten en Gezond Groningen.

Armoede en schulden

Het Rijk heeft de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden 2022-2025 doorontwikkeld naar het Nationaal Programma Armoede en Schulden. De landelijke ontwikkelingen sluiten aan bij onze inzet op preventie, vroegsignalering, toegankelijke dienstverlening en het versterken van bestaanszekerheid. We volgen deze ontwikkelingen en vertalen deze waar nodig naar onze integrale lokale aanpak.

Sociale agenda Nij Begun

De Sociale Agenda omvat vele maatregelen waaronder op een viertal thema’s: leefbaarheid, kansen voor kinderen, armoede en participatie en (mentale) gezondheid. In 2027 zetten de betrokken gemeenten met de Sociale Agenda belangrijke stappen in de verdere uitvoering van de 16 maatregelen. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met maatschappelijke organisaties, inwoners, scholen, huisartsen, gemeenten, provincie en het Rijk.

Samenkrachtig Eemsdelta

Samenkrachtig Eemsdelta is een langjarig integraal programma dat als versneller werkt om gezondheid, kansen, financiële zelfredzaamheid en sociale samenhang in onze gemeente structureel te verbeteren. In 2027 werken we aan het uitvoeringsplan 2026-2027. We werken onder andere binnen het programma aan projecten over:

-Opgroeien in een Kansrijke Omgeving; versterken van de mentale gezondheid van jongeren en voorkomen dat zij alcohol of drugs gebruiken of roken/vapen.

-verder professionaliseren van de zogenaamde innovatie werkplaats meer gezonde jaren.

-Aanpak basisvaardigheden; In Eemsdelta willen wij mensen zoveel mogelijk stimuleren om voldoende basisvaardigheden te hebben om zo goed mogelijk te kunnen functioneren in de maatschappij.

-Doorontwikkeling van de Kansshop; inwoners worden beter en tijdiger bereikt, wat bijdraagt aan het verminderen van het risico op problematische schulden en het vergroten van maatschappelijke participatie.

Regio Deal Eemsdelta

Wij hebben samen met regionale organisaties zoals scholen, welzijnsorganisaties, politie en de veiligheidsregio een Regio Deal afgesloten met het Rijk. Het doel is om de komende jaren te investeren in jongeren en veiligheid. Het gaat om een gezamenlijke investering van ruim 12 miljoen euro waarin de regio Eemsdelta en het Rijk werken aan een veilige, leefbare regio met toekomstperspectief voor jongeren.

Met deze samenwerking in de Regio Deal bouwen we aan een omgeving waarin jongeren weerbaarder zijn, hun talenten kunnen ontwikkelen en zich gesteund voelen door hun gemeenschap. De Regio Deal Eemsdelta wordt daarmee een krachtige impuls voor de toekomst van de onze gemeente.

De Regio Deal Eemsdelta richt zich op het perspectief voor jongeren en een veilige leer- en leefomgeving. In 2027 voeren we het uitvoeringsprogramma 2026-2029 verder uit; denk daarbij aan het versterken van mentale veerkracht, betrokkenheid bij de samenleving, het voorkomen van jeugdcriminaliteit, realiseren van weerbare dorpen en meer samenwerking tussen gemeente, scholen, politie en welzijn.

Thema 1: toekomstbestendige zorg en ondersteuning

In 2023 is het Interdepartementale beleidsonderzoek (IBO) ouderenzorg 'Niets doen is geen optie' uitgebracht. In dit document staat de toekomst van de ouderenzorg beschreven. Het aantal ouderen en kwetsbare ouderen in Nederland neemt de komende 2 decennia sterk toe. Dit leidt tot een enorme toename in de behoefte aan ouderenzorg. Dit heeft grote gevolgen voor onze samenleving en vraagt om ingrijpende keuzes.

Ook het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Aanvullend Zorg- en Welzijnskoord (AZWA) benadrukt dit: we gaan niet naar méér zorg, maar naar minder. Het is een kentering die zich op vele fronten in de samenleving voordoet en waaraan ook de zorg niet ontkomt: we moeten leren omgaan met schaarste. Het "weg organiseren" van zorg in collectieve regelingen behoort tot het verleden. We stevenen op een tijd af waarin we met minder financiële middelen en met minder handen aan het bed, de ondersteuning moeten organiseren. Dit brengt een beweging van meer collectieve voorzieningen met zich mee. In plaats van individueel aanbod en een beweging waarbij we steeds meer zelf aan zet zijn: als ouderen, als familie, als kinderen van, als mantelzorgers, als samenleving. De klassieke zorgreflex waarin het aanbod centraal staat (‘zo doen wij dat’), zal moeten plaatsmaken voor een beweging waarbij formele zorg samenvloeit met informele zorg en waarbij niet zozeer "zorg" leidend is, maar de vraag áchter de zorgvraag: waarmee bent u geholpen in uw leven? Deze vraag zal gelden voor alle kwetsbare groepen, denk daarbij naast ouderen ook aan inwoners met psychische kwetsbaarheden.

De transitie van een medisch naar een welzijnsmodel vraagt om een fundamenteel andere kijk op ouder worden, op wonen, op zorg, op technologie, en vooral op samenwerking. Binnen het stelsel, binnen zorginstellingen maar óók bij zorgmedewerkers, zal meer (experimenteer) ruimte moeten komen voor 'hulp van buiten'. Onder andere van zorgzame gemeenschappen. Ook wij zullen moeten inspelen op die keuzes en gevolgen daarvan. Eén van de opgaven is om onze inwoners in deze veranderingen mee te nemen en daarop te laten voorbereiden.

Eind 2025 is het landelijke onderzoekrapport over de houdbaarheid van de Wmo verschenen. Op basis van de verschillende onderzoeken krijgen gemeenten en het rijk een gezamenlijk beeld van de opgave in de Wmo 2015. Daardoor kunnen zij samen proactief sturen op de fundamentele vraagstukken voor de lange termijn. Het nieuwe kabinet zal in overleg met de VNG moeten besluiten welke beleidskeuzes nodig zijn om tot een houdbare en toekomstbestendige Wmo te komen.

Goede bereikbaarheid van voorzieningen blijft een aandachtspunt in onze gemeente. Door de relatief grote afstanden tussen kernen en het openbaar vervoer dat onder druk staat, blijft de vraag naar geïndiceerd vervoer groot. Door de vergrijzing en de krapte in de arbeidsmarkt voor chauffeurs blijft het een grote uitdaging om mensen met een indicatie op plaats van bestemming te krijgen.

Op 1 augustus 2027 zal het nieuwe vervoerscontract ingaan. Op het moment van schrijven van deze tekst is de aanbesteding Publiek Vervoer Groningen Drenthe nog gaande. De bedoeling van het nieuwe contract is dat alle geïndiceerde vervoer in één contract wordt opgenomen. Dit geldt dan voor Wmo vervoer, dagbestedingsvervoer, leerlingenvervoer, Participatiewet vervoer en jeugdwetvervoer. Door alle vervoersstromen onder te brengen in één overeenkomst heeft de vervoerder de mogelijkheid ritten efficiënt te combineren waar dat kan. Op deze manier willen wij het geïndiceerde vervoer in stand houden voor de inwoners die dat nodig hebben.

Met betrekking tot Beschermd Wonen wordt er in de begroting vanuit het programma Beschermd Wonen & Opvang uitgegaan van een lichte stijging van het aantal cliënten die een aanvraag zal doen voor Beschermd Wonen. In combinatie met een afname (geen indexatie) van de uitkering vanuit het Rijk staan we als gemeenten voor de uitdaging hoe we in balans blijven met betrekking tot de uitgaven voor Beschermd Wonen. Gezamenlijk met de andere gemeenten blijven we samenwerken om de transformatie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis zo goed mogelijk vorm te geven en te kijken naar verdere mogelijke maatregelen. Voor Maatschappelijke Opvang geldt ook dat deze voorzieningen overvol zitten, voornamelijk vanwege de aanhoudende huisvestingsproblematiek. Samen met het programma Beschermd Wonen & Opvang wordt gekeken naar mogelijkheden om te sturen om beide vormen van ondersteuning betaalbaar te houden en beschikbaar te houden voor mensen die dit echt nodig hebben.

In 2027 wordt ook een contracteringsprocedure doorlopen voor de reguliere Wmo en Beschermd Wonen.

Tenslotte is er een relatie met het programma wonen. Vanuit de woonopgave is er een koppeling met het welzijnswerk en de inzet van zorg. In 2026 is de woonzorgvisie vastgesteld en daar moet nog een uitvoeringsprogramma voor worden geschreven.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Domein overstijgende zorg en het versterken van de ketensamenwerking tussen medisch en sociaal domein en informele initiatieven (sociale basis).	De gemeente heeft een faciliterende en inhoudelijke rol in de ketensamenwerkingen in de medische eerste lijn en sociale eerstelijn. De gemeente geeft uitvoering aan de afspraken die voortvloeien uit het AZWA, IZA, HLO (Hoofdlijnenakkoord voor de ouderenzorg).

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Verder wordt er verwezen naar hoofdstuk 1 met betrekking tot implementatie van AVE-methodiek.

Thema 2: sterke dorpen en wijken

De sociale cohesie en leefbaarheid staan in onze gemeente door de gevolgen van de gaswinning, de versterkingsoperatie, sociaaleconomische problematiek en een stapeling aan maatschappelijke opgaven onder grote druk. Dorpen en wijken zullen hierdoor blijvend veranderen. Dit vraagt om nabijheid en continue aandacht voor de sociale cohesie. Met sterke dorpen en wijken werken we aan de kracht van de samenleving. Aan dorpen en wijken waar inwoners zich verantwoordelijk voelen voor hun straat, buurt of wijk, elkaar helpen en samen activiteiten organiseren. Waar een oogje in het zeil wordt gehouden en inwoners elkaar aanspreken op ongewenst gedrag om zo samen een buurt veilig te houden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het herstellen en versterken van de samenlevingskracht in de wijken en dorpen.	We investeren in samenlevingsopbouw door: • Inzet en ontwikkeling van opbouwwerk als stevig fundament voor het versterken van samenlevingskracht, waarbij we ook de AZWA-doelen meenemen. • Inzet medewerkers sterke dorpen en wijken op die plekken waar de versterking de sociale verbindingen dreigt aan te tasten, aantast of heeft aangetast. • Inzet Mijn Thuis Mijn Verhaal.
Een gebiedsgerichte aanpak in dorpen en wijken waar door een stapeling aan opgaven de samenlevingskracht extra onder druk staat.	We ontwikkelen een sociale wijk- en dorpsaanpak: • Inzet projectregisseurs sociale dorps en wijkaanpak (voorheen: kwartiermakers) in specifieke wijken en dorpen: Delfzijl Noord, Opwierde, Tuikwerd en Loppersum. • Het creëren van nieuwe samenwerkingsvormen met inwoners en professionals in lokale coalities. • Aandacht voor thema's als ontmoeting, zorgzame buurten en een gezonde buurt. • Integrale samenwerking vanuit het sociaal domein • Samenwerking met gebiedsregie Onderzoeken of er behoefte is aan extra inzet in nieuwe gebieden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doorontwikkeling programma en borging in de lijn	Doorontwikkeling programmaorganisatie en onderliggende projecten, zoals: Mijn Thuis Mijn Verhaal en Sociale Versterking We ontwikkelen de functie van kwartiermaker door naar de functie projectregisseur sociale dorps- en wijkaanpak. Ontwikkeling beleidskader sociale leefbaarheid.

Thema 3: jeugdhulp

Stevig lokaal team

Medio 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld door het Kabinet. Met deze grote verandering wordt ingezet op transformatie en verbetering van het jeugdhulpstelsel binnen een duurzaam financieel houdbaar stelsel. Samenhangende ontwikkeling is het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming waarmee wordt beoogd de jeugdbeschermingsketen te verbeteren. Beide veranderingen hebben consequenties voor gemeenten en de lokale toegang en vragen om een integrale aanpak waarbij de inwoner en de vraag centraal staat.

Vanuit het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming is het de bedoeling dat er 1 vast gezicht binnen het lokale team voor langere tijd betrokken blijft en hierbij ondersteund zal worden door een regionaal veiligheidsteam. Dit vraagt wat van een lokaal team maar ook van de samenwerking met de ketenpartners. Onder leiding van een programmamanager is gewerkt aan de voorbereiding van proeftuinen binnen de regio Groningen. Enkele gemeenten gaan in samenwerking met Veilig Thuis en de Gecertificeerde Instellingen proefdraaien om te ervaren en leren. Op deze wijze willen we als regio er klaar voor zijn wanneer de nieuwe werkwijze landelijk geïmplementeerd zal worden.

De Hervormingsagenda jeugd en het Toekomstscenario vormen mede aanleiding voor het versterken van ons lokaal team. Hiervoor hebben wij een plan opgesteld. Met de aanstelling van een projectleider implementatie Stevig Lokaal Team (SLT) gaan we het plan voor de inrichting van het SLT dat de kwartiermaker heeft opgesteld in uitvoering brengen. Met de inrichting van het SLT beogen we sneller en beter passende hulp te bieden. Dit zorgt voor sterkere ondersteuning dichtbij, meer focus op preventie en het voorkomen van zwaardere en duurdere zorg. Zo werken we toe naar duurzame jeugdhulp van betere kwaliteit en draagt dit bij aan kostenbeheersing binnen de jeugdhulp. Dit geeft invulling aan de ambities uit het coalitieakkoord om voor jeugdigen tijdig passende ondersteuning in te zetten.

Versterking preventie

Randvoorwaarde voor het functioneren van stevige lokale teams is dat de (basis)voorzieningen binnen het voorliggend veld op orde zijn. Het accent zal steeds meer op preventie komen te liggen. Lokaal zijn onder andere Cadanz Welzijn, GGD en het onderwijs belangrijke partners om te onderzoeken op welke wijze we de basisvoorzieningen kunnen versterken.

Inkoop Jeugdhulp (Langjarig Perspectief Jeugd)

Het Langjarig perspectief transformatie Jeugdhulp van de jeugdregio Groningen behelst naast de inhoudelijk transformatie van de jeugdhulp ook een verandering in de inrichting van het

jeugdhulplandschap en de bekostiging van de jeugdhulp. We zetten deze verandering om de randvoorwaarden voor het geven van passende jeugdhulp te verbeteren en op termijn de kosten van jeugdhulp niet verder te laten stijgen. Inhoudelijk en financieel wordt de inkoop van jeugdhulp omgezet van een productgerichte benadering naar een (intensievere) benadering vanuit de behoefte van de jeugdige en het gezin. Uiteindelijk gaan de Groninger jeugdregio en de gemeenten de jeugdhulp taakgericht bekostigen. Hiervoor zijn afspraken gemaakt voor een volgorde van aanbesteden. Wij zullen begin 2028 starten met de aanbesteding van Basisjeugdhulp.

Impact aardbevingen

De gevolgen van aardbevingen op inwoners van onze gemeenten wordt op verschillende wijzen zichtbaar en heeft grote impact. Kwetsbare gezinnen lopen mogelijk een groter risico op negatieve gevolgen, vanwege een stapeling van reeds bestaande risicofactoren, zoals individuele ouder- en kindproblematiek, opvoedingsproblemen of sociaal-economische achterstanden. Opvallend is dat sinds 2025 het gebruik van jeugdhulp in de gemeente Eemsdelta fors is toegenomen.

Kansrijke Start

Kansrijke Start is een groeiende groep professionals en organisaties uit de geboortezorg, het medische en het sociaal domein in de gemeente Eemsdelta die samenwerken. De lokale coalitie werkt samen aan praktische en duurzame oplossingen om de zorg voor (aanstaande) jonge ouders in een kwetsbare situatie te verbeteren en de kansen voor elk kind op een goede start te optimaliseren. Kansrijke Start wordt structureel uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) gefinancierd, daarnaast wordt een deel van de activiteiten door de sociale agenda gefinancierd.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Causaal verband tussen jeugdhulpgebruik en gaswinningsproblematiek aantonen, waarmee we met het Rijk in gesprek willen gaan om aanvullende middelen ter beschikking te stellen als dekking voor de extra kosten jeugdhulp.	Door middel van onderzoek, uitgevoerd door de RuG, willen wij inzicht geven in de (causale) relatie tussen jeugdhulpgebruik en blootstelling aan gaswinningsproblematiek in de gemeente Eemsdelta en de hulpbehoeften van de getroffen gezinnen die gebruik maken van jeugdhulp.
Voorbereiding Lokale inkoop Basis Jeugdhulp	Voorbereidingen treffen om in 2028 klaar te zijn voor de start van de aanbesteding van Basis Jeugdhulp en daarna de Aanvullende Jeugdhulp.
Meer samenwerking medisch en sociaal domein (Kansrijke Start)	• Per kwartaal afstemming in de lokale coalitie (brede samenwerking van formele zorg (artsen en dergelijke) als informele zorg (vrijwilligers en ervaringsdeskundigen) om elkaar beter te leren kennen en kennis te delen; • Het organiseren van een Multidisciplinair overleg (MDO) waarbij casussen van zwangeren en jonge ouders in kwetsbare situaties worden afgestemd.
Meer samenwerking met de doelgroep (Kansrijke Start)	Ervaringsdeskundige neemt plaats in de lokale coalitie kansrijke start.
Passend aanbod van interventies (Kansrijke Start)	Naar behoefte aanvullend aanbod inzetten of ontwikkelen.

Thema 4: financiële dienstverlening

Binnen het thema financiële dienstverlening dragen we bij aan de ambitie uit het coalitieakkoord Samen Vooruit om de bestaanszekerheid van inwoners te versterken. Door de inzet op inkomensondersteuning, armoedebestrijding en schuldhulpverlening ondersteunen we inwoners bij financiële vragen en problemen en werken we aan het vergroten van financiële weerbaarheid, zelfredzaamheid en participatie. Hiermee dragen we bij aan een samenleving waarin inwoners financieel, sociaal en mentaal stevig staan en kunnen meedoen.

We werken hierbij vanuit de volgende pijlers:

1. Integrale ondersteuning
We kijken naar de volledige situatie van inwoners en verbinden waar nodig verschillende vormen van ondersteuning.

2. Maatwerk en vraaggerichte dienstverlening
We sluiten aan bij de persoonlijke situatie en behoeften van inwoners en bieden ondersteuning die passend is.

3. Toegankelijke en laagdrempelige dienstverlening
We zorgen ervoor dat inwoners weten waar zij terechtkunnen en eenvoudig gebruik kunnen maken van beschikbare ondersteuning.

4. Samenwerking, participatie en zelfredzaamheid
We versterken de samenwerking met partners en stimuleren dat inwoners naar vermogen kunnen meedoen en hun zelfredzaamheid vergroten.

Doorontwikkeling projecten Kansshop en Geldwijzer

De doorontwikkeling van de Kansshop en Geldwijzer Eemsdelta betreft geen nieuw beleid, maar de verdere uitwerking van bestaande ambities en beleid. De uitvoering vindt plaats via de projecten *Doorontwikkeling Kansshop* en *Doorontwikkeling Geldwijzer*.

Financiering van beide ambities past niet binnen de reguliere structurele middelen. Daarom wordt de Kansshop verder doorontwikkeld binnen het programma Samenkrachtig Eemsdelta. Er is voor 2027 voor Geldwijzer en Kansshop sprake van cofinanciering vanuit de SEO middelen vanuit Aardbevingen de Baas.

Samen vormen deze pijlers en projecten de basis voor een integrale en toegankelijke aanpak gericht op het versterken van bestaanszekerheid, financiële zelfredzaamheid en meedoen in de samenleving.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De bestaanszekerheid van inwoners versterken. We zetten in op het voorkomen en verminderen van armoede en schulden en helpen inwoners kansen te benutten om hun financiële situatie duurzaam te verbeteren.	• De Kansshop verder ontwikkelen en uitbreiden met aanvullende regelingen vanuit het armoede- en inkomensbeleid, zodat inwoners eenvoudig toegang krijgen tot laagdrempelige en passende ondersteuning. • De VoorzieningenWijzer verder positioneren om inwoners inzicht te geven in beschikbare regelingen en mogelijkheden om hun financiële situatie te versterken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	• Inspelen op landelijke ontwikkelingen, waaronder wijzigingen binnen de Participatiewet (Participatiewet in Balans), door beleid en uitvoering integraal door te ontwikkelen.
Het vergroten van ontwikkelkansen voor kinderen en jongeren die opgroeien in een gezin met een laag inkomen.	• De aanpak Kansen voor Kinderen verder implementeren, met integrale maatwerkondersteuning vanuit de doorbraakmethode en de inzet van ervaringsdeskundige buddy's. • Ondersteunen van kinderen en jongeren uit gezinnen met een laag inkomen, zodat zij kunnen meedoen en zich kunnen ontwikkelen.
Het voorkomen en verminderen van problematische schulden.	• Geldwijzer Eemsdelta verder ontwikkelen als een integrale en laagdrempelige toegang voor inwoners met vragen over geld, financiële ondersteuning en schulden, passend bij de ambitie om ondersteuning dichtbij en via één duidelijk aanspreekpunt te organiseren. • De samenwerking met maatschappelijke partners en ketenpartners verder versterken om inwoners vanuit een integrale aanpak passende ondersteuning te bieden. Hiertoe is onder andere de bestuurlijke opdracht met de VKB vastgesteld om per 2029 te komen tot een herziening van de entiteit en de bijbehorende financieringssystematiek. • Inzetten op vroegsignalering en preventieve ondersteuning. • Inzetten op het vergroten van financiële vaardigheden en zelfredzaamheid van inwoners.
Inwoners met een laag inkomen ondersteunen en stimuleren om hun mogelijkheden te benutten en mee te doen in de samenleving.	• Het aanbieden van voorzieningen die participatie bevorderen, zoals ondersteuning voor sport, cultuur en vervoer. • Inwoners actief informeren over de mogelijkheden en hen stimuleren om gebruik te maken van het beschikbare aanbod. • Samenwerken met maatschappelijke partners om het bereik en de deelname te vergroten.

Thema 5: meer mensen aan de slag

De opgave 'Meer mensen aan de slag' bestaat uit 3 pijlers:

- 1. Werken

- 2. Leren
- 3. Participeren

Werken

Binnen de pijler werken wordt gewerkt aan begeleiding van mensen naar de arbeidsmarkt en aan om- en bijscholing van mensen die al aan het werk zijn. Om meer mensen toe te leiden naar de arbeidsmarkt bieden we als gemeente verschillende vormen van ondersteuning aan zowel (potentiële) werknemers als werkgevers. We doen dit als gemeente zelf, maken gebruik van inkoop bij externe partijen, werken samen met andere gemeenten en UWV binnen arbeidsmarktregio 'Werk in Zicht'. Binnen 'Werk in Zicht' wordt gewerkt aan het vergroten van arbeidsparticipatie van alle inwoners. Als gemeente werken we hieraan mee en vergroten we onze inzet richting inwoners die we nog niet kennen.

Leren en ontwikkelen

Binnen de pijler leren werken we samen met onderwijs en werkgevers aan een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Binnen de Campus Eemsdelta Groningen in Appingedam wordt in samenwerking met alle ketenpartners een ontwikkelcentrum gerealiseerd. Doel is om onderwijs, overheid en werkgevers samen te laten werken aan het vergroten van brede welvaart in de regio. In 2026 wordt uitvoering gegeven aan de opgestelde agenda en verder gewerkt aan de positionering van de regio.

Participeren

Meer mensen aan de slag gaat niet alleen over toeleiding naar werk. Voor een deel van onze inwoners is werk langdurig buiten zicht. Voor deze groep inwoners vinden we het belangrijk dat zij kunnen deelnemen aan de samenleving.

We activeren binnen het Programma Kansrijk Meedoen kwetsbare bewoners in het Huis van de Wijk. Deelnemers volgen leerwerktrajecten en ontwikkelen zich in brede zin. Doel is de leercultuur in de lokale gemeenschappen te versterken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Werken en leren	Naast de bestaande inzet richt we ons in 2027: • op het opzetten van het ontwikkelcentrum, voorlopig nog bij Control Seal. Daarmee creëren we een brede toegang voor alle inwoners met vragen over werk en ontwikkeling. De infrastructuur van het Werkbedrijf wordt omgezet naar een sociaal ontwikkelbedrijf waar naast de doelgroepen WSW en Nieuw Beschut, grotere groepen inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt zich kunnen ontwikkelen richting reguliere arbeidsmarkt. We zetten in op kwetsbare jongeren met multiproblematiek door ondersteuning van een life coach.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Participeren	Als werken en leren niet tot de mogelijkheden behoort worden inwoners gestimuleerd een maatschappelijke bijdrage te leveren. Bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. In 2027 bouwen we binnen het Programma Kansrijk Meedoen aan een publiek-privaat ontwikkelnetwerk tussen gemeente, Cadanz en Werkpro rond het Huis van de Wijk. Voorwaarde is wel dat de ingediende JTF-aanvraag wordt goedgekeurd.

Thema 6: inburgering en integratie

Met de Wet Inburgering in 2021 is de gemeente verantwoordelijk voor de regie op de voortgang van de inburgeringstrajecten van inburgeraars. Een deel van die voorzieningen verzorgen we zelf, een deel besteden we uit aan andere organisaties of personen. Het uitbestede deel bestaat uit (onderdelen van) de zogenaamde leerroutes: de volledige onderwijsroute en de taalcomponent van de routes B1- en de zelfredzaamheidsroute.

Wij werken samen met de gemeenten in de arbeidsmarktregio Groningen en Drenthe. De gemeente Groningen treedt namens de gemeenten op als inkopende gemeente voor de leerroutes en neemt ook het daarbij behorende contractmanagement en -beheer op zich. Stavoor BV verzorgt de Z- route en B1-route. De gecontracteerde aanbieders voor de onderwijsroute zijn: Alfa College en Drenthe College voor voorbereiding op MBO-onderwijs met Hanzehogeschool als onderaannemer voor voorbereiding op HBO-onderwijs.

Het budget voor de financiering van de inburgeringsvoorzieningen wordt aan gemeenten uitgekeerd door middel van een specifieke uitkering (SPUK). Aan de besteding van dit budget zijn voorwaarden verbonden. Onder kosten voor inburgeringsvoorzieningen vallen de kosten voor de leerroutes, de module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP), maatschappelijke begeleiding, het participatieverklaringstraject (PVT) en de inzet van tolken.

Ter dekking van de uitvoeringskosten ontvangen gemeenten structureel middelen via de Algemene Uitkering uit het gemeentefonds. Onder uitvoeringskosten vallen kosten voor: brede intake, Plan Inburgering en Participatie (PIP) en voortgang, ontzorgen en overige uitvoeringskosten (zoals inkoop en beleidsondersteuning). De middelen voor uitvoeringskosten worden zonder bestedingsvoorwaarden verstrekt via het gemeentefonds.

De formele bekrachtiging van de gemaakte afspraken over de vrijstelling van de taakstelling voor de huisvesting van statushouders en het kwijtschelden van de inmiddels opgelopen achterstand is dit jaar per e-mail bevestigd door de directeur-generaal van het ministerie van BZK. Dit betekent dat onze gemeente gedurende de versterkingsoperatie, in ieder geval tot 2030, geen taakstelling krijgt voor de huisvesting van statushouders. Wel blijft sprake van een inspanningsverplichting. De gemeente dient zich daarom, net als de afgelopen jaren, waar mogelijk te blijven inzetten voor de huisvesting van statushouders. Daarnaast is afgesproken dat deze toezeggingen worden uitgewerkt en vastgelegd in het Rijksbeleid en de daarop gebaseerde wet- en regelgeving. Op dit moment is het wachten op de verdere uitwerking daarvan.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Voor de statushouders wordt in samenwerking met de woningcorporaties passende huisvesting gezocht.	• We voeren regie op de uitvoering van de Wet inburgering 2021. We bieden passende begeleiding en ondersteuning. We zorgen ervoor dat er een persoonlijke plan inburgering wordt opgesteld. We werken samen met de onderwijsinstellingen, werkgevers en maatschappelijke organisaties om de kansen op participatie en werk te vergroten. • We monitoren de voortgang en sturen waar nodig bij. • We besteden extra aandacht aan de begeleiding en ondersteuning van kwetsbare inburgeraars . • We werken samen met de woningcorporaties en andere maatschappelijke organisaties om een goede vestiging en integratie te realiseren.

Thema 7. Inclusie

Inclusiebeleid

Wij zetten ons in voor diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie. Inclusie maakt het mogelijk dat alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving. Inclusief beleid zorgt ervoor dat iedereen de vrijheid en mogelijkheden heeft om het eigen leven vorm te geven.

De raad heeft in juni 2025 het uitvoeringsplan 'Inclusie in uitvoering' vastgesteld.

Dit programma bestaat uit 5 (deel) projecten:

1. Antidiscriminatie
2. Inclusie integraal binnen de gemeentelijke organisatie
3. Toegankelijkheid voor mensen met een beperking: fysieke drempels weg
4. Ontmoeting en meedoen: sociale drempels weg
5. Gender en veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Zichtbaarheid vergroten van het Discriminatie Meldpunt Groningen (DMG).	Verspreiden van de communicatie toolkit van DMG.
Leren van de afgelopen 4 jaar en voortzetten/uitbreiden van het Inclusiebeleid	Evaluatie en monitoring van het Inclusiebeleid en het uitvoeringsplan, verslaglegging aan de raad.
Vindbaarheid van Inclusie vergroten en integrale samenwerkingen uitbreiden.	Gespreksrondes voortzetten met bestuurders, directeuren, teammanagers, projectleiders, collega beleidsmedewerkers etc.
Inclusie integraal binnen de gemeentelijke organisatie	Er worden twee werkgroepen Inclusie opgestart worden, 1 met de interne organisatie (collega's van verschillende afdelingen: gebiedsregie, fysiek,

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	communicatie, online en beleid) en 1 externe werkgroep met inwoners, verenigingen, belangenorganisatie Zorgbelang Groningen en Welzijnsorganisatie Cadanz.
Integrale samenwerking om de toegankelijkheid te verbeteren in de openbare ruimte.	Er wordt regelmatig overleg gevoerd tussen Beheer Openbare Ruimte (BOR) en Inclusie en er zullen verbeterlijsten uitgewisseld worden, naar aanleidingen van de Meldingen Openbare Ruimte (MOR) en inbreng van de ervaringsdeskundigen.
Ontmoeten en meedoen in de samenleving	Samen met Cadanz verkennen we de bestaande contacten en activiteiten en breiden we deze uit in overleg met de doelgroepen. Onder andere de interculturele vrouwengroep, de regenbooggroep (LHBTIQA+), volwassenen en kinderen met een beperking.
Verenigingen en stichtingen meer kansen bieden om activiteiten met en voor de doelgroepen te organiseren.	Per 2027 een subsidieregeling Diversiteit en Inclusie invoeren.
Gender sensitieve aanpak partnergeweld doorontwikkelen	Samen met collega's uit de werkgroep Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (HGKM) organiseren we activiteiten omtrent HGKM. Onder andere tijdens de Week tegen Kindermishandeling: een sessie samen met Veilig Thuis en de Schoolmaatschappelijk werkers en tijdens de weken van Orange the World organiseren we een sessie met Veilig Thuis, gebiedsregie en woningcorporaties.
Provinciale samenwerking versterken en draagvlak vergroten	Deelname aan het provinciale ambtelijke bijeenkomst Diversiteit, Gelijkwaardigheid en Inclusie (DGI) voortzetten.
Zichtbaarheid, veiligheid en acceptatie van de LHBTI+ gemeenschap verbeteren	Samen met de provincie en de Groningse Regenboogambassadeur een plan opstellen en organisaties en verenigingen erbij betrekken.

Verbonden partijen

Naam	Openbaar belang en doel
Volkskredietbank Noord Oost Groningen (VKB)	Hulp geven bij het herstellen van het evenwicht in het budget van hen die in financiële moeilijkheden verkeren of dreigen te raken. Daarnaast voorziet de VKB op zakelijke en sociaal verantwoorde wijze in de behoefte aan volkskrediet.
Publiek Vervoer Groningen Drenthe	Realiseren van efficiënter Wmo-vervoer, dagbestedingsvervoer en leerlingenvervoer in samenwerking met alle Groninger en Drentse gemeenten plus het OV Bureau Groningen Drenthe. De taken van de uitvoeringsorganisatie Publiek Vervoer zijn het uitvoeren van

Naam	Openbaar belang en doel
	contractbeheer met de vervoerders, klachtenafhandeling (Wmo gedeelte) en doorontwikkeling van een duurzaam en toekomstbestendig vervoerssysteem voor alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe.
GR centrumregeling Beschermd Wonen (Beschermd wonen en Maatschappelijke Opvang)	Samenwerking tussen 10 Groninger gemeenten om hulp aan de meest kwetsbare inwoners te realiseren.
Jobber Arbeids re-integratie BV	Verloning, voor detachering van personen vanuit de Participatiewet.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 6: Sociaal domein	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**42.518**	**38.327**	**43.236**	**38.010**	**36.608**	**36.639**	**36.638**
Structureel	34.705	29.051	36.973	33.304	31.870	31.901	36.638
Incidenteel	7.813	9.276	6.263	4.706	4.738	4.738	0
Lasten	**-120.579**	**-116.705**	**-131.037**	**-124.147**	**-118.308**	**-115.495**	**-114.633**
Structureel	-111.578	-104.786	-122.431	-118.886	-113.635	-110.882	-114.633
Incidenteel	-9.001	-11.919	-8.606	-5.261	-4.673	-4.613	0
Reservemutaties	**-162**	**0**	**980**	**755**	**795**	**175**	**0**
Mutaties reserve	-162	0	980	755	795	175	0
Totaal programma 6	**-78.223**	**-78.378**	**-86.821**	**-85.382**	**-80.905**	**-78.681**	**-77.995**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-2.870	N	-1.402	31	0
Op basis van de Kadernota 2027 is de rijksbijdrage voor de spreidingswet structureel opgenomen met ingang van 2027.	900	V	0	0	0
T1 2026:Bijstanduitkeringen	550	V	0	0	0
T1 2026:Liquidatie Jobber BV	-149	N	0	0	0
A. 20 aanvullende rijksbijdrage BUIG	650	V	0	0	0
A.13 Wmo; nadeel 2025 en prijsindexatie (HH en begeleiding)	-150	N	0	0	0
Jaarlijks worden de kosten voor beschermd wonen gedekt vanuit de centrumgemeente Groningen. De kosten nemen echter jaarlijks toe. Derhalve is ook de begroting hierop aangepast. Vooralsnog krijgt de centrumgemeente voldoende middelen vanuit het rijk om de stijgende kosten te dekken. Er zijn inmiddels signalen dat we bij een omslagpunt zitten. Dat zou kunnen betekenen dat er vanuit eigen gemeentemiddelen moet worden bijgevoegd.	174	V	0	0	0
De begroting is met € 55.000 opgehoogd voor zowel de baten als de lasten. Wij ontvangen meer van de centrumgemeente Groningen en dat dient ter dekking van de eigen gestegen kosten voor de opvang.	55	V	0	0	0
Leefgeld opvang Oekrainers	180	V	-180	0	0
De stijging van de kosten voor de opvang van Oekraïners hangt samen met hogere uitgaven voor huisvesting en ondersteuning. Hiertegenover staan hogere inkomsten van het Rijk.	459	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	52	V	10	0	0
Totaal	-149	N	-1.572	31	0
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	4.877	V	1.895	-696	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	-1.319	N	74	155	-120

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Op basis van de algemene uitkering ontvangen wij miv 2028 een korting van € 2 miljoen in het kader van de Hervormingsagenda jeugd. Zie hiervoor ook de Kadernota 2026 (A.26). Deze korting is doorgelegd naar het budget voor de jeugdzorg.	0	V	2.078	0	0
Kadernota 2027/ A.11 Maatschappelijke opvang en vrouwenopvang	-380	N	0	0	0
Kadernota 2027/ A.12 Jeugdzorg, prijsindex	-5.690	N	0	0	0
Conform de vastgestelde uitgangspunten worden de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen (GR'en), subsidies, contractueel vastgelegde afspraken en gemeentelijke- en waterschapslasten geïndexeerd. Als gevolg van deze indexeringen nemen de lasten toe.	-672	N	28	0	0
Er is in 2027 incidenteel € 260.000 toegevoegd aan de formatie vroegsignalering.	-260	N	260	0	0
2e Tussenrapportage 2025; studietoeslag studenten	-56	N	0	0	0
2e Tussenrapportage 2025; Kansshop	-141	N	0	0	0
2e Tussenrapportage 2025; bijzondere bijstand	-98	N	0	0	0
T1 2026:Bijstanduitkeringen	-450	N	0	0	0
T1 2026:Bijzondere bijstand	-140	N	0	0	0
T1 2026:Loonkostensubsidie	297	V	0	0	0
T1 2026:Sociaal medische indicatie	-100	N	0	0	0
T1 2026:Liquidatie Jobber BV	149	V	0	0	0
T1 2026: aanpassingen Wmo	460	V	0	0	0
T1 2026:Aanpassing lasten IOAW	200	V	0	0	0
T1 2026: Toename loonkostensubsidie doelgroepers	-475	N	0	0	0
Voor het Sterk Sociaal Team is in de periode 2026-2030 incidentele dekking. De jaarlijkse besparingen lopen op, waardoor de aanvullende inzet in 2030 volledig is terugverdiend en de reserve geleidelijk kan worden afgebouwd. Abusievelijk is de besparingsopbouw vanaf 2027 dubbel geraamd in zowel de Kadernota 2027 als in het financieel perspectief op basis van het raadsvoorstel van december 2025.	-125	N	110	220	220
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	112	V	19	-92	-46
De afschrijvingslasten nemen toe door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden. In 2027 vallen de afschrijvingen tijdelijk hoger uit door de interne rente van 0%. Vanaf 2028 nemen de	-26	N	-29	4	15

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
afschrijvingslasten weer af doordat de interne rente wordt heringevoerd.					
De stijging van de kosten voor de opvang van Oekraïners hangt samen met hogere uitgaven voor huisvesting en ondersteuning. Hiertegenover staan hogere inkomsten van het Rijk.	-459	N	0	0	0
Als gevolg van de actualisatie van het project Vastgoed op Orde en het bijgestelde MJOP wijzigen de geraamde onderhoudslasten. Tevens is de jaarschijf 2030 aan de meerjarenplanning toegevoegd. De financiële gevolgen van deze mutaties worden verwerkt via de reserve Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen.	-3	N	-1	-168	791
Op basis van de begroting 2027 wordt de gemeentelijke bijdrage aan huiselijk geweld opgehoogd met € 200.000.	-200	N	200	0	0
A.13 Wmo; nadeel 2025 en prijsindexatie (HH en begeleiding)	-800	N	0	0	0
A.18 Gratis openbaar vervoer en tevens jaar extra (2028) in verband met genomen raadsbesluit Jaarrekening 2025.	-360	N	-40	400	0
A.19 Exploitatiekosten pand Voedselbank	-35	N	0	0	0
Meicirculaire 2026 Kinderopvang pleegouders	-25	N	25	0	0
Meicirculaire 2026, Huishoudelijke hulp schrappen als maatwerkvoorz.	0	V	0	2.991	46
Meicirculaire 2026 Re-integratiedienstverlening gericht op jongeren	-32	N	0	0	0
De invoering van de voorgenomen hervorming van de huishoudelijke hulp is met een jaar uitgesteld. Hierdoor blijven de huidige aanspraken langer van kracht, waardoor de gemeentelijke lasten in 2027 hoger uitvallen dan in de eerdere raming was voorzien. Dit leidt tot een nadelig financieel effect ten opzichte van de begroting.	-700	N	700	0	0
T2025 PRJ projecten	-575	N	515	0	60
Voorbereidingskrediet huis van de wijk Appingedam	0	V	0	0	0
De begroting is met € 55.000 opgehoogd voor zowel de baten als de lasten. Wij ontvangen meer van de centrumgemeente Groningen en dat dient ter dekking van de eigen gestegen kosten voor de opvang.	-55	N	0	0	0
Jaarlijks worden de kosten voor beschermd wonen gedekt vanuit de centrumgemeente Groningen. De kosten nemen echter jaarlijks toe. Derhalve is ook de begroting hierop aangepast. Vooralsnog krijgt de centrumgemeente voldoende middelen vanuit het rijk om de stijgende kosten te dekken. Er zijn inmiddels signalen dat we bij een omslagpunt zitten.	-174	N	0	0	0

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Dat zou kunnen betekenen dat er vanuit eigen gemeentemiddelen moet worden bijgevoegd.					
Leefgeld opvang Oekrainers	-180	N	180	0	0
De extra lasten worden veroorzaakt door de inspectie Wmo door de GGD, waarvoor aanvullende capaciteit en werkzaamheden noodzakelijk zijn.	-100	N	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	94	V	-176	0	-104
Totaal	-7.442	N	5.838	2.814	862

7. Volksgezondheid en milieu

Wat willen we?

We hebben een wettelijke taak in het kader van de volksgezondheid. Een schone en gezonde leefomgeving en actief bewegen verminderen de kans op aandoeningen en ziekten en zorgen ervoor dat je je goed voelt. Als je je goed voelt, kun je meer betekenen voor jezelf, je naasten en de samenleving.

Daarnaast zijn duurzaamheid en verduurzaming belangrijke ontwikkelingen binnen dit programma. Zorg voor het klimaat en milieu, hergebruik van producten en vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen zijn belangrijke thema's.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 7.1 Volksgezondheid
- 7.2 Riolering
- 7.3 Afval
- 7.4 Milieubeheer
- 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

- Omgevingsdienst Groningen
- GGD Groningen
- Afvalsturing Friesland NV
- NV Fryslân Miljeu
- Warmtebedrijf Eemsdelta

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Regionale Energie Strategie Groningen	2021
Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen Eemsdelta	2024
Verordening begraafrechten	jaarlijks
Verordening rioolheffing	jaarlijks
Verordening afvalstoffenheffing	jaarlijks
Visie 'Ruimte voor energie' en addendum	2020/2024
Adaptatiestrategie Groningen en Noord-Drenthe	2022
Laadvisie en plaatsingsbeleid Eemsdelta	2022
Transitievisie warmte 'Warm Wonen'	2023
Harmonisatieplan gemeentelijke begraafplaatsen	2023
Harmonisatie Grondstoffen beleid 2023-2027	2022
Watertakenplan Eemsdelta 2023-2027	2022
Verordening afvoer hemelwater en grondwater	2022
Regioplan Mentale Gezondheid	2023
Aansluitverordening 2025	2025
Subsidieregeling verduurzaming particuliere woningen middels het Volkshuisvestingsfonds	2026

Ontwikkelingen

Gezondheid

Er is de afgelopen jaren landelijk en regionaal steeds meer aandacht voor samenwerking op het gebied van gezondheid en preventie om te komen tot 'Meer Gezonde Jaren'. Dit heeft als gevolg een afremming van de toenemende druk op de zorg. Dit gebeurt naast de reguliere uitvoering van de Wet op de publieke gezondheid vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD Groningen, met als uitvoeringsorganisatie de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), ook lokaal vanuit aanvullende landelijke akkoorden en uitvoeringssubsidies zoals het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) en regionaal vanuit het Integraal Zorg Akkoord (IZA).

Thema 1: volksgezondheid

Een goede riolering is nodig voor de bescherming van de volksgezondheid en het milieu. We hebben de wettelijke zorg om afvalwater in te zamelen en te transporteren. Het streven is om het stedelijk waterbeheer verder te verduurzamen. Daarom blijven we inzetten op het verminderen van de vermenging van schoon hemelwater met afvalwater. Dit doen we door gemengde rioolstelsels te vervangen door gescheiden rioolstelsels waarbij regenwater wordt opgevangen en wordt afgevoerd naar waterbergingen of het oppervlaktewater. Ook zetten we in op het afkoppelen van daken en grote verharde oppervlakken. Dit in samenhang met de opgaven in het kader van klimaatadaptatie (wateroverlast, hitte en droogte). Om de kosten voor rioolvervanging te beperken worden koppelkansen gezocht met bijvoorbeeld de vervanging van wegen en het Programma Aardbevingen de Baas.

Bij rioolvervanging gaat het om grote investeringen die vragen om een risico-gestuurde aanpak en integrale afstemming met andere opgaven (zie ook programma 2, thema openbare ruimte). Daarbij

is het van belang om te weten wat de onderhoudstoestand is van het areaal en blijven we verder invulling geven aan het inspectie- en onderzoeksprogramma.

In de regio Groningen en Noord-Drenthe werken we samen met gemeenten, waterschappen, provincies, waterbedrijven en veiligheidsregio's aan opgaven binnen de waterketen en klimaatadaptatie. Vanaf 2027 pakken we thema's als waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid, een klimaatadaptieve leefomgeving, samenwerking en interactie met andere partijen samen op. Door samen opgavegericht te werken worden kosten beperkt, de kwaliteit verhoogd, de kwetsbaarheid verminderd en duurzame innovaties bevorderd.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Bijdragen aan een veilige, gezonde, duurzame leefomgeving met een schoon, veilig en goed functionerend oppervlaktewater- en grondwatersysteem.	- Vervangen oude rioolstelsels door nieuwe, klimaatbestendige (gescheiden)stelsels; - Zoeken naar kansen voor het vasthouden en tijdelijk opslaan van hemelwater; - Ter vaststelling aanbieden van het watertakenplan 2028-2032 - Samenwerken aan de waterketen en klimaatadaptatie binnen de regio Groningen en Noord-Drenthe.
Zorgvuldig omgaan met beheers-budgetten en investeringen.	- Integraal plannen maken en afstemmen; - Gebruikmaken van de koppelkansen.

Thema 2: begraafplaatsen

Begraafplaatsen zijn bijzondere locaties in de gemeente. Op de eerste plaats voor nabestaanden. Maar de begraafplaatsen vormen door hun eigen karakter, ligging, historie en inrichting vaak culturele- en groene parels. Die eigenschappen willen we eervol in stand houden en versterken waar het kan.

Met het Harmonisatieplan voor de gemeentelijke begraafplaatsen is een eenduidig kader voor het begraven op de 14 gemeentelijke begraafplaatsen in Eemsdelta gevormd. Het Harmonisatieplan geeft inzicht in de begraafbehoefte en capaciteit en zorgt voor harmonisatie in exploitatie en begraafbeleid.

Ook geeft het Harmonisatieplan inzicht in de kwaliteit en de kansen om het beheer en de uitstraling van de begraafplaatsen te optimaliseren. Dit heeft geleid tot een uitvoeringsplan, waarmee we de komende jaren aan een verbetering van de kwaliteit van de paden op de begraafplaatsen werken. In de periode 2026-2029 wordt de kwaliteit van de paden op 10 begraafplaatsen verbeterd.

Naast de gemeentelijke begraafplaatsen zijn er ook bijzondere begraafplaatsen in de gemeente. De bijzondere begraafplaatsen ontvangen jaarlijks een bijdrage in de onderhoudskosten. In 2026 is deze bijdrage geharmoniseerd en geformaliseerd in een subsidieregeling. In 2027 wordt invulling gegeven aan deze subsidieregeling.

Uit het Harmonisatieplan is gebleken dat de capaciteit op de begraafplaats in Stedum vanaf 2030 onvoldoende is. In 2026 is daarom gestart met een onderzoek naar de uitbreiding van de capaciteit. In 2027 zal dit onderzoek samen met omwonden en andere betrokken nader worden uitgewerkt.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Kwaliteit en uitstraling van de begraafplaatsen behouden en verbeteren. Uniformiteit creëren in inrichting, gebruik en beheer.	Invulling geven aan het Harmonisatieplan gemeentelijke begraafplaatsen; Invulling geven aan het Uitvoeringsplan begraafplaatsen Eemsdelta; Invulling geven aan het Programma Groen Eemsdelta 2030; Invulling geven aan de subsidieregeling voor bijzondere begraafplaatsen; Nader uitwerken onderzoek uitbreiding capaciteit begraafplaats Stedum.

Thema 3: circulaire grondstoffen

De gemeentelijk inzameling van huishoudelijke afvalstoffen wordt uitgevoerd op basis van het beleidsplan 'Harmonisatie grondstoffenbeleid 2023-2027'. Het beleidsplan heeft als doel de hoeveelheid afval te verminderen en het afval beter scheiden. De basis voor het beleid is het afwegingskader op basis van de afvaldriehoek: milieu, service en kosten.

In 2025 is het beleidsplan geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat de hoeveelheid afval in 2 jaar tijd flink is gedaald van 160 kg naar 128 kg per inwoner. Het scheidingspercentage is gestegen naar 77%. Daarmee zijn er goede stappen gezet in het realiseren van de beleidsdoelstellingen.

De voorzieningen om Diftar goed te laten functioneren zijn op orde. De evaluatie geeft daarmee geen aanleiding om het beleid voor 2027 te wijzigen. In 2026 is Diftar ook bij hoogbouw ingevoerd en kan groen- en restafval gescheiden worden aangeboden. Daarmee worden er betere scheidingsresultaten verwacht en hebben ook inwoners bij hoogbouw invloed op de afvalkosten.

Het grondstoffenbeleidsplan moet in 2027 worden geactualiseerd zodat vanaf 2028 vanuit het nieuwe beleid kan worden gewerkt. De doelstelling ten aanzien van het verminderen van de hoeveelheid afval en het beter scheiden van afval zullen daarin worden geactualiseerd. Evenals het gebruik en beheer van de voorzieningen die daarvoor nodig zijn. Een belangrijk onderdeel zal daarin de stijgende Co2 heffing en verbrandingsbelasting zijn. Het beleid zal er daarom op zijn gericht zo weinig mogelijk afval te verbranden.

Nu de harmonisatie van het grondstoffenbeleid grotendeels is uitgevoerd en ook Diftar bij hoogbouw is ingevoerd, zal in 2027 worden gewerkt aan een duurzaam beheer- en investeringsplan (afvalbeheerplan). Gebaseerd op het te actualiseren grondstoffenbeleidsplan kan daarmee beter worden geanticipeerd op toekomstige beheer- en investeringskosten.

De milieustraat in Farmsum is verouderd. Daardoor moeten er maatregelen worden getroffen om aan de geldende vergunningseisen te voldoen. In 2026 is een onderzoek naar de mogelijke oplossingsrichtingen gestart. In het onderzoek speelt ook de toekomstige gemeentelijke huisvesting een rol. In 2027 zal het onderzoek verder worden uitgewerkt en scenario's voor behoud, verbetering of verplaatsing worden betrokken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Optimaliseren inzameling voor balans in kosten, milieu en service; Anticiperen op trends en ontwikkelingen, bijvoorbeeld de Uitgebreide product Verantwoordelijkheid (UPV) van producenten.	Actualiseren grondstoffenbeleidsplan; Verminderen hoeveelheid afval dat wordt verbrand; Opstellen beheer- en investeringsplan (afvalbeheerplan); Uitwerken onderzoek behoud, verbetering en verplaatsen milieustraat Farmsum.

Thema 4: ruimte voor energie

De energietransitie heeft invloed op onze leefomgeving. De visie 'Ruimte voor energie' geeft hier koers en (ruimtelijke) kaders voor aan. De visie is recent geëvalueerd en aangepast op onderdelen voor de korte termijn. Dit betekent onder meer een begrenzing voor uitbreiding van zonne- en windparken. De ontwikkelingen in de energietransitie gaan zo snel dat de visie voor de lange termijn aangepast moet worden. Deze aanpassing is nodig, zodat we als gemeente flexibel in kunnen spelen op de ontwikkelingen en ervoor te zorgen dat Eemsdelta een gebied is waar bedrijven en inwoners kunnen blijven beschikken over betrouwbare en betaalbare energie. In de structuur van de omgevingswet zal dit niet een visie, maar een programma worden, waar de ambities vanuit de omgevingsvisie als kapstok geldt.

Een robuuste energie-infrastructuur is essentieel om economische stagnatie te voorkomen. Dit gaan we doen door onder andere de energievraag en het aanbod met elkaar in verbinding te brengen. Ook nieuwe ontwikkelingen, zoals netcongestie, accuopslag en nieuwe energiedragers, zoals waterstof worden bij het programma meegenomen.

Ook de stijgende laadbehoefte van elektrische voertuigen vraagt om nieuwe infrastructuur. We blijven werken aan een toekomstbestendig en dekkend netwerk van laadvoorzieningen voor elektrisch vervoer, evenwichtig verspreid over dorpen en wijken, zodat ook kleinere kernen goed worden bediend.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Eemsdelta op een duurzame manier van energie voorzien.	Integraal beleid ontwikkelen op de gebieden energie-opwek en infrastructuur, gebouwde omgeving en duurzame mobiliteit. De energietransitie onderdeel maken van de omgevingsvisie en het omgevingsplan. De samenwerking met energiecoöperaties uitbouwen. Door middel van pilotprojecten ervaring opdoen met het aardgasvrij maken van dorpen en wijken. Stimuleren van deelmobiliteit en duurzame vervoersvormen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	De ontwikkeling van energie-infrastructuur versnellen door het intensiveren van de samenwerking met de netwerkbedrijven en een stevige lobby om prioriteit te geven aan onze regio.

Thema 5: klimaat- en energietransitie

De warmtetransitie

De overgang van aardgas naar duurzame manieren van verwarmen noemen we de warmtetransitie. Deze transitie heeft een groot gevolg voor onze inwoners, omdat deze transitie grotendeels achter hun voordeur afspeelt. Om richting te geven aan de warmtetransitie is de visie '(Op weg naar) Warm Wonen' opgesteld. Dit met als einddoel om in 2050 geen aardgas meer te gebruiken in onze gemeente zoals het landelijk klimaatakkoord voorschrijft. We werken stapsgewijs toe naar aardgasvrije wijken en dorpen, met oog voor betaalbaarheid, haalbaarheid en draagvlak onder inwoners en zetten daarbij in op isolatie en energiebesparing als een belangrijke eerste stap.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
In 2030 verbruiken we 30% minder aardgas dan in 2019 en zijn er 5.000 woningen van het aardgas af.	Opstellen warmteprogramma. Opstellen van een integraal isolatieprogramma met uitvoeringsagenda. Inwoners ondersteunen bij isolatie en energiebesparingsmaatregelen. Vervolgonderzoek naar het gebruik van restwarmte van Oosterhorn en Eemshaven. Haalbaarheidsonderzoek naar de uitbreiding van het warmtenet in Loppersum. Verkenning regionaal warmtebedrijf in samenwerking met provincie en andere Groningse gemeenten. Inzet van het Mobiel Energiehuis.

Klimaatadaptatie

De belangrijkste effecten van klimaatverandering zijn hitte, droogte en wateroverlast. Als gemeente hebben we de taak om ons hierop voor te bereiden en aan te passen. Dit noemen we klimaatadaptatie.

In de regio Groningen en Noord-Drenthe werken we samen met gemeenten, waterschappen, provincies, waterbedrijven en veiligheidsregio's aan opgaven binnen de waterketen en klimaatadaptatie. Vanaf 2027 pakken we thema's als waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid, een

klimaatadaptieve leefomgeving, samenwerking en interactie met andere partijen samen op. Door samen opgavegericht te werken worden kosten beperkt, de kwaliteit verhoogd, de kwetsbaarheid verminderd en duurzame innovaties bevorderd.

Eerder is al een regionale klimaatadaptatiestrategie opgesteld. In deze adaptatiestrategie staan de opgaven om de regio klimaatbestendig en dus leefbaar te houden. Deze strategie gaan we vertalen naar een lokale adaptatiestrategie voor Eemsdelta, inclusief onze eigen specifieke opgaven en ambities.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Eemsdelta klimaatbestendig en water-robuust inrichten.	Opstellen lokale adaptatiestrategie inclusief uitvoeringsagenda. Beschikbaar stellen van een subsidie voor klimaatadaptieve maatregelen voor inwoners. Inzet subsidie (impulsgelden) bij maatregelen in de openbare ruimte om effecten zoals hitte, droogte of wateroverlast tegen te gaan. Uitvoeren van nieuwe stresstesten en risicodialogen. Werken aan vergroening en klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte.

Thema 6: milieu en duurzaamheid

Beleidsnota milieu

De combinatie van havens en industrie, historische stadsstructuren en open agrarisch landschap vraagt om een duidelijke koers hoe de gemeente Eemsdelta zorgt voor een fijne en gezonde leefomgeving voor haar inwoners en waarin ruimte is voor bedrijvigheid. Om dit te bereiken is in 2026 de beleidsnota milieu opgesteld om de koers op een achttal milieuthema's te beschrijven.

De beleidsnota milieu is opgesteld in het kader van de Omgevingswet die in 2024 is ingevoerd en waarin regels voor de fysieke leefomgeving zijn gebundeld. De beleidsnota geldt als, voornamelijk beschrijvende, onderlegger voor de Omgevingsvisie, waarin de gemeentelijke ruimtelijke ambities voor de lange termijn in worden vastgelegd.

Duurzaamheidsprogramma

Wij, als gemeente kunnen de wereld niet veranderen. We kunnen wel kijken waar we wel invloed op kunnen uitoefenen binnen onze organisatie. Zoals ons eigen energiegebruik, onze manier van aanbesteden, een duurzame inrichting en beheer van de openbare ruimte. Op veel gebieden wordt ook al de nodige actie ondernomen om duurzaamheid vorm te geven maar hoe duurzaam zijn wij nu als gemeente?

Soortenmanagementplan

Een soortenmanagementplan (SMP) is een juridisch-ecologisch instrument waarmee gemeenten op gebiedsniveau kunnen omgaan met de bescherming van gebouwbewonende soorten (zoals vleermuizen en broedvogels) bij ingrepen aan woningen en gebouwen. Vanuit de subsidieregeling uit maatregel 29 voor isolatie- en ventilatie voor woningen vindt er veel verduurzaming plaats. Juridisch is, onder meer vanuit rechterlijke uitspraken, de context rond beschermde diersoorten aangescherpt. Hierdoor is bij isolatie- en renovatiewerkzaamheden sneller sprake van een vergunningplicht voor flora- en fauna-activiteiten. Met een soortenmanagementplan wordt in gebieden in kaart gebracht welke beschermde soorten (potentieel) aanwezig zijn en ontstaat er gebiedsgerichte ruimte om te verduurzamen. Juridisch is een gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk en tegelijkertijd levert dit ook efficiëntie op bij de uitvoering van maatregel 29. Gebiedsgerichte aanpak biedt mogelijkheden tot regionale regie, maar vraagt tegelijkertijd sowieso ook noodzaak tot monitoring en toezicht. Er loopt een proces met de provincie en gemeenten om na te gaan hoe de uitvoering regionaal vormgegeven kan worden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een gezondere leefomgeving door vermindering van milieudruk.	Uitvoeren van de wettelijke vereisten vanuit de Omgevingswet en formuleren van de gemeentelijke ambities op het gebied van milieu in de Omgevingsvisie.
Inzicht in hoe duurzaam de gemeente daadwerkelijk is.	Uitvoeren nulmeting (duurzaamheidstoets).

Thema 7: gezondheid

Zoals gesteld in het coalitieakkoord zien we gezondheid als een belangrijke voorwaarde voor bestaanszekerheid en het kunnen meedoen in de samenleving. Daarom faciliteren we al onze inwoners bij het hebben van een gezonde leefstijl, ongeacht sociaaleconomische status, afkomst, leeftijd enzovoort. Deze inzet moet bijdragen aan 'Meer Gezonde Jaren' voor al onze inwoners. Hierbij krijgen de lokale uitdagingen de aandacht. We focussen hierbij op het versterken van gezondheid in de brede zin (preventief) en minder op verhelpen van ziekte (curatief). Financiering voor deze projecten komt deels uit de reguliere begroting voor de Gemeenschappelijke Regeling GGD Groningen (uitvoering wet publieke gezondheid) en daarnaast vanuit het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA).

Gezond Groningen

Meer focus op gezondheid en weerbaarheid heeft in de provincie Groningen een plek gekregen in het samenwerkingsnetwerk Gezond Groningen (GG). Binnen dit overleg werken alle belangrijke partners op het gebied van zorg en gezondheid (onder andere Groninger gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties, kennisinstellingen, provincie, maatschappelijke organisaties en bewonersorganisaties) samen met als uitgangspunten de opgestelde doelen vanuit de regiovisie. Dit is een uniek concept. Nergens in Nederland werken zoveel partijen op deze manier samen aan preventie. In 2027 zal vanuit Gezond Groningen regie gevoerd worden op regionale aanpakken en de verbinding met de lokale ketenaanpakken en basisfunctionaliteiten.

Positieve Gezondheid

Het concept 'positieve gezondheid' staat centraal in de huidige kijk op gezondheid. Positieve gezondheid stelt de bevordering van gezondheid, en dus een gezonde levensstijl, centraal in plaats van het verhelpen van ziekte.

Nota Volksgezondheid

In 2027 zal de landelijke nota volksgezondheid een vertaling krijgen in een lokale nota. Deze nota wordt in de regio afgestemd, waarbij de regionale opgaven gezamenlijk geformuleerd worden en de lokale accenten per gemeente zullen verschillen.

AZWA

In Eemsdelta is er vanaf 2024 extra aandacht voor het uitvoeren van het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA) De afspraken en ontwikkelingen vanuit het GALA worden in 2027 verder uitgevoerd vanuit het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA).

Vanuit gezondheidsbeleid liggen er onder andere (nieuwe) kansen op het versterken van bestaande en inrichten van nieuwe ketenaanpakken en de zogenaamde basisfunctionaliteiten om onze inwoners zo preventief mogelijk te ondersteunen op het gebied van gezondheid en vitaliteit. Hierbij wordt integraal samengewerkt met de overige thema's vanuit het AZWA, zie ook programma 6 en programma 5.

Mentale gezondheid

Mentale gezondheid is een belangrijke voorwaarde voor een gezond en prettig leven. Daarom zetten wij in op het versterken van de mentale gezondheid van onze inwoners en een samenleving waarin veerkracht, omzien naar elkaar en passende ondersteuning centraal staan.

Vanaf 2027 voeren wij de gemeentelijke beleidsagenda Mentale Gezondheid uit. Daarbij sluiten wij aan bij Actielijn 3 Mentale Gezondheid van Gezond Groningen en werken wij samen met zorgaanbieders, welzijnsorganisaties, huisartsen, onderwijs en andere maatschappelijke partners. Ook geven wij uitvoering aan landelijke en regionale ontwikkelingen, zoals het Transformatieplan Mentale Gezondheid, de Wet integrale suïcidepreventie, de ontwikkeling van Mentale Gezondheidsnetwerken en de ambities van het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA). Daarnaast benutten wij kansen vanuit Nij Begun om de mentale gezondheid en leefbaarheid van inwoners verder te versterken.

Wij richten ons op het versterken van de sociale basis, het normaliseren van psychische klachten, het voorkomen van zwaardere zorg en het verbeteren van de samenwerking tussen het sociaal domein en de zorg. Daarbij bouwen wij voort op bestaande initiatieven, zoals Welzijn op Recept, herstelinitiatieven en andere preventieve voorzieningen. We brengen deze initiatieven beter met elkaar in verbinding en sluiten aan bij de behoeften van inwoners.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Meer gezonde jaren voor onze inwoners	Deelnemen aan de GR GGD Groningen. Samenwerken met kennisinstituten en andere partners in de regio op het gebied van meer gezonde jaren (via het overleg Gezond Groningen).

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een integrale aanpak van sport, gezondheid en beweging voor onze inwoners, vanuit het GALA (in verbinding met het lokaal sport- en preventieakkoord)	Uitvoering geven aan de verschillende thema's vanuit het AZWA en de hieronder vallende ketenaanpakken op- en uitbouwen.
Suïcidepreventie is een structureel onderdeel van ons gemeentelijk gezondheidsbeleid.	We voeren de Wet integrale suïcidepreventie uit door regionale en lokale samenwerking te versterken, bewustwording te vergroten en preventieve activiteiten te organiseren.
Een duurzame en integrale aanpak van mentale gezondheid binnen de gemeente.	We verbinden de opgaven uit het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA), Nij Begun, Gezond Groningen en andere programma's met het gemeentelijk beleid en zorgen voor samenhang in uitvoering, monitoring en financiering.
Inwoners krijgen sneller passende ondersteuning en onnodige instroom naar zwaardere zorg neemt af.	We versterken en verbinden bestaande initiatieven, zoals Welzijn op Recept, herstelinitiatieven en groepsaanbod. We sluiten aan bij de ontwikkeling van Mentale Gezondheidsnetwerken en stimuleren normaliseren, demedicaliseren en collectiveren.

Verbonden partijen

Naam	Openbaar belang en doel
Gemeenschappelijke regeling GGD Groningen (GR GGD)	Een efficiënte en effectieve integrale uitvoering van de taken op het gebied van publieke gezondheid met als doel bij te dragen aan een verlenging van de gezonde levensverwachting en een verkleining van gezondheidsverschillen.
Omgevingsdienst Groningen	Uitvoeren van VTH-taken op het gebied van de fysieke leefomgeving. Sturen en coördineren van de uitvoering van VTH-BRZO-taken in Noord-Nederland.
Afvalsturing Friesland NV (OMRIN)	Inzameling van huishoudelijk afval van alle Friese gemeenten en gemeenten in Noord-Groningen.
NV Fryslân Miljeu	Inzameling van huishoudelijk afval van alle Friese gemeenten en gemeenten in Noord-Groningen.
Stichting Waterketenbeheer Noord	Het waarborgen en verbeteren van het functioneren van de waterketen(samenwerking) in Noord-Nederland.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 7: Volksgezondheid en milieu	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**17.453**	**14.368**	**15.001**	**14.177**	**15.495**	**16.145**	**16.872**
Structureel	14.604	13.168	14.527	13.752	15.070	15.720	16.872
Incidenteel	2.849	1.200	474	425	425	425	0
Lasten	**-20.850**	**-18.863**	**-20.056**	**-18.921**	**-18.811**	**-19.377**	**-20.103**
Structureel	-17.749	-18.157	-20.313	-18.807	-19.012	-19.335	-20.103
Incidenteel	-3.101	-706	257	-114	201	-42	0
Reservemutaties	**144**	**0**	**370**	**252**	**300**	**0**	**0**
Mutaties reserve	144	0	370	252	300	0	0
Totaal programma 7	**-3.253**	**-4.495**	**-4.685**	**-4.492**	**-3.016**	**-3.232**	**-3.231**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	961	V	422	729	0
T2 2025: Aframen milieuleges	-130	N	0	0	0
Door indexering van contracten en stijgende tarieven voor afvalverwerking, waaronder de CO_2-heffing en de verbrandingstoeslag, nemen de kosten voor afvalbeheer toe. Deze hogere uitgaven leiden tot een stijging van de afvalstoffenheffing. Aangezien de heffing is gebaseerd op het principe van kostendekkendheid, worden de hogere kosten evenredig doorberekend aan de inwoners. Om de stijging van de lasten voor	178	V	-76	299	45

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
inwoners te beperken, wordt een deel van de beschikbare voorziening ingezet. Hierdoor wordt niet de volledige kostenstijging direct via het tarief doorberekend en wordt de ontwikkeling van de afvalstoffenheffing gedempt					
In 2027 worden de CDoKE-middelen niet meer ontvangen via een specifieke uitkering, maar via een decentralisatie-uitkering. Hierdoor dalen de inkomsten binnen dit programma en stijgen de inkomsten bij programma 9 (Algemene dekkingsmiddelen). Vanaf 2028 wordt vooralsnog uitgegaan van een specifieke uitkering ter hoogte van minimaal de eerste beschikking.	-923	N	923	0	0
De rentelasten binnen het riool nemen af door de verlaging van de interne rente naar 0% in 2027 en 2028. Door de stapsgewijze verhoging naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze ontwikkeling wordt via de kostendekkingsberekening verwerkt in het riooltarief. De afschrijvingslasten stijgen door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden van de rioleringsvoorzieningen. Om de gevolgen van deze kostenontwikkeling voor inwoners te beperken, wordt daarnaast een deel van de beschikbare voorziening ingezet. Hierdoor kan de stijging van het riooltarief worden gedempt en worden de lasten voor inwoners gelijkmatiger ontwikkeld	-314	N	50	-379	683
Overige afwijkingen < 50.000	38	V	-1	0	-1
Totaal	-191	N	1.318	650	727
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	648	V	-426	-742	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	71	V	-11	-62	48
Conform de vastgestelde uitgangspunten worden de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen (GR'en), subsidies, contractueel vastgelegde afspraken en gemeentelijke- en waterschapslasten geïndexeerd. Als gevolg van deze indexeringen nemen de lasten toe.	-100	N	0	0	0
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de	63	V	-40	-65	-5

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.					
Als gevolg van een herziening van de taakveldverdeling zijn werkzaamheden en budgetten verschoven tussen Programma 5 en Programma 7. Deze wijziging zorgt voor een betere aansluiting tussen de uitgevoerde activiteiten en de betreffende programma's.	0	V	-66	-13	9
Door vertraging in de besluitvorming rondom het raadvoorstel uit 2025 is de uitvoering van de verduurzaming verschoven van 2026 naar 2027.	-65	N	65	0	0
De rentelasten binnen het riool nemen af door de verlaging van de interne rente naar 0% in 2027 en 2028. Door de stapsgewijze verhoging naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze ontwikkeling wordt via de kostendekkingsberekening verwerkt in het riooltarief. De afschrijvingslasten stijgen door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden van de rioleringsvoorzieningen. Om de gevolgen van deze kostenontwikkeling voor inwoners te beperken, wordt daarnaast een deel van de beschikbare voorziening ingezet. Hierdoor kan de stijging van het riooltarief worden gedempt en worden de lasten voor inwoners gelijkmatiger ontwikkeld	178	V	171	249	-678
Door indexering van contracten en stijgende tarieven voor afvalverwerking, waaronder de CO_2-heffing en de verbrandingstoeslag, nemen de kosten voor afvalbeheer toe. Deze hogere uitgaven leiden tot een stijging van de afvalstoffenheffing. Aangezien de heffing is gebaseerd op het principe van kostendekkendheid, worden de hogere kosten evenredig doorberekend aan de inwoners. Om de stijging van de lasten voor inwoners te beperken, wordt een deel van de beschikbare voorziening ingezet. Hierdoor wordt niet de volledige kostenstijging direct via het tarief doorberekend en wordt de ontwikkeling van de afvalstoffenheffing gedempt	-88	N	61	-313	-38
In 2027 worden de CDoKE-middelen niet meer ontvangen via een specifieke uitkering, maar via een decentralisatie-uitkering. Hierdoor dalen de inkomsten binnen dit programma en stijgen de inkomsten bij programma 9 (Algemene dekkingsmiddelen). De toegekende middelen zijn hoger dan de oorspronkelijke beschikking. Daarom wordt in 2027 de volledige decentralisatie-uitkering als uitgaven geraamd. De bijbehorende lasten, voornamelijk structurele	-787	N	787	0	0

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
personeelskosten, zijn verwerkt in de jaren conform de oorspronkelijke beschikking. Hierdoor ontstaan verschillen tussen baten en lasten in de afzonderlijke jaren.					
T2025 PRJ projecten	0	V	-300	300	0
Overige afwijkingen < 50.000	-170	N	62	81	-62
Totaal	-251	N	303	-566	-726

8. Volkshuisvesting, ruimt.ordening, sted.vern.

Wat willen we?

Een gemeente waar het prima wonen, werken en verblijven is. Strategische opgaven daarbij zijn:

- Behoud en herstel van landschappelijke kwaliteit, erfgoed en waterlopen;
- Leegstand gebruiken voor passende en ruimtelijke-, kwaliteitsversterkende (her-)invulling gebouwen en plekken;
- Voortvarende aanpak versterkingsopgave, hand in hand met belangen inwoners, met oog voor de sociaal-maatschappelijke problemen en verhoudingen;
- Een gevarieerde, duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad.

Aan de functie van de centra en dorpen wordt verder vorm en inhoud gegeven door het aanscherpen van ruimtelijke en functionele prioriteiten. We willen werken aan toekomstbestendige kernen en dorpen om een aantrekkelijke woonomgeving te bieden, met perspectief op scholing en werk. Dat doen we door aan de slag te gaan met de ontwikkeling van onze centra, de openbare ruimte te verbeteren en door in te zetten op verduurzaming van ons vastgoed.

Wij willen inspelen op het binden en het aantrekken van mensen. Dit doen we door een passend woningaanbod in een aantrekkelijke woonomgeving te bieden, met maatwerk voor de dorpen. Het blijven aanbieden van bijvoorbeeld starters-, blijvers- en duurzaamheidsleningen past hier uitstekend bij. Om zelfstandig te kunnen blijven wonen moeten er ook voor inwoners met een zorgbehoefte voldoende aangepaste woningen in Eemsdelta zijn. Wij werken daarbij vanuit een meerjarige strategische woonvisie die richting geeft aan het woonbeleid (inclusief versterkingsprogramma).

Binnen dit programma valt het 'gemeentelijk vastgoed'. De gemeentelijke vastgoedportefeuille bestaat uit diverse gebouwen van gemeentehuizen en werkplaatsen, een theater, schoolgebouwen, sporthallen en buurtcentra tot kleine baarhuisjes op begraafplaatsen. Inzet is ons vastgoed te verduurzamen, net als de leefomgeving. Hierbij zijn de klimaatveranderingen en -adaptatie van invloed op de wijze van onderhoud, renovatie en (ver)bouwen. Ook kijken we naar de vastgoedportefeuille en wat hiervan kan worden afgestoten.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 8.1 Ruimtelijke Ordening
- 8.2 Grondexploitatie
- 8.3 Wonen en bouwen

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Grondbeleid
- Aardbevingen de Baas
- Eemsdelta in Balans

Verbonden partijen

Niet van toepassing

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Welstandsnota Eemsdelta	2023
(tijdelijk) Omgevingsplan Eemsdelta	2024
Verordening starterslening comfortabel duurzaam Eemsdelta	2021
Verordening verzilvering comfortabel duurzaam Eemsdelta	2021
Verordening stimuleringsregeling comfortabel duurzaam Eemsdelta	2021
Woonvisie Met vertrouwen aan de slag 2022-2032	2022
Nota Grondbeleid	2022
Nota vastgoed 2024-2028	2024
Subsidieregeling Blok B	2026

Ontwikkelingen

Novex gebied Groningen Masterplan Zeehavens

Zowel het NOVEX-gebied Groningen (NGG) als het Masterplan Zeehavens (MPZ) richten zich op het ontwikkelen (en uiteindelijk realiseren) van een integraal gebiedsperspectief voor Noordoost Groningen. Gezien de geografische en inhoudelijke overlap van het NGG en MPZ is door de betrokken bestuurders van de 4 betrokken gemeenten, 2 waterschappen en de provincie in 2024 besloten om beide trajecten te combineren. Ook het Rijk heeft hiermee ingestemd. In 2025 is er door alle overheidspartijen ingestemd met het ontwikkelperspectief NGG||MPZ. In 2026 is gewerkt aan het opstellen van verschillende gebiedsagenda's met bijbehorende investeringsagenda's. Vastleggen van investeringsafspraken tussen Rijk en regio zal volgen in 2027, waarna gestart kan worden met uitvoering.

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de omgevingswet in 2024 brengt verplichtingen tot aanpassing van ruimtelijk beleid in uiterlijk 2032 met zich mee. Zo zal in 2027 de omgevingsvisie worden vastgesteld. In aanloop hiernaartoe zijn onder meer al beleidsnota's op het gebied van milieu en externe veiligheid opgesteld. De komende jaren zullen de regels van het omgevingsplan technisch worden aangepast om te voldoen aan de vereisten van de omgevingswet en op inhoud in lijn met de omgevingsvisie worden gebracht. De omgevingsvisie is een strategisch ambitiekader op hoofdlijnen, wat zich vertaalt in bouw- en gebruiksregels in een integraal omgevingsplan. Ook bijvoorbeeld de welstandsnota en ruimtelijke regels in de APV zullen uiterlijk 2032 in het omgevingsplan terecht komen. De omgevingswet heeft met het omgevingsprogramma een nieuw instrument geïntroduceerd. Het omgevingsprogramma vertaalt de ambities uit de omgevingsvisie naar een uitvoeringsgerichte aanpak met concrete maatregelen en acties. Het instrument kan worden ingezet voor zowel verplichte opgaven vanuit de Omgevingswet (bijvoorbeeld het volkshuisvestingsprogramma) als voor gemeentelijke beleidsdoelen en gebiedsontwikkelingen (bijvoorbeeld een warmteprogramma). Daarmee vormt het de verbindende schakel tussen de strategische visie en de juridische regels in het omgevingsplan.

Kustontwikkeling
De komende jaren blijft de kustontwikkeling een belangrijk aandachtspunt voor Eemsdelta. Binnen de regio lopen verschillende programma's en projecten, waaronder de dijkversterkingsopgave, ED2050, de ontwikkeling van Eemszijlen en initiatieven gericht op natuurherstel, klimaatadaptatie en economische ontwikkeling. Deze opgaven vragen om een nauwe samenwerking tussen Rijkswaterstaat, de waterschappen, de provincie Groningen, Waddenpartners en de gemeente. Eemsdelta vervult hierin een actieve rol door lokale belangen te vertegenwoordigen, kansen voor gebiedsontwikkeling te benutten en bij te dragen aan een toekomstbestendige inrichting van het kustgebied.

Bouwen in dorpen

Het stimuleren en faciliteren van woningbouwinitiatieven en de ingezette koers op uitvoering in de dorpen krijgt in 2027 een vervolg. De inzet is en blijft: het bedienen van de woonvraag, in alle kernen, voor alle groepen. Met positieve ontwikkelingen voor de arbeidsmarkt, betere woningkwaliteit, gebiedsontwikkeling en trends als herwaardering van wonen met rust en ruimte. Het doel is om woningen te realiseren door en voor het dorp met aandacht voor de schaalgrote. Een voormalige schoollocatie in een dorp kan veelal dienen als een ontwikkellocatie of mogelijkheid tot transformeren naar woningen.

Centrumontwikkeling Zuidoost

Centrumontwikkeling Zuidoost in Delfzijl betreft een programma dat zich richt op de verbetering van de leefomgeving in dit deel van het centrum. Op basis van een gebiedsagenda wordt gewerkt aan verschillende fysieke projecten in het aaneengesloten gebied vanaf de AH-supermarkt langs Marktstraat-Oude Schans tot en met de Ubbenslocatie/Kroonstad. Aan de voorbereiding en uitvoering van deze projecten wordt al een aantal jaren gewerkt. Op basis van een herijkte gebiedsagenda wordt dit in 2027 vervolgd.

Thema 1: herstructurering en stads- en dorpsontw.

De ontwikkeling van woningbouwlocatie De Eendracht in Appingedam is een meerjarige opgave. Voor de eerste fase woningbouw wordt verder ingezet op de verkoop van de laatste koopwoningen.

De sanering en het bouwrijp maken van de tweede fase woningbouw worden uitgevoerd. De verkoop van de vrije kavels wordt opgestart en een aantal volgende ontwikkelmogelijkheden wordt in de markt gezet. De bouw van de zorgwoningen is inmiddels gestart en zal in 2028 gereed zijn.

Het programma Centrum Zuidoost in Delfzijl richt zich op de verbetering van de fysieke leefomgeving en omvat meerdere ontwikkelingen in het zuidoostelijke deel van het centrum van Delfzijl. Het programma is ontstaan uit de gebiedsagenda die in juni 2019 door de gemeenteraad van Delfzijl is vastgesteld. Sindsdien werken we aan de uitvoering van deze gebiedsagenda. We werken aan verschillende projecten in het aaneengesloten gebied vanaf de AH-supermarkt langs Marktstraat-Oude Schans tot en met de Ubbenslocatie/Kroonstad. Dit wordt in 2027 vervolgd.

Sinds de instemming van college en raad met de bouw voor het Huis van Cultuur en Bestuur vindt dit jaar een actualisatie van het programma Centrum Zuidoost plaats.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Stads-/gebiedsontwikkeling in lijn met de gebiedsagenda.	- Actualiseren van het programma Centrum Zuidoost; - Maken van een inrichtingsplan van het Molenbergplein in relatie tot het Huis van Cultuur en Bestuur; - Afronden bouwrijp maken en voortzetting woningbouw op de Ubbenslocatie;
Start bouw van de koopwoningen aan de Nieuweweg	- Verdere uitwerking beoogde woningbouw door geselecteerde ontwikkelaar; - Transformatie van vastgoed: winkels naar wonen in Marktstraat/Oude Schans en Nieuweweg met inzet van het volkshuisvestingsfonds; - Invulling geven aan het vervolg van de Wet voorkeursrecht gemeenten Oude Schans.

Perspectieflocaties Delfzijl

De perspectieflocaties in Delfzijl is de verzamelnaam van een groot aantal woningbouwontwikkeling die in de periode 2019 – 2025 in Delfzijl ontwikkeld en gerealiseerd worden. De primaire aanleiding hiervoor is de sloop- en nieuwbouwopgave in de Zandplatenbuurt. Bij deze opgave worden de (meeste) nieuwe woningen niet in de Zandplatenbuurt teruggebouwd, maar juist elders in Delfzijl. Hiervoor wordt de ruimte gebruikt die ontstaan is na de sloop (als gevolg van krimp) in de periode 1995 – 2005, maar ook de ruimte die recentelijk is ontstaan na de verhuizing van meerdere basisscholen naar de kindcentra in Delfzijl Noord en West. Een groot aantal locaties is al opgeleverd. De resterende locaties zijn momenteel in ontwikkeling of al in uitvoering.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Nieuw, gasloos en bevingsbestendig woningaanbod (ongeveer 1.000 woningen) realiseren in Delfzijl.	In de periode 2019 - 2026 zijn er op meerdere locaties in Delfzijl nieuwe woningen gerealiseerd. Op een tweetal locaties na, 26 huurwoningen Kroonstad (deze maken formeel onderdeel uit van

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	het programma Centrum Zuidoost) en 24 huurwoningen op de voormalige Vikinglocatie, zijn deze ondertussen al opgeleverd en bewoond. Ook deze laatste twee locaties worden in de eerste helft van 2027 opgeleverd. Daarmee komt de afronding van de Perspectieflocaties buiten de Zandplatenbuurt in zicht. Wat resteert is de transitie van de Zandplatenbuurt naar de nieuwe wijk 'Biesummerzand'. In nauwe samenwerking met de mensen uit de Zandplatenbuurt (en dan specifiek de groep die in de wijk blijft en dus niet verhuisd naar één van de Perspectieflocaties) , worden de circa 700 woningen, die de afgelopen decennia gezamenlijk de Zandplatenbuurt hebben gevormd, gesloopt en worden er nieuwe woningen voor teruggebouwd. Deze laatste nieuwbouwopgave vanuit de Perspectieflocaties betreffen geen 700, maar nog circa 200 tot 250 woningen. In nauwe samenwerking met de buurt en de directe omgeving is er in 2025 en 2026 hard gewerkt om tot een nieuw stedenbouwkundig plan te komen voor Biesummerzand. Vanaf 2027 gaat met de realisatie van deze nieuwe wijk ook daadwerkelijk gestart worden. Zo wordt er in 2027 door middel van gedeeltelijke sloop eerst ruimte gemaakt in de bestaande wijk. In de ruimte die ontstaat worden nieuwe woningen gerealiseerd. Zodra de mensen vanuit de bestaande woningen verhuisd zijn naar de nieuwe woningen wordt ook deze bestaande woningen verwijderd. Wat resteert is ruimte voor toekomstige woningbouw (tot maximaal circa 450 woningen).

Kwetsbare percelen

Onder kwetsbare percelen vallen particuliere percelen en/of panden waar sprake is van vergaand achterstallig onderhoud. In samenspraak met eigenaren wordt een traject gevolgd om deze panden weer de aandacht en liefde te geven die zij verdienen. Het is de bedoeling dat de woonkwaliteit en uitstraling op de omgeving positief worden beïnvloed. Vanuit de gemeente starten we het gesprek met eigenaren, zodat de eigenaar weer in actie komt. Mogelijke aanpak kan variëren van renovatie van een perceel tot aankoop van een pand door de gemeente. In 2024 zijn er 5 kwetsbare percelen opgelost. Het is de verwachting dat er 2025 zeven kwetsbare percelen worden opgelost. Naast deze percelen wordt er momenteel aan 18 kwetsbare percelen actief gewerkt.

Campus Eemsdelta Groningen

In 2026 komt de gebiedsontwikkeling rondom de nieuwe campusgebouwen in een nieuwe fase. De plannen voor het campuspark, met daarin het Urban Sports Park liggen klaar en kunnen worden uitgewerkt en aanbesteed als daarvoor de financiële voorwaarden zijn ingevuld. Samen met Jong Noord en andere betrokken gebruikers gaan de installaties op het park, zoals de pump track en de skate baan verder ontwerpen volgens het programma van eisen van het USPA. Het park wordt multifunctioneel en voor elke inwoner of bezoeker van buiten interessant en toegankelijk. Doel is het campuspark rond de zomer van 2027 op te leveren. Het technisch en sociaal beheer van het park wordt georganiseerd vanuit de Koppelplaats die een centrale plek krijgt in het gebied. De beheerkosten worden meegenomen in de exploitatie van de Koppelplaats.

Koppelplaats

De Koppelplaats is maatschappelijke voorziening voor jong en oud, waar talentontwikkeling en maaktechniek centraal staan. De toekomstige gebruikers zijn de Stichting VO Eemsdelta met haar technasium, het Ontwikkelcentrum met het Talentperron (JTF-project arbeidsmarktregio| en jeugd- en jongerenclubs. In 2026 kan er na het aanbestedingstraject een aannemer aan de slag als er in 2025 een realisatiebesluit genomen is. Het ontwerp ligt klaar en er liggen voorlopige gebruikersovereenkomsten met partijen. Daarmee is de exploitatie van het gebouw langjarig geregeld. Het gebouw wordt grotendeels gefinancierd door een JTF-subsidie (Just Tansition Fund), waarvan de beschikking nu binnen is. Het beheer en eigendom blijft bij de gemeente. Met de Stichting VO Eemsdelta worden afspraken voorbereid over het beheer van gebouwen en terreinen op de campus, opdat er in de combinatie van beheeropgaves voordelen gehaald kunnen worden.

Thema 2: omgevingswet

Omgevingsvisie

In 2025 is de startnotitie vastgesteld door het college en de gemeenteraad. Hierna is gestart met het inventariseren welke informatie al bekend is. De basis is gelegd, het DNA van Eemsdelta is opgeschreven en hieruit komt naar voren waar we op in moeten zetten de komende jaren. In 2027 ronden we de visie, na een uitgebreid participatieproces met onze inwoners, partners en bedrijven, af en zal deze ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.

Omgevingsplan

Uiterlijk in 2032 moeten we alle nu geldende bestemmingsplannen en regels over de leefomgeving samenvoegen in één omgevingsplan. Hiermee is in 2025 begonnen. In 2027 zal de gemeenteraad gevraagd worden om een eerste wijziging van het omgevingsplan vast te stellen.

Welstandsnota - Nota Omgevingskwaliteit

In 2025 is een ambtelijk proces (pilot) uitgevoerd om te onderzoeken welke vorm de nieuwe Nota Omgevingskwaliteit zou moeten krijgen. Het proces om te komen tot een nieuwe nota, zal (mede) plaatsvinden in 2027. Dit omdat input vanuit het proces Omgevingsvisie, meegenomen zal worden in de nieuwe nota.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een visie waarin staat hoe we de komende jaren willen omgaan met onze omgeving. Met onderwerpen zoals wonen, ruimte, landschap,	In 2026 heeft het participatieproces rondom de Omgevingsvisie plaatsgevonden, is alle relevante informatie opgehaald en vertaald tot een eerste

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
erfgoed, gezondheid, duurzaamheid en leefbaarheid.	gemeentelijke Omgevingsvisie. Deze wordt in 2027 ter vaststelling aangeboden aan de raad.
In het omgevingsplan staat wat er wel en niet mag in de omgeving. Het plan sluit aan op de omgevingsvisie en laat zien welke regels er gelden voor de fysieke leefomgeving.	Omzetten van de nu geldende bestemmingsplannen. We nemen ontwikkelingen van de afgelopen tijd hierin mee en we zorgen ervoor dat alle regels zo begrijpelijk mogelijk worden opgesteld. Zodat het duidelijk is waaraan getoetst wordt.
Opstellen van een nieuwe Nota Omgevingskwaliteit	Tijdens het proces en na afronding van omgevingsvisie, wordt veel informatie opgehaald die kan dienen als input voor de nieuwe nota omgevingskwaliteit. Inwoners, wijk- en dorpsraden etc. worden betrokken bij het proces en maken deel uit van het participatieproces.

Thema 3: wonen en volkshuisvesting

In 2027 zetten we onverminderd in op het versterken van vitale, veerkrachtige en toekomstbestendige kernen, dorpen en wijken. Op basis van actuele woningbehoefteonderzoeken wordt gestuurd op het realiseren van de juiste woningen op de juiste plek. De woningbouwopgave wordt daarbij in samenhang bezien met de versterkingsoperatie, demografische ontwikkelingen en de sociaaleconomische versterking van de regio.

We richten ons op het binden van huidige inwoners en het aantrekken van nieuwe doelgroepen door te voorzien in een passend woningaanbod binnen een aantrekkelijke woonomgeving, met voldoende voorzieningen, onderwijs, bereikbaarheid en werkgelegenheid. Eemsdelta neemt hierbij haar regionale verantwoordelijkheid en houdt rekening met het opvangen van (een deel van) de woningvraag uit de stedelijke regio Groningen. In dit kader wordt ingezet op de realisatie van passende en betaalbare woningen, met nadruk op inbreiding, transformatie en revitalisering.

Specifieke aandacht gaat uit naar jongerenhuisvesting. De gemeente beoogt jongeren aan Eemsdelta te binden, de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen en de leefbaarheid in kernen, dorpen en wijken te versterken. Kansen worden onder meer gezien in het realiseren van woningen boven winkels en het transformeren van bestaande panden. Tegelijkertijd wordt ingezet op het bevorderen van doorstroming onder huidige inwoners, zodat beter wordt aangesloten bij veranderende huishoudsamenstellingen en woonbehoeften.

Voor de wijken Bornholm en Tuikwerd in Delfzijl wordt in de komende periode ingezet op een integrale wijkaanpak, gericht op het behouden en versterken van de aantrekkelijkheid en toekomstbestendigheid voor zowel huidige als nieuwe bewoners.

In 2027 wordt uitvoering gegeven aan de meerjarige prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties. Het jaarlijkse proces start met een bod van de woningcorporaties, tot stand gekomen in afstemming met de huurdersorganisaties. Ook wordt in 2027 gestart met de voorbereiding van de nieuwe prestatieafspraken.

De bestaande stimuleringsregelingen worden voortgezet. Inwoners kunnen gebruikmaken van de starterslening, stimuleringslening en verzilverlening. Daarnaast wordt ingezet op de bescherming van kwetsbare huurders, waaronder jongeren en arbeidsmigranten. Misstanden op de huurmarkt

kunnen worden gemeld via het gemeentelijk meldpunt in het kader van de Wet goed verhuurderschap.

De realisatie van de totale woningbouwopgave vraagt om gerichte locatieontwikkeling, intensieve planvoorbereiding, verdichtingsstrategieën en uitvoeringskracht. De gemeente maakt hierbij gebruik van beschikbare instrumenten, waaronder de flexpoolmiddelen van de provincie Groningen, om tijdelijke extra capaciteit in te zetten voor versnelling van woningbouwprojecten. In de uitwerking wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de lokale context en de samenhang met sociale en maatschappelijke opgaven.

Wij werken hierbij samen met inwoners, woningcorporaties, provincie, Rijk en marktpartijen. Inwoners worden vroegtijdig betrokken bij planvorming en besluitvorming. Initiatieven vanuit de samenleving worden gefaciliteerd en waar nodig ondersteund. Transparante communicatie en terugkoppeling dragen bij aan het versterken van vertrouwen en betrokkenheid.

In het kader van de Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting is de gemeente gestart met de voorbereidingen op de aanvullende wettelijke taken. Dit betreft onder meer het opstellen van een volkshuisvestelijk programma en een huisvestingsverordening, inclusief een urgentieregeling voor de in de wet benoemde aandachtgroepen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1.Realiseren van een aantrekkelijke woonomgeving door een passend woningaanbod te creëren om inwoners te binden en om mensen aan te trekken. 2.Toekomstbestendige en krachtige centra, dorpen en wijken	Om de bovenstaande ambities te realiseren, richten wij ons in 2027 op de volgende speerpunten: -De Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting vertalen naar de opgave voor de gemeente Eemsdelta; -De gemeentelijke woonzorgvisie vertalen naar een concreet plan van aanpak voor de uitvoering; -Stimuleren van woningbouw (kwaliteit en kwantiteit) in kernen en dorpen; -Het gemeentelijk meldpunt Wet goed verhuurderschap monitoren; -Uitvoering geven aan de prestatieafspraken op de volkshuisvestelijke thema's; -De huisvestingsverordening met opkoopbescherming uitvoeren, monitoren en evalueren -Uitvoeren maatregelenpakket (starters-, stimulerings-, en verzilverleningen).

Thema 4: gemeentelijk vastgoed

In 2025 en 2026 heeft de afdeling Vastgoed & Grondzaken grote stappen gemaakt met het optimaliseren van onze vastgoedadministratie en processen. Ook hebben we aanzienlijke stappen gemaakt ten aanzien van de integrale samenwerking met beleidsafdelingen en Financiën. Deze werkzaamheden zijn naar verwachting eind 2026 afgerond.

Hierdoor:

- Hebben we inzicht en overzicht over onze objecten in eigendom (gebouwen en gronden met contracten), met alle kenmerken, gebruikers en contracten;
- Zijn contacten en processen met beleidsafdelingen verbeterd, waardoor we de vraagkant beter hebben weten te koppelen aan de aanbodkant. In dit proces zijn we ook zichtbaarder geworden voor stakeholders, gebruikers en huurders;
- Is het mogelijk om nog beter financieel te begroten, sturen en te verantwoorden op objectniveau en hebben we de samenwerking met de afdeling financiën versterkt.
- Zijn we in gesprek gegaan met gebruikers en we hebben contracten vernieuwd, dan wel opgesteld (doorlopend proces).
- Is er een start gemaakt met het opstellen van Strategische Vastgoedplannen per beleidsterrein/deelportefeuille, waardoor vastgoedkeuzes beter kunnen worden genomen. Per beleidsterrein/deelportefeuille zal een Strategisch Vastgoedplan worden uitgewerkt.

Vooruitkijkend willen we in 2027 de optimalisatieslag voorzetten door onder andere de facturatie van huren en andere vastgoedgerelateerde inkomsten binnen vastgoed uit te voeren, zodat er meer grip op de inkomsten komt van ons vastgoed.

Verder zal er een vervolg worden gegeven om, waar mogelijk, niet-strategisch of niet-beleidsondersteunend vastgoed vervroegd af te stoten. Dit betreft dan een eerste deelportefeuille met een strategisch vastgoedplan. De uitvoering hiervan zal plaatsvinden vanaf 2027. De overige (beleidsondersteunende) deelportefeuilles (zoals Sport, Cultuur etc.) zullen ook in 2027 ter besluitvorming worden voorgelegd.

We gaan de vastgoedfinanciën verder optimaliseren door frequenter met Financiën te sturen op onze vastgoedexploitatie (inkomsten en uitgaven). Daarnaast blijven we op natuurlijke momenten kostprijsdekkende huur toepassen, maar ook bij nieuw af te sluiten huurovereenkomsten. We voeren de reguliere taken uit zoals het huidig vastgoedbeheer en beleidstaken met betrekking tot het gemeentelijk vastgoed en het uitvoeren en up to date houden van de MJIP en MJOP’s. Ook wordt participatie en relatiemanagement in het accommodatiebeleid met verschillende afdelingen en teams uiteraard voortgezet.

Dit alles doen we om grip te krijgen en houden op de vastgoedportefeuille, beter financieel overzicht en keuzemogelijkheden voor te kunnen leggen. Dit leidt tot proactieve vastgoedsturing, ondersteunend aan de gemeentelijke doelstellingen. We blijven ons werk toetsen aan de huidige geldende wetgeving, zoals de wet Markt en Overheid, Didam-arrest en regelgeving vanuit het Rijk op het gebied van energiebesparing en verduurzaming.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Vastgoed op orde (VOO)	-Vastgoedinformatiesysteem verder vullen en optimaliseren;

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	-Nog gedetailleerder sturen op de kosten en opbrengsten van onze budgetten; -Inzichtelijk krijgen/maken welke van onze gebouwen onder de versterkingsopgave en/of aardbevingsschade (zouden moeten) vallen. -Facturatie optimaliseren; -Verder doorvoeren van een kostprijsdekkende huur volgens kaders Nota Vastgoed; -Aanpassen van de huurovereenkomsten; -De relevante wet- en regelgeving op het gebied van bouwkundige en werktuigbouwkundige aspecten toetsen, inzichtelijk maken en er een vervolg aan geven.
Uitvoeren kerntaken	-Uitvoeren huidig vastgoedbeheer en beleidstaken m.b.t. het gemeentelijk vastgoed; -Up to date houden en uitvoeren MJIP en MJOP's; -Participatie in het accommodatiebeleid met verschillende afdelingen/teams; -Dagelijks beheer (serviceteams, assetmanagers, bouwteam, contractmanagement, meldingen); -Herijking beheerplan 2024-2028 naar aanleiding van VOO; Optimaliseren relatiemanagement met onze gebruikers/huurders.
Strategische keuzes rondom bezit van vastgoed	-Opstellen strategische vastgoedplannen per beleidsveld/deelportefeuille en hieraan uitvoering geven.

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die een relatie hebben met dit programma.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, stedelijke vernieuwing	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**105.389**	**143.532**	**148.594**	**36.184**	**16.897**	**11.596**	**10.676**
Structureel	6.152	-1.197	115.440	22.318	8.331	3.951	10.676
Incidenteel	99.237	144.729	33.154	13.866	8.566	7.645	0
Lasten	**-108.623**	**-148.920**	**-156.802**	**-42.486**	**-22.682**	**-17.537**	**-16.787**
Structureel	-8.421	-1.763	-122.738	-28.200	-13.824	-9.544	-16.787
Incidenteel	-100.202	-147.157	-34.064	-14.286	-8.858	-7.993	0
Reservemutaties	**-508**	**1.575**	**3.906**	**571**	**36**	**872**	**1.034**
Mutaties reserve	-508	1.575	3.906	571	36	872	1.034
Totaal programma 8	**-3.742**	**-3.813**	**-4.302**	**-5.731**	**-5.749**	**-5.069**	**-5.077**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	-110.758	N	-19.481	-2.164	0
Als gevolg van een herziening van de taakveldverdeling zijn werkzaamheden en budgetten verschoven tussen Programma 5 en Programma 8. Deze wijziging zorgt voor een	-75	N	0	0	0

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
betere aansluiting tussen de uitgevoerde activiteiten en de betreffende programma's.					
Door de actualisatie van de grondexploitaties hebben zich verschuivingen voorgedaan in de geraamde inkomsten en uitgaven ten opzichte van de vorige begroting. Deze wijzigingen leiden per saldo niet tot een verandering van het totale resultaat, aangezien de inkomsten en uitgaven in evenwicht blijven.	3.854	V	225	-3.167	-865
T1 2026:Taakveldwijziging Vastgoedobjecten	-188	N	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	-181	N	0	0	-56
Totaal	-107.348	N	-19.257	-5.332	-921
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	110.469	V	19.650	2.138	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma’s.	-303	N	-1	0	0
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	421	V	-87	-402	-141
De afschrijvingslasten nemen toe door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden. In 2027 vallen de afschrijvingen tijdelijk hoger uit door de interne rente van 0%. Vanaf 2028 nemen de afschrijvingslasten weer af doordat de interne rente wordt heringevoerd.	-28	N	54	19	26
Door de actualisatie van de grondexploitaties hebben zich verschuivingen voorgedaan in de geraamde inkomsten en uitgaven ten opzichte van de vorige begroting. Deze wijzigingen leiden per saldo niet tot een verandering van het totale resultaat, aangezien de inkomsten en uitgaven in evenwicht blijven.	-3.854	N	-225	3.167	865

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Vanuit de septembercirculaire 2026 is een structureel bedrag van € 220.000 aan onze gemeente beschikbaar gesteld voor de Wet versterking regie volkshuisvesting.	-220	N	0	0	0
T1 2026:Taakveldwijziging Vastgoedobjecten	175	V	40	100	0
Als gevolg van de actualisatie van het project Vastgoed op Orde en het bijgestelde MJOP wijzigen de geraamde onderhoudslasten. Tevens is de jaarschijf 2030 aan de meerjarenplanning toegevoegd. De financiële gevolgen van deze mutaties worden verwerkt via de reserve Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen.	130	V	17	8	-109
PRJ Implementatie Omgevingswet	0	V	0	0	0
T2025 PRJ projecten	-468	N	340	128	0
T1 2026:Aankoop pand Oude Schans 26	0	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	112	V	15	-14	109
Totaal	106.545	V	19.819	5.131	859

9. Algemene dekkingmiddelen

Wat willen we?

Het programma Algemene dekkingsmiddelen bestaat uit de onderdelen:

- Financiering / treasury;
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds;
- Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is (bijvoorbeeld OZB);
- Overige algemene dekkingsmiddelen, waaronder onvoorzien.

Kenmerk van de algemene dekkingsmiddelen is dat aan deze middelen geen bepaald of verplicht bestedingsdoel gekoppeld is. Zij zijn daarmee voor de gemeente vrij besteedbaar.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 0.5 Treasury
- 0.61 OZB woningen
- 0.62 OZB niet-woningen
- 0.64 Belastingen overig
- 0.7 Algemene uitkering
- 0.8 Overige baten en lasten
- 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)
- 0.10 Mutaties reserves

Paragrafen

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Financiering
- Verbonden partijen

Verbonden partijen

- Bank voor Nederlandse Gemeenten
- Enexis
- Waterbedrijf Groningen

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Financiële verordening	2024
Nota reserves en voorzieningen	2021
Nota waardering vaste activa	2025
Budgethoudersregeling	2021
Treasurystatuut	2025
Verordening garantstellingen leningen	2021
Belastingverordeningen	jaarlijks

Ontwikkelingen

Algemene uitkering

Meicirculaire 2026

Begin juni 2026 is de Meicirculaire 2026 verschenen. Voorafgaand aan de Meicirculaire 2026 was al de Voorjaarsnota 2026 van het Rijk gepubliceerd.

Ook is er per saldo weinig aanvullend accres ontvangen vanuit het gemeentefonds, waardoor er weinig compensatie is voor de gestegen loonkosten, bijdragen gemeenschappelijke regelingen, subsidies en prijsindexatie voor onder anderen jeugdzorg en Wmo.

Het totale effect van de meicirculaire 2026 bedraagt € 4,6 miljoen voordelig voor 2027. In dit voordeel zijn ook de ontvangen middelen voor CDOKE (€ 1,7 miljoen) opgenomen. Deze middelen worden toegevoegd aan de betreffende taakvelden en leiden daarom niet tot een voordeel binnen het financieel perspectief. In totaal bedragen de aan taakvelden toe te delen middelen € 1,8 miljoen.

In 2028 en 2029 ontstaat een voordeel van € 5,5 miljoen, dat oploopt tot € 7,2 miljoen in 2030. De stijging in 2030 wordt veroorzaakt door het toevoegen van een extra jaarschijf.

Hoewel de meicirculaire vanaf 2028 leidt tot hogere inkomsten uit het gemeentefonds, betekent dit niet dat sprake is van een structureel positief effect op het financieel perspectief. De aanvullende middelen bieden namelijk slechts gedeeltelijk dekking voor de stijgende lasten van onder anderen de salariskosten, stijgende kosten sociaal domein, stijgende koste va de gemeenschappelijke regelingen etcetera en de financiële uitdagingen waarvoor de gemeente staat.

Schrappen huishoudelijke hulp uit Wmo

De gemeente wordt vanaf 2029 gekort op de huishoudelijke hulp uit de WMO voor € 3 miljoen, dit nadeel wordt belegd bij het betreffende taakveld en is daarom per saldo neutraal.

Het kabinet Jetten heeft een aantal bezuinigingsvoorstellen gedaan. Een van de voorstellen is dat de Huishoudelijke Ondersteuning uit de Wmo wordt gehaald en dat daarvoor in de plaats er een vangnet georganiseerd moet worden voor een bepaalde doelgroep. Het daadwerkelijke besluit is nog niet genomen op dit bezuinigingsvoorstel echter is de financiële uitname uit het gemeentefonds al wel ingeboekt. De VNG heeft geadviseerd een stelpost op te nemen. De gemeente verwerkt deze korting op het budget van de Huishoudelijke Ondersteuning Wmo.

Om de daadwerkelijke omvang van het tekort te bepalen en bijbehorende maatregelen te nemen, is informatie nodig. Dat gaat vooral over het vangnet zelf (voor welke doelgroep, op welke wijze vormgeven, op basis van welke tarieven etc.) en op welke wijze we met de huidige aanspraken/indicaties uit de Wmo moeten omgaan. Het is onduidelijk wanneer besluitvorming over deze bezuiniging gaat plaatsvinden, of er nog aanpassingen op het besluit plaatsvinden en hoe het definitieve vangnet er uit zal zien.

Septembercirculaire 2026

De septembercirculaire 2026 is doorgerekend. Per saldo is het effect nihil. We ontvangen een hoger accres en aanvullende middelen voor onder andere de Wet versterking regie volkshuisvesting. Deze middelen zijn voor het betreffende onderdeel in de begroting verwerkt. Per saldo resulteert dit in een klein voordeel voor 2027 en een nadeel voor de overige jaren.

Lokale heffingen

Er wordt rekening gehouden met het eerder vastgestelde bezuinigingspakket "Eemsdelta in balans ronde 2". Conform dit besluit wordt de opbrengst van de onroerendezaakbelasting (OZB) in de jaren 2026 tot en met 2028 jaarlijks met een extra 2,5% verhoogd.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Voorgeschreven is dat gemeenten een bedrag voor onvoorzien opnemen in de begroting. In de begroting is structureel een bedrag geraamd van € 115.000. Dit bedrag is bedoeld ter dekking van onverwachte incidentele uitgaven.

Financiering / Treasury

Schatkistbankieren houdt in dat gemeenten overtollige liquide middelen dagelijks aan het einde van de dag aanhouden in de rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Over deze tegoeden ontvangt de gemeente een rentevergoeding. Op basis van onze liquiditeitsprognose beoordelen wij periodiek de toekomstige financieringsbehoefte en bepalen wij of het noodzakelijk is nieuwe langlopende geldleningen aan te trekken.

In de afgelopen jaren heeft de gemeente Eemsdelta kunnen profiteren van de uitvoering van het programma Aardbevingen de Baas. Voor deze opgaven heeft het Rijk in veel gevallen middelen meerdere jaren vooraf beschikbaar gesteld, terwijl de daadwerkelijke uitgaven pas op een later moment plaatsvonden. Hierdoor beschikte de gemeente tijdelijk over omvangrijke liquiditeiten en was aanvullende externe financiering in de vorm van nieuwe langlopende geldleningen niet noodzakelijk.

Voor de komende jaren verandert dit beeld. Naar verwachting zullen de vooruit ontvangen middelen van het Rijk geleidelijk afnemen doordat deze worden ingezet voor de uitvoeren van de beoogde projecten en activiteiten. Hierdoor neemt de beschikbare liquiditeitspositie, ons banksaldo, af en

ontstaat er weer een reguliere financieringsbehoefte. Om deze behoefte op te vangen zal de gemeente de komende jaren nieuwe langlopende geldleningen aantrekken.

Bij het opstellen van deze begroting wordt voor de komende jaren uitgegaan van stabiele rentepercentages voor zowel de middelen die worden aangehouden binnen het schatkistbankieren als voor eventueel nieuw aan te trekken geldleningen. Daarom is voor de gehele begrotingsperiode gerekend met de huidige rentestand.

De financiële effecten van deze ontwikkelingen zijn verwerkt in het meerjarig financieel perspectief. Daarmee wordt tijdig ingespeeld op de veranderende liquiditeitspositie en de daaruit voortvloeiende financieringsbehoefte.

Verbonden partijen

Naam	Openbaar belang en doel
Bank voor Nederlandse Gemeenten NV	Bankier ten dienste van overheden en levert een duurzame bijdrage aan het betaalbaar houden van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 9: Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**41.690**	**165.807**	**164.722**	**170.571**	**161.939**	**161.775**	**162.288**
Lokale heffingen	23.033	22.978	22.993	24.738	25.785	25.832	25.833
Algemene uitkeringen	14.031	139.122	138.022	142.625	135.745	133.565	135.142
Dividend	977	581	581	855	855	855	855
Saldo financieringsfunctie	3.490	3.125	3.125	2.352	-447	1.522	457

Programma 9: Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Overige algemene dekkingsmiddelen	159	1	1	1	1	1	1
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0
Lasten	**-3.052**	**-3.083**	**-3.048**	**-1.643**	**-1.703**	**-1.993**	**-2.165**
Lokale heffingen	-1.317	-1.435	-1.435	-1.424	-1.424	-1.424	-1.424
Algemene uitkeringen	0	0	0	0	0	0	0
Dividend	0	0	0	0	0	-71	-106
Saldo financieringsfunctie	-1.591	-1.426	-1.426	-45	-45	-263	-401
Overige algemene dekkingsmiddelen	-176	-93	-93	-105	-105	-106	-105
Vennootschapsbelasting	32	-14	-14	-14	-14	-14	-14
Onvoorzien	0	-115	-80	-55	-115	-115	-115
Reservemutaties	**6.503**	**0**	**6.751**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserve	6.503	0	6.751	0	0	0	0
Totaal programma 9	**45.141**	**162.724**	**168.425**	**168.928**	**160.236**	**159.782**	**160.123**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	729	V	-6.901	-1.857	0
Kadernota A.1; Decembercirculaire 2025	-773	N	18	138	117
Op basis van de algemene uitkering ontvangen wij miv 2028 een korting van € 2 miljoen in het kader van de Hervormingsagenda jeugd. Zie hiervoor ook de Kadernota 2026 (A.26). Deze korting is doorgelegd naar het budget voor de jeugdzorg.	0	V	-2.078	0	0
De septembercirculaire 2026 heeft een gering positief effect voor de jaren 2027 t/m 2029.	252	V	-111	-13	-171
In 2027 worden de CDoKE-middelen niet meer ontvangen via een specifieke uitkering, maar via een decentralisatie-uitkering. Hierdoor dalen de inkomsten binnen dit programma en stijgen de inkomsten bij programma 9 (Algemene dekkingsmiddelen). Vanaf 2028 wordt vooralsnog uitgegaan van een specifieke uitkering ter hoogte van minimaal de eerste beschikking.	1.710	V	-1.710	0	0
Kadernota 2027 A.9; voorjaarsnota Rijk	4.691	V	999	-3.105	1.631
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	-2.849	N	1.355	4.564	-1.119
Conform de vastgestelde uitgangspunten worden de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen (GR'en), subsidies, contractueel vastgelegde afspraken en gemeentelijke- en waterschapslasten geïndexeerd. Als gevolg van deze indexeringen nemen de lasten toe.	705	V	7	7	1
De raming van de dividendopbrengst Enexis is geactualiseerd, daarbij is aangesloten bij het actuele dividendbeleid en de maximale uitkeringsmogelijkheden van Enexis. Hierdoor sluit de begroting beter aan bij de meest recente en objectief vastgestelde informatie	275	V	0	0	0
Overige afwijkingen < 50.000	25	V	-211	101	54
Totaal	4.765	V	-8.632	-164	514
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	1.160	V	-3	-52	0

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	-18	N	-1	-1	2
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	216	V	-246	-286	-40
Overige afwijkingen < 50.000	82	V	190	49	-135
Totaal	1.440	V	-60	-289	-173

10. Overhead

Wat willen we?

Volgens de geldende regels van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten de baten en lasten van overhead apart worden opgenomen in de programmabegroting en niet worden toegerekend aan de afzonderlijke programma's. We willen namelijk bereiken dat op een eenduidige wijze de overheadkosten op een centrale plek inzichtelijk worden gemaakt.

Doordat overheadkosten nu centraal worden begroot is het niet langer mogelijk om tarieven rechtstreeks vanuit de taakvelden te berekenen. Daarom schrijft het BBV voor dat de onderbouwing van de tariefstelling wordt opgenomen en toegelicht in de paragraaf Lokale heffingen.

Uitgangspunten

De overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van:

- Medewerkers in het primaire proces
- De gemeentesecretaris en directie & staf
- Managementondersteuning primair proces
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning financiën en control
- Personeel en organisatie
- Inkoop en aanbesteding
- Juridische zaken
- Informatievoorziening en automatisering
- Facilitaire zaken en huisvesting
- Documentaire informatievoorziening (DIV)

Voor de verantwoording en toerekening van overheadkosten hanteren we de volgende uitgangspunten:

1) Om een duidelijk overzicht te behouden van de totale overheadkosten, worden deze kosten opgenomen in het programma Overhead. De overheadkosten die toegewezen kunnen worden aan activiteiten die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden door specifieke subsidies of bijdragen, worden binnen dit taakveld apart geregistreerd en hieraan toegerekend. Dit geldt ook voor de grondexploitaties, investeringen of werkzaamheden voor derden. Vervolgens worden deze als negatieve uitgaven overgeboekt naar de betreffende activiteit.

2) De directe kosten zijn zoveel mogelijk direct toegerekend aan de taakvelden.

3) De toerekening van loonkosten naar taakvelden vindt plaats op basis van de geraamde inzet van medewerkers. Hierbij wordt uitgegaan van een gemiddeld uurtarief, gebaseerd op 1.350 productieve uren per fulltime fte voor een medewerker van de binnendienst. Voor medewerkers van de buitendienst wordt uitgegaan van 1.450 productieve uren. We hanteren voor binnen- en buitendienst twee afzonderlijke uurtarieven.

4) De tarieven voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges worden extracomptabel vastgesteld op basis van een opslagpercentage voor overhead boven op de directe personeelskosten. Overheadkosten worden toegerekend aan zowel de inzet van intern als extern personeel.

5) Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden betrokken in de aangifte vennootschapsbelasting (Vpb), binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en voor de belastingaangifte aan de kostprijs van de vennootschapsbelastingplichtige activiteiten toegerekend.

Ontwikkelingen

De Commissie BBV geeft in de in 2023 verschenen Notitie Overhead aan dat het vastleggen kaders in een afzonderlijke nota of (financiële) verordening een positieve bijdrage biedt aan de kwaliteit van de sturing en beheersing van een gemeente. Daarnaast draagt dit bij aan de transparantie en omvang van de begroting en jaarstukken. De vastgestelde kaders dienen periodiek te worden geactualiseerd.

Vanuit de notitie wordt de gemeente aanbevolen om onze keuzes over de afbakening en toerekening van overheid vast te leggen in een afzonderlijke nota of in de financiële verordening. De verwerking en toerekening van overhead wordt nog nader uitgewerkt. Op het moment van het opstellen van deze begroting heeft hierover nog geen definitief besluitvorming plaatsgevonden. Daarom worden de bestaande uitgangspunten, gezien het geringe financieel administratief effect, vooralsnog ongewijzigd toegepast voor 2027.

De grootste wijziging is dat kosten die rechtstreeks aan een taak of activiteit kunnen worden toegerekend, zoveel mogelijk aan het betreffende taakveld moeten worden toegerekend en niet aan overhead. Voor de kosten binnen programma AdB wordt deze werkwijze reeds toegepast.

Taakvelden

De volgende taakvelden, paragrafen en verbonden partijen hebben een relatie met dit programma.

Taakvelden

- 0.4 Overhead

Paragrafen

- Bedrijfsvoering
- Openbaarheid (WOO)

Verbonden partijen

Geen

Beleidskaders

Omschrijving	Vaststelling
Financiële verordening	2024

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die een relatie hebben met dit programma.

Wat mag het kosten?

Onderstaand overzicht geeft de uitgaven en inkomsten per taakveld aan van dit programma en het verschil tussen de verschillende jaren. Hierin wordt de raming in een begrotingsjaar vergeleken met de raming van het voorgaand begrotingsjaar. Het verschil tussen de bedragen leggen we ook uit.

Overzicht van baten en lasten per programma

Baten en lasten (x € 1.000)

Programma 10: Overhead	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	**912**	**416**	**536**	**424**	**2.824**	**424**	**424**
Structureel	912	416	536	424	2.824	424	424
Incidenteel	0	0	0	0	0	0	0
Lasten	**-25.004**	**-25.324**	**-28.028**	**-23.933**	**-29.907**	**-22.908**	**-23.034**
Structureel	-21.618	-20.410	-25.787	-15.767	-29.200	-22.188	-23.034
Incidenteel	-3.386	-4.914	-2.241	-8.166	-707	-720	0
Reservemutaties	**-2.150**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**
Mutaties reserve	-2.150	0	0	0	0	0	1
Totaal programma 10	**-26.242**	**-24.908**	**-27.492**	**-23.509**	**-27.083**	**-22.484**	**-22.609**

Verschillenverklaring

Baten en lasten (x € 1.000)

Verklaring verschil	2027	Voor deel Nade el	2028	2029	2030
Baten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	0	0	0	-2.400	0
Overige afwijkingen < 50.000	8	V	0	0	0
Totaal	8	V	2.400	-2.400	0
Lasten					
De afwijkingen uit de Begroting 2026 worden hier weergegeven. In de begroting 2026 kunt u de uitgebreide toelichting op de afwijking lezen.	2.482	V	-6.271	7.465	0
De overige afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026 worden hieronder toegelicht:					
Door de nieuwe cao voor gemeenten zijn de lonen gestegen. Dit betekent dat de loonkosten voor de gemeente komend jaar is toegenomen. De loonkosten worden in de begroting verdeeld over verschillende taakvelden en programma's.	-643	N	238	15	-1
T1 2026:Arboverplichtingen	-100	N	0	0	0
Door de BBV-voorschriften nemen de overheadkosten structureel toe met €320.000 door invoering van het Sterk Sociaal Team. Deze extra kosten worden gedekt binnen het plan voor het Sterk Sociaal Team (programma 6) en leiden daarom niet tot aanvullende financiële druk op de gemeentelijke begroting.	-320	N	0	0	0
De rentelasten dalen in 2027 en 2028 door het verlagen van de interne rente naar 0%. Door verhoging van de rente naar 2% in 2029 en 3% in 2030 nemen de rentelasten daarna weer toe. Deze wijziging is budgetneutraal, omdat de rente via Treasury wordt verrekend. Het gaat om een andere verdeling van de rentelasten, niet om hogere of lagere totale kosten.	260	V	-15	-172	-331
De afschrijvingslasten nemen toe door nieuwe investeringen en hogere boekwaarden. In 2027 vallen de afschrijvingen tijdelijk hoger uit door de interne rente van 0%. Vanaf 2028 nemen de afschrijvingslasten weer af doordat de interne rente wordt heringevoerd.	-183	N	148	-229	97
Als gevolg van de actualisatie van het project Vastgoed op Orde en het bijgestelde MJOP wijzigen de geraamde onderhoudslasten. Tevens is de jaarschijf 2030 aan de meerjarenplanning toegevoegd. De financiële gevolgen van deze mutaties worden verwerkt via de reserve Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen.	52	V	-56	-106	108
Overige afwijkingen < 50.000	-157	N	-20	27	0

Verklaring verschil	2027	Voordeel Nadeel	2028	2029	2030
Totaal	1.391	V	-5.975	7.000	-127

Paragrafen

Leeswijzer

In dit gedeelte van de begroting staan de paragrafen die wij verplicht moeten plaatsen in de begroting. Dit zijn: Bedrijfsvoering, Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. We hebben in onze begroting ook de paragraaf 'Aardbevingen de Baas' opgenomen. Dit omdat de gevolgen van de gaswinning voor onze gemeenschap van grote invloed zijn. Daarnaast hebben we ook een paragraaf 'Eemsdelta in Balans' opgenomen. Dit om inzicht te geven in de voortgang van de realisatie van het pakket aan bezuinigingen dat door u in 2021 is vastgesteld en tevens het bezuinigingspakket 'Eemsdelta in Balans, ronde 2' uit 2024.

Met ingang van de Begroting 2026 is er een verplichte nieuwe paragraaf toegevoegd; de paragraaf WOO (de Wet Open Overheid). Eerder was informatie over de WOO opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering.

A. Lokale heffingen

Gemeenten kennen vier inkomstenbronnen, dat zijn:

- de uitkering uit het Gemeentefonds;
- inkomensoverdrachten afkomstig van andere overheden;
- lokale heffingen: gemeentelijke belastingen, leges, heffingen en retributies;
- overige eigen middelen: opbrengsten uit verkopen (zoals bouwgrond) of inkomsten uit bezittingen (onroerende zaken).

De algemene uitkering uit het Gemeentefonds, subsidies en specifieke uitkeringen zijn niet te beïnvloeden, maar lokale heffingen wel. Lokale heffingen kunnen op basis van hoofdstuk XV van de Gemeentewet worden geheven. Bovendien zijn er heffingen die op grond van andere wetten dan de Gemeentewet kunnen worden geheven, zoals de afvalstoffenheffing (Wet Milieubeheer), omgevingsvergunningen (Omgevingswet) en leges voor een paspoort (Paspoortwet). Gemeentelijke heffingen zijn onder te verdelen in 3 categorieën: belastingen, rechten en bestemmingsheffingen.

	Belastingen	Rechten	Bestemmings-heffingen
Besteding	Algemene middelen	Specifieke lasten, verband houdend met individuele diensten	Specifieke lasten, verband houdend met collectieve voorzieningen
Opbrengst	Vrij	Maximaal kostendekkend	Maximaal kostendekkend
Soort	Forensenbelasting Hondenbelasting Onroerendezaakbelasting Roerende ruimtebelasting Parkeerbelasting Precariobelasting	Gebruiksrechten, zoals marktgelden Genotsrechten, zoals leges Vermakelijkheidsrechten	Afvalstoffenheffing Baatbelasting BIZ-bijdrage Rioolheffing

	Belastingen	Rechten	Bestemmings-heffingen
	Reclamebelasting Toeristenbelasting		

Het behoort tot de autonome bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de raad om het beleid van lokale heffingen vast te stellen. Binnen de wettelijke kaders heeft de raad bepaalde vrijheden bij het vormgeven van een belastingverordening:

- de keuze om een belasting, heffing of recht wel of niet te heffen;
- de maatstaf voor de heffing;
- het tarief en welke lasten hierin opgenomen worden;
- mogelijke vrijstellingen.

Binnen deze vrijheid moet de raad rekening houden met de volgende algemene rechtsbeginselen:

- verbod van willekeur;
- gelijkheidsbeginsel;
- profijtbeginsel;
- rechtszekerheidsbeginsel;
- stelselmatigheid;
- maximale kostendekkendheid voor heffingen en rechten.

Beleid lokale heffingen

Algemeen

Tarieven

De tarieven zijn nog niet definitief vastgesteld en daarom nog niet volledig opgenomen. De definitieve tarieven worden bij de vaststelling van de belastingverordeningen 2027 aan uw raad voorgelegd.

Kadernota 2027

In de Kadernota 2027 is bepaald dat de gemeentelijke belastingen en heffingen worden geïndexeerd op basis van de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (BBP) zoals opgenomen in de Meicirculaire. Voor 2027 bedraagt deze BBP-index 2,50%.

Daarnaast wordt er rekening gehouden met het eerder vastgestelde bezuinigingspakket "Eemsdelta in balans ronde 2". Conform dit besluit wordt de opbrengst van de onroerendezaakbelasting (OZB) in de jaren 2026 tot en met 2028 jaarlijks met een extra 2,5% verhoogd.

Tevens is in de Kadernota 2027 als uitgangspunt bepaald dat voor de berekening van het tarief voor de riool- en afvalstoffenbelasting uitgegaan wordt van een maximale kostendekkendheid van 100%. In de begroting 2027-2030 is al rekening gehouden met de verwachte ontwikkeling van de kosten voor afvalinzameling en de riolering. Bij de bepaling van de tarieven wordt rekening gehouden met de beschikbare middelen in de egalisatievoorzieningen voor zowel riool als afval. Deze voorzieningen worden ingezet om ongewenste tariefschommelingen te dempen en een geleidelijke ontwikkeling van de woonlasten mogelijk te maken.

Voor de tariefstelling zijn, waar mogelijk, de maximale rijksnormen toegepast. De overige tarieven zijn geïndexeerd op basis van de BBP-ontwikkeling.

Geraamde inkomsten

In onderstaande tabel zijn de geraamde inkomsten 2027 voor lokale heffingen en belastingen opgenomen.

Lokale heffingen *(bedragen * € 1.000)*	Begroting 2026	Begroting 2027
Onroerende-zaakbelastingen	22.738	24.483
Reclamebelasting	140	140
Toeristenbelasting	238	244
Totaal belastingen	**23.116**	**24.867**
Begrafenisrechten	357	387
Liggeld woonschepen	15	15
Havengelden	21	21
Leges	4.594	4.292
Marktgelden	21	22
Totaal rechten	**5.008**	**4.737**
Afvalstoffenheffing	6.941	7.356
Rioolheffing	4.909	4.784
Totaal bestemmingsheffingen	**11.850**	**12.140**
Totaal lokale heffingen	**39.975**	**41.745**

Toelichting lokale heffingen

Hieronder worden de belastingsoorten toegelicht en de verklaring van de ontwikkeling van de opbrengst beschreven.

<u>Onroerendezaakbelasting (OZB):</u>

De onroerendezaakbelasting (OZB) vormt de voornaamste gemeentelijke heffing. Zowel in omvang maar ook in de bestedingsvrijheid. De opbrengsten behoren tot de algemene middelen en kunnen naar eigen inzicht ingezet worden. Het primaire doel van de heffing is het genereren van inkomsten. De hoogte van de aanslag hangt af van de WOZ-waarde van de onroerende zaak en de door de gemeenteraad vastgestelde tarieven.

De onroerendezaakbelasting bestaat uit eigenarenbelasting voor woningen en niet/woningen en een gebruikersbelasting voor niet/woningen.

De heffingen voor onroerendezaakbelasting zijn afhankelijk van de WOZ-waarde van het vastgoed. Het belastingtarief is een percentage van de vastgestelde WOZ-waarde. Elk jaar wordt de WOZ-waarde van woningen en niet-woningen opnieuw vastgesteld.

De OZB-opbrengst stijgt door twee componenten:

- Indexering op basis van de prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP), conform de uitgangspunten uit de Kadernota 2027.
- Extra stijging van 2,5% volgens de besluitvorming “Eemsdelta in balans 2.0”.

Rioolheffing:

De rioolheffing is een bestemmingsheffing waarmee de gemeente de kosten dekt voor het inzamelen, transporteren en verwerken van afvalwater en de uitvoering van de wettelijke zorgplichten voor hemelwater en grondwater. De heffing wordt opgelegd aan de gebruiker en mag maximaal 100% kostendekkend zijn.

Bij de vaststelling van de tarieven houden we rekening met de beschikbare middelen in de egalisatie-voorziening riool. Deze voorziening wordt ingezet om ongewenste tariefschommelingen te dempen en een geleidelijke ontwikkeling van de woonlasten mogelijk te maken. In 2027 wordt een bedrag van €397.800 aan de voorziening onttrokken om het tarief te verlagen. Hierdoor blijft de kostendekkendheid op 100%. Zonder deze inzet zou de kostendekkendheid uitkomen op 92,3%. Vergeleken met 2026 daalt het tarief in 2027 met €1,40.

De tarieven bedragen:

Rioolheffing *(bedragen in euro's)*	2026	2027
Voor een perceel	222,75	221,40
Perceel met WOZ-waarde < € 30.000	70,20	68,40

Afvalstoffenheffing:

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing die de kosten dekt voor het inzamelen, transporteren en verwerken van huishoudelijk afval. De heffing wordt opgelegd aan de gebruiker en mag maximaal 100% kostendekkend zijn. In 2023 is het beleid voor de Afvalstoffenheffing geharmoniseerd en wordt de Diftarmethode toegepast. De invoering van Diftar voor hoogbouw is inmiddels afgerond. Bewoners van hoogbouw en van het centrumgebied van Delfzijl en Appingedam maken gebruik van ondergrondse afvalcontainers die met een afvalpas kunnen worden geopend. Hierdoor hebben ook deze huishoudens invloed op hun afvalkosten door de hoeveelheid aangeboden restafval te beperken.

Vanaf belastingjaar 2026 geldt voor gebruikers van ondergrondse containers een tarief dat bestaat uit een vastrecht, vermeerderd met een bedrag per klepbeweging. Hiermee sluit de tariefstructuur beter aan bij het principe dat huishoudens betalen naar de mate waarin zij restafval aanbieden.

Het vaste tarief voor afvalstoffenheffing stijgt in 2027 ten opzichte van 2026. Hiermee stijgt ook de totale opbrengst.

Bij het vaststellen van de tarieven wordt rekening gehouden met de beschikbare middelen in de egalisatie-voorziening afval. Deze voorziening wordt ingezet om ongewenste tariefschommelingen te

dempen en een geleidelijke ontwikkeling van de woonlasten mogelijk te maken. In 2027 wordt een bedrag van € 333.500 aan deze voorziening onttrokken om het tarief te verlagen. Hierdoor blijft de kostendekkendheid op 100%. Zonder deze inzet zou de kostendekkendheid uitkomen op 96,0%.

De tarieven bedragen:

Afvalstoffenheffing *(bedragen in euro's)*	2026	2027
Vast bedrag	231,35	249,70
Opslag per lediging container 240 liter	1,46	1,50
Opslag per lediging container 180 liter	1,08	1,11
Opslag per kg restafval	0,25	0,26
Klepbeweging	1,85	1,90

Dit leidt tot de volgende gemiddelde aanslag bedragen:

Bedragen gemiddelde aanslag *(bedragen in euro's)*	Container 240 liter	Ondergrondse verzamel-container (met diftar)	Ondergrondse verzamel-container (geen diftar mogelijk)
Vast bedrag	249,70	249,70	249,70
Bij een gemiddelde van 18 ledigingen	27,00		
Bij een gemiddelde van 300 kg per jaar	78,00	-	-
Bij een gemiddelde van 280 kg per jaar		72,80	72,80
Bij 52 klepbewegingen		27,00	27,00
Totaal	354,70	349,50	349,50

Het gemiddelde aanslagbedrag is €354,70. Uitgaande van 18 ledigingen (240 liter container) en 300 kg afval.

Het gemiddelde aanslagbedrag voor de ondergrondse verzamelcontainer is €349,50. Uitgaande van het vastrecht en 52 klepbewegingen met gemiddeld 280 kg afval per jaar.

Leges

Leges zijn rechten die de gemeente in rekening brengt voor specifieke diensten die op verzoek van inwoners, bedrijven of instellingen worden verleend. Hierbij kan worden gedacht aan de afgifte van reisdocumenten en rijbewijzen, of aan het behandelen van aanvragen voor vergunningen en andere besluiten.

Hoewel er geen directe koppeling hoeft te zijn tussen het tarief van een specifieke dienst en de bijbehorende kosten, geldt wel dat de legesverordening als geheel niet meer dan 100% kostendekkend mag zijn.

De daling in de opbrengst leges is te verklaren door daling van de verwachte opbrengsten leges bouwactiviteiten. Daarnaast wordt op basis van de realisatie 2025 verwacht dat de opbrengsten leges telecommunicatiewet in 2027 zullen toenemen en de opbrengsten rijbewijzen en reisdocumenten af zullen nemen.

Toeristenbelasting, Begrafenisrechten, Liggeld woonschepen, havengelden, marktgelden:

Zoals gemeld onder het kopje “Algemeen - Kadernota 2027” worden deze belastingen en heffingen geïndexeerd op basis van de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (BBP), zoals opgenomen in de Meicirculaire 2026. Voor 2027 bedraagt deze index 2,50%.

Reclamebelasting

De reclamebelasting geheven wordt op verzoek van Stichting Promotie Activiteiten Appingedam (SPAA) en de Handelvereniging Het Dok Delfzijl. Beide organisaties bepalen de hoogte van de tarieven en eventueel de verbijzondering hiervan.

Kostendekkendheid lokale heffingen

De kostendekkendheid van de lokale heffingen ziet er als volgt uit:

Kostendekking *bedragen in € 1.000*	Directe kosten	Indirecte kosten		Totaal Lasten	Totaal Baten	Kosten-dekking	Voorziening	Kosten-dekking na inzet voorz
		Overhead	BTW					
Leges Boek 1								
1.1 Burgerlijke stand	54	18	1	73	35	48,1%		48,1%
1.2 Reisdocumenten	604	154	1	759	652	85,9%		85,9%
1.3 Rijbewijzen	173	56	4	233	180	77,4%		77,4%
1.4 Basisregistratie Persoonsgegev	23	9	2	34	17	50,3%		50,3%
1.5 Bestuursstukken	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
1.6 Vastgoedinformatie	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
1.7 Overige publiekszaken	7	2	-	10	9	91,7%		91,7%
1.8 Gemeentearchief	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
1.9 Bijzondere wetten	348	168	17	533	467	87,6%		87,6%
1.10 Diversen	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
Totaal Leges boek 1	**1.208**	**408**	**25**	**1.641**	**1.360**	**82,9%**		**82,9%**
Leges boek 2								
Bouwactiviteiten	2.141	982	115	3.238	2.901	89,6%		89,6%
Overige activiteiten	-	-	-	-	15	0,0%		0,0%
Totaal leges boek 2	**2.141**	**982**	**115**	**3.238**	**2.916**	**90,1%**		**90,1%**
Leges boek 3								
3.1 Horeca	26	16	-	42	7	17,7%		17,7%
3.2 Seksbedrijven	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
3.3 Winkeltijdenwet	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
3.4 Organiseren evenement of mar	56	35	-	92	6	6,0%		6,0%
3.5 Standplaatsen	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
3.6 Huisvestingswet 2014	-	-	-	-	-	0,0%		0,0%
3.7 In dit hoofdstuk niet benoemd l	10	1	1	12	4	32,3%		32,3%
Totaal leges boek 3	**91**	**53**	**1**	**145**	**17**	**11,6%**		**11,6%**
Totaal Leges	**3.441**	**1.442**	**141**	**5.024**	**4.292**	**85,4%**		**85,4%**
Rioolheffing	**4.370**	**310**	**512**	**5.192**	**4.792**	**92,3%**	**397**	**99,9%**
Afvalstoffenheffing	**6.873**	**185**	**1.243**	**8.301**	**7.967**	**96,0%**	**334**	**100,0%**
Begraafrechten	**1.024**	**61**	**144**	**1.229**	**387**	**31,5%**		**31,5%**
Liggelden woonschepen	**55**	**-**	**12**	**66**	**15**	**23,1%**		**23,1%**
Havengelden	**104**	**-**	**14**	**118**	**34**	**28,5%**		**28,5%**
Marktgelden	**50**	**-**	**11**	**61**	**22**	**36,0%**		**36,0%**

Lokale lastendruk

Hieronder wordt de ontwikkeling van de lokale lastendruk weergegeven. De volgende factoren beïnvloeden de ontwikkeling van de individuele lokale lastendruk voor de gebruiker of eigenaar van een woning:

• de mutatie van de WOZ-waarde van de onroerende zaak;

• de wijziging van tarieven voor 2027;

Om de ontwikkeling van de lokale lastendruk in beeld te brengen zijn in onderstaande tabellen de volgende uitgangspunten gehanteerd:

a. Voor eigen woningen is de berekening gebaseerd op een (gelijkblijvende) gemiddelde WOZ-waarde van € 275.000. Dit elimineert het effect van waardestijging, waardoor de cijfers vergelijkbaar zijn. Hoewel de waardestijging invloed heeft op het tarief, is deze nog niet bekend en daarom niet meegenomen in deze vergelijking.

b. Voor de berekening van de afvalstoffenheffing wordt uitgegaan van het vastrecht en een gemiddeld aantal ledigingen (18) en kilo's (300).

De lokale lasten voor een huurwoning zien er als volgt uit:

	Eemsdelta	
Huurwoning	2026	2027
Onroerende-zaakbelastingen	-	-
Afvalstoffenheffing	327,63	349,50
Rioolheffing	222,75	221,40
Totaal	550,38	570,90
Mutatie t.o.v. 2026		3,73%

De woonlasten voor een huurwoning stijgen met gemiddeld 3,73% ten opzichte van 2026, voor een gemiddeld huishouden betekent dit een lastenstijging van €20,52.

In de tabel hierboven is voor de afvalstoffenheffing uitgegaan van het vastrecht + 52 klepbewegingen

De lokale lasten voor een eigen woning zien er als volgt uit:

	Eemsdelta	
Eigen woning	2026	2027
Onroerende-zaakbelastingen	342,65	361,50
Afvalstoffenheffing	332,63	354,70
Rioolheffing	222,75	221,40
Totaal	898,03	937,60
Mutatie t.o.v. 2026		4,41%

De woonlasten voor een eigen woning stijgen met gemiddeld 4,41% ten opzichte van 2026, voor een gemiddeld huishouden betekent dit een lastenstijging van €39,57.

NB: De OZB-lasten voor 2027 zijn gebaseerd op het OZB-tarief van 2026, vermeerderd met een indexatie, aangezien het tarief voor 2027 nog niet bekend is. Ook in 2026 is op deze wijze gerekend, waardoor de werkelijke OZB-lasten 2026 nu afwijkt van hetgeen is opgenomen in de begroting 2026.

Kwijtscheldingsbeleid

We bieden inwoners met een laag inkomen de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor kwijtschelding van bepaalde belastingen. De mogelijkheden hiervoor zijn vastgelegd in landelijke wet- en regelgeving. De inkomens- en vermogensnormen worden door het Rijk bepaald, waardoor de beleidsvrijheid van gemeenten op dit punt beperkt is.

Wel kunnen we als gemeente zelf bepalen voor welke belastingen we kwijtschelding toepassen en voor welk deel van het bedrag. Deze keuzes zijn vastgelegd in de verordening Kwijtschelding gemeentelijke belastingen. Binnen de gemeente Eemsdelta is kwijtschelding alleen mogelijk voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Bij de beoordeling van een aanvraag wordt getoetst aan de geldende inkomens- en vermogensnormen. Afhankelijk van de financiële situatie van de aanvrager kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Daarbij kijken we naar gemeentelijke belastingen en waterschapslasten. Gedeeltelijke kwijtschelding is dus ook mogelijk.

Voor de afvalstoffenheffing geldt een maximumbedrag waarover kwijtschelding kan worden verleend. Dit bedrag bestaat uit het vastrecht, aangevuld met het variabele deel dat overeenkomt met 18 ledigingen en een afvalaanbod van 300 kilogram.

Uitvoering belastingbeleid

Hoewel het beleid ten aanzien van de lokale heffingen door de gemeenteraad wordt vastgesteld, is de uitvoering van de belastingtaken grotendeels ondergebracht bij het Noordelijk Belastingkantoor (NBK). Dit is geregeld in de *Verordening uitsluitend recht met betrekking tot de uitvoering van belastingtaken 2021***,** die door de raad is vastgesteld op 4 januari 2021.

Het NBK is verantwoordelijk voor de uitvoering van de heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen en voor de behandeling van verzoeken om kwijtschelding. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een dienstverleningsovereenkomst (DVO) tussen de gemeente en het NBK. Ter borging van een goede uitvoering vindt periodiek overleg plaats tussen de gemeente en het NBK.

Tijdens deze overleggen worden de dienstverlening, de uitvoering van de overeenkomst en eventuele ontwikkelingen of knelpunten besproken.

B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf beschrijft hoe het risicomanagement binnen de gemeente wordt uitgevoerd, welke risico's zijn geïdentificeerd en of het weerstandsvermogen toereikend is. Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te vangen. Daarnaast zijn enkele financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente.

Weerstandscapaciteit

Beleid weerstandscapaciteit

Op 3 juni 2025 heeft de gemeenteraad de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen vastgesteld. Deze nota bevat richtlijnen, principes en kaders die duidelijkheid en richting geven aan het risicomanagement binnen de organisatie. De richtlijnen uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden hierbij gevolgd.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit direct leidt tot het afschalen van beleid of dienstverlening. Dit is een essentieel onderdeel van de financiële gezondheid van de gemeente. De weerstandscapaciteit is volgens de kaders van de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen hieronder weergegeven.

Omschrijving	JR24	BGR26	JR25	BGR27	BGR28	BGR29	BGR30
Onvoorzien	115	115	115	115	115	115	115
Algemene reserve	26.107	27.141	27.141	27.700	27.700	27.700	27.700
Vrije bestemmingsreserve	824	824	824	824	824	824	824
Weerstandscapaciteit	27.046	28.080	28.080	28.639	28.639	28.639	28.639

De omvang van de algemene reserve is voor de jaren 2027 en verder gelijk gehouden. Er worden voor die jaren voordelige begrotingssaldi verwacht, maar het is niet in te schatten welk deel van het voordeel uiteindelijk zal worden toegevoegd aan de algemene reserve.

Risico inventarisatie

Voor zowel de begroting als de jaarrekening worden risico's geïnventariseerd op basis van de kaders uit de Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen . De onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de afgelopen vier meetmomenten.

#	Risico	Programma	JR 2024	BGR 2026	JR 2025	BGR 2027
1	Ontoereikende bijdrage verbonden partijen	1 Veiligheid	500	170	170	170
2	Meer onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte	2 Verkeer, vervoer & waterstaat	750	750	750	750
3	Strengere privacyregels beperken integraal werken	6 Sociaal domein	225			
4	Hogere aantallen bijstandsgerechtigden	6 Sociaal domein	250	250	250	250
5	Ontoereikende bijdrage verbonden partijen	6 Sociaal domein		70	70	70
6	Meer doorverwijzingen Jeugd buiten gemeente om	6 Sociaal domein	300	350	350	350
7	Andere instroom, duur of geïndiceerde zorg Jeugd	6 Sociaal domein		500	500	500
8	Groeiende vraag WMO door vergrijzing	6 Sociaal domein	225	225	225	225
9	Hogere kosten ontwikkelcentrum door herbeoordeling JTF subsidie	6 Sociaal domein				320
10	Ontoereikende bijdrage verbonden partijen	7 Volksgezondheid en milieu		110	110	110
11	Schade en waardedaling vastgoed	8 Volkshuisvesting	750	750	750	750
12	Risico's grondexploitaties	8 Volkshuisvesting	250	250	250	250
13	Onjuiste voorspelling algemene uitkering	9 Alg. dekkingmiddelen	1.150	750	750	750
14	Cybersecurity en datalekken	10 Overhead	225	250	250	250
15	Privacy- en cybersecuritywetgeving (o.a. Digital Decade)	10 Overhead	225	225		
16	Gijzeling van informatiesystemen	10 Overhead	1.500	300	300	300
17	Beveiliging en uitval ICT (uitfasering Citrix)	10 Overhead	225			

#	Risico	Programma	JR 2024	BGR 2026	JR 2025	BGR 2027
18	Uitval ICT	10 Overhead	225	350	350	350
19	Aanbesting bedrijfskritische applicaties	10 Overhead		500	500	500
20	Digitale souvereiniteit	10 Overhead				250
21	M365 contract vernieuwen	10 Overhead				200
22	Lopende bezwaar en beroepsschriften	Meerdere	4.900	4.900	1.400	1.400
23	Wet- en regelgeving	Meerdere	250	250	500	500
24	Personeel	Meerdere		900	1.400	1.300
25	Overall projectrisico's	Meerdere	1.175	1.175	1.175	1.175
	TOTAAL		**13.125**	**13.025**	**10.050**	**10.720**

Bedragen x € 1.000

Ontwikkelingen

Het totale ingeschatte risico voor de begroting 2027 is met € 320 duizend toegenomen ten opzichte van de inschatting voor de jaarrekening 2025. De volgende risico's zijn significant toe- of afgenomen:

- Het risico op hogere kosten voor het ontwikkelcentrum (risico 9) is toegevoegd voor een bedrag van € 320 duizend. De JTF subsidie voor het ontwikkelcentrum wordt herbeoordeeld. Mocht deze niet worden toegekend dan dient het ontwikkelcentrum op de Koppelplaats op kosten van de gemeente te worden 'afgebouwd' en ingericht.
- Het risico Digitale soevereiniteit (risico 20) is toegevoegd voor een bedrag van € 250 duizend. Digitale soevereiniteit betekent dat de gemeente controle houdt over haar eigen digitale infrastructuur, data en technologie en niet afhankelijk wordt van (met name niet-Europese) techbedrijven. Het risico betreft het verlies van die regie, met gevolgen voor privacy, continuïteit in de toegang tot gegevens en blootstelling aan invloed van buitenlandse wetgeving.
- Het risico M365-contracten (risico 21) is toegevoegd voor een bedrag van € 200 duizend. Het risico betreft de onzekerheid over de toekomstige kosten van de Microsoft 365-pakketten, waarbij het aflopen van de huidige VNG-mantelovereenkomst per 1 juli 2027 en het mogelijk ontbreken van een nieuwe overeenkomst kunnen leiden tot aanzienlijke prijsstijgingen.

Beheersing

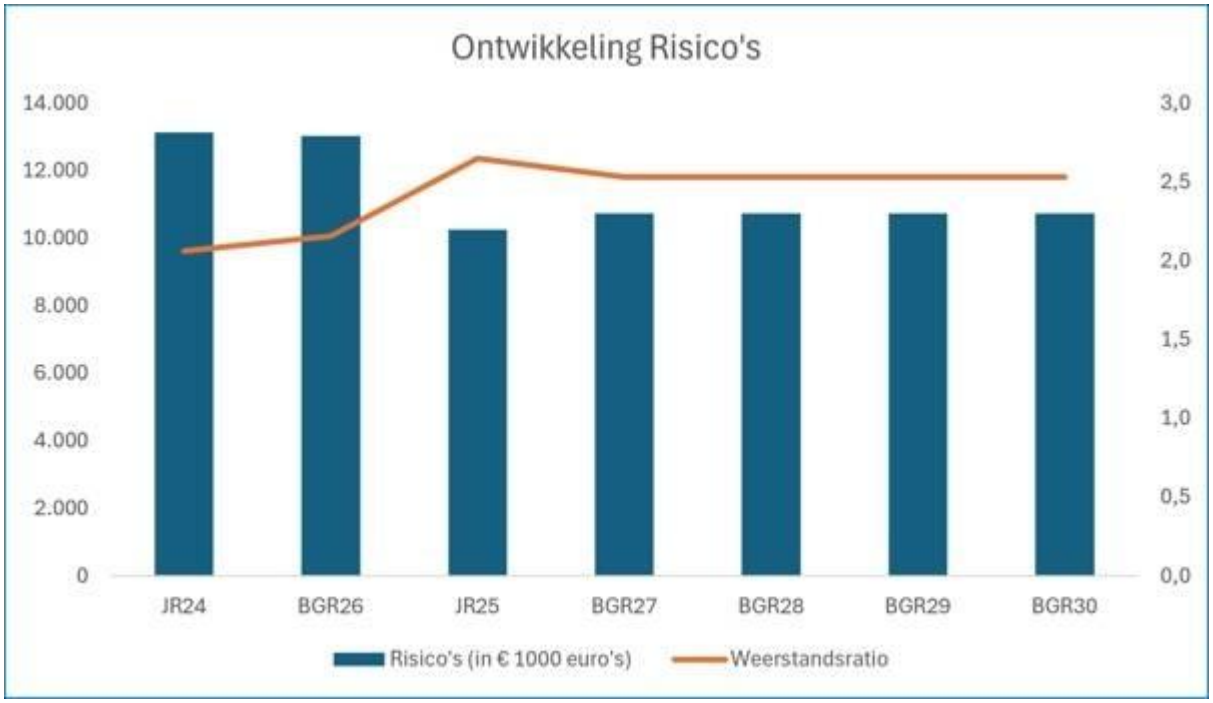
De Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen beschrijft het risicomanagementproces dat gericht is op het verkleinen van de kans op risico's en het beperken van de gevolgen. Het beleid streeft naar een weerstandsratio van minimaal 1,0. Deze ratio is in recente begrotingen en jaarrekeningen steeds behaald. Voor de actuele risico's zijn specifieke beheersmaatregelen getroffen, die periodiek worden geëvalueerd en bijgestuurd.

Weerstandsvermogen en kengetallen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een indicator voor de mate waarin we binnen een duurzaam meerjarig sluitende begroting substantiële financiële tegenvallers kunnen opvangen. Dit zonder aantasting van het bestaande beleid. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de gekwantificeerde risico's. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door het risicoprofiel van de gemeente als geheel. Inclusief de getroffen beheersmaatregelen en het vrije vermogen om tegenvallers op te vangen. De relatie drukken we uit in een verhoudingsgetal. Hierbij is een ratio van het weerstandsvermogen van minimaal 1,0 vereist.

Bedragen x € 1.000	JR24	BGR26	JR25	BGR27	BGR28	BGR29	BGR30
Weerstandscapaciteit (W)	27.046	28.080	28.080	28.639	28.639	28.639	28.639
Risico's (R)	13.125	13.025	10.050	10.720	10.720	10.720	10.720
Weerstandsratio (W/R)	2,06	2,16	2,79	2,67	2,67	2,67	2,67

Zoals eerder aangegeven, is het streven een ratio van ten minste 1,0. Dit doel wordt voor de komende jaren behaald.

Kengetallen

Verloop van kengetallen	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1. Netto schuldquote	36,6%	53,1%	81,0%	100,4%	117,4%	120,0%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	38,1%	55,0%	83,4%	103,4%	120,8%	123,8%
3. Solvabiliteitsratio	15,0%	12,2%	12,7%	11,4%	10,2%	10,1%
4. Structurele exploitatieruimte	2,6%	4,3%	0,2%	-2,5%	-2,0%	-3,5%
5. Grondexploitatie	1,1%	-0,8%	-0,1%	1,1%	1,5%	1,9%
6. Belastingcapaciteit	95,9%	99,6%	92,0%	93,5%	94,9%	95,1%

Onderstaand volgt een andere toelichting op de kengetallen. Daar waar een kengetal een rood vlak vertoont is cursief een aanvullende verklaring opgenomen.

1.Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

2.Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen geeft informatie over de schuldenlast en de eigen middelen na correctie van de doorgeleende gelden aan verbonden partijen.

3.Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin wij in staat zijn om aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio verstaan wij het eigen vermogen als een percentage van de omvang van het balanstotaal.

Het ratio relatief laag in Eemsdelta omdat er veel geldstromen Aardbevingen de Baas door de gemeente lopen waardoor het balanstotaal hoog is en de verhouding reserves en balanstotaal lager is. De komende jaren nemen deze geldstromen Aardbevingen de Baas af, maar gaan we juist weer meer geldleningen aan, waardoor het balanstotaal hoog blijft.

4.Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte wij hebben om de eigen lasten te dragen en welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage geeft aan dat het structurele deel van de baten en lasten een overschot kent. Dit bedrag geven wij vervolgens in een percentage van de totale baten aan.

Voor de jaren 2028 en verder is er sprake van een negatieve structurele exploitatieruimte. Mede hierdoor wordt Eemsdelta in Balans ronde 3 opgestart, met als doel de structurele exploitatieruimte weer positief te krijgen.

5.Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal delen wij de bouwgrond in exploitatie door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage.

6.Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Het betreft hier de woonlasten van de meerpersoonshuishoudens in jaar 2027 (t = het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar 2026 (t-1 = het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage.

C. Onderhoud kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen vraagt om een forse inzet van onze middelen. Denk hierbij aan personeel en financiën. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt volgens artikel 12 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) ingegaan op het beleidskader en de financiële consequenties voor het onderhoud van de kapitaalgoederen.

Goed beheer van de kapitaalgoederen en de daarbij behorende assets zoals wegen en paden, openbare verlichting, straatmeubilair, riolen en gemalen, watergangen, openbaar groen, infrastructurele kunstwerken en gemeentelijke gebouwen, zijn van groot belang voor het goed functioneren van onze gemeente. Daarbij zijn leefbaarheid, veiligheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid sleutelbegrippen. Maar ook sociaalmaatschappelijke en economische belangen zijn daarmee gediend. Denk daarbij aan voorzieningenniveau, werkgelegenheid en vestigingsklimaat en recreatie en toerisme.

Een goed ingerichte en onderhouden openbare ruimte is het visitekaartje en vormt de eerste indruk van de gemeente. Beheer en onderhoud zijn bovendien nodig om kapitaalvernietiging op economische waarden en geïnvesteerd vermogen te voorkomen.

Deze paragraaf geeft inzicht in de kaders en basisinformatie over de omvang, de ontwikkelingen, de onderhoudstoestand en de kosten van de kapitaalgoederen. Het meerjarenperspectief wordt geschetst in het verlengde van beheerplannen op basis van recente inspectie- en onderzoeksresultaten en landelijk gehanteerde richtlijnen. Daarbij wordt aangegeven welk groot en welk klein onderhoud op termijn noodzakelijk is. Zo ook voor de benodigde investeringen voor het vervangen van versleten en/of verouderde kapitaalgoederen.

Basis op orde

We werken verder aan het behalen van de in de beleidsplannen vastgestelde beheerniveaus. Het beheer van de kapitaalgoederen is organisatorisch onderverdeeld bij de drie vakgroepen grijs, groen en blauw.

- Grijs: wegen, straatmeubilair, bebording, openbare verlichting, ondergrondse infrastructuur;

- Blauw: gemeentelijke watertaken en riolering, civiele kunstwerken, oeverbescherming en waterbodems;

- Groen: openbaar groen, begraafplaatsen, speelvoorzieningen en buitensportaccommodaties en circulaire grondstoffen (afvalinzameling).

Goed beheer van de kapitaalgoederen houdt in dat beschikbare financiën effectief wordt besteed. Door verder professionaliseren van assetmanagement wordt het beheer geoptimaliseerd met als doel optimale besteding van de financiën. Bij groot onderhoud en investeringsprojecten sluiten we zoveel mogelijk aan bij andere opgaven in de openbare ruimte, zoals klimaatverandering, de energietransitie en het herstel van de openbare ruimte binnen de versterkingsopgave.

Door het tijdig uitvoeren van structureel onderhoud en benodigde vervangingen, wordt ook de beleving, de functionaliteit en de veiligheid van de openbare ruimte verbeterd, wat in de toekomst zal leiden tot minder calamiteiten en klachten.

Parallel aan het uitvoeren van structureel onderhoud en vervangingen, wordt het areaal op gestelde momenten geïnspecteerd en onderzocht om de beschikbare data van het areaal te verbeteren en de conditie en het functioneren van de kapitaalgoederen te monitoren. Hiermee kan de noodzaak en de daarbij behorende risico's en kosten voor onderhoud of vervanging nauwkeuriger worden afgewogen of bepaald. Dit leidt tot betere keuzes en besluitvorming.

Met de beschikbare budgetten en door het opstellen van een realistisch meerjarenperspectief wordt in de begrotingscyclus gewerkt met structurele oplossingen. Hiermee kan voor het totale kapitaalgoederenbeheer in de openbare ruimte toegewerkt worden naar de in de beleidsplannen vastgestelde beheerniveaus.

Gemeentelijke kaders

Dit begrotingsjaar wordt verder gewerkt volgens de vastgestelde beleids- en beheerplannen voor openbaar groen, wegen, openbare verlichting, riolering, waterbodems en civiele kunstwerken, oeverbescherming, spelen en begraafplaatsen. Ook zijn alle verordeningen actueel, zoals de Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur (AVOI) en de beheersverordening begraafplaatsen. Tot slot wordt het Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HIOR) gehanteerd ter toetsing van ontwikkelingen in de openbare ruimte. Hiermee zijn de kaders voor goed beheer van de openbare ruimte actueel.

Deze kaders dragen bij aan een toekomstgerichte visie op de gewenste ruimtelijke, functionele en maatschappelijke kwaliteit van de openbare ruimte. Het gaat hierbij om hoe we willen dat de openbare ruimte eruitziet, maar ook welk onderhoudsniveau gewenst is. Hierop worden de ruimtelijke ontwikkelingen, de versterkingsopgave en het beheer afgestemd. Binnen het beheer van de openbare ruimte is bijzondere aandacht voor participatie en samenwerking met inwoners en bedrijven, klimaat, biodiversiteit, duurzaamheid en innovaties en de beheersing van risico's en de bescherming van waarden.

Op basis van de vastgestelde en actuele beleidskaders, fysieke (beheers)toestand, de restlevensduur, de opgaven vanuit de versterkingsopgave en andere opgaven in de openbare ruimte, zoals de energietransitie, worden de opgaven voor de komende 10 jaar bepaald. Daarbij wordt rekening gehouden met de speerpunten voor de bestuurlijke agenda en de strategische doelen 'Openbare ruimte op orde', 'Aantrekkelijk Landschap', 'Sterkere kernen en Centrumdorpen' en 'Leefbare en Zelfredzame dorpen'. Deze inventarisatie is vertaald naar sectorale meerjaren onderhoudsplannen (MJOP) en daaraan gekoppelde Integrale meerjaren investeringsprogramma's (MJIP). Deze vormen de basis voor de programmabegroting 2027 en de daaropvolgende jaren.

Groot onderhoud en vervanging

Het groot onderhoud bestaat in hoofdzaak uit periodieke maatregelen die eens per 2 of meerdere jaren worden uitgevoerd. Aan deze maatregelen gaan gerichte kwaliteitsinspecties vooraf. Met gebruikmaking van landelijk gehanteerde kwaliteitssystemen en input van landelijk kenniscentra zoals de genormeerde beheerskostensystematiek van de stichting CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Weg- en Waterbouw). Voorbeelden van deze maatregelen zijn herbestratingen, vernieuwen van dek- en slijtlagen op asfaltwegen, vervangen van versleten onderdelen, renoveren van beschermende verflagen en het periodiek baggeren van waterbodems. Deze maatregelen zijn erop gericht de voorzieningen duurzaam in stand te houden, de veiligheid en functionaliteit van de beheerobjecten te kunnen waarborgen en kapitaalvernietiging te voorkomen. Dit alles binnen de geldende wettelijke eisen (onder andere veiligheid en milieu), landelijke richtlijnen en/of gestelde specifieke gemeentelijke kwaliteitsdoelstellingen en rekening houdende met de functionele en/of economische levensduur.

De technische levensduur van verschillende kapitaalgoederen loopt sterk uiteen en varieert van 15 jaar van speeltoestellen tot 80 jaar van de hoofdconstructie van grote bruggen. Wordt het einde van de technische levensduur van het beheerobject bereikt, dan is gehele of gedeeltelijke renovatie/vervanging nodig.

Bij het plannen van vervangingsmaatregelen is de technische en economische noodzaak tot vervanging en functiebehoud het uitgangspunt. Vervolgens worden maatschappelijke waarden en relevante risico's in beeld gebracht. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheden om de vervangingsopgave onderling of met maatschappelijk en ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven, versterkingsopgaven en (her-) inrichtingsprojecten te verbinden.

Door het gelijktijdig uitvoeren van meerdere onderhoudsmaatregelen in combinatie met bewonersinitiatieven en (her-) inrichtingsprojecten kan 'werk met werk worden gemaakt', wordt kostenbewust gewerkt en de impact voor de omgeving beperkt.

Het noodzakelijke onderhoud en de vervangingsopgaven worden vertaald in het Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) en het Meerjareninvesteringsplan (MJIP).

Areaal en financiën

Wegen en meubilair

Verhardingen (hoeveelheden in vierkante meters)

Wegtype	Asfalt	Beton	Elementen	Half- onverhard
Fietspad	142.210	45.115	62.096	16.403
Gemiddeld belaste weg	548.350	7.830	197.698	4.586
Licht belaste weg	1.042.328	121.788	118.145	24.717
Weg in verblijfsgebied	74.153	3.108	760.956	62.570
Weg in woongebied	583.456	21.852	670.569	25.512

Meubilair

Type	Hoeveelheid (in stuks)
Afvalbakken	842
Bankjes	851
Verkeersborden	+/- 8000

Wegen	2025 Realisatie	2026 Begroot	2027 Begroot	2028 Begroot	2029 Begroot	2030 Begroot
Klein onderhoud	282.305	301.400	182.700	195.000	195.000	195.000
Groot onderhoud (toev. voorziening)	3.762.300	3.762.300	3.762.300	3.762.300	3.762.300	3.762.300
Subtotaal	*4.044.605*	*4.063.700*	*3.945.000*	*3.957.300*	*3.957.300*	*3.957.300*
Interne uren / tractie	3.486.500	3.484.700	3.849.500	3.952.600	3.989.500	3.996.500
Kapitaallasten	1.364.433	1.527.800	1.518.200	1.701.600	2.813.900	3.383.300
Subtotaal	*4.850.933*	*5.012.500*	*5.367.700*	*5.654.200*	*6.803.400*	*7.379.800*
Totaal	*8.895.538*	*9.076.200*	*9.312.700*	*9.611.500*	*10.760.700*	*11.337.100*
Investeringen	1.229.439	3.464.500	2.566.000	2.531.000	2.359.000	2.860.000
Mutatie voorziening wegen	831.074	333.800	-1.554.700	-1.339.500	1.502.200	-467.700

De beschikbare middelen voor wegen: exploitatielasten, investeringen reserves en voorzieningen worden de komende periode verder geharmoniseerd.

Riolering

Type systeem	Lengte (in kilometers)
Gemengd riool	283
Vuilwater	44
Regenwaterriool	126
Drainage	11
Persleidingen	82

Riolering	2025 Realisatie	2026 Begroot	2027 Begroot	2028 Begroot	2029 Begroot	2030 Begroot
Klein onderhoud	8.975	21.400	21.400	21.400	21.400	21.400
Groot onderhoud	969.400	663.900	580.600	700.800	352.200	594.900
Subtotaal	*978.375*	*685.300*	*602.000*	*722.200*	*373.600*	*616.300*
Interne uren / tractie	1.054.067	1.062.700	1.148.000	1.173.900	1.183.100	1.184.800
Kapitaallasten	1.215.399	1.543.300	1.406.200	1.672.100	2.394.900	2.860.100
Subtotaal	*2.269.466*	*2.606.000*	*2.554.200*	*2.846.000*	*3.578.000*	*4.044.900*
Totaal	*3.247.841*	*3.291.300*	*3.156.200*	*3.568.200*	*3.951.600*	*4.661.200*
Investeringen	1.120.386	3.859.500	3.743.200	2.067.000	2.067.000	2.067.000
Mutatie voorziening riolering	136.348	-860.500	-992.800	-277.600	-626.200	-383.516

De beschikbare middelen voor het product riolering: exploitatielasten, investeringen en voorzieningen worden de komende periode verder geharmoniseerd.

Kunstwerken

Kunstwerken en water	2025 Realisatie	2026 Begroot	2027 Begroot	2028 Begroot	2029 Begroot	2030 Begroot
Klein onderhoud	26.260	6.900	4.400	4.400	5.500	4.400
Groot onderhoud (toev. voorziening)	1.395.200	1.460.200	1.460.200	1.460.200	1.460.200	1.275.300
Subtotaal	*1.421.460*	*1.467.400*	*1.464.600*	*1.464.600*	*1.465.700*	*1.279.700*
Interne uren / tractie	115.300	149.700	154.300	154.300	154.300	154.300
Kapitaallasten	96.578	270.500	383.500	435.600	954.900	1.315.600
Subtotaal	*211.878*	*420.200*	*537.800*	*589.900*	*1.109.200*	*1.469.900*
Totaal	*1.633.338*	*1.887.600*	*2.002.400*	*2.054.500*	*2.574.900*	*2.749.600*
Investeringen	4.860.011	3.933.300	4.800.000	4.400.000	4.100.000	4.300.000
Mutatie voorziening kunstwerken	-1.494.667	-509.300	-166.800	-430.500	184.900	-584.800

De beschikbare middelen voor het product kunstwerken: exploitatielasten, investeringen en reserve zullen de komende periode verder worden geharmoniseerd.

Groen, water en spelen

Type/Materiaal	Hoeveelheid
Speeltoestellen	1475
Bomen (st)	37.053
Grassen (m2)	5.401.426
Beplanting (m2)	1.683.561
Haag (m1)	26.696
Blokhaag (m2)	5.464
Sportveld (kunstgras) (m2)	65.133
Sportveld (gras)	172.313

Groen	2025 Realisatie	2026 Begroot	2027 Begroot	2028 Begroot	2029 Begroot	2030 Begroot
Onderhoud groen	845.801	545.700	554.600	387.600	427.600	427.600
Subtotaal	*845.801*	*545.700*	*554.600*	*387.600*	*427.600*	*427.600*
Interne uren / tractie	5.466.768	5.371.200	6.242.300	6.163.000	5.787.900	5.794.800
Kapitaallasten	55.716	118.200	160.100	197.100	312.900	368.900
Subtotaal	*5.522.484*	*5.489.400*	*6.402.400*	*6.360.100*	*6.100.800*	*6.163.700*
Totaal	*6.368.285*	*6.035.100*	*6.957.000*	*6.747.700*	*6.528.400*	*6.591.300*
Investeringen	693.285	541.000	-	-	-	-

De beschikbare middelen voor het product groen: exploitatielasten en investeringen worden de komende periode verder geharmoniseerd.

Gebouwen

Gebouwen	2025	2026	2027	2028	2029	2030
	Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
Onderhoud	1.613.199	2.961.400	1.241.400	1.384.700	2.473.000	2.671.600
Subtotaal	1.613.199	3.565.000	1.241.400	1.384.700	2.473.000	2.671.600
Interne uren / tractie	162.500	171.300	190.700	198.200	200.900	201.400
Kapitaallasten *1	2.784.620	3.424.000	1.103.400	7.897.700	2.375.200	2.748.000
Subtotaal	2.947.120	3.416.800	1.294.100	8.095.900	2.576.100	2.949.400
Totaal	4.560.319	6.378.000	2.535.500	9.480.600	5.049.100	5.621.000
Mutatie res. onderhoud gebouwen	154.410	-519.500	720.100	754.000	-303.100	-357.200

*1 Kapitaallasten worden op het taakveld verantwoord aan de hand van het gebruik van het gebouw k van het gebouw

De beschikbare middelen voor het gebouwonderhoud zijn sterk versnipperd door de begroting en zijn vooralsnog niet eenduidig bij elkaar op te tellen. De hierboven gepresenteerde bedragen zijn exclusief onderhoudskosten sport en onderwijs. De onderhoudsmiddelen voor gebouwonderhoud: exploitatielasten en investeringen worden de komende periode verder geharmoniseerd.

Openbare verlichting

Openbare Verlichting	2025	2026	2027	2028	2029	2030
	Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
Onderhoud	295.041	355.200	320.700	311.200	311.200	311.200
Subtotaal	295.041	355.200	320.700	311.200	311.200	311.200
Interne uren / tractie	-	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	209.977	261.000	275.500	291.300	420.900	494.400
Subtotaal	209.977	261.000	275.500	291.300	420.900	494.400
Totaal	505.018	616.200	596.200	602.500	732.100	805.600
Investeringen	450.143	391.000	391.000	391.000	391.000	391.000

Speelvoorzieningen

Speel Voorzieningen	2025	2026	2027	2028	2029	2030
	Realisatie	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
Onderhoud	88.582	112.400	114.900	114.900	115.900	115.900
Subtotaal	88.582	112.400	114.900	114.900	115.900	115.900
Interne uren / tractie	-					
Kapitaallasten	16.827	16.800	16.800	16.800	16.800	16.800
Subtotaal	16.827	16.800	16.800	16.800	16.800	16.800
Totaal	105.409	129.200	131.700	131.700	132.700	132.700
Investeringen	-	293.000	267.000	267.000	243.000	150.000

Beheerplannen

Beheerplannen	Datum vaststelling	Achterstallig onderhoud per 31-12-2026	Achterstallig onderhoud per 31-12-2027	Achterstallig onderhoud per 31-12-2028	Achterstallig onderhoud per 31-12-2029
Beleidsplan Wegen en beleidsplan gladheidsbeheersing	24-3-2024	nvt	nvt	nvt	nvt
beleids- en beheerplan civiele kunstwerken Eemsdelta 2025-2028	24-3-2024	nvt	nvt	nvt	nvt
beleids- en beheerplan waterbodems Eemsdelta	24-3-2024	nvt	nvt	nvt	nvt
Watertakenplan 2023-2027 gemeente Eemsdelta	21-12-2022	nvt	nvt	nvt	nvt
Programma Groen Eemsdelta 2030	27-9-2023	nvt	nvt	nvt	nvt
Beleidsplan openbare verlichting	24-3-2024	nvt	nvt	nvt	nvt
Speel Voorzieningen	10-7-2025	nvt	nvt	nvt	nvt
Beheerplan Gebouwen	23-4-2024	nvt	nvt	nvt	nvt

Actuele beleids- en beheerplannen:

- harmonisatie grondstoffenbeleid 2023-2027 , vastgesteld juli 2022
- watertakenplan 2023-2027 , vastgesteld december 2022
- programma Groen Eemsdelta 2030 , vastgesteld 27 september 2023
- harmonisatieplan gemeentelijke begraafplaatsen , vastgesteld 13 december 2023
- beleids- en beheerplan Civiele Kunstwerken 2025-2028 , vastgesteld 27 maart 2024
- beleids- en beheerplan Openbare Verlichting 2025-2028 , vastgesteld 27 maart 2024
- beleids- en beheerplan Waterbodems Eemsdelta 2025-2024 , vastgesteld 27 maart 2024
- beleids- en beheerplan Wegen 2025-2028 , vastgesteld 27 maart 2024
- speelruimteplan Eemsdelta , vastgesteld 10 juli 2025
- beleids- en beheersplan Oeververdediging , vastgesteld 9 juli 2025

Tevens wordt gewerkt aan de actualisatie van:

- programma Gemeentelijke Gebouwen en Vastgoed Eemsdelta
- watertakenplan (2028-2032)
- beleids- en beheerplan civiele kunstwerken (2029-2032)
- beleids- en beheerplan openbare verlichting (2029-2032)
- beleids- en beheerplan waterbodems (2029-2032)
- beleids- en beheerplan wegen (2029-2032)

D. Financiering

In deze paragraaf gaan we in op het treasurybeleid en de beheersing van de financiële risico's. Treasury is het inzichtelijk hebben van de in- en uitgaande geldstromen en de beheersing van de hieraan verbonden risico’s en het rapporteren hierover via de reguliere planning- en controlcyclus. De treasuryfunctie binnen onze gemeente dient uitsluitend de publieke taak en geschiedt binnen de financiële kaders van de wet zoals die in de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) zijn vastgelegd en in het treasurystatuut van de gemeente.

Gemeentefinanciering

Beleidsvoornemens

De treasuryfunctie van de gemeente heeft als belangrijkste doel het beschermen van het gemeentelijk vermogen en de renteresultaten tegen financiële risico’s. Hierbij gaat het onder meer om renterisico’s, koersrisico’s, kredietrisico’s en liquiditeitsrisico’s. De kaders en richtlijnen voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in het Treasurystatuut van de gemeente Eemsdelta, vastgesteld op 4 januari 2021.

Op grond van dit statuut mag de gemeente leningen of garanties in het kader van de publieke taak uitsluitend verstrekken aan derden die hiervoor door de gemeenteraad zijn goedgekeurd. Het gebruik van derivaten is alleen toegestaan voor het beheersen van financiële risico’s en mag niet gericht zijn op het genereren van inkomsten door het aangaan van extra risico’s. Daarnaast worden nieuwe leningen en uitzettingen afgestemd op de bestaande financiële positie van de gemeente en de liquiditeitenplanning.

Relatiebeheer

Het totale betalingsverkeer vindt plaats bij twee banken. Dit zijn de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Rabobank. Het betalingsverkeer tussen het Rijk en de gemeente vindt geheel plaats via de BNG.

Schatkistbankieren

Op grond van de wet FIDO worden alle gemeenten verplicht om hun overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Het woord ‘overtollig’ verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Geld en vermogen mogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist worden aangehouden.

De hoogte van het drempelbedrag is gekoppeld aan de financiële omvang van een decentrale overheid en wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal. Sinds 1 juli 2021 bedraagt dit drempelbedrag 2% van de begroting. Voor de gemeente Eemsdelta komt dit neer op € 5,6 miljoen. Dit betekent dat de gemeente maximaal € 5,6 miljoen aan overtollige middelen buiten de schatkist mag aanhouden.

De omvang van de middelen die in de schatkist worden aangehouden, hangt samen met het verloop van de gemeentelijke kasstromen. Daarbij zijn met name de momenten waarop uitgaven worden gedaan en inkomsten worden ontvangen van invloed op de liquiditeitspositie. Ontvangsten van het Rijk worden niet altijd gelijktijdig besteed. Hierdoor kunnen tijdelijk hogere saldi ontstaan die in de schatkist worden aangehouden.

De hoogte van het saldo in de schatkist heeft direct invloed op de renteopbrengsten van de gemeente. Wanneer de beschikbare middelen toenemen, nemen bij een gelijkblijvend renteniveau ook de renteopbrengsten toe. Omgekeerd leiden lagere saldi in de schatkist tot lagere rente-inkomsten. De ontwikkeling van de liquiditeitspositie en de marktrente zijn daarmee belangrijke factoren voor de geraamde renteopbrengsten in de begroting.

Financiering

De financiering van gemeentelijke activiteiten vindt plaats op basis van integrale financiering, waarbij de totale financieringsbehoefte van de gemeente leidend is. Gelet op de huidige renteontwikkelingen wordt eerst optimaal gebruikgemaakt van de beschikbare ruimte binnen de kasgeldlimiet. Hierdoor kan de gemeente voor de voorfinanciering van onder meer investeringen gebruikmaken van kortlopende financiering.

Het moment waarop wordt overgegaan van kortlopende naar langlopende financiering is afhankelijk van de ontwikkelingen van de rente op de korte en lange termijn en van de beschikbare ruimte binnen de kasgeldlimiet. De looptijd van een langlopende lening wordt vervolgens afgestemd op de aard van de te financieren investeringen, de looptijd van de bestaande leningenportefeuille en de rentetarieven voor de verschillende looptijden. Bij het aantrekken van langlopende geldleningen worden offertes opgevraagd bij ten minste twee financiële instellingen.

(bedragen x € 1.000)

	2027	2028	2029	2030
Totaal geïnvesteerd per 1 januari	287.151.000	321.101.700	339.420.700	341.497.700
Financieringsmiddelen:				
* Aangegane geldleningen per 1/1	51.339.100	45.465.100	89.851.100	203.737.100
* Rekening Courant	0	0	0	0
* Reserves	56.317.000	53.703.000	44.035.000	41.628.000
* Voorzieningen	21.156.000	18.507.000	16.050.000	17.036.000
Financieringstekort per 1 januari	-158.338.900	-203.426.600	-189.484.600	-79.096.600

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt, verwachten wij een financieringstekort, welke sterk afloopt in omvang in 2030. Van de totaal op lange termijn geplande investeringen is uiteindelijk rond € 341 miljoen in 2030 gefinancierd met op lange termijn beschikbare middelen. Als gevolg van liquiditeitstekorten op de lange termijn zijn er al vast geldleningen gepland. De laatst opgenomen geldlening dateert van 2019. Hierna is er niet meer geleend. Dit heeft te maken met de middelen die we ontvangen voor batch 1588, NCG, etc. Dit geld wordt vooruitontvangen en wordt de komende jaren geïnvesteerd. Daardoor is er nu ruimte om ook de andere lopende uitgaven te dekken. Uiteindelijk zal er over een aantal jaren een inhaalslag plaats moeten vinden met betrekking tot financiering. Dit is nu gepland vanaf 2028.

Het financieringstekort geeft weer hoeveel nieuwe leningen naar verwachting nodig zijn, rekening houdend met de ontwikkeling van de overige balansposten volgens de begroting. Hierbij gaat het onder meer om investeringen in vaste activa, reserves en bestaande schulden.

De gemeente past totaalfinanciering toe. Dat betekent dat financieringsmiddelen worden aangetrokken of overtollige middelen bij de schatkist worden gestald op basis van de daadwerkelijke liquiditeitsbehoefte van de gemeente. Deze behoefte wordt bepaald door het saldo van alle uitgaven en ontvangsten. In de praktijk blijkt de werkelijke liquiditeitsbehoefte vaak lager te zijn dan het begrote financieringstekort.

De Wet FIDO schrijft voor dat pas geleend mag worden wanneer de middelen daadwerkelijk nodig zijn. Daarnaast moet de looptijd van een lening aansluiten bij de periode waarin de liquiditeitsbehoefte bestaat. Daarom worden langlopende leningen alleen afgesloten als sprake is van een structurele financieringsbehoefte.

Verwachte verloop portefeuille vaste geldleningen

In onderstaande tabel staat het verwachte verloop van de langlopende vaste geldleningen:

(bedragen x € 1.000)

Jaar	Stand per 1/1	Opname	Aflossing	Stand per 31/12
2026	57.304	0	5.965	51.339
2027	51.339	0	5.874	45.465
2028	45.465	50.000	5.614	89.851
2029	89.851	122.000	8.114	203.737
2030	203.737	124.000	14.214	313.523

Zoals hierboven reeds genoemd zijn er vanaf 2028 financieringen benodigd uitgaande van de huidige liquiditeitsbegroting en wat we nu weten.

Schema rentetoerekening en rente omslagpercentage

Rentetoerekening:
Wij betalen rente over de leningen die wij bij een bank afsluiten. Deze leningen sluiten we af om onze investeringen te kunnen betalen. De rente over deze leningen rekenen we toe aan de gedane investeringen en verdelen de lasten over de begroting op taakveldniveau.

Rente-omslagpercentage:|

Op grond van de geldende regelgeving mag aan de gemeentelijke taakvelden niet meer rente worden toegerekend dan de rente die de gemeente naar verwachting per saldo betaalt. Voor 2027 wordt uitgegaan van een saldo van betaalde en ontvangen rente op de externe financiering waarbij de renteopbrengsten hoger zijn dan de rentelasten. Er mag daarom geen rente worden toegerekend aan de taakvelden.

Voor het begrotingsjaar 2027 bedraagt de omslagrente 0%. Dit is het gevolg van het feit dat de verwachte renteopbrengsten uit schatkistbankieren hoger zijn dan de verwachte rentelasten op de afgesloten leningen. Dit is weergegeven in onderstaande tabel.

Renteschema			
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		1.179	+
De externe rentebaten		3.530	-
Totaal door te rekenen externe rente		-2.351	
De rente die aan de grondexploitatie **moet** worden doorberekend	-		-
De rente van projectfinanciering die aan het	-		-
De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projektfinanciering), die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend.	-		+
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		-	
Rente over eigen vermogen		-	+
Rente over voorzieningen		-	+
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-2.351	
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-	-
Renteresultaat op het taakveld Treasury		**-2.351**	

In 2029 is dit wel weer het geval doordat het saldo schatkistbankieren daalt en er dan meer rente betaald wordt dan dat wij ontvangen.

Kasbeheer

De liquiditeitspositie moet zodanig zijn dat verplichtingen tijdig kunnen worden nagekomen. De NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) moet het betalingsverkeer uitvoeren.

Renterisicobeheer

In de wet FIDO is een kasgeldlimiet en een renterisiconorm gegeven om de invloed van (externe) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente te beperken. Dit wordt hieronder verder uitgewerkt.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet stelt een grens aan de omvang van de kortlopende financiering van de gemeente, dat wil zeggen financiering met een looptijd van maximaal één jaar. De limiet wordt berekend als 8,5% van het begrotingstotaal aan het begin van het jaar. Door deze norm wordt voorkomen dat gemeenten te veel afhankelijk worden van kortlopende financiering en daarmee een te groot renterisico lopen. Op grond van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) mag de kasgeldlimiet niet worden overschreden.

(bedragen x € 1.000)

Kasgeldlimiet		
1) Saldo vlottende activa		122.211
2) Saldo vlottende passiva		305.893
Verschil	(2-1)	-183.682
Toegestane kasgeldlimiet	8,5%	35.921
Ruimte		-147.760

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er geen ruimte is in de kasgeldlimiet. Dit wordt veroorzaakt door de aardbevingsmiddelen die zijn opgenomen onder de vlottende passiva als vooruitontvangen bedragen. Zodra deze middelen zijn uitgegeven wordt de kasgeldruimte weer positief. Dit betekent dat we bij een (tijdelijk) liquiditeitstekort niet kunnen profiteren van de rente op kortlopende leningen welke doorgaans lager is dan de rente op langlopende leningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Deze norm beperkt zich tot de eigen treasury-activiteiten. De renterisiconorm is een bedrag ter grootte van een percentage van het totaal van de begrotingsomvang bij aanvang van het begrotingsjaar. De renterisiconorm mag niet worden overschreden op grond van de Wet FIDO.

In de volgende tabel wordt de renterisiconorm weergegeven:

(bedragen x € 1.000)

Berekening renterisiconorm	2027	2028	2029	2030
Renterisico's				
Rente	-	-	-	-
Aflossingen	5.874	5.614	8.114	14.214
Renterisico	5.874	5.614	8.114	14.214
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal	281.525	264.315	247.811	248.327
Percentage conform risico	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	56.305	52.863	49.562	49.665

Toetsing				
Renterisico	5.874	5.614	8.114	14.214
Renterisiconorm	56.305	52.863	49.562	49.665
Verschil	50.431	47.249	41.448	35.451

Nieuwe leningen	-	50.000	122.000	124.000

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de gemeente vanaf 2027 de renterisiconorm niet zal overschrijden. In totaal wordt € 5,8 miljoen aan leningen afgelost in 2027. We hebben geen renteherzieningen. Alle leningen hebben een vast rentepercentage voor de gehele looptijd. De renterisiconorm bedraagt in 2027 € 56,3 miljoen, zodat er € 50,4 miljoen aan ruimte is.

E. Bedrijfsvoering

In deze paragraaf besteden we achtereenvolgens aandacht aan de onderdelen Personeel en Organisatie, Huis van Cultuur en Bestuur, Communicatie, Informatieontwikkeling, Juridisch en Inkoop, Financiën en Concerncontrol.

Personeel en organisatie

Strategische personeelsplanning (SPP)

Met strategische personeelsplanning (SPP) kijken we vooruit naar de personele bezetting die de organisatie op de middellange en lange termijn nodig heeft. Het doel is dat we over voldoende medewerkers beschikken met de juiste kennis en vaardigheden om onze opgaven en doelstellingen te realiseren.

De financiële opgave en de ambities uit het coalitieakkoord maken het steeds belangrijker om goed te kijken naar wat we als organisatie willen, welke capaciteit daarvoor nodig is en wat financieel haalbaar is. Met SPP brengen we daarom tijdig in beeld waar mogelijke knelpunten ontstaan en welke kennis en vaardigheden we in de toekomst nodig hebben. Dit helpt om bewuste keuzes te maken over bijvoorbeeld formatie, werving, opleiding en interne doorstroom.

In 2027 gaan we verder met het toepassen en borgen van SPP binnen de organisatie. De uitkomsten worden steeds meer onderdeel van de reguliere sturing en helpen om personele en financiële keuzes in samenhang te maken. Zo dragen we bij aan een wendbare organisatie en aan de ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers.

Organisatieontwikkeling

Het programma Organisatieontwikkeling is in 2022 gestart om de organisatie te ondersteunen bij de ontwikkeling naar een toekomstbestendige, wendbare en lerende organisatie. De afgelopen jaren is gewerkt aan thema's als organisatiecultuur, verbindend leiderschap, duurzame inzetbaarheid en organisatieontwikkeling.

In 2027 verschuift de nadruk verder van een programmatische aanpak naar borging in de lijn waar dat kan. Organisatieontwikkeling wordt steeds meer onderdeel van de dagelijkse sturing en de reguliere werkzaamheden van directie, management en teams. Daarmee sluiten we aan bij de ambitie uit het coalitieakkoord om te bouwen aan een sterke en wendbare organisatie, waarin medewerkers zich kunnen ontwikkelen en waarin we bewust omgaan met de beschikbare capaciteit en middelen. P&O blijft hierbij faciliteren, adviseren en waar nodig de verbinding leggen.

De inzet richt zich in 2027 onder andere op:

- Verdere ontwikkeling van leiderschap binnen de organisatie;
- Het begeleiden van de organisatie naar het nieuwe Huis van Cultuur en Bestuur, waarbij naast de fysieke verhuizing vooral aandacht is voor de manier waarop we daar willen werken en samenwerken (Op weg naar onze nieuwe huisvesting);
- Het verder versterken en borgen van programmatisch en projectmatig werken binnen de reguliere organisatie;
- Het begeleiden van trainees en beginnende professionals, inclusief een passende onboarding;

- Het voortzetten van de leergang Persoonlijk leiderschap voor ontwikkelaars, zodat medewerkers worden toegerust om veranderopgaven binnen de organisatie zelfstandig te begeleiden.

Vitaliteit, gezondheid en preventie

In 2027 zetten we verder in op gezond en duurzaam werken. Daarbij ligt de nadruk op preventie, vroegsignalering en passende ondersteuning van medewerkers en leidinggevenden. De samenwerking met de nieuwe arbodienst vormt hiervoor de basis.

Met deze inzet willen we bijdragen aan de duurzame inzetbaarheid van medewerkers, het waar mogelijk voorkomen van verzuim en de continuïteit van onze dienstverlening. Hiermee geven we invulling aan goed werkgeverschap en dragen we bij aan een gezonde en toekomstbestendige organisatie.

Huis van cultuur en bestuur

2027 is het jaar waarin de start wordt gemaakt met de realisatie van het Huis van Cultuur en Bestuur. Daar waar de afgelopen jaren hard is gewerkt om te komen tot de vormgeving en technische uitwerking start 2027 met de uitkomsten van de aanbesteding voor de realisatie.

De realisatie
De selectie (Europese aanbesteding) wordt zelf al in 2026 opgestart. Naar verwachting dienen de geïnteresseerde marktpartijen medio februari 2027 hun aanbiedingen in. Na beoordeling en besluitvorming is het de verwachting dat eind q1/ begin q2 de definitieve gunning plaats vindt.

Met deze definitieve gunning zal de aannemer zijn werkzaamheden opstarten. Denk in eerste instantie aan het definitief contracteren van hun aannemers, de inrichting van de bouwplaats en de werkvoorbereiding. Eind q2/ begin q3 kan daarop de daadwerkelijk start van de bouw beginnen. Het is de verwachting dat de rest van 2027 en 2028 nodig zal zijn om te bouwen aan de nieuwe huisvesting van gemeente, theater en bibliotheek.

De Damsterkade
In het kielzog van de realisatie van het Huis van Cultuur en Bestuur zijn er nog meer opgaven rondom het nieuwe gebouw die ook van ontwerp richting realisatie gaan. Dit geldt onder andere voor de inrichting van de Damsterkade. Direct na het stormseizoen (begin april) is het de bedoeling om de kade te herinrichten. Het is het streven om alle werkzaamheden voor de start van het stormseizoen (1 oktober 2027) afgerond te hebben.

Inrichting Openbaar gebied
Ook de inrichting van het openbaar gebied rondom het Huis van Cultuur en Bestuur wordt aangepakt. In 2027 wordt er in eerste instantie nog hard gewerkt om hiervoor te komen tot een definitief inrichtingsplan. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan wordt eind 2027 hiervoor een geschikt moment gezocht om deze inrichting aan te pakken. Aangezien een groot deel van het gebied direct buiten het Huis van Cultuur en Bestuur op dat moment nog in de steigers zal staan, wordt dit iets verder in de tijd uitgevoerd.

Aanvullende ontwikkelingen

Naast de bouw van het Huis van Cultuur en Bestuur en de inrichting van het openbaar gebied wordt in 2027 ook gewerkt aan:

- De voorbereidingen op de uiteindelijke verkoop van de drie huidige gemeentehuizen.

Communicatie

Goede communicatie is essentieel voor het vertrouwen tussen inwoners, ondernemers en gemeente. Daarom zetten we communicatie in 2027 doelgericht in om maatschappelijke opgaven te ondersteunen en zichtbaar te maken voor inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden.

We werken aan duidelijke, toegankelijke en begrijpelijke communicatie die aansluit bij de informatiebehoefte van onze inwoners en ondernemers. Daarbij maken we gebruik van inzichten uit onderzoek en monitoring, versterken we de communicatieve vaardigheden van medewerkers en zetten we passende communicatiemiddelen en kanalen in.

Daarnaast ondersteunen we maatschappelijke opgaven met strategische communicatie. Bij beleid, projecten en programma's beoordelen we of communicatie kan bijdragen aan het realiseren van de doelen en de betrokkenheid van inwoners en andere belanghebbenden. Waar nodig ontwikkelen we hiervoor een gerichte communicatiestrategie.

Om communicatie steeds beter te verbinden met bestuurlijke en maatschappelijke doelen, versterken we de samenwerking tussen bestuur, organisatie en team Communicatie. Door gezamenlijk te werken aan prioriteiten en een integrale communicatieve aanpak zorgen we voor samenhang, zichtbaarheid en een herkenbare positie van de gemeente Eemsdelta.

Informatievoorziening

Informatievoorziening

Een sterke, digitale en uitvoeringskrachtige organisatie

Wij staan voor de uitdaging om een hoogwaardige dienstverlening te blijven leveren in een tijd van toenemende wetgeving, arbeidsmarktkrapte, digitale afhankelijkheid en stijgende verwachtingen van inwoners en ondernemers. In 2027 werkt het team Informatievoorziening verder aan de uitvoering van Eemsdelta Digitaal en aan een toekomstbestendige informatievoorziening die veilig, betrouwbaar, toegankelijk en wendbaar is. Daarbij staan uitvoeringskracht, digitale autonomie en het verantwoord inzetten van nieuwe technologie centraal.

Digitale autonomie en soevereiniteit

De geopolitieke ontwikkelingen, toenemende afhankelijkheid van internationale technologieleveranciers en nieuwe Europese wetgeving maken digitale autonomie en soevereiniteit steeds belangrijker. We onderzoeken daarom hoe meer grip kan worden verkregen op data, digitale infrastructuur en strategische technologiekeuzes. Het doel is niet om bestaande oplossingen op korte termijn volledig te vervangen, maar om de afhankelijkheid van individuele leveranciers te verkleinen, open standaarden te stimuleren en de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening te versterken.

In 2027 wordt verder gewerkt aan:

- het ontwikkelen van een strategie voor digitale autonomie;
- het onderzoeken van alternatieven voor bestaande leveranciersafhankelijkheden;
- het verbeteren van dataportabiliteit en exitmogelijkheden;
- het versterken van de regie op informatievoorziening en digitale architectuur;
- het borgen van informatiebeveiliging, privacy en continuïteit.

Verantwoord inzetten van Artificial Intelligence

Artificial Intelligence (AI) biedt kansen om medewerkers te ondersteunen, werkdruk te verlagen, kennis beter toegankelijk te maken en de kwaliteit van dienstverlening te verbeteren. In 2027 verschuift de aandacht van experimenteren naar het gecontroleerd en verantwoord toepassen van AI binnen de gemeentelijke organisatie. Daarbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met privacy, informatiebeveiliging, transparantie en toekomstige wet- en regelgeving.

De komende periode ligt de focus op:

- AI ter ondersteuning van medewerkers en bedrijfsvoering;
- het ontwikkelen van kaders en governance voor AI-toepassingen;
- het voorkomen van ongecontroleerde inzet van zogenaamde "schaduw-AI";
- het vergroten van digitale vaardigheden van medewerkers;
- het identificeren van processen waar AI aantoonbaar kan bijdragen aan uitvoeringskracht en dienstverlening.

Doorontwikkeling Eemsdelta Digitaal

De uitvoering van Eemsdelta Digitaal wordt in 2027 voortgezet. Het programma ondersteunt de verdere digitalisering van werkprocessen, informatiebeheer en dienstverlening. Daarbij wordt gewerkt aan het verder benutten van bestaande platformen, betere informatie-uitwisseling tussen processen en het voldoen aan wettelijke verplichtingen op het gebied van informatiehuishouding, archivering en openbaarmaking.

Belangrijke ontwikkelingen zijn:

- versterking digitale vaardigheden;
- verdere professionalisering van zaakgericht werken;
- versterking van de digitale informatiehuishouding;
- voorbereiding op nieuwe wet- en regelgeving;
- verbetering van de digitale dienstverlening voor inwoners en ondernemers;
- versterking van data-gedreven werken en managementinformatie.

Investeren in uitvoeringskracht

Digitalisering is geen doel op zich, maar een middel om de organisatie uitvoeringskrachtig te houden. De krapte op de arbeidsmarkt, de vergrijzing van het personeelsbestand en de toenemende complexiteit van wet- en regelgeving vragen om slimme ondersteuning van medewerkers. Investeringen in digitalisering, AI en digitale autonomie worden daarom steeds beoordeeld op hun bijdrage aan de uitvoerbaarheid, beheersbaarheid en kwaliteit van gemeentelijke dienstverlening.

De gemeente blijft daarbij sturen op een zorgvuldige balans tussen innovatie, kosten, risico's en beschikbare capaciteit. Informatieveiligheid, wettelijke verplichtingen en continuïteit van dienstverlening vormen daarbij randvoorwaarden.

Juridisch en inkoop

Versterken van aanbestedingsrechtmatigheid

Wij zetten in op het verder versterken van de aanbestedingsrechtmatigheid binnen onze organisatie. Daarbij richten wij ons op een sterkere positionering van team Inkoop en op het verder verbeteren van de samenwerking met budgethouders. Budgethouders spelen een belangrijke rol bij de rechtmatige en doelmatige uitvoering van inkopen. Daarom stimuleren wij dat zij beter op de hoogte zijn van de geldende wet- en regelgeving en team Inkoop in een vroeg stadium betrekken bij nieuwe inkoopbehoeften en vervangings- of vernieuwingsvraagstukken (new-buy-beslissingen). Vroegtijdige betrokkenheid van team Inkoop maakt het mogelijk om samen de meest passende inkoopstrategie te bepalen en risico's op onrechtmatige inkopen te voorkomen.

Kennisdeling en ondersteuning van budgethouders

Om budgethouders te ondersteunen is een Inkoopwijzer ontwikkeld, een praktisch hulpmiddel bij het doorlopen van het inkoopproces. Daarnaast worden kennissessies georganiseerd waarin budgethouders meer inzicht krijgen in het inkoopproces, de mogelijkheden binnen de aanbestedingsregelgeving en de uitvoering van aanbestedingen. Ook zetten wij in op het beëindigen, herstellen of opnieuw aanbesteden van bestaande overeenkomsten die niet voldoen aan de aanbestedingsregels.

Meer inzicht in uitgaven en contracten

Om meer grip te krijgen op uitgaven en contractbeheer is een spendtool ontwikkeld. Deze tool biedt dagelijks inzicht in uitgaven per leverancier en in de benutting van contracten. Hierdoor kunnen wij eerder signaleren wanneer Europese aanbestedingsdrempels of contractwaarden worden bereikt en kunnen we tijdig passende maatregelen treffen.

Versterken van de verplichtingenadministratie

Daarnaast werken wij aan de verdere ontwikkeling van een organisatiebrede verplichtingenadministratie. Met deze werkwijze worden aangegane verplichtingen en bijbehorende uitgaven direct aan elkaar gekoppeld. Dit vergroot het bewustzijn binnen de organisatie, versterkt de sturing op verplichtingen en uitgaven en draagt bij aan een rechtmatige en doelmatige besteding van publieke middelen. Daarmee vormt deze ontwikkeling een waardevolle aanvulling op de reeds bestaande verplichtingenadministratie voor inhuur.

Toekomstbestendige inkooporganisatie

Met deze maatregelen werken wij aan een professionele, transparante en rechtmatige inkooporganisatie. Door kennis te vergroten, processen te verbeteren en beter inzicht te krijgen in uitgaven en verplichtingen, versterken wij de beheersing van onze inkoopfunctie. Hiermee verkleinen wij de risico's op onrechtmatigheden en vergroten wij de doelmatigheid van onze uitgaven.

Financiën

Planning en controlcyclus

Eemsdelta in Balans ronde 3

In de raadsvergadering van juli 2026 heeft de raad het college, naar aanleiding van de behandeling van de Kadernota 2027, opdracht gegeven om voorbereidingen te treffen voor een nieuw bezuinigingstraject (Eemsdelta in Balans ronde 3). Aanleiding is het negatief financieel perspectief voor de gemeente Eemsdelta. In 2027 krijgt de gemeenteraad een pakket aan bezuinigingsvoorstellen voorgelegd. Zie hiervoor ook de paragraaf Eemsdelta in Balans.

Doorontwikkeling P&C documenten

Wij zullen met de leden van de auditcommissie in 2027 in gesprek gaan over het verbeteren van de documenten van de Planning en Controlcyclus, waaronder de Begroting, Kadernota, Jaarrekening en de Tussenrapportages. De presentatie via Story-telling zal hierbij worden betrokken.

Dashboard financiën

Momenteel wordt er gewerkt aan een dashboard financiën. Doel hiervan is meer inzicht geven aan budgethouders en leidinggevenden. Maar tevens ook om afwijkingen eerder te signaleren, zodat ook eerder kan worden bijgestuurd.

Ontwikkelingen gemeentefonds

Ook in 2027 zullen wij de ontwikkelingen van het gemeentefonds blijven volgen. Het gemeentefonds (algemene uitkering) is de belangrijkste inkomstenbron van gemeenten. Vooralsnog zijn nieuwe stappen in de herziening van het gemeentefonds uitgesteld met enkele jaren.

Onderzoek restwaarde gebouwen

In 2027 zullen wij onderzoek doen naar het toepassen van restwaarde op gebouwen cfm de BBV-voorschriften. Momenteel past onze gemeente geen restwaarde toe, waardoor gebouwen geheel worden afgeschreven.

Concerncontrol

Een goede bedrijfsvoering vormt de basis voor een doelmatige, rechtmatige en betrouwbare uitvoering van de gemeentelijke taken. De gemeente Eemsdelta werkt continu aan het versterken van de interne beheersing, de financiële sturing en de kwaliteit van de ondersteunende processen.

Uit de interim-controle van de accountant blijkt dat de interne beheersing van de gemeente voldoende is en dat de organisatie zichtbaar werkt aan verdere verbetering. Bevindingen uit eerdere managementletters zijn opgepakt en hebben geleid tot verbeteringen in diverse processen, waaronder de processen binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdhulp. Tegelijkertijd blijven de financiële voorspelbaarheid en beheersbaarheid van de kosten binnen het sociaal domein belangrijke aandachtspunten.

Voorspellend vermogen & beheersing

De gemeente zet de komende jaren verder in op het versterken van de planning- en controlcyclus. Het verder uitrollen van de verplichtingenadministratie draagt bij aan een beter inzicht in

toekomstige financiële verplichtingen en ondersteunt een nauwkeuriger begrotings- en prognoseproces. Hiermee wordt het voorspellend vermogen van de organisatie verder verbeterd.

Ook op het gebied van informatievoorziening en digitalisering worden stappen gezet. Functioneel beheer wordt verder geprofessionaliseerd en de aansturing van applicaties wordt waar mogelijk gecentraliseerd. Hierdoor verbetert de beheersing van de IT-omgeving en ontstaat een stevigere basis voor een meer systeemgerichte accountantscontrole. In samenwerking met de accountant wordt toegewerkt naar het verder benutten van geautomatiseerde controles binnen de financiële processen.

Digitale weerbaarheid en projectbeheersing

In het kader van informatiebeveiliging werkt de gemeente aan de implementatie van de vereisten uit de NIS2-richtlijn en de toekomstige Cyberbeveiligingswet. Omdat deze regelgeving aanvullende eisen stelt bovenop de bestaande Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), worden de komende periode aanvullende maatregelen getroffen om de digitale weerbaarheid van de organisatie verder te versterken.

Voor projectmatig werken zijn kaders, normen en uniforme werkwijzen vastgesteld. Met de inrichting van het Projectenbureau wordt gewerkt aan een verdere professionalisering van de projectbeheersing. Hiermee wordt gestuurd op een betere voorspelbaarheid van resultaten, beheersing van risico's en een uniforme uitvoering van projecten binnen de organisatie.

Professionalisering

De gemeente blijft investeren in het verbeteren van de kwaliteit van processen, dossiers en sturingsinformatie. Daarbij staat het tijdig signaleren en beheersen van risico's centraal. Ondersteunende systemen, waaronder X-Works, Key2Financiën en OneGov, leveren een belangrijke bijdrage aan de verdere professionalisering van de bedrijfsvoering en de bestuurlijke verantwoording.

Kernboodschap

De gemeente Eemsdelta beschikt over een voldoende basis voor de interne beheersing en werkt in 2027 en verder gericht aan verdere professionalisering van de financiële sturing, informatievoorziening, projectbeheersing en informatiebeveiliging, zodat de organisatie ook in de toekomst haar maatschappelijke opgaven doelmatig en beheerst kan uitvoeren.

F. Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft inzicht in de bestuurlijke en financiële betrokkenheid van onze gemeente bij externe organisaties waarin we deelnemen. Dit zijn verbonden partijen: organisaties waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft. Denk hierbij aan:

- Gemeenschappelijke Regelingen (GR) op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR),
- Deelnemingen in bedrijven (zoals BV's of NV's),
- Verenigingen en stichtingen.

De richtlijnen uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden hierbij gevolgd.

Nota Verbonden Partijen

Op 29 mei 2024 heeft de gemeenteraad de Nota Verbonden Partijen vastgesteld. Deze nota biedt een helder en transparant kader voor:

- het deelnemen aan of oprichten van verbonden partijen,
- het sturen op deze partijen.

Bij het maken van keuzes worden niet alleen wettelijke verplichtingen meegewogen, maar ook de voordelen én de risico's (inhoudelijk en financieel). Het doel is dat verbonden partijen hun taken uitvoeren binnen de afgesproken beleids- en financiële kaders. De nota helpt de gemeenteraad om haar rol als kadersteller en toezichthouder goed te vervullen.

De verbonden partijen verschillen in de mate van bestuurlijk en financieel belang en de bijbehorende risico's. Daarom worden ze ingedeeld in drie categorieën van sturing en toezicht:

- Basispakket
- Pluspakket
- Plus/pluspakket

Deze indeling bepaalt hoe intensief de gemeente stuurt en toezicht houdt. Voor de begroting en jaarrekening wordt jaarlijks geïnventariseerd welke partij in welke categorie hoort. Partijen in het plus- of plus/pluspakket gaan in dialoog met de raad tijdens een informatieavond georganiseerd door de griffie.

#	Verbonden partij	Programma	Vorm	Classificatie			
				JR24	BGR26	JR25	BGR27
Gemeenschappelijke regelingen							
1	Veiligheidsregio Groningen	1 Veiligheid	GR				
2	Eems Dollard Regio	3 Economie	GR				
3	Havenschap Groningen Seaports	3 Economie	GR				
4	Beschermd wonen, opvang en inloopvoorziening GGZ Groningen	6 Sociaal domein	GR				
5	Publiek Vervoer Groningen Drenthe	6 Sociaal domein	GR				
6	Volkskredietbank Noord-Oost Groningen	6 Sociaal domein	GR				
7	Omgevingsdienst Groningen	7 Volksgezondheid en milieu	GR				
8	GGD Groningen	7 Volksgezondheid en milieu	GR				
Vennootschappen en coöperaties							
9	Enexis Holding	3 Economie	NV				
10	Waterbedrijf Groningen	3 Economie	NV				
11	Warmtebedrijf Eemsdelta	3 Economie	BV				
12	Zwembad Appingedam-Delfzijl Vastgoed	5 Sport, cultuur en recreatie	BV				
13	Jobber Arbeidsreintegratie	6 Sociaal domein	BV				
14	Afvalsturing Friesland (OMRIN)	7 Volksgezondheid en milieu	NV				
15	Fryslan Miljeu (OMRIN)	7 Volksgezondheid en milieu	NV				
16	Bank voor Nederlandse Gemeenten	10 Overhead	NV				
Verenigingen							
17	Vereniging van Waddenzeegemeentes	0 Bestuur en ondersteuning	Vereniging				
18	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	0 Bestuur en ondersteuning	Vereniging				
19	Vereniging Groninger Gemeenten	0 Bestuur en ondersteuning	Vereniging				

Basis-pakket | Plus-pakket | Plus/plus-pakket | Niet van toepassing

Ontwikkelingen en bijzonderheden

Zoals hierboven gemeld, wordt van verbonden partijen die het plus- of plus/pluspakket zijn geclassificeerd verwacht om op een informatieavond met de raad in dialoog te gaan. In mei 2026 heeft deze plaats gevonden.

Verbonden partijen die in het pluspakket vallen, zijn:

- Veiligheidsregio Groningen blijft in classificatie plus. De reden hiervoor is voornamelijk dat de taken die de Veiligheidsregio Groningen uitvoert dermate belangrijk zijn dat dit een hoog risico bevat.
- De Centrumregeling beschermd wonen, opvang en inloopvoorziening GGZ Groningen is toegevoegd aan het 'pluspakket' vanwege de stijgende onzekerheid met betrekking tot de benodigde financiële bijdrage van de gemeente
- De classificatie van Volkskredietbank Noord-Oost Groningen (GR VKB) is plus en daarmee gelijk gebleven. Voornamelijk doordat de wettelijke taak die de Volkskredietbank Noord-Oost Groningen uitvoert, zal worden uitgebreid en nog niet bekend is hoe dit vormgegeven zal worden.
- De Omgevingsdienst Groningen is geclassificeerd in plus door onder andere de ontwikkelingen in de implementatie van het VTH-systeem.
- De classificatie van Warmtebedrijf Eemsdelta is plus. De oplevering van het warmtenet in Loppersum heeft vertraging opgelopen. De exploitatiefase door het Warmtebedrijf zou oorspronkelijk plaats vinden in 2024, maar is pas in 2026 gestart. Door de vertraagde oplevering worden later inkomsten gegenereerd en nemen de aanloop- en projectkosten

toe. Ook laat de meerjaren exploitatiebegroting 2026-2029 van het Warmtebedrijf een substantieel tekort zien over de eerste jaren.
- Jobber Arbeidsreïntegratie werd gebruikt om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring te bieden. Door cao-afspraken is de BV overbodig geworden. Het college van B&W heeft op 8 juli 2025 besloten om Jobber Arbeidsreïntegratie per 1 januari 2026 te liquideren. Door externe factoren wordt de BV later in 2026 geliquideerd.

Gemeenschappelijke regelingen

In de onderstaande tabellen is per gemeenschappelijke regeling aangegeven:

- De naam en vestigingsplaats
- Het financiële belang
- De financiële bijdrage
- Het financieel resultaat
- Begin- en eindstand eigen en vreemd vermogen
- Openbaar of publiek belang
- Bestuurlijk belang
- Risicoclassificatie.

Uitgangspunt is dat de bedragen van de Begroting 2026 worden getoond. Is de Begroting 2026 niet beschikbaar dan wordt aangegeven waar de bedragen uit overgenomen zijn.

Veiligheidsregio Groningen

Bedragen x € 1.000	
Vestigingsplaats	Groningen
Financieel belang	6,1%
Financiële bijdrage	€ 3.456
Verwacht resultaat boekjaar 2027	€ 0
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € 10.999 Verwacht 31-12-27: € 11.708
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € 35.789 Verwacht 31-12-27: € 53.131
Openbaar belang	De Veiligheidsregio Groningen (VRG) stelt zich ten doel om uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, bevolkingszorg en melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur dat gevormd wordt door de burgemeesters van alle Groninger gemeenten.
Risicoclassificatie	Plus

Openbaar lichaam Eems Dollard Regio (EDR)

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Bad Nieuweschans
Financieel belang	--
Financiële bijdrage	€ 7,1
Verwacht resultaat boekjaar	--
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	Bevordering, ondersteuning en coördinatie van de regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar deelnemers op vrijwel alle beleidsgebieden
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur.
Risicoclassificatie	Basis

Havenschap Delfzijl/ Eemshaven

Bedragen x € 1.000	
Vestingsplaats	Delfzijl
Financiële belang	25%
Financieel bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ 0
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € 219.876 Verwacht 31-12-27: € 219.876
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € 3.181 Verwacht 31-12-27:€ 3.181
Openbaar belang	De GR Havenschap Groningen Seaports is belast met de uitvoering van de publieke taak. Daarmee wordt bedoeld het feitelijk (doen) uitvoeren van publieke taken binnen en in verband met het beheergebied van de GR Havenschap Groningen Seaports, voor zover verband houdende met nautisch beheer, de scheepvaart, de havens en vaarwegen en voor wat betreft de uitvoering van enig publiekrechtelijke taak van de GR Havenschap Groningen Seaports, de provincie Groningen, de gemeente Het Hogeland en/of de gemeente Eemsdelta
Bestuurlijk belang	Gemeente Eemsdelta is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur.
Risicoclassificatie	Basis

Beschermd wonen, opvang en inloopvoorz. GGZ

Bedragen x € 1.000	
Vestigingsplaats	Groningen
Financieel belang	7%
Financiële bijdrage	€ 452
Verwacht resultaat boekjaar 2027	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € - Verwacht 31-12-27: € -
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € - Verwacht 31-12-27: € -
Openbaar belang	Het doel van de Centrumregeling Beschermd Wonen is de taken en bevoegdheden van de regiogemeenten in het kader van de Wmo 2015 op het gebied van beschermd wonen, de inloop GGZ en de begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang door mandaat en volmacht op te dragen aan de centrumgemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Het betreft een lichte GR, zonder eigen bestuur en zonder een eigen uitvoeringsorganisatie. Regionaal is een bestuurlijk OOGO ingericht voor de verbinding met alle Groninger gemeenten. En er is een regionaal programma BW&O die namens alle Groninger gemeenten de uitvoering en organisatie coördineert
Risicoclassificatie	Basis

Publiek vervoer Groningen/Drenthe

Bedragen x € 1.000	
Vestigingsplaats	Assen
Financieel belang	4,8%
Financiële bijdrage	€ 53
Verwacht resultaat boekjaar 2027	€ -630
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € 320 Verwacht 31-12-27: € 483
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € 10 Verwacht 31-12-27: € 10
Openbaar belang	Publiek Vervoer Groningen Drenthe is een samenwerkingsorganisatie van alle Groningse en Drentse gemeenten en het OV-bureau Groningen Drenthe. Publiek vervoer is de bundeling en integratie van verschillende vervoersvormen. Het

Bedragen x € 1.000	
	doel van Publiek Vervoer Groningen Drenthe is het creëren van een optimaal, duurzaam en toekomstbestendig vervoerssysteem waarin vervoer op langere termijn goed en betaalbaar aangeboden kan blijven aan alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur
Risicoclassificatie	Basis

Volkskredietbank Noordoost Groningen

Bedragen x € 1.000	
Vestigingsplaats	Appingedam
Financieel belang	27.7%
Financiële bijdrage	€ 1.575
Verwacht resultaat boekjaar 2027	€ 0
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € 0 Verwacht 31-12-27: € 0
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € 3.119 Verwacht 31-12-27: € 1.389
Openbaar belang	De Volkskredietbank biedt namens de gemeenten Eemsdelta, Het Hogeland, Oldambt, Pekela en Veendam schuldhulpverlening aan inwoners die financiële problemen hebben. Het doel van de dienstverlening is om inwoners bij te staan wanneer er geldzorgen zijn en hen mee te helpen financieel zelfredzaam te worden. Afhankelijk van de situatie biedt de VKB passende dienstverlening.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur
Risicoclassificatie	Plus

Omgevingsdienst Groningen

Bedragen x € 1.000	
Vestigingsplaats	Veendam
Financieel belang	11,4%
Financiële bijdrage	€ 2.152
Verwacht resultaat boekjaar 2027	€ 0
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € 300 Verwacht 31-12-27: € 300

Bedragen x € 1.000	
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € 5.224 Verwacht 31-12-27: € 5.553
Openbaar belang	De Omgevingsdienst Groningen is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur
Risicoclassificatie	Plus

GGD Groningen

Bedragen x € 1.000	
Vestigingsplaats	Groningen
Financieel belang	7,4%
Financiële bijdrage	€ 1.618
Verwacht resultaat boekjaar 2027	€ 0
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € 1.315 Verwacht 31-12-27: € 1.103
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € 8.434 Verwacht 31-12-27: € 8.434
Openbaar belang	De GGD heeft als doel de publieke gezondheid te beschermen en te bevorderen door het uitvoeren van taken op het gebied van infectieziektebestrijding, jeugdgezondheidszorg, gezondheidsbevordering en epidemiologisch onderzoek. Daarnaast adviseert de GGD gemeenten over gezondheidsonderwerpen en ondersteunt zij bij crisisbeheersing en preventie. Hiermee draagt de GGD bij aan een gezonde en veilige leefomgeving voor alle inwoners van de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is voorzitter van het Dagelijks Bestuur en vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur, dat gevormd wordt door de portefeuillehouders Gezondheid van de Groninger gemeenten.
Risicoclassificatie	Basis

Vennootschappen en coöperaties

In de onderstaande tabellen is per vennootschap of coöperatie aangegeven:

- De naam en vestigingsplaats
- Het financiële belang
- De financiële bijdrage
- Het financieel resultaat
- Begin- en eindstand eigen en vreemd vermogen
- Openbaar of publiek belang
- Bestuurlijk belang
- Risicoclassificatie.

Uitgangspunt is dat de bedragen van de Begroting 2026 worden getoond. Is de Begroting 2026 niet beschikbaar dan wordt aangegeven waar de bedragen uit overgenomen zijn.

Enexis Holding N.V.

Bedragen x € 1.000	
Vestigingsplaats	s'-Hertogenbosch
Financieel belang	0.45%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van klanten: huishoudens, bedrijven en overheden, voor gas en elektriciteit.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Risicoclassificatie	Basis

Waterbedrijf Groningen NV

Bedragen x € 1.000	**Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar**
Vestigingsplaats	Groningen
Financieel belang	8,9%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € --

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
	Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	Waterbedrijf Groningen NV is de beheerder van het drinkwater en water voor andere doeleinden binnen het verzorgingsgebied.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders(AVA).
Risicoclassificatie	Basis

Warmtebedrijf Eemsdelta B.V.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Appingedam
Financieel belang	100%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	Een warmtenet is een voorziening waarbij vanuit een centrale plek in een wijk water wordt verwarmd en van daaruit via een ondergronds geïsoleerd buizennetwerk wordt getransporteerd naar aangesloten huizen en gebouwen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is 100% aandeelhouder.
Risicoclassificatie	Basis

Zwembad Appingedam-Delfzijl Vastgoed BV

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Appingedam
Financieel belang	100%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	Het openbaar belang is het in stand houden van de zwemvoorziening. De B.V. exploiteert het

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
	zwembadgebouw en verhuurt deze aan de exploitant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is 100% aandeelhouder.
Risicoclassificatie	Basis

Jobber Arbeidsreintegratie

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Appingedam
Financieel belang	100%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	Het takenpakket van Jobber B.V. concentreert zich op de verhoging, voor- en detachering van personen vanuit de Participatiewet voor het Werkbedrijf Eemsdelta. Het betreft vooral mensen met een indicatie zie zijn opgenomen in het doelgroepenregister. Incidenteel en voor beperkte duur is het mogelijk dat bedrijven of instellingen de tewerkstelling van een kandidaat uit het doelgroepregister met loonkostensubsidie inhuren via Jobber.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is 100% aandeelhouder. Het college van B&W heeft op 8 juli 2025 besloten om Jobber Arbeidsreintegratie BV per 1 januari 2026 te liquideren.
Risicoclassificatie	Basis

Afvalsturing Friesland NV (Omrin)

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Financieel belang	2,8%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Werkelijk 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Werkelijk 01-01-27: € --

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
	Werkelijk 31-12-27: € --
Openbaar belang	Afvalsturing Friesland NV verwerkt hoofdzakelijk afval van alle Friese gemeenten en gemeenten in Noord-Groningen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is lid van de Algemene Vergadering voor Aandeelhouders(AVA).
Risicoclassificatie	Basis

NV Fryslan Miljeu

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Financieel belang	1,6%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	NV Fryslân Miljeu zamelt huishoudelijk afval in van alle Friese gemeenten en gemeenten in Noord-Groningen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is lid van de Algemene Vergadering voor Aandeelhouders
Risicoclassificatie	Basis

Bank voor de Nederlandse gemeenten NV

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Den Haag
Financieel belang	0.16%
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Openbaar belang	BNG Bank is de bank ten dienste van overheden. Daarnaast is de BNG Bank er voor het publieke domein en het publiek belang. Bij BNG Bank

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
	draait het niet om zoveel mogelijk winst, maar om maximale maatschappelijke impact. Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Bestuurlijk belang	De gemeente is lid van de aandeelhoudersvergadering
Risicoclassificatie	Basis

Verenigingen en stichtingen

In de onderstaande tabellen is per vereniging en/of stichting aangegeven:

- De naam en vestigingsplaats
- Het financiële belang
- De financiële bijdrage
- Het financieel resultaat
- Begin- en eindstand eigen en vreemd vermogen
- Openbaar of publiek belang
- Bestuurlijk belang
- Risicoclassificatie.

Uitgangspunt is dat de bedragen van de Begroting 2026 worden getoond. Is de Begroting 2026 niet beschikbaar dan wordt aangegeven waar de bedragen uit overgenomen zijn.

Vereniging van Waddenzeegemeenten

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Harlingen
Financieel belang	--
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Verwacht 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Werkelijk 31-12-27: € --
Openbaar belang	Vereniging van Waddenzeegemeenten heeft als doel het voeren van een gezamenlijk gemeentelijk Waddenzeebeleid. Verder adviseert het gemeenten over regelgeving, bestuur en beheer Waddengebied.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is lid van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur
Risicoclassificatie	Basis

Vereniging voor Nederlandse gemeenten

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Den Haag
Financieel belang	--
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Verwacht 01-01-27: € -- Werkelijk 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Werkelijk 01-01-27: € --

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
	Werkelijk 31-12-27: € --
Openbaar belang	De Vereniging van Nederlandse Gemeenten zijn alle gemeenten samen, ondersteund door de VNG-organisatie. De VNG heeft als doel om de lokale overheid te versterken en de lokale democratie te vitaliseren. De gemeenten werken, via de VNG, met elkaar aan maatschappelijke opgaven.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta heeft stemrecht
Risicoclassificatie	Basis

Vereniging voor Groninger gemeenten

Bedragen x € 1.000	Begroting 2027 ten tijde van schrijven nog niet beschikbaar
Vestigingsplaats	Ten Boer
Financieel belang	--
Financiële bijdrage	€ --
Verwacht resultaat boekjaar	€ --
Eigen vermogen	Werkelijk 01-01-27: € -- Werkelijk 31-12-27: € --
Vreemd vermogen	Werkelijk 01-01-27: € -- Werkelijk 31-12-27: € --
Openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van 12 Groninger gemeenten. Concreet doet het VGG Bureau dit door te coördineren dat belangen bij elkaar komen, de kennis wordt gedeeld en de projecten worden begeleid. Daarvoor organiseert het VGG Bureau bijeenkomsten, zorgt voor agendering en vastlegging van afspraken en het onderhouden van het bestuurlijk-ambtelijk netwerk in en buiten de provincie.
Bestuurlijk belang	De gemeente Eemsdelta is vertegenwoordigd in het algemeen bestuur en in de algemene ledenvergadering
Risicoclassificatie	Basis

G. Grondbeleid

Deze paragraaf bevat informatie over de financiële ontwikkelingen en verwachtingen voor het komende jaar, gaat in op de risico's die zich bij bouwgrond voordoen en besteedt aandacht aan de strategische visie van het grondbeleid.

Algemene verwachtingen

Marktontwikkelingen tonen geopolitieke onzekerheid en afhankelijkheid van rente en inflatie. De economische groei valt naar verwachting in 2027 lager uit en de inflatie loopt op. Dit kan betekenen dat tevens de hypotheekrentes verder gaan stijgen, wat de financieringsruimte van consumenten drukt.

De economische ontwikkeling in onze regio hangt sterk af van landelijke en internationale vraagstukken. De huizenprijzen liggen over het algemeen lager dan in de rest van Nederland, terwijl de bouwkosten hetzelfde zijn. De hoge bouwkosten vormen steeds een grotere uitdaging voor de nieuwbouwsector in onze regio. Wanneer de bouwkosten stijgen en de verkoopprijzen stijgen niet voldoende mee, daalt de residuele grondwaarde. Dit betekent ook een grotere uitdaging bij de inrichting van de openbare ruimte. Aangezien de kosten om bij nieuwbouw de openbare ruimte in te richten, onder andere gedekt worden uit de verkoop van gronden.

De Wet Versterking regie volkshuisvesting zorgt voor een versnelling van de woningbouw door kortere procedures en geeft langjarig duidelijkheid over de hoeveelheid betaalbare woningen die gebouwd moeten worden. Dit beïnvloedt de investeringen in betaalbare woningbouw.

Visie en uitvoering grondbeleid Eemsdelta

In september 2022 is in de gemeente Eemsdelta de Nota grondbeleid 2022 -2025 vastgesteld. De nota geeft kaders voor de manier waarop invulling wordt gegeven aan het afwegen van belangen, het fasegewijs werken en het creëren van zowel ruimtelijke, financiële als maatschappelijke meerwaarde binnen gebiedsontwikkelingen. Ook is beschreven dat we actief en faciliterend grondbeleid voeren met waar nodig maatwerk. Als gevolg van de inwerkingtreding van de Omgevingswet, de marktontwikkelingen en de gemeentelijke kerndoelen, wordt de Nota grondbeleid in 2027 geactualiseerd.

De Grondprijzenbrief is een uitwerking van de Nota grondbeleid ten behoeve van de uitgifte van gronden. De Grondprijzenbrief wordt jaarlijks geactualiseerd.

We voeren over het algemeen een actief grondbeleid. Met de verkoop van grond streven we zoveel mogelijk naar een gestructureerde aanpak. In de uitvoering is maatwerk mogelijk met het oog op een brede doelgroep van particulieren, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties en zorgorganisaties. De door de raad vastgestelde grondexploitaties vormen hierbij het kader.

Voor alle ontwikkelingen op de gemeentelijke gronden worden grondexploitaties opgemaakt waarin zowel de kosten als de opbrengsten gedurende de gehele ontwikkeling worden begroot. Voor de verkoop van een enkel perceel voor de bouw van vastgoed wordt de marktconforme prijs berekend op basis van residuele grondwaarde of complexwaarde. Hiervoor wordt geen grondexploitatie opgesteld.

De afspraken om te kunnen komen tot de realisatie van een particulier initiatief worden vastgelegd in een intentieovereenkomst (IO) en vervolgens in een anterieure overeenkomst (AO). In de anterieure overeenkomst worden veel verschillende zaken vastgelegd. Een belangrijk element is het kostenverhaal. Bij voorkomende initiatieven verhaalt de gemeente haar kosten volgens de methodiek van de plankostenscan.

Het grondbeleid faciliteert in de integrale planvorming in het stedelijk gebied en in de dorpen. Focus ligt op inbreiding, revitalisering en beter benutten van de bestaande woningvoorraad. Daarnaast heeft het programma Aardbevingen de Baas een grote dynamiek en dat zorgt ook voor de nodige grondaankopen. De versterkingsopgave en de hieruit voortvloeiende gevolgen voor het grondbeleid zijn blijvend onderwerp van aandacht.

Bij het verwerken van gerealiseerde, dan wel nog te realiseren winsten en verliezen ten aanzien van grondexploitaties, hanteren we binnen het grondbeleid in Eemsdelta de volgende methodiek:

Verliesneming

Zodra duidelijk wordt dat een grondexploitatie verliesgevend wordt afgesloten, wordt het verlies verwerkt in het resultaat. Dit gebeurt door een verliesvoorziening te treffen. Bij een verliesgevende grondexploitatie wordt deze voorziening per project en voor het gehele bedrag ineens ten laste van het resultaat gebracht.

Winstneming

Winstneming vindt plaats bij het afsluiten van een grondexploitatie en/of tijdens de looptijd. De bepaling van de winstneming volgt de BBV-richtlijnen. Binnen de gemeente Eemsdelta wordt deze winstneming ten gunste van het resultaat gebracht.

Actuele prognose resultaten grondexploitaties

In mei 2026 zijn de per 1 januari 2026 geactualiseerde grondexploitaties vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de verwachte resultaten op basis van de netto contante waarde (NCW) opgenomen. Uit deze tabel blijken de meest actuele winstverwachtingen, te verwachten kosten en opbrengsten.

Voor de "grexen diverse ontwikkelingen" en "grexen Appingedam" is een verliesvoorziening binnen de grondexploitaties gevormd. Voor de "grexen perspectieflocaties" wordt het verlies volledig gedekt door inpassingskosten.

Overzicht van de grondexploitaties

NR	Grondexploitaties	Looptijd tot einde jaar	Verwacht resultaat
A	**Grexen diverse ontwikkelingen**		
302	Groot Bronswijk	2026	-1.272.455
305	Over de Wijmers	2026	-886.276
312	Zorg Delfzijl Noord	2027	102.353
313	Fiepko Coolman locatie	2027	24.979
A	**Totaal grexen div. ontwikkelingen**		**-2.031.399**
B	**Grexen Appingedam:**		
303	De Campus Appingedam	2030	-250.676
304	De Eendracht Appingedam	2032	-2.558.383
B	**Totaal grexen Appingedam**		**-2.809.059**
C	**Grexen perspectief locaties**		
504	Vestingbuurt	2026	-778.927
506	Landenbuurt fase 1	2026	-1.000.397
507	Schrijversbuurt fase 3B	2026	-181.975
509	LTS-Locatie Delfijl	2026	-621.647
511	Vikinglocatie	2027	-1.124.961
512	Jan Ligthartlocatie	2026	-983.426
513	Landenbuurt fase 2	2026	-533.494
514	Zigt/Zaaierlocatie	2026	-186.322
515	Eelwerd	2028	-577.273
516	Park Delfzicht	2027	-6.969.746
517	Kroonstad	2029	-2.112.152
C	**Totaal grexen perspectief locaties**		**-15.070.320**
	Totaal alle grexen te samen		**-19.910.778**

Risico's

Aan de exploitatie van bouwgronden zijn risico's verbonden. Jaarlijks wordt een risicoanalyse uitgevoerd voor de individuele grondexploitaties. Voorbeelden van de project specifieke risico's zijn vertraging in het opstellen en vaststellen van het omgevingsplan, wijzigingen in het woningbouwprogramma en mogelijke tegenvallende saneringskosten.

H. Aardbevingen de Baas

De gaswinning in Groningen heeft Nederland grote welvaart gebracht. Er is echter ook een keerzijde. Hoewel de winning inmiddels een aantal jaren is gestopt, leidt het tot aardbevingen in de regio.

De aardbevingen hebben afgelopen jaren grote nadelige gevolgen gebracht in de regio. Vaak zijn die gevolgen zelfs ontwrichtend voor individuele inwoners en of groepen in de samenleving. Gebouwen kunnen beschadigd worden en vaak wordt geconstateerd dat gebouwen constructief moeten worden versterkt. Dit omdat ze niet voldoen aan de veiligheidsnorm. Inwoners voelen zich hierdoor soms onveilig. Daarnaast voelen ze zich soms niet geholpen door de organisaties die hen zouden moeten helpen om te komen tot een oplossing. Dit alles heeft een grote impact op het leven van deze inwoners, soms zelfs ontwrichtend. Het gaat om hun huizen, hun leefomgeving en soms zelfs hun gezondheid. Het vertrouwen in de overheid staat hierdoor ook onder druk. De gemeente Eemsdelta ligt in de kern van het aardbevingsgebied. Daardoor raken de gevolgen van de aardbevingen nagenoeg alle inwoners van onze gemeente. De inzet van onze gemeente is fors. Met name in de versterkingsopgave. Deze vordert gestaag en gaat met vallen en opstaan. Inmiddels is net wat meer dan de helft van de opgave afgerond. We blijven ons inzetten voor verbeteringen in brede zin.

Parlementaire enquête en kamerreactie

Het belang van de aardgasbaten werden lange tijd geprevaleerd boven de veiligheid van Groningers. De kabinetsreactie op dit rapport is op 25 april 2023 april gepresenteerd met de Kamerbrief 'Nij begun: op weg naar erkenning, herstel en perspectief'. In deze brief staan 50 maatregelen aangekondigd en de financiering daarvan. De maatregelen zijn onder te verdelen in een aantal categorieën schade & versterken (de agenda voor herstel), verduurzaming (de isolatieagenda), economische agenda (inclusief NCG), sociale agenda en bouwen aan de overheid. De uitgewerking van deze agenda’s is in volle gang. De uitvoering vraagt een generatielange inzet én goede samenwerking van Rijk en Regio welke wordt vastgelegd in inmiddels aangenomen Groningenwet. Jaarlijks wordt een Staat van Groningen uitgebracht met daarin een monitor of de gestelde doelen worden gehaald.

De Groningenwet en uitvoeringsagenda's

In de Groningenwet zijn maatregelen uit Nij Begun vastgelegd, zoals de Staat van Groningen, maar ook een aantal andere zaken rondom schade, versterken en perspectief. Zo is onder meer opgenomen dat de minister de zorg draagt voor het bevorderen van de ontwikkeling van de brede

welvaart in de gemeenten in de provincie Groningen en de drie noordelijke Drentse gemeenten en de zorg voor het bevorderen van de verduurzaming richting het aardgasvrij gereed maken van woningen.

Er is een (tijdelijke) governance ingericht waarin langs 4 sporen gewerkt wordt aan het opstellen en uitvoeren van de Economische Agenda, de Sociale Agenda, de Isolatieagenda en de Agenda Herstel van Groningen. Als deze agenda's zullen grote impact hebben op de gemeente Eemsdelta. Inmiddels is voor de Economische Agenda een definitieve governance ingericht. De komende jaren zal duidelijk worden wat alle uitwerkingen precies voor consequenties heeft voor de inzet van de gemeente Eemsdelta. In de begroting zal dit landen in de inhoudelijke programma’s van Fysieke Leefomgeving & Economie en Mens & Maatschappij. De (programma)regie over alle onderdelen heen ligt vooralsnog bij het programmateam Aardbevingen de Baas.

De opgave van Eemsdelta

De opgave van Eemsdelta

Hoewel de gaswinning is gestopt en het aantal bevingen afnemen, blijft het onverminderd noodzakelijk dat schade wordt hersteld en dat gebouwen veilig zijn. De aardbevingsgemeenten uit de regio, de provincie en het Rijk trekken samen op in de verschillende aanpakken. Om mensen en het gebied perspectief te bieden, is in 2021 het Nationaal Programma Groningen (NPG) ingericht welke nog een aantal jaren doorloopt. Dit programma moet eraan bijdragen dat Groningen beter wordt achtergelaten dan voor de (zware) bevingen het geval was. Dit betekent veel meer dan alleen maar het herstellen en het versterken van gebouwen.

In 2018 heeft het kabinet besloten de gaswinning (versneld) af te bouwen en op afzienbare termijn helemaal te stoppen. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat dit ertoe leidt dat de kans op zware bevingen en het aantal bevingen afneemt. De grootste compactie van het Groninger gasveld bevindt zich echter onder Eemsdelta, waardoor de inwoners van de gemeente Eemsdelta waarschijnlijk het langst geconfronteerd blijven met de negatieve gevolgen van de gaswinning.

De versnelde afbouw heeft effect op de noodzaak tot het preventief versterken van woningen; ook deze neemt af. Daarom zijn in november 2020 bestuurlijke afspraken gemaakt over bijdragen die recht doen aan de eerder gemaakte afspraken en perspectief bieden door middel van compensatie voor inwoners. Ondanks deze op zich positieve ontwikkelingen, wordt van de gemeente Eemsdelta ook de komende jaren nog een forse inspanning gevraagd. Een inspanning die ook gepaard gaat met kansen voor mensen die in Eemsdelta wonen, werken en recreëren. Maar ook met grote verschillen onderling.

Naast het feit dat de aanpak van de gevolgen op zichzelf al complexe materie is, is ook de organisatie rondom de afhandeling van schade, versterken en het bieden van perspectief een veelkoppig monster. We moeten daarom erkennen dat onze ambities en doelstellingen tot stand moeten komen in een complex en weerbarstig systeem. Om dit zo goed mogelijk het hoofd te bieden, is binnen de gemeente een apart programma ingericht onder de noemer 'Aardbevingen de Baas'.

Schadeaherstel, versterken en perspectief

Onze inwoners hebben recht op vergoeden van de schade. Zowel materieel als immaterieel. Deze taak is door de rijksoverheid belegd bij Instituut Mijnbouwschade Groningen. We blijven aandringen op het verbeteren en correct uitvoeren van rechtvaardige schaderegelingen. Zoals het vergoeden van de fysieke schade, waardevermindering en immateriële schade. In complexe situaties dragen we actief bij aan het bereiken van een oplossing.

Ongeveer 15.000 adressen binnen de gemeente Eemsdelta zijn onderdeel van de versterkingsopgave. Daarmee valt ongeveer 60% van de totale (regio brede) opgave in de gemeente Eemsdelta. In een plan van aanpak is door de gemeenteraad de prioritering bepaald van de 15.000 panden waar door opname en beoordeling moet worden vastgesteld of aan de geldende veiligheidsnorm wordt voldaan en vervolgens in welke volgorde de uitvoering moet plaatsvinden wanneer niet aan de veiligheidsnorm wordt voldaan. De uitvoering van deze werkzaamheden heeft de rijksoverheid belegd bij Nationaal Coördinator Groningen.

Voor versterkingsprojecten geldt dat ze waar mogelijk worden gecombineerd met stads- en dorpsvernieuwing, zodat ook andere beleidsdoelstellingen worden gehaald. Hierbij valt te denken aan een transitie van de woningvoorraad, maar ook sociale programma's die werkgelegenheid of het volgen van onderwijs bevorderen. Dat geldt niet alleen voor woningen, maar ook voor winkelcentra, onderwijs- en zorggebouwen. Voor zowel onderwijs als zorg is een apart programma ingericht. Het onderwijsprogramma is nagenoeg afgerond en het zorgprogramma is ver in uitvoering.

Bijna alle beoordelingen zijn uitgevoerd. Iets meer dan de helft van de gebouwen die versterking nodig hebben, zijn afgerond in de gemeente Eemsdelta. We blijven ons onverminderd inzetten voor de resterende opgave die in bepaalde wijken sociaal ontwrichtend is. Daarbij zijn nog een aantal belangrijke aandachtspunten, zoals de adressen buiten de eerder vastgestelde scope, de verschillen en de kwaliteit van beoordelingen en uitgevoerde werkzaamheden. De gemeente blijft aandringen op het belang van een gebiedsgerichte benadering.

Het NPG biedt aanknopingspunten voor het creëren van toekomstperspectief voor inwoners en voor het versterken van de leefbaarheid, de sociaaleconomische positie, welvaart en welzijn van inwoners in het aardbevingsgebied. Voor de uitvoering van alle plannen en projecten in de regio heeft het rijk een startkapitaal van € 1,15 miljard beschikbaar gesteld voor het gehele aardbevingsgebied. We willen met het lokale programma NPG Eemsdelta een verantwoorde besteding van de NPG-middelen borgen. Voor toekomstige toekenning van bijdragen zullen projectaanvragen worden getoetst aan dit lokale programma.

De problematiek rond de aardbevingen creëert ook kansen daar waar het gaat om meer mensen aan het werk te krijgen (in de bouw, verhuizingen, sociaal maatschappelijk) en om onze oude woningvoorraad te transformeren naar prachtige woonwijken. We maken ons er sterk voor deze kansen te benutten.

Hoewel de verantwoordelijkheid voor en de uitvoering van schadeherstel en versterking bij andere instanties ligt vraagt het in bepaalde gevallen ook besluitvorming door de gemeenteraad voor activiteiten binnen of gerelateerd aan het programma Aardbevingen de Baas bijvoorbeeld het actualiseren van het programmakader NPG, diverse beleidskaders en het beschikbaar stellen van middelen voor projecten.

I. Eemsdelta in Balans

Bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een (eerste) pakket aan bezuinigingen vastgesteld onder de noemer Eemsdelta in Balans. De raad heeft in juli 2024 ingestemd met een tweede pakket aan bezuinigingen onder de noemer Eemsdelta in Balans 2.0. In deze paragraaf wordt de voortgang van de bezuinigingen toegelicht.

Eemsdelta in Balans 1.0

Voor bezuinigingsronde Eemsdelta in Balans 1.0 (met een waarde van € 9,0 miljoen in 2024) zijn bijna alle besparingen gerealiseerd. De bezuiniging op sport is de enige die gedeeltelijk gerealiseerd is. Deze bezuiniging heeft een waarde van € 0,2 miljoen.

Eemsdelta in Balans 2.0

Tijdens de bespreking van de kadernota 2025 is het bezuinigingspakket Eemsdelta in Balans 2.0 vastgesteld. De besparingsmaatregelen zijn geclassificeerd van risiconiveau 1 tot en met 5. Hierbij geldt dat maatregelen met classificatie 1 zonder veel moeite en zeer waarschijnlijk een besparing opleveren. Maatregelen met classificatie 5 hebben een grotere complexiteit waarvoor een plan van aanpak is uitgewerkt om de besparing te realiseren.

Periodiek vindt monitoring plaats om te kijken of de bezuinigingen ook daadwerkelijk behaald worden. Onderstaand de actuele bedragen per jaar en classificatie aan bezuinigingen.

Eemsdelta in Balans 2.0 (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Classificatie 1	2.571	3.406	4.129	5.172
Classificatie 2	185	592	622	622
Classificatie 3	850	1.350	2.050	2.550
Classificatie 4	500	750	1.100	1.100
Classificatie 5	500	1.400	2.400	2.400
Totaal Eemsdelta in Balans 2.0	**4.606**	**7.498**	**10.301**	**11.844**

In 2025 zijn ruim € 4,4 miljoen aan besparingen van Eemsdelta in Balans 2.0 gerealiseerd. Het besparingsdoel voor 2025 is € 4,6 miljoen. Een verschil van € 0,2 miljoen. De besparingen op Jeugd (€ 0,5 miljoen) zijn niet gerealiseerd. Jeugdhulp is een open-einde regeling waardoor besparingen niet altijd realiseerbaar zijn. Verder is van een aantal andere besparingsmaatregelen de realisatie hoger dan het doel (ongeveer € 0,3 miljoen).

Voor bezuinigingsronde Eemsdelta in Balans 2.0 geldt dat een groot deel van de bezuinigingen zijn ingeboekt voor 2026 of later. Op basis van de jaarrekeningcijfers over 2025 is al € 6,2 miljoen van de € 11,8 miljoen (in 2028) aan bezuinigingen gerealiseerd.

De verwachting is dat het realiseren van de besparingen in de komende jaren steeds uitdagender wordt, doordat het aandeel besparingen in de moeilijker realiseerbare classificaties 4 en 5 toeneemt. Daarnaast zorgen de stijgende kosten binnen de open-einderegelingen voor Jeugdzorg en Wmo voor extra financiële druk.

Algemeen

De impact van de bezuinigingen van Eemsdelta in Balans 2.0 op de programma's staan hieronder.

Bezuiniging per Programma (bedragen x € 1.000)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
0 Bestuur en ondersteuning	88	73	88	88
1 Veiligheid	-	500	500	500
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	140	352	480	480
3 Economie	-	-	-	-
4 Onderwijs	25	200	200	200
5 Sport, cultuur en recreatie	-	-	210	210
6 Sociaal domein*	1.559	2.729	3.929	3.929
7 Volksgezondheid en milieu	284	284	284	284
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	116	116	116	116
9 Algemene dekkingsmiddelen	1.080	1.580	2.580	4.123
10 Overhead	1.315	1.665	1.915	1.915
Totaal Eemsdelta in Balans	**4.606**	**7.498**	**10.301**	**11.844**

* De bezuiniging *negatieve indexering met 5%* raakt meerdere programma's. Het zwaartepunt ligt in programma 6 en is daarom daar weergegeven. In de Begroting is deze bezuiniging wel onder de diverse programma's verwerkt.

Verder zijn veel bezuinigingen in het sociaal domein ingeboekt op openeinderegelingen. Dit betekent dat het risico bestaat dat deze bezuinigingen niet gerealiseerd kunnen worden.

Financieel perspectief

Het financieel perspectief is momenteel niet sluitend. Dit maakt dat de gemeente, zonder aanzienlijke aanvullende rijksmiddelen, zich genoodzaakt ziet om te starten met de voorbereidingen van een derde pakket aan bezuinigingsmaatregelen. De planning is dat we dit ter vaststelling voorleggen aan de gemeenteraad bij de bespreking van de Kadernota 2028 in juli 2027.

Belangrijkste oorzaken van de tekorten van de gemeente zijn enerzijds de gevolgen van het “ravijnjaar” en anderzijds de oplopende tekorten in het sociaal domein. Het “ravijnjaar” houdt in dat alle gemeenten vanaf 2028 fors minder algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen. De algemene uitkering is de belangrijkste inkomstenbron van de gemeenten. Het Rijk heeft het “ravijn” de afgelopen jaren iets gedempt en ook iets in tijd verlegd, maar het heeft nog steeds een grote impact op de financiële huishouding van de gemeenten.

J. Openbaarheid (WOO)

De volgende paragraaf gaat in op de beleidsvoornemens die de gemeente Eemsdelta heeft voor de implementatie van de Wet open overheid. Er wordt beschreven hoe de gemeente omgaat met de verplichting tot passieve en actieve openbaarmaking van informatie in het kader van de Wet open overheid.

Algemeen

Sinds de inwerkingtreding van de Wet open overheid (Woo) op 1 mei 2022 werken we actief aan het verbeteren van transparantie en de informatiehuishouding. Ter ondersteuning van de implementatie is een Woo-coördinator aangesteld. Deze coördineert de afhandeling van Woo-verzoeken in samenwerking met vakafdelingen en verzoekers. Hierdoor kunnen we verzoeken efficiënter afhandelen en is minder bestuurlijke besluitvorming nodig. Complexe verzoeken met politieke of bestuurlijke impact volgen een formele besluitvormingsroute.

De organisatie bereidt zich daarnaast voor op de actieve openbaarmakingsverplichting uit de Woo. Hiervoor is een nieuw zaaksysteem geïmplementeerd en vindt een herziening van de informatiehuishouding plaats. De eerste informatiecategorieën zijn inmiddels actief openbaar gemaakt, in lijn met de landelijke ontwikkelingen.

Voor een duurzame implementatie van de Woo blijft blijvende aandacht nodig voor de kwaliteit van de informatiehuishouding, de scholing van medewerkers en het voldoen aan technische vereisten. In 2027 verwachten we een uitbreiding van het aantal informatiecategorieën dat actief openbaar moet worden gemaakt. We volgen hierbij de meest recente landelijke kaders en wettelijke verplichtingen.

Financiële begroting

Bij het samenstellen van de programmabegroting houden we rekening met het vastgesteld gemeentelijk financieel kader. Daarnaast wordt het toetsingskader van de provinciale toezichthouder meegenomen bij het opstellen van de begroting.

Gemeentelijke financiële nota's en verordeningen

Bij het opstellen van de Programmabegroting nemen we naast de geldende wet- en regelgeving de verordeningen van de gemeente Eemsdelta in acht, waaronder de financiële verordening (GW artikel 212), de nota waardering en afschrijving van activa en de nota Reserves en Voorzieningen.

Besluitvorming

De raadsbesluiten met een meerjarige financiële impact, genomen tot aan het zomerreces van 2026, zijn verwerkt in de begroting.

Prijsstijging goederen en diensten

Uitgangspunten:

Bij de raming van het bestaande beleid wordt uitgegaan van het prijsniveau van 2026. Budgetten die gevoelig zijn voor indexering zullen niet worden aangepast.

Autonome ontwikkelingen, bekend als de '3 O's' (Onontkoombaar, Onvermijdbaar, Onuitstelbaar), kunnen in de begroting worden opgenomen.

De algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt berekend op basis van constante prijzen.

Subsidies worden over het algemeen niet aangepast aan prijsontwikkelingen. Behalve als er indexatieafspraken zijn gemaakt; deze worden dan volgens de afspraken toegepast en met afgerond naar beneden.

De uitgangspunten voor grondexploitatie worden apart voorgelegd aan de raad.

Huren en pachten worden aangepast volgens het contract of, bij afwezigheid van een contract, geïndexeerd op basis van de consumentenprijsindex van het CBS.

Vergoedingen voor diensten of producten van het SW werkbedrijf worden aangepast voor loon- en materiaalkosten.

Onvoorziene uitgaven

Jaarlijks wordt er voor onvoorziene uitgaven € 2,50 per inwoner gereserveerd in de begroting. Er is structureel een budget van € 115.000 geraamd.

Investeringen, rente en afschrijving

De rente- en afschrijvingskosten worden voor het eerst in de begroting geraamd die volgt op het jaar waarin een investeringswerk is voltooid en gereed is gemeld.

Het interne rentetarief in de meerjarenbegroting bedraagt 0% voor 2027, 0% voor 2028, 2% voor 2029 en 3% voor 2030. Volgens de BBV-regelgeving zal het interne rentepercentage opnieuw worden berekend. Dit rentepercentage wordt toegepast op zowel bestaande als nieuwe investeringen en op eigen financieringsmiddelen.

Ook aan grondexploitaties wordt rente toegerekend, waarbij het percentage op een andere manier wordt berekend dan het interne rentepercentage.

De renteberekening zal overeenkomstig de voorgeschreven methoden van het BBV plaatsvinden.

Bijdrage Verbonden Partijen

De verbonden partijen moeten elk jaar hun begroting ter zienswijze en goedkeuring voorleggen aan de gemeente. De goedgekeurde begroting wordt opgenomen in de gemeentelijke programmabegroting, in een aparte paragraaf over de verbonden partijen. Over het algemeen volgen deze partijen een prijsindexatie die in lijn is met onze uitgangspunten.

Personeelskosten

De loonkosten van het gemeentelijk personeel worden op basis van de vastgestelde formatie per 1 april 2026 berekend, waarbij voor iedere fte wordt gerekend met het maximum van de bijbehorende salarisschaal. Voor de SW medewerkers wordt uitgegaan van de verwachte omvang per 1 januari 2027. Om de salarisbegroting 2027 te kunnen berekenen dient het volgende in acht te worden genomen:

- looptijd cao gemeenten loopt van 1 april 2025 tot en met 31 maart 2027 en cao SW tot en met 31 december 2025;
- looptijd Cao Sociale Werkvoorziening (SW) 1 januari 2026 tot en met 31 december 2028;
- looptijd Cao Aan de slag 1 januari 2026 tot en met 31 december 2027;
- Indien er geen cao-afspraken gelden voor geheel jaar of daar waar nog geen percentage bekend is, is een inschatting gemaakt van de te verwachten stijging op basis van de loonvoet sector overheid.

Inkomsten (diensten, belastingen en heffingen)

In de Kadernota 2027 is vastgelegd dat de gemeentelijke belastingen en heffingen zullen worden aangepast aan de prijsontwikkelingen van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Voor het jaar 2027 is de BBP-index vastgesteld op 3,1%. Daarnaast is er een besluit genomen om de onroerendezaakbelasting (OZB) tarieven vanaf 2027 met een extra 2,50% te verhogen, als onderdeel van het bezuinigingspakket 'Eemsdelta in Balans 2.0'.

Ook is in de Kadernota bepaald dat voor de berekening van de rioolheffing en afvalstoffenheffing uitgegaan wordt van 100% kostendekkendheid.

De tarieven Diensten voor derden worden apart berekend.

Uiteenzetting financiële positie

De presentatie van de financiële positie bevat een schatting voor het budgetjaar van de financiële impact van zowel het huidige als het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen.

Het volgende overzicht biedt een analyse van de veranderingen ten opzichte van de goedgekeurde meerjarenbegroting voor 2026, zoals opgenomen in de Kadernota 2027, en de verschillen ten opzichte van deze Kadernota.

In het overzicht worden de wijzigingen van de Kadernota 2027 op het financiële perspectief getoond, zoals vastgesteld in juli 2026. De andere twee kolommen tonen de financiële verschillen van de begroting voor 2027 en de afwijkingen in de begroting ten opzichte van de Kadernota.

In de Kadernota 2027 werd het volgende financiële perspectief gepresenteerd:

- 2027: € 11.000 voordelig
- 2028: € 3,6 miljoen nadelig
- 2029: € 5,4 miljoen nadelig
- 2030: € 6,3 miljoen nadelig

De Begroting 2027 presenteert het volgende financiële perspectief:

- 2027: € 95.000 voordelig
- 2028: € 1,7 miljoen nadelig
- 2029: € 3 miljoen nadelig
- 2030: € 4,9 miljoen nadelig

De financiële afwijking tussen het financiële perspectief van de Kadernota 2027 en de Begroting 2027 wordt als volgt uiteengezet:

		2027	2028	2029	2030
	Begrotingssaldo cfm Kadernota 2026	**11.000**	-3.640.000	-5.353.900	-6.273.900
	Afwijkingen ten opzichte van kadernota:				
1	Loonkostenontwikkeling en SW (en bijstelling voorzieningen)	419.900	883.000	864.000	887.000
2	Schatkistbankieren (nieuwe geldleningen, rente, investeringen)	1.634.000	450.000	1.267.000	613.000
3	Eerste Tussenrapportage 2026, Wmo	419.000	419.000	419.000	419.000
4	Jeugdzorg, besparing Stevig Lokaal Team	0	-110.000	-330.000	-550.000
5	Gratis openbaar vervoer, niet uit algemene reserve	-360.000	0	0	0
6	Eemsdelta digitaal, bewegzijweringsborden en RVV bebording niet uit algemene reserve	-696.000	0	0	0
7	Huishoudelijke hulp (mei circulaire 2026)	-700.000	0	0	0
8	Dividend aandelen RWE / Enexis	274.700	274.700	274.700	274.700
9	Septembercirculaire 2026/ wet versterking regie volkshuisvesting	32.000	-79.000	-92.000	-263.000
10	Vroegsignalering	-260.000			
11	Huiselijk geweld	-200.000			
12	Overige autonome ontwikkelingen	-479.900	87.600	-98.100	-60.400
	Actueel begrotingsaldo	**94.700**	-1.714.700	-3.049.300	-4.953.600

1) De ramingen voor de loonkosten zijn geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten. Daarbij is de verwachte cao-stijging neerwaarts bijgesteld van 5,2% naar 4,2%. Daarnaast vallen de

pensioenlasten voor wethouders lager uit dan eerder geraamd. Deze ontwikkelingen leiden tot een structureel financieel voordeel van circa € 420.000 in 2027, oplopend tot ongeveer € 880.000 in de daaropvolgende jaren.

Voor 2027 wordt dit voordeel gedeeltelijk gemitigeerd doordat een incidentele toevoeging aan een personeels- en pensioenvoorziening noodzakelijk is. Hierdoor is het voordeel in dat jaar beperkter dan in de latere begrotingsjaren.

2) Op basis van een nieuwe liquiditeitsprognose zijn de verwachte kasstromen van de gemeente opnieuw doorgerekend. Dit heeft geleid tot een actualisatie van de renteopbrengsten uit schatkistbankieren, de planning en omvang van nieuw aan te trekken leningen en het gehanteerde interne rentepercentage.

Het financiële effect hiervan bedraagt ruim € 1 miljoen positief in 2027 en 2029 en enkele tonnen in 2028 en 2030. Het voordeel in 2027 wordt mede veroorzaakt doordat uit een herziene investeringsplanning blijkt dat reeds beschikbare investeringskredieten later worden besteed dan oorspronkelijk voorzien. Tevens ontvangen wij meer middelen van het Rijk dan eerder geraamd, terwijl de bijbehorende uitgaven pas in latere jaren plaatsvinden. Hierdoor blijft tijdelijk meer liquiditeit beschikbaar, waardoor minder externe financiering noodzakelijk is en hogere renteopbrengsten kunnen worden gerealiseerd.

3) Uit de Eerste Tussenrapportage blijkt dat enkele voordelen binnen de Wmo niet incidenteel, maar structureel van aard zijn. Deze voordelen kunnen daarom structureel worden opgenomen in de begroting. Dit levert een positief financieel effect op en versterkt de structurele begrotingspositie van de gemeente.

4) Bij de eerdere verwerking van de financiële effecten van het programma Stevig Lokaal Team is een onjuiste vertaling gemaakt van de door de raad vastgestelde uitgangspunten uit het raadsvoorstel en de Kadernota 2027. De besparing die het Stevig Lokaal Team zal opleveren was hierdoor dubbel verwerkt in de Kadernota 2027. Deze onjuistheid wordt nu gecorrigeerd.

Als gevolg hiervan ontstaat een oplopend nadeel van ongeveer € 110.000 in 2028 tot € 550.000 in 2030. Deze correctie zorgt ervoor dat de begroting aansluit bij de daadwerkelijk vastgestelde beleidskeuzes en voorkomt dat te optimistische besparingen worden ingeboekt.

5/6) Bij de behandeling van de Kadernota 2027 is besloten om een aantal uitgaven in 2027 incidenteel ten laste van de algemene reserve te brengen, voor een totaalbedrag van € 1.056.000. Gezien het verbeterde financiële perspectief voor 2027 wordt deze tijdelijke dekking nu teruggedraaid en worden de lasten weer rechtstreeks in de begroting opgenomen.

Het betreft de volgende posten:

- Gratis openbaar vervoer: € 360.000.
- Eemsdelta Digitaal: € 441.000.
- Bewegwijzeringsborden: € 55.000.
- RVV-bebording: € 200.000.

Deze keuze vermindert de inzet van incidentele middelen en draagt bij aan een meer transparante en structurele financiering van beleid en uitvoering.

7) De gemeente ontvangt via de algemene uitkering een incidentele compensatie voor de kosten van huishoudelijke hulp als gevolg van een jaar uitstel in landelijke maatregelen. De bate via de algemene uitkering waren verwerkt in de Kadernota 2027. Vervolgens is beoordeeld of deze middelen ook aan het budget voor huishoudelijke hulp worden toegevoegd. Dat blijkt voor 2027 het

geval te zijn, waardoor deze middelen zijn toegevoegd aan het betreffende budget. Per saldo leidt dit tot een incidenteel nadeel van € 700.000 in 2027.

8) Op basis van geactualiseerde verwachtingen kan de dividendopbrengst van Enexis structureel naar boven worden bijgesteld. Dit resulteert in een jaarlijks voordeel van ongeveer € 275.000.

Deze extra inkomsten versterken de structurele begrotingspositie. Tegelijkertijd blijft het dividend afhankelijk van de financiële prestaties van Enexis, waardoor toekomstige aanpassingen mogelijk blijven.

9) De septembercirculaire 2026 is doorgerekend. Per saldo is het effect nihil. We ontvangen een hoger accres en aanvullende middelen voor onder andere de Wet versterking regie volkshuisvesting. Deze middelen zijn voor het betreffende onderdeel in de begroting verwerkt. Per saldo resulteert dit in een klein voordeel voor 2027 en een nadeel voor de overige jaren.

10) Voor vroegsignalering wordt voor 2027 een incidenteel bedrag geraamd. Vroegsignalering is een onderdeel van het gemeentelijk schuldhulpverleningsbeleid en draagt bij aan het voorkomen van problematische schulden.

11) Op basis van de begroting 2027 voor huiselijk geweld blijkt een nadeel van € 5,2 miljoen voor de gehele regio. Het aandeel van Eemsdelta hierin bedraagt € 200.000.

12) Naast bovengenoemde mutaties zijn diverse kleinere technische en financiële aanpassingen verwerkt. Individueel zijn deze wijzigingen beperkt van omvang, maar gezamenlijk dragen zij bij aan een actueler en betrouwbaarder meerjarenbeeld. Er is onder andere incidenteel geld beschikbaar gesteld voor ecologisch bermbeheer, de bestrijding van bomenziekte, taalhuiscoordinator en lokale publiekstrekkers, zodat inwoners met een smalle beurs ook van de kermis kunnen genieten.

Hiernaast hebben er nog enkele kleine aanpassingen in de begroting plaatsgevonden.

Arbeidsrechtelijk gerelateerde verplichtingen

We bieden inzicht in de jaarlijks terugkerende verplichtingen gerelateerd aan arbeidskosten van een vergelijkbaar volume. Dit betreft de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig en voormalig personeel. Deze verplichtingen worden jaarlijks in de begroting opgenomen.

Wachtgelden/ pensioenen bestuurders

Wisselingen in de posities van burgemeester en/of wethouders kunnen leiden tot wachtgeldverplichtingen voor de komende jaren. Deze verplichtingen zijn opgenomen in de begroting. We beoordelen jaarlijks of de voorziening voldoende is om aan deze verplichtingen te voldoen en momenteel is het niveau adequaat.

Voor voormalige bestuurders die niet onder de APPA vallen, maar wel verplichtingen hebben, verwachten we een constant jaarvolume. Deze last in de exploitatie opgenomen ergo hiervoor is geen voorziening getroffen.

Soort verplichting	Omvang voorziening per 1 januari 2027	Opgenomen in de exploitatie	Opmerking
Pensioenen bestuurders	€ 5.968.000		De voorziening is toereikend.

Verlofstuwmeren

Om de opbouw van te veel verlofuren te voorkomen (verlofstuwmeer), mag een medewerker bij een fulltime dienstverband maximaal 72 uur meenemen naar het volgende jaar. Bovendien stelt de cao voor gemeentemedewerkers in staat om jaarlijks tot 72 uur te verkopen. Er wordt verwacht dat het volume van deze uren jaarlijks constant blijft, waardoor er geen aparte voorziening nodig is.

Verlofsparen

Vanaf 1 januari 2022 is het voor medewerkers mogelijk om verlof te sparen. Dit verlofsparen stelt medewerkers in staat om, afhankelijk van hun levensfase, hun extra vakantie-uren dan wel aangekochte uren (maximaal 187 uur per jaar) te gebruiken op een wijze die past bij hun persoonlijke leven en carrièreplanning, alsook bij het vitaliteitsbeleid van de gemeente. Deze verlofuren hebben geen vervaldatum, ze verjaren niet. Het verlofsparen kan ook gebruikt worden om eerder met pensioen te gaan. Voor het gespaarde recht van de werknemer is een voorziening getroffen die elk jaar geactualiseerd wordt.

Investeringen en financiering

Investeringen

De investeringen die op de balans staan, zowel die met economisch nut als die in de openbare ruimte met maatschappelijk nut, worden netto gewaardeerd. Dit betekent dat we bijdragen van derden aftrekken van de investeringen. Dit gebeurt vooral bij de uitvoering van het integrale investeringsprogramma en de onderwijstransitie. Per 1 januari is de boekwaarde van de investeringen, inclusief grondexploitatie, € 296 miljoen.

Financiering

De financieringspositie is als volgt opgebouwd:

- Langlopende geldleningen € 51,3 miljoen
- Rekening Courant € 0,0 miljoen
- Reserves en Voorzieningen € 77,4miljoen
- Totaal € 128,8 miljoen

Financieringssaldo

- Investeringen € 296 miljoen
- Financiering € 128,8 miljoen
- Financieringssaldo tekort € 167,2 miljoen

Het financieringssaldo wordt tijdelijk opgevangen met de vooruitontvangen bijdragen derden. Zie ook de paragraaf financiering.

Reserves en voorzieningen

Het saldo per 1 januari 2027 € 77,4 miljoen. De geraamde wijzigingen in 2027 € 5,2 miljoen. Het geraamde saldo eind 2027 € 72,2 miljoen.

Het saldo van de individuele voorzieningen is toereikend om aan de bijbehorende verplichtingen te voldoen. De voorzieningen zijn op peil.

Overzicht baten en lasten per programma

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0. Bestuur en ondersteuning	**-5.430**	**-4.196**	**-4.224**	**-4.403**	**-4.126**	**-4.230**	**-4.462**
Baten	999	1.030	1.221	1.216	1.216	1.216	1.216
Lasten	-6.429	-5.226	-5.445	-5.619	-5.342	-5.446	-5.678
1. Veiligheid	**-6.825**	**-6.116**	**-6.287**	**-6.245**	**-6.222**	**-6.203**	**-6.204**
Baten	7.770	9.068	9.108	8.218	7.767	7.417	7.247
Lasten	-14.595	-15.184	-15.395	-14.463	-13.989	-13.620	-13.451
10. Overhead	**-24.092**	**-24.908**	**-27.493**	**-23.508**	**-27.083**	**-22.483**	**-22.610**
Baten	912	416	536	424	2.824	424	424
Lasten	-25.004	-25.324	-28.029	-23.932	-29.907	-22.907	-23.034
2. Verkeer vervoer en waterstaat	**-13.373**	**-13.777**	**-15.257**	**-13.875**	**-14.537**	**-16.397**	**-17.457**
Baten	2.759	2.260	3.208	3.565	2.015	2.015	2.015
Lasten	-16.132	-16.037	-18.465	-17.440	-16.552	-18.412	-19.472
3. Economie	**-1.876**	**-1.636**	**-1.656**	**-1.755**	**-1.763**	**-3.173**	**-1.814**
Baten	833	289	289	296	296	296	296
Lasten	-2.709	-1.925	-1.945	-2.051	-2.059	-3.469	-2.110
4. Onderwijs	**-5.249**	**-5.488**	**-5.913**	**-5.636**	**-9.221**	**-5.803**	**-5.949**
Baten	5.376	4.425	6.326	4.432	3.968	3.968	3.968
Lasten	-10.625	-9.913	-12.239	-10.068	-13.189	-9.771	-9.917
5. Sport cultuur en recreatie	**-16.403**	**-18.766**	**-21.915**	**-18.842**	**-17.867**	**-18.923**	**-20.006**
Baten	1.777	4.159	8.229	1.179	679	679	679
Lasten	-18.180	-22.925	-30.144	-20.021	-18.546	-19.602	-20.685
6. Sociaal domein	**-78.061**	**-78.377**	**-87.801**	**-86.137**	**-81.701**	**-78.856**	**-77.995**
Baten	42.518	38.328	43.236	38.009	36.607	36.638	36.638
Lasten	-120.579	-116.705	-131.037	-124.146	-118.308	-115.494	-114.633
7. Volksgezondheid en milieu	**-3.397**	**-4.495**	**-5.054**	**-4.744**	**-3.316**	**-3.231**	**-3.231**
Baten	17.453	14.368	15.001	14.177	15.495	16.145	16.872
Lasten	-20.850	-18.863	-20.055	-18.921	-18.811	-19.376	-20.103
8. Volkshuisvesting	**-3.234**	**-5.387**	**-8.208**	**-6.302**	**-5.786**	**-5.941**	**-6.111**

Omschrijving	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing							
Baten	105.389	143.532	148.594	36.184	16.896	11.596	10.676
Lasten	-108.623	-148.919	-156.802	-42.486	-22.682	-17.537	-16.787
9. Algemene uitkeringen	**140.031**	**139.122**	**138.022**	**142.625**	**135.745**	**133.565**	**135.142**
Baten	140.031	139.122	138.022	142.625	135.745	133.565	135.142
Lasten	0	0	0	0	0	0	0
9. Dividend	**977**	**581**	**581**	**855**	**855**	**784**	**749**
Baten	977	581	581	855	855	855	855
Lasten	0	0	0	0	0	-71	-106
9. Lokale heffingen	**21.716**	**21.543**	**21.558**	**23.314**	**24.361**	**24.408**	**24.409**
Baten	23.033	22.978	22.993	24.738	25.785	25.832	25.833
Lasten	-1.317	-1.435	-1.435	-1.424	-1.424	-1.424	-1.424
9. Overige algemene dekkingsmiddelen	**-17**	**-92**	**-92**	**-104**	**-104**	**-105**	**-104**
Baten	159	1	1	1	1	1	1
Lasten	-176	-93	-93	-105	-105	-106	-105
9. Saldo financierings functie	**1.899**	**1.699**	**1.699**	**2.307**	**-492**	**1.259**	**56**
Baten	3.490	3.125	3.125	2.352	-447	1.522	457
Lasten	-1.591	-1.426	-1.426	-45	-45	-263	-401
Onvoorzien	**0**	**-115**	**-80**	**-55**	**-115**	**-115**	**-115**
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	-115	-80	-55	-115	-115	-115
Vennootschapsbelasting	**32**	**-14**	**-14**	**-14**	**-14**	**-14**	**-14**
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Lasten	32	-14	-14	-14	-14	-14	-14
Saldo van baten en lasten	**6.698**	**-422**	**-22.134**	**-2.519**	**-11.386**	**-5.458**	**-5.716**

Overzicht van mutaties op reserves

Omschrijving	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Reservemutaties Programma 0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Omschrijving	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserve	0	0	0	0	0	0	0
Reservemutaties Programma 1	**212**	**20**	**178**	**45**	**20**	**20**	**20**
Onttrekking reserve	345	20	178	45	20	20	20
Toevoeging reserve	-133	0	0	0	0	0	0
Reservemutaties Programma 10	**-2.150**	**2.242**	**3.927**	**-165**	**4.278**	**-75**	**-183**
Onttrekking reserve	3.339	2.400	5.835	15	6.846	0	0
Toevoeging reserve	-5.489	-158	-1.908	-180	-2.568	-75	-183
Reservemutaties Programma 2	**-682**	**0**	**777**	**22**	**33**	**0**	**0**
Onttrekking reserve	570	0	1.377	22	33	0	0
Toevoeging reserve	-1.252	0	-600	0	0	0	0
Reservemutaties Programma 3	**1**	**-75**	**-55**	**-75**	**-75**	**1.300**	**-75**
Onttrekking reserve	96	0	20	0	0	1.375	0
Toevoeging reserve	-95	-75	-75	-75	-75	-75	-75
Reservemutaties Programma 4	**534**	**0**	**432**	**283**	**3.904**	**150**	**0**
Onttrekking reserve	601	0	858	283	3.904	150	0
Toevoeging reserve	-67	0	-426	0	0	0	0
Reservemutaties Programma 5	**-3.279**	**1.526**	**1.637**	**926**	**376**	**-36**	**-36**
Onttrekking reserve	2.110	1.562	4.799	962	412	0	0
Toevoeging reserve	-5.389	-36	-3.162	-36	-36	-36	-36
Reservemutaties Programma 6	**-162**	**0**	**980**	**755**	**795**	**175**	**0**
Onttrekking reserve	2.841	0	3.070	755	795	175	0
Toevoeging reserve	-3.003	0	-2.090	0	0	0	0
Reservemutaties Programma 7	**144**	**0**	**370**	**252**	**300**	**0**	**0**

Omschrijving	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Onttrekking reserve	557	0	553	252	300	0	0
Toevoeging reserve	-413	0	-183	0	0	0	0
Reservemutaties Programma 8	**-509**	**1.575**	**3.906**	**571**	**35**	**872**	**1.034**
Onttrekking reserve	2.741	1.575	3.906	1.075	586	872	1.034
Toevoeging reserve	-3.250	0	0	-504	-551	0	0
Reservemutaties Programma 9	**6.504**	**0**	**6.751**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekking reserve	7.538	0	7.310	0	0	0	0
Toevoeging reserve	-1.034	0	-559	0	0	0	0
Totaal mutaties op reserves	**613**	**5.288**	**18.903**	**2.614**	**9.666**	**2.406**	**760**

Resultaat van begroting van baten en lasten

Omschrijving	Rekening 2025	Begroting 2026 primair	Begroting 2026 actueel	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Saldo	7.310	4.864	-3.232	95	-1.715	-3.049	-4.954
Financieel perspectief per begrotingsjaar	**7.310**	**4.864**	**-3.232**	**95**	**-1.715**	**-3.049**	**-4.954**

Overzicht baten en lasten per taakveld

Wat zijn taakvelden?

Een taakveld is een samenbundeling van gelijksoortige activiteiten die qua beleid en beheer zoveel mogelijk 1 geheel vormen. De taakvelden voor gemeentebegrotingen zijn landelijk gedefinieerd. Voor de precieze indeling van al onze activiteiten in de taakvelden, baseren wij ons op de IV3-informatievoorschriften van de Rijksoverheid. Een aantal van de landelijke taakvelden komt in onze gemeente niet voor, omdat wij deze activiteiten niet uitvoeren.

Taakvelden(bedragen x € 1.000,-)		Rekening 2025			primitieve Begroting 2026			actuele Begroting 2026		
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
	0. Bestuur en ondersteuning	**190.338**	**54.610**	**135.728**	**172.809**	**33.900**	**138.909**	**194.384**	**45.524**	**148.860**
0.1	Bestuur	24	4.466	-4.442	1	3.194	-3.193	1	3.250	-3.249
0.2	Burgerzaken	974	1.962	-988	1.024	2.032	-1.008	1.024	2.032	-1.008
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-	-	-	6	-	6	196	163	33
0.4	Overhead	912	25.004	-24.092	416	25.324	-24.908	536	28.029	-27.492
0.5	Treasury	4.467	1.591	2.876	3.705	1.426	2.280	3.705	1.426	2.280
0.61	OZB woningen	8.064	1.056	7.008	8.356	1.159	7.196	8.356	1.159	7.196
0.62	OZB niet-woningen	14.702	111	14.591	14.382	136	14.246	14.382	136	14.246
0.63	Parkeerbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.64	Belastingen overig	267	150	117	240	140	100	255	140	116
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	140.031	-	140.031	139.122	-	139.122	138.022	-	138.022
0.8	Overige baten en lasten	159	176	-17	1	208	-207	1	173	-172
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-32	32	-	14	-14	-	14	-14
0.10	Mutaties reserves	20.738	20.125	613	5.557	268	5.289	27.906	9.002	18.903
0.11	Resultaat	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1. Veiligheid	**7.770**	**14.595**	**-6.825**	**9.068**	**15.184**	**-6.116**	**9.108**	**15.395**	**-6.287**
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-	3.248	-3.248	-	3.331	-3.331	-	3.454	-3.454
1.2	Openbare orde en veiligheid	7.770	11.347	-3.577	9.068	11.854	-2.786	9.108	11.941	-2.834
	2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**2.759**	**16.132**	**-13.373**	**2.260**	**16.037**	**-13.777**	**3.208**	**18.465**	**-15.258**
2.1	Verkeer en vervoer	2.598	15.157	-12.559	2.150	15.600	-13.451	2.174	17.015	-14.841
2.2	Parkeren	14	157	-143	2	102	-100	2	102	-100
2.3	Recreatieve havens	77	167	-90	34	178	-144	407	516	-109
2.4	Economische havens en waterwegen	-	528	-528	-	109	-109	550	784	-234
2.5	Openbaar vervoer	69	123	-54	75	49	26	75	49	26
	3. Economie	**833**	**2.709**	**-1.876**	**289**	**1.925**	**-1.637**	**289**	**1.945**	**-1.657**
3.1	Economische ontwikkeling	526	542	-16	-	21	-21	-	21	-21
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	21	108	-87	-	67	-67	-	67	-67
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	11	67	-56	21	50	-29	21	50	-29
3.4	Economische promotie	275	1.992	-1.717	267	1.788	-1.520	267	1.808	-1.540
	4. Onderwijs	**5.376**	**10.625**	**-5.249**	**4.425**	**9.913**	**-5.488**	**6.326**	**12.239**	**-5.913**
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.2	Onderwijshuisvesting	1.136	4.010	-2.874	1.169	4.752	-3.583	1.178	4.931	-3.752
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.240	6.615	-2.375	3.256	5.161	-1.905	5.147	7.308	-2.161
	5. Sport, cultuur en recreatie+	**1.777**	**18.180**	**-16.403**	**4.159**	**22.925**	**-18.767**	**8.229**	**30.144**	**-21.915**
5.1	Sportbeleid en activering	342	848	-506	2.016	2.563	-547	2.016	2.563	-547
5.2	Sportaccommodaties	556	5.349	-4.793	414	4.116	-3.702	3.614	9.515	-5.901
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	2.395	-2.395	-	2.372	-2.372	-	2.922	-2.922
5.4	Musea	80	368	-288	79	322	-242	79	390	-310
5.5	Cultureel erfgoed	84	189	-105	34	602	-568	39	607	-568
5.6	Media	352	1.488	-1.136	74	1.377	-1.303	65	1.377	-1.312
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	364	7.543	-7.179	1.541	11.573	-10.033	2.415	12.769	-10.354
	6. Sociaal domein	**42.518**	**120.579**	**-78.061**	**38.328**	**116.705**	**-78.377**	**43.236**	**131.037**	**-87.801**
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	12.572	14.894	-2.322	8.631	11.521	-2.890	12.937	17.239	-4.301
6.2	Wijkteams	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorziening WMO	-	3.220	-3.220	-	3.398	-3.398	-	3.223	-3.223
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorziening Jeugd	-	3.803	-3.803	32	3.784	-3.753	32	3.784	-3.753
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorziening Integraal	4	75	-71	25	97	-72	25	97	-72
6.3	Inkomensregelingen	24.401	38.286	-13.885	25.127	38.243	-13.115	25.677	40.098	-14.420
6.4	Begeleide participatie	2.458	13.367	-10.909	2.307	14.191	-11.885	2.158	14.081	-11.923
6.5	Arbeidsparticipatie	192	1.736	-1.544	103	1.391	-1.288	103	1.645	-1.542
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	27	3.382	-3.355	31	3.222	-3.192	31	3.227	-3.197
6.71a	Huishoudelijk hulp (WMO)	491	5.702	-5.211	-	-	-	-	-	-
6.71b	Begeleiding (WMO)	-	3.640	-3.640	-	-	-	-	-	-
6.71c	Dagbesteding (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)		78	-78	-	-	-	-	-	-
6.711	Huishoudelijk hulp (WMO)	-	-	-	643	5.631	-4.988	493	5.951	-5.458
6.712	Begeleiding (WMO)	-	-	-	-	3.127	-3.127	-	3.047	-3.047
6.713	Dagbesteding (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	680	-680
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-	-	-	151	-151	-	66	-66
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	-	600	-600	-	-	-	-	874	-874
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	-	17.993	-17.993	-	18.032	-18.032	-	21.394	-21.394
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	-	59	-59	-	-	-	-	66	-66
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	-	389	-389	-	-	-	-	441	-441
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	7.405	-7.405	-	7.834	-7.834	-	7.931	-7.931
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	201	-201	-	-	-	-	248	-248
6.791	PGB WMO	-	784	-784	-	1.006	-1.006	-	806	-806
6.792	PGB Jeugd	-	126	-126	-	110	-110	-	110	-110
6.811	Beschermd wonen (WMO)	2.127	1.570	557	1.226	1.226	-	1.226	1.226	-
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	246	1.133	-887	205	1.345	-1.140	555	1.695	-1.140
6.821	Jeugdbescherming	-	1.052	-1.052	-	1.208	-1.208	-	1.312	-1.312
###	Jeugdreclassering	-	291	-291	-	288	-288	-	406	-406
6.91	Coördinatie en beleid Wmo	-	289	-289	-	351	-351	-	351	-351
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	-	504	-504	-	552	-552	-	1.044	-1.044
	7. Volksgezondheid en milieu	**17.453**	**20.850**	**-3.397**	**14.368**	**18.863**	**-4.496**	**15.001**	**20.055**	**-5.054**
7.1	Volksgezondheid	1.243	3.485	-2.242	466	2.876	-2.410	466	2.896	-2.430
7.2	Riolering	5.146	3.965	1.181	4.917	3.682	1.235	4.917	3.682	1.235
7.3	Afval	7.787	6.342	1.445	7.887	6.207	1.681	8.147	6.467	1.681
7.4	Milieubeheer	2.869	5.990	-3.121	741	5.076	-4.335	1.114	5.988	-4.874
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	409	1.069	-660	357	1.023	-666	357	1.023	-666
	8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	**105.388**	**108.623**	**-3.235**	**143.532**	**148.919**	**-5.387**	**148.594**	**156.802**	**-8.208**
8.1	Ruimtelijke Ordening	470	3.072	-2.602	-	2.514	-2.514	-	3.880	-3.880
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	10.590	10.696	-106	9.373	9.388	-15	14.047	14.062	-15
8.3	Wonen en bouwen	94.328	94.855	-527	134.159	137.018	-2.859	134.547	138.860	-4.312
	Totaal	**374.212**	**366.903**	**7.310**	**389.237**	**384.373**	**4.864**	**428.374**	**431.606**	**-3.232**

Taakvelden(bedragen x € 1.000,-)		Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
	0. Bestuur en ondersteuning	**175.620**	**31.989**	**143.631**	**178.877**	**40.180**	**138.697**	**166.007**	**30.529**	**135.478**	**164.983**	**31.170**	**133.814**
0.1	Bestuur	-	3.262	-3.262	-	3.008	-3.008	-	3.010	-3.010	-	3.025	-3.025
0.2	Burgerzaken	933	2.029	-1.097	933	2.029	-1.097	933	2.029	-1.097	933	2.029	-1.097
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	284	328	-44	284	304	-20	284	407	-123	284	624	-340
0.4	Overhead	424	23.932	-23.508	2.824	29.907	-27.083	424	22.907	-22.483	424	23.034	-22.610
0.5	Treasury	3.207	45	3.162	408	45	363	2.377	333	2.044	1.313	507	805
0.61	OZB woningen	8.840	1.138	7.702	9.073	1.138	7.935	9.120	1.138	7.982	9.121	1.138	7.983
0.62	OZB niet-woningen	15.643	141	15.502	16.457	141	16.316	16.457	141	16.316	16.457	141	16.316
0.63	Parkeerbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.64	Belastingen overig	255	145	110	255	145	110	255	145	110	255	145	110
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	142.625	-	142.625	135.745	-	135.745	133.565	-	133.565	135.142	-	135.142
0.8	Overige baten en lasten	1	160	-159	1	220	-219	1	221	-220	1	220	-219
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-	14	-14	-	14	-14	-	14	-14	-	14	-14
0.10	Mutaties reserves	3.409	795	2.614	12.897	3.229	9.668	2.592	185	2.407	1.054	293	761
0.11	Resultaat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1. Veiligheid	**8.218**	**14.463**	**-6.245**	**7.767**	**13.989**	**-6.221**	**7.417**	**13.620**	**-6.203**	**7.247**	**13.451**	**-6.204**
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-	3.486	-3.486	-	3.461	-3.461	-	3.463	-3.463	-	3.464	-3.464
1.2	Openbare orde en veiligheid	8.218	10.977	-2.759	7.767	10.527	-2.760	7.417	10.157	-2.740	7.247	9.987	-2.740
	2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**3.565**	**17.440**	**-13.875**	**2.015**	**16.552**	**-14.537**	**2.015**	**18.412**	**-16.397**	**2.015**	**19.472**	**-17.457**
2.1	Verkeer en vervoer	3.296	16.839	-13.543	1.896	15.977	-14.081	1.896	17.720	-15.825	1.896	18.744	-16.848
2.2	Parkeren	2	139	-137	2	221	-219	2	286	-284	2	313	-311
2.3	Recreatieve havens	34	136	-103	34	146	-113	34	149	-115	34	165	-131
2.4	Economische havens en waterwegen	150	288	-138	-	138	-138	-	147	-147	-	151	-151
2.5	Openbaar vervoer	84	38	46	84	70	15	84	110	-26	84	99	-15
	3. Economie	**296**	**2.051**	**-1.756**	**296**	**2.059**	**-1.763**	**296**	**3.469**	**-3.174**	**296**	**2.110**	**-1.815**
3.1	Economische ontwikkeling	-	11	-11	-	11	-11	-	11	-11	-	11	-11
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	70	-70	-	70	-70	-	70	-70	-	70	-70
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	22	50	-28	22	50	-28	22	50	-28	22	50	-28
3.4	Economische promotie	274	1.920	-1.646	274	1.927	-1.653	274	3.338	-3.064	274	1.979	-1.705
	4. Onderwijs	**4.432**	**10.068**	**-5.636**	**3.968**	**13.189**	**-9.221**	**3.968**	**9.771**	**-5.803**	**3.968**	**9.917**	**-5.949**
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.2	Onderwijshuisvesting	1.206	4.592	-3.386	1.206	8.310	-7.104	1.206	4.892	-3.686	1.206	5.188	-3.982
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.226	5.476	-2.250	2.762	4.879	-2.117	2.762	4.879	-2.117	2.762	4.729	-1.967
	5. Sport, cultuur en recreatie	**1.179**	**20.021**	**-18.842**	**679**	**18.546**	**-17.867**	**679**	**19.602**	**-18.923**	**679**	**20.685**	**-20.006**
5.1	Sportbeleid en activering	-	557	-557	-	557	-557	-	557	-557	-	557	-557
5.2	Sportaccommodaties	431	4.621	-4.190	431	4.524	-4.093	431	4.711	-4.280	431	5.341	-4.910
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	2.398	-2.398	-	2.362	-2.362	-	3.221	-3.221	-	3.393	-3.393
5.4	Musea	77	335	-259	77	340	-264	77	384	-307	77	413	-336
5.5	Cultureel erfgoed	39	149	-109	39	217	-178	39	157	-117	39	213	-174
5.6	Media	80	1.381	-1.301	80	1.219	-1.139	80	1.219	-1.139	80	1.219	-1.139
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	552	10.580	-10.028	52	9.326	-9.275	52	9.353	-9.302	52	9.548	-9.497
	6. Sociaal domein	**38.009**	**124.146**	**-86.137**	**36.607**	**118.308**	**-81.701**	**36.638**	**115.494**	**-78.856**	**36.638**	**114.633**	**-77.995**
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	7.025	10.037	-3.012	5.778	8.410	-2.632	5.809	8.324	-2.516	5.809	8.373	-2.565
6.2	Wijkteams	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorziening WMO	-	3.439	-3.439	-	3.439	-3.439	-	3.439	-3.439	-	3.439	-3.439
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorziening Jeugd	32	3.889	-3.857	32	3.889	-3.857	32	3.889	-3.857	32	3.889	-3.857
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorziening Integraal	25	100	-75	25	100	-75	25	100	-75	25	100	-75
6.3	Inkomensregelingen	26.456	40.289	-13.833	26.312	39.899	-13.587	26.312	39.499	-13.187	26.312	39.499	-13.187
6.4	Begeleide participatie	2.186	13.187	-11.001	2.175	12.936	-10.761	2.175	13.817	-11.642	2.175	13.172	-10.997
6.5	Arbeidsparticipatie	100	1.464	-1.364	100	1.451	-1.351	100	1.451	-1.351	100	1.451	-1.351
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	34	3.483	-3.449	34	3.483	-3.449	34	3.483	-3.449	34	3.483	-3.449
6.71a	Huishoudelijk hulp (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.71b	Begeleiding (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.71c	Dagbesteding (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.711	Huishoudelijk hulp (WMO	493	5.692	-5.199	493	4.992	-4.499	493	2.001	-1.508	493	1.955	-1.462
6.712	Begeleiding (WMO)	-	3.116	-3.116	-	3.121	-3.121	-	3.122	-3.122	-	3.123	-3.123
6.713	Dagbesteding (WMO)	-	704	-704	-	704	-704	-	704	-704	-	704	-704
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	15	-15	-	15	-15	-	15	-15	-	15	-15
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.72b	Jeugdhulp behandeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.73a	Pleegzorg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.73b	Gezinsgericht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.74b	Jeugdhulop crisis/LTA/GGz-verblijf	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.74c	Gesloten plaatsing	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	-	874	-874	-	874	-874	-	874	-874	-	874	-874
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	-	22.064	-22.064	-	19.920	-19.920	-	19.788	-19.788	-	19.656	-19.656
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	-	66	-66	-	66	-66	-	66	-66	-	66	-66
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	-	441	-441	-	441	-441	-	441	-441	-	441	-441
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	7.909	-7.909	-	7.848	-7.848	-	7.775	-7.775	-	7.703	-7.703
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	248	-248	-	248	-248	-	248	-248	-	248	-248
6.791	PGB WMO	-	787	-787	-	787	-787	-	787	-787	-	787	-787
6.792	PGB Jeugd	-	110	-110	-	110	-110	-	110	-110	-	110	-110
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.811	Beschermd wonen (WMO)	1.400	1.400	-	1.400	1.400	-	1.400	1.400	-	1.400	1.400	-
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	260	2.046	-1.786	260	1.838	-1.578	260	1.838	-1.578	260	1.838	-1.578
6.82a	Jeugdbescherming	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.82b	Jeugdreclassering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6821	Jeugdbescherming	-	1.289	-1.289	-	1.284	-1.284	-	1.273	-1.273	-	1.262	-1.262
6822	Jeugdreclassering	-	401	-401	-	399	-399	-	395	-395	-	390	-390
6.91	Coördinatie en beleid Wmo	-	358	-358	-	358	-358	-	358	-358	-	358	-358
6.92	Beleid en coördinatie Jeugd	-	740	-740	-	299	-299	-	299	-299	-	299	-299
	7. Volksgezondheid en milieu	**14.177**	**18.921**	**-4.744**	**15.495**	**18.811**	**-3.316**	**16.145**	**19.376**	**-3.231**	**16.872**	**20.103**	**-3.231**
7.1	Volksgezondheid	236	2.700	-2.464	187	2.651	-2.464	187	2.651	-2.464	187	2.651	-2.464
7.2	Riolering	4.793	3.553	1.239	5.243	3.965	1.278	5.547	4.349	1.198	6.231	5.058	1.173
7.3	Afval	8.327	6.574	1.753	8.320	6.571	1.749	8.667	6.919	1.748	8.709	6.955	1.754
7.4	Milieubeheer	435	5.004	-4.569	1.358	4.527	-3.169	1.358	4.217	-2.860	1.358	4.218	-2.860
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	387	1.090	-703	387	1.107	-720	387	1.240	-854	387	1.221	-834
	8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	**36.184**	**42.486**	**-6.302**	**16.896**	**22.682**	**-5.786**	**11.596**	**17.537**	**-5.941**	**10.676**	**16.787**	**-6.112**
8.1	Ruimtelijke Ordening	-	2.853	-2.853	-	2.641	-2.641	-	2.642	-2.642	-	2.642	-2.642
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	7.552	7.567	-15	5.903	5.918	-15	2.553	2.588	-35	1.688	1.733	-45
8.3	Wonen en bouwen	28.632	32.067	-3.435	10.993	14.123	-3.130	9.043	12.308	-3.265	8.988	12.413	-3.425
	Totaal	**281.680**	**281.585**	**95**	**262.600**	**264.315**	**-1.715**	**244.762**	**247.811**	**-3.049**	**243.374**	**248.327**	**-4.954**

Incidentele baten en lasten per programma

Voor het begrijpen van de financiële situatie van onze gemeente is het maken van onderscheid tussen structurele en incidentele posten essentieel. Over het algemeen voeren we structurele taken uit met bijbehorende structurele kosten die in de begroting worden opgenomen. Structurele kosten vormen de norm, terwijl incidentele kosten uitzonderlijk zijn. Incidentele inkomsten en uitgaven zijn die posten die een eenmalige invloed hebben op het begrotingssaldo. In het bijgevoegde schema zijn de geschatte incidentele kosten en opbrengsten van aanzienlijke grootte per programma gesaldeerd weergegeven.

Overzicht incidentele baten en lasten (art. 19c en 23b BBV)

*(Bedragen * € 1.000)*

Incidentele lasten	2026	2027	2028	2029	2030
0) Bestuur en ondersteuning	-	207	-	-	-
Voorziening pensioen weth (010.0)		207			
1) Veiligheid	6.287	4.962	4.762	4.512	4.442
Lumpsum-bijdrage organisatie (120.08)	6.287	4.962	4.762	4.512	4.442
2) Verkeer, vervoer en waterstaat	2.555	3.155	1.405	1.350	1.350
Beweqwijzigingsborden (210.01)	55	55	55	-	-
PRJ Proceskosten Eemszijlen	650	150			
Projecten verkeer en vervoer (210.99)	1.650	2.750	1.350	1.350	1.350
KDN 2026 A.35 RVV Bebording	200	200			
3) Economie	-	-	-	1.375	-
Delfsail	-	-	-	1.375	-
4) Onderwijs	2.953	1.547	4.854	950	800
Projecten onderwijs en leerlingzaken	1.945	464	-	-	-
Afboeken boekwaarde VO school			3.904	-	
Aflossing lening NWB Campus EDC (t/m 2(	800	800	800	800	800
Programma scholentransitie (430.85)	150	150	150	150	
Leerlingenvervoer ISK (430.05)	57	133			
5) Sport, cultuur en recreatie	5.661	1.732	562	-	-
Projecten sportbel./ sportacc.	2.016	-	-	-	-
Projecten onenb.groen/ recreatie	1.500	500	-	-	-
Taalhuiscoordinator		120			
Onderhoud molen Adam (550.8)	250	-	-	-	
Landgoed Ekenstein (project)	150	150	150	-	-
DU bibliotheekwerk (560.01)	133	-	-	-	
Seizoensarbeid (570.01)	412	412	412	-	-
Baggerwerkzaamheden (570.09)	1.150	550	-	-	-
KDN 2026 A.32 Overname Campus Eemsd(	50				
6) Sociaal domein	11.919	8.606	5.261	4.673	4.613
Dorpsondersteuner/ vitale regio's (610.09)	71	-			
Huisvesting en leefgeld Oekrainers	1.029	768	588	589	589
Septembercirculaire 2025 vitale regio's	340	350			
Gratis openbaar vervoer (630.03)	-	360	400	-	-
Kansen voor kinderen (630.03)	124	137			
Jong Goud (project)	110	110	110	-	-
Meicirculaire 2025 Uitstel abonnementstar	707	700	-	-	-
PRJ Pact tegen de eenzaamheid	60	60	60	60	
PRJ Doorontwikkeling WO-bedrijf	286	100			
PRJ Aanwas huisvesting instroom	216	100			
PRJ Stelpost hervormingsagenda		251			
Project Hervormingsagenda	756	190	-	-	-
Projecten samenkracht/ wijkteams	7.899	5.336	4.103	4.024	4.024
Projecten armoede en minima	115	144	-	-	-

Incidentele lasten	2026	2027	2028	2029	2030
7) Volksgezondheid en milieu	706	-257	114	-201	42
Compensatie tarief riolering (720.01)	-306	-398	-278	-626	-384
Compensatie tarief afvalstoffen (730.02)	-203	-334	-334	-	-
PRJ uitvoeringskosten klimaatakkoord			300		
Projecten volksgezondheid	279	49	-	-	-
Projecten milieubeheer	936	425	425	425	425
8) Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en	147.157	34.064	14.286	8.858	7.993
Grondexploitaties (820.06)	14.047	7.552	5.903	2.553	1.688
Toezicht en handhaving verhuur (830.08)	150	150	-	-	-
T2 2025:Onderhoud Wijkstraat 36 Appinge	-				
PRJ Omgevingswet	1.365	200			
PRJ Vastgoedorganisatie	425	140			
PRJ projecten Centrum Zuid-Oost	195	128	128		
Projecten wonen en bouwen	130.975	25.894	8.255	6.305	6.305
9) Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-
xx					
10) Overhead	4.914	2.241	8.166	707	720
Digitalisering archieven (040.14)	300	300	-	-	-
Eemsdelta digitaal (040.04)	147	441	-	-	-
PRJ Huis van Cultuur en Bestuur	4.027	574	614	0	12
Afboeken boekwaarden gemeentehuizen			6.846	-	
Indexering verlofsparen/RVU (040.15)	54	220	-	-	-
Beveiliging gemeentehuis	95	-	-	-	-
Trainees project tot 2029	142	-	-	-	-
PRJ Voorber.Krediet Gemeentewerf (wijziqi	150	-	-	-	-
Doorbelasting investering en projecten	-	706	706	707	707
Reservemutaties	8.734	504	2.951	-	-
Programma 0	-	-	-	-	-
Programma 1	-	-	-	-	-
Programma 2	600	-	-	-	-
Programma 3	-	-	-	-	-
Programma 4	426	-	-	-	-
Programma 5	3.126	-	-	-	-
Programma 6	2.090	-	-	-	-
Programma 7	183	-	-	-	-
Programma 8	-	504	551	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	559	-	-	-	-
Overhead	1.751	-	2.400	-	-
Totaal incidentele lasten	**190.886**	**56.761**	**42.360**	**22.223**	**19.959**

(Bedragen * € 1.000)

Incidentele baten	2026	2027	2028	2029	2030
0) Bestuur en ondersteuning	-	-	-	-	-
xx					
1) Veiligheid	9.091	8.202	7.752	7.402	7.232
Lumpsum-bijdrage organisatie (120.08)	9.091	8.202	7.752	7.402	7.232
2) Verkeer, vervoer en waterstaat	1.650	2.750	1.350	1.350	1.350
Projecten verkeer en vervoer (210.99)	1.650	2.750	1.350	1.350	1.350
3) Economie	-	-	-	-	-
xx					
4) Onderwijs	3.594	2.238	1.774	1.774	1.774
Projecten onderw.bel. en leerlingzaken	1.945	464	-	-	-
Bijdrage scholenprogramma (balanspost 31	800	800	800	800	800
Programmagelden (regiobudget)	848	974	974	974	974
5) Sport, cultuur en recreatie	2.516	500	-	-	-
Projecten sportbel./ sportacc.	2.016	-	-	-	-
Projecten onenb.groen/ recreatie	1.500	500	-	-	-
6) Sociaal domein	9.276	6.263	4.706	4.738	4.738
COA locatie Zwet (610.01)	137	137	137	137	137
Huisvesting en leefgeld Oekrainers	1.029	768	588	589	589
Projecten armoede en minimabeleid	115	144	-	-	-
Projecten samenkracht/ wijkteams	7.789	5.214	3.981	4.012	4.012
BGW 1 Sociale Agenda Nij Begun-Welzijn o	206	-	-	-	-
7) Volksgezondheid en milieu	1.200	474	425	425	425
Projecten volksgezondheid	279	49	-	-	-
Projecten milieubeheer	921	425	425	425	425
8) Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en ste	144.729	33.154	13.866	8.566	7.645
Grondexploitaties (820.06)	14.047	7.552	5.903	2.553	1.688
Projecten wonen en bouwen	130.527	25.446	7.807	5.857	5.857
Extra inkomsten wisselwoning tm 2030	156	156	156	156	100
9) Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-
10) Overhead	-	-	2.400	-	-
Verkoop opbrengst gemeentehuizen ADL	-	-	2.400	-	-
Reservemutaties	27.280	2.941	12.429	2.124	586
Programma 0	-	-	-	-	-
Programma 1	-	25	-	-	-
Programma 2	1.377	22	33	-	-
Programma 3	20	-	-	1.375	-
Programma 4	858	283	3.904	150	-
Programma 5	4.799	962	412	-	-
Programma 6	3.070	755	795	175	-
Programma 7	553	252	300	-	-
Programma 8	3.458	628	139	425	586
Algemene dekkingsmiddelen	7.310	-	-	-	-
Overhead	5.835	15	6.846	-	-
Totaal incidentele baten	200.336	56.521	44.701	26.378	23.750
Totaal Incidenteel begroting	9.450	-240	2.342	4.155	3.791

Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (art. 19d en 23c BBV)

*(Bedragen * € 1.000)*

Structurele reservemutaties	2026	2027	2028	2029	2030
Toevoegingen					
Programma 0	-	-	-	-	-
Programma 1	-	-	-	-	-
Programma 2	-	-	-	-	-
Programma 3	75	75	75	75	75
Programma 4	-	-	-	-	-
Programma 5	36	36	36	36	36
Programma 6	-	-	-	-	-
Programma 7	-	-	-	-	-
Programma 8	-	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-
Overhead	158	180	168	75	183
Totaal	**268**	**291**	**278**	**185**	**293**
Onttrekkingen					
Programma 0	-	-	-	-	-
Programma 1	20	20	20	20	20
Programma 2	-	-	-	-	-
Programma 3	-	-	-	-	-
Programma 4	-	-	-	-	-
Programma 5	-	-	-	-	-
Programma 6	-	-	-	-	-
Programma 7	-	-	-	-	-
Programma 8	448	448	448	448	448
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-
Overhead	-	-	-	-	-
Totaal	**468**	**468**	**468**	**468**	**468**

Bepaling structurele begrotingssaldi

Er moet aangetoond worden dat de meerjarenraming voor 2027-2030, volgens de uitgangspunten en principes van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), structureel in evenwicht is. Dit houdt in dat structurele uitgaven door structurele inkomsten gedekt dienen te zijn. Als dit niet het geval is, lopen we een aanzienlijk risico op een structureel begrotingstekort.

*(Bedragen * € 1.000)*

Structureel begrotingssaldo	2027	2028	2029	2030
LASTEN				
Bruto lasten	281.585	264.315	247.811	248.327
Incidentele lasten	56.257	39.409	22.223	19.959
Incidentele toevoegingen reserves	504	2.951	-	-
Structurele lasten (a)	**224.824**	**221.955**	**225.588**	**228.368**
BATEN				
Bruto baten	281.680	262.600	244.762	243.374
Incidentele baten	53.581	32.272	24.254	23.164
Incidentele onttrekkingen reserves	2.941	12.429	2.124	586
Structurele baten (b)	**225.159**	**217.899**	**218.383**	**219.624**
Structureel begrotingssaldo (c=b-a)	334	-4.056	-7.205	-8.745

Een negatief saldo van incidentele baten en lasten betekent dat er meer incidentele lasten dan baten zijn, wat resulteert in een hoger structureel begrotingssaldo.

De prognose toont aan dat voor 2027 een positief structureel begrotingssaldo is voorzien en vanaf 2028 een negatief structureel begrotingssaldo.

Geprognotiseerde balans

	T-2	T-1	T	T+1	T+2	T+3	
							*(Bedragen * € 1.000)*
Activa	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2027**	**31-12-2028**	**31-12-2029**	**31-12-2030**	
(im) Materiële vaste activa	214.841	239.951	289.895	300.097	331.373	334.564	
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	3.654	3.654	3.654	3.654	3.654	3.654	
Financiële vaste activa: Leningen	-	-	-	-	-	-	
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	5.921	5.819	6.654	7.387	8.144	9.144	+
Totaal Vaste Activa	**224.416**	**249.424**	**300.203**	**311.138**	**343.171**	**347.362**	
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	6.044	-2.407	-344	2.715	3.654	4.694	
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	4.352	4.352	4.352	4.352	4.352	4.352	
Uitzettingen <1 jaar	186.719	155.730	87.025	35.986	25.685	15.102	
Liquide middelen	333	-	-	-	-	-	
Overlopende activa	31.178	31.178	31.178	31.178	31.178	31.178	+
Totaal Vlottende Activa	**228.626**	**188.853**	**122.211**	**74.231**	**64.869**	**55.326**	
Totaal Activa	**453.042**	**438.277**	**422.414**	**385.369**	**408.040**	**402.688**	
Passiva	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2027**	**31-12-2028**	**31-12-2029**	**31-12-2030**	
Eigen vermogen	67.910	56.317	53.703	44.035	41.628	40.867	
Reserve Winstsaldo	7.310	-	-	-	-	-	
Voorzieningen	24.224	21.156	18.507	16.050	17.036	15.525	
Vaste schuld	57.312	51.339	45.465	89.851	203.737	313.523	+
Totaal Vaste Passiva	**156.756**	**128.812**	**117.675**	**149.937**	**262.402**	**369.916**	
Vlottende schuld	18.305	18.305	18.305	18.305	18.305	18.305	
Liquide middelen		-	-	-	-	-	
Overlopende passiva	277.981	291.160	286.434	217.128	127.334	14.468	+
Totaal Vlottende Passiva	**296.286**	**309.465**	**304.739**	**235.433**	**145.639**	**32.773**	
Totaal Passiva	**453.042**	**438.277**	**422.414**	**385.369**	**408.040**	**402.688**	

Voor een betere schatting, beheersing en controle van het EMU-saldo is het landelijk vereist om een geprognosticeerde meerjarenbalans op te nemen bij de uiteenzetting van de financiële positie. Deze balans, die meerjarig is, biedt inzicht in de ontwikkeling van investeringen (zoals gebouwen, infrastructuur en riolering), het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte. De weergave van de geprognosticeerde balans dient overeen te komen en aansluiten met de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet even gedetailleerd te zijn. Dit om de suggestie van valse precisie te vermijden.

Overzicht investeringen

Het BBV schrijft voor dat bij de begrotingsraming voor het begrotingsjaar de financiële gevolgen van zowel het bestaande als het nieuwe beleid apart moeten worden beschouwd, met speciale aandacht voor investeringen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Investeringen met economisch nut zijn alle investeringen die bijdragen aan het verkrijgen van middelen of die verhandelbaar zijn, met uitzondering van investeringen in kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde.

*(Bedragen * € 1.000)*

Omschrijving	Afschr. Termijn	Bedrag Investering 2026	Bedrag Investering 2027	Bedrag Investering 2028	Bedrag Investering 2029	Bedrag Investering 2030	Dekking	Bijdragen van derden
Investeringen economisch nut								
Automatisering & systeembeheer	3-5 jr.	568	555	461	885	500	Dekking is begroting	
Tractie materieel	5-10 jr.	646	1.118	608	161	278	Dekking is begroting	
Speelvoorzieningen	15 jr.	293	267	267	243	150	Dekking is Maatregel 14	267
Subtotaal		1507	1940	1336	1289	928		267
Investeringen economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan wordengeheven								
Riolering en waterbeheer	50 jr.	3.860	3.743	2.067	2.067	2.067	Dekking is tarief rioolheffing	
Riolering en waterbeheer (sloop / nieuwbouw	50 jr.						Inpassings kosten	-
Begraafplaatsen	40 jr.	230	281	335	100	0	Dekking is begrafenis rechten	
Subtotaal		4089	4024	2402	2267	2067		-
Investeringen maatschappelijk nut								
Essentak	40 jr.	541	0	0	0	0	Dekking is begroting	
Grachten en vijvers	20 jr						Dekking is begroting	
Vervanging beschoeiingen	20-40 jr.	1.533	1.550	1.299	1.150	1.453	Dekking is begroting	
Groenbeheer	40 jr.	-	-	-	-	-	Dekking is begroting	
Groenbeheer (sloop / nieuwbouw en versterking)		0	-	-	-	-	Inpassings kosten	-
Openbare verlichting	20-40 jr.	391	391	391	391	391	Dekking is begroting	
Openbare ruimte sloop/nieuwbouw en verster	40-50 jr						Inpassings kosten	-
Kunstwerken	30-80 jr	2.400	3.234	3.080	2.945	2.884	Dekking is begroting	
Verhardingen uitbesteed werk	40-50 jr	4.189	2.566	2.531	2.359	2.860	Dekking is begroting	-
Subtotaal		9054	7741	7301	6845	7588		0
Investeringen financiële vaste activa								
Subtotaal		-	-	-	-	-		-
Totaal investeringen		14.650	13.705	11.039	10.301	10.583		267

De in de kolom voor 2027 getoonde investeringen betreffen de investeringskredieten die voor het jaar 2027 door u beschikbaar zijn gesteld.

Overzicht financieringsmiddelen

*(Bedragen * € 1.000)*

	2027	2028	2029	2030
Vaste activa:				
Mutatie				
Investeringen in economisch nut	5.697	3.471	3.213	2.845
Investeringen in maatschappelijk nut	8.008	7.568	7.088	7.738
Desinvesteringen	0	0	0	0
Afschrijving regulier	-10.546	-21.392	-10.022	-9.372
Totale mutatie in boekjaar	**3.892**	**-9.620**	**1.036**	**2.211**
Boekwaarde vaste activa	0	0	0	0
Boekwaarde investeringen incl gronden 1/1	296.656	318.043	338.482	340.457
Mutatie boekwaarde voorraad gronden	-	-	-	-
Mutatie boekwaarde Grondexploitatie	-9.505	3.059	939	1.041
Totaal boekwaarden (a)	**287.151**	**321.102**	**339.421**	**341.498**
Financieringsmiddelen:	0	0	0	0
Opgenomen geldleningen per 1/1	51.339	45.465	89.851	203.737
Rekening Courant	0	0	0	0
Reserves totaal	56.317	53.703	44.035	41.628
Voorzieningen per 1/1	21.156	18.507	16.050	17.036
Totaal financieringsmiddelen (b)	**128.812**	**117.675**	**149.936**	**262.401**
Financieringsoverschot 01-01 (b-a)	**-158.339**	**-203.427**	**-189.485**	**-79.097**

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat we in de komende jaren te maken krijgt met een negatief financieringsoverschot. Hierdoor is er noodzaak tot het aangaan van extra vaste geldleningen.

Overzicht reserves en voorzieningen

Aan de reservewijzigingen liggen raadsbesluiten en een consistente gedragslijn ten grondslag, hetzij bij de vaststelling van de oorspronkelijke begroting hetzij bij de tussenrapportages. De resultaten van de meerjarenbegroting worden in principe verrekend met de algemene reserve. U stemt expliciet in met de weergegeven toevoegingen en onttrekkingen middels de begrotingsgoedkeuring.

Het beleid met betrekking tot reserves en voorzieningen is vastgelegd in de nota 'Reserves en Voorzieningen 2021'. In het onderstaand overzicht worden de meerjarige wijzigingen van de reserves gespecificeerd. Vervolgens worden de reserves nader toegelicht.

Reserves

*(Bedragen * € 1.000)*

Naam reserve	Saldo 1-1-2027	Mutaties 2027	Saldo 31-12-2027	Mutaties 2028	Saldo 31-12-2028	Mutaties 2029	Saldo 31-12-2029	Mutaties 2030	Saldo 31-12-2030
Algemene reserve									
Algemene reserve	27.700	-360	27.700	-	27.700	-	27.700	-	27.700
Winstsaldo	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Egalisatiereserves									
Reserve vastgoed	32	-	32	-	32	-	32	-	32
Bestemmingsreserves									
Reserve Huis voor bestuur cultuur	6.293	-	6.293	-4.446	1.847	-	1.847	-	1.847
Reserve Stadsvisie	824	-	824	-	824	-	824	-	824
Reserve onderhoud gebouwen	1.410	720	2.130	754	2.884	-303	2.581	-357	2.224
Reserve huisvesting onderwijs	5.158	-283	4.875	-3.904	971	-150	821	-	821
Reserve bommenregeling	645	-20	625	-20	605	-20	585	-20	565
Reserve Delfsail	1.150	75	1.225	75	1.300	-1.300	-	75	75
Bijdrage FLO Veiligheidsregio Groningen	48	-	48	-	48	-	48	-	48
Reserve baggeren	550	-550	-	-	-	-	-	-	-
Reserve aardgasvrije wijken	599	-	599	-	599	-	599	-	599
Reserve Volkshuisvestingsfonds	2.532	-448	2.085	-448	1.637	-448	1.189	-448	741
Reserve Project Oude Schans	2.549	-10	2.540	-11	2.529	-11	2.518	-11	2.507
Projecten/verplichtingen	6.826	-2.098	4.727	-1.668	3.059	-175	2.884	-	2.884
Totaal	**56.317**	**2.974-**	**53.703**	**9.668-**	**44.035**	**2.407-**	**41.628**	**761-**	**40.867**

Toelichting reserves

Bedragen x € 1.000 Naam reserve	Saldo 31-12-2026	Doel van de reserve	Noodzakelijke omvang	Maximale omvang	Wijze en omvang stortingen	Wijze en omvang onttrekkingen	Looptijd
Algemene reserve	27.700	Het opvangen van onverwachte tegenvallers en fluctuaties in de exploitatie.	Conform weerstands-vermogen.	n.v.t.	Positieve rekeningsaldi en incidentele meevallers en baten.	Negatieve rekeningsaldi en incidentele lasten.	Doorlopend
Reserve vastgoed	32	Herontwikkeling in centrum/verkleinen winkelgebied en herhuisvesting ondernemers en bewoners.	in 2021 2,1 mln, daarna aflopend.	2,1 mln	Stortingen uit huurinkomsten Vennenflat.	Naar gelang kosten en conform jaarschijfritme.	Doorlopend
Egalisatiereserves	32						
Reserve Huis voor bestuur cultuur	6.293	Ter dekking van toekomstige investering van het Huis van Cultuur en bestuur	7,5 miljoen	7,5 miljoen	Eenmalige storting in 2024, 2025 en 2026	Op basis van projectplannen (nog in ontwikkeling)	Onbekend
Reserve onderhoud gebouwen	1.410	Het mogelijk maken van grootschalig onderhoud aan gebouwen.	Nog niet bekend.	Nog niet bekend.	Jaarlijkse storting, in de toekomst obv onderhoudsplan.	O.b.v. uitgaven, in de toekomst obv onderhoudsplan.	Doorlopend
Reserve huisvesting onderwijs	5.158	Ter dekking van toekomstige investeringen in de onderwijsgebouwen.	Nog niet bekend.	n.v.t.	Bijdragen van derden en batige saldi op de vaste lasten onderwijshuis-vesting.	bij in gebruik name van schoolgebouwen en ikc's en dekking kap.lasten.	Tot 2035 (mog. uitloop 2039)
Reserve bommenregeling	645	Het bekostigen van toekomstige opsporingen en het ruimen van explosieven.	n.v.t.	n.v.t.	Bijdragen van het rijk en minder uitgaven.	Bij het uitvoeren van werkzaamheden/declaraties van derden.	Doorlopend
Reserve Delfsail	1.150	Organiseren van het vijfjaarlijks evenement Delfsail.	Afhankelijk van toezegging van de gemeente voor de volgende editie.	Gelijk aan noodza-kelijke omvang.	Jaarlijks € 75.000. In 2026 is er incidenteel € 1 miljoen aan de reserve toegevoegd.	Onttrekking bij evenement	Doorlopend
Bijdrage FLO Veiligheidsregio Groningen	48	Bijdrage in de toekomstige bijdrage aan de Veiligheidsregio voor de FLO-kosten.	Oorspronkelijk 1,027 miljoen	n.v.t.	Geen.	Tot en met 2024 € 227.000 per jaar.	t/m 2024
Reserve baggeren	550	Laten uitvoeren van baggerprojecten.	Afhankelijk van planvorming en mogelijkheid om storting in reserve te doen.	3 miljoen	Twee stortingen per 5 jaar ten laste van voordelig saldo jaarrekening.	Op basis van uitvoeringsplan en opname in de begroting.	Doorlopend
Reserve Project Oude Schans	2.549	Aankoop van enkele panden aan de Oude Schans te Delfzijl	Nog niet bekend.	Nog niet bekend.	Eenmalige storting in 2024	Op basis van aankomen in deelgebied	Onbekend
Reserve aardgasvrije wijken	599	Verduurzamen en aardgasvrij maken van de gemeente.	Nog niet bekend.	n.v.t.	Middelen vanuit het rijk.	Naar gelang kosten en conform jaarschijfritme.	Onbekend
Reserve Stadsvisie	824	Het mogelijk maken van projecten op het gebied van centrumontwikkeling.	Nog niet bekend.	n.v.t.	De reserve is ontstaan door de opheffing van enkele reserves, waaronder grondexploitaties, bevolkingsontwikkeling, bovenwijkse voorzieningen, de Tip en stadsvernieuwing.	Op basis van projectplannen (nog in ontwikkeling)	Onbekend
Projecten/verplichtingen	6.826	Projecten worden vaak uitgevoerd over meerdere jaren, de overloop van het ene jaar naar het andere jaar verloopt via deze reserve.	Nog niet bekend.	n.v.t.	Jaarlijkse storting en onttrekkingen o.b.v. overschotten van lopende projecten.	Nader te bepalen.	Onbekend
Reserve Volkshuisvestingsfonds	2.532	Voor de confinanciering van het SPUK Volkshuisvestingsfonds	3,6 miljoen	3,6 miljoen	Storting in periode 2023 t/m 2025	Nader te bepalen.	t/m 2030
Bestemmingsreserves	28.585						
Totaal	56.317						

Voorzieningen

Het verschil tussen reserves en voorzieningen is significant omdat voorzieningen deel uitmaken van het vreemd vermogen, terwijl reserves tot het eigen vermogen behoren. Voorzieningen brengen verplichtingen met zich mee naar derden. Er is weinig tot geen keuzevrijheid over de aanwezigheid en omvang van voorzieningen. Het aanhouden van voorzieningen houdt in dat alle voorzienbare en kwantificeerbare risico's en verplichtingen gedekt zijn. De regels van het BBV spelen hierin een bepalende rol.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs te schatten is;

- bestaande risico's op de balansdatum ter zake van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie;
- de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven
- tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

In onderstaand overzicht worden de meerjarige wijzigingen van de voorzieningen gespecificeerd. Vervolgens worden de voorzieningen nader toegelicht.

*(Bedragen * € 1.000)*

Naam voorziening	Saldo 1-1-2027	Mutaties 2027	Saldo 31-12-2027	Mutaties 2028	Saldo 31-12-2028	Mutaties 2029	Saldo 31-12-2029	Mutaties 2030	Saldo 31-12-2030
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's									
Voorziening bezwaar- en beroepsprocedures OZB	2.561	-	2.561	-	2.561	-	2.561	-	2.561
Voorzieningen ter egalisering van kosten									
Voorziening Afstoffenheffing	667	-334	334	-334	-0	-	-0	-	-0
Voorziening rioolheffing	2.280	-993	1.287	-278	1.010	-626	384	-384	0
Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen, risico's									
Voorziening pensioenen bestuurders (APPA)	5.968	179	6.147	-75	6.072	-75	5.997	-75	5.922
Personele verplichtingen/Boventalligen	349	15	363	-	363	-	363	-	363
Voorziening onderhoud wegen	4.589	-1.555	3.035	-1.340	1.695	1.502	3.197	-468	2.730
Voorziening onderhoud kunstwerken	1.952	-167	1.785	-431	1.355	185	1.540	-585	955
Voorziening Verlofsparen	2.585	109	2.694	-	2.694	-	2.694	-	2.694
Voorziening RVU	205	96	301	-	301	-	301	-	301
Totaal	**21.156**	**-2.649**	**18.507**	**-2.456**	**16.050**	**986**	**17.036**	**-1.511**	**15.525**

Toelichting voorzieningen

Bedragen x € 1.000 Naam voorziening	Saldo 31-12-2026	Doel van de voorziening	Noodzakelijke omvang	Jaarlijkse storting	Wijze en omvang onttrekkingen	Looptijd
Voorziening bezwaar- en beroepsprocedures OZB	2.561	Deze voorziening is gevormd voor risico's terzake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen. Bij waardering voor onroerendzaakbelastingen is bezwaar aangetekend. Indien de rechter de belastingplichtige in het gelijk stelt kan hierdoor een verplichting ontstaan.	Berekening door het Noordelijk Belastingkantoor te Groningen op grond van waarderingen (WOZ) van de NAM objecten.	O.b.v. de berekening van het NBK.	Op het moment dat de Rechtbank uitspraak heeft gedaan en de zaak definitief is.	Tot en met de definitieve uitspraak van de Rechtbank.
Voorziening Afstoffenheffing	334	Een verplichte voorziening (BBV) om schommelingen in het tarief afvalstoffenheffing te voorkomen. Niet bestede middelen worden aan de voorziening toegevoegd.	n.v.t.	Variabel	Overschotten op afvalstoffenheffing worden gestort en tekorten worden onttrokken.	Doorlopend.
Voorziening rioolheffing	1.287	Een verplichte voorziening (BBV) om schommelingen in het tarief Rioolheffing te voorkomen. Niet bestede middelen worden aan de voorziening toegevoegd.	n.v.t.	Variabel	Overschotten op rioolheffing worden gestort en tekorten worden onttrokken.	Doorlopend.
Voorziening pensioenen bestuurders (APPA)	6.147	Voorziening (Algemene wet politieke ambtsdragers) t.b.v. ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor de (ex-) wethouders wordt gereserveerd.	Jaarlijks bepaald op basis van een actuariële berekening vastgesteld.	Afhankelijk van de rentestand en eventuele nieuwe en/of vervallen deelnemers.	Op basis van werkelijke uitbetalingen per jaar aan (partners van) oud-wethouders.	Doorlopend.
Personele verplichtingen/Boventalligen	363	De voorziening is ingesteld voor medewerkers die niet geplaatst zijn in het functieboek.	De omvang is afhankelijk van het aantal personeelsleden dat uitstroomt.	Afhankelijk van bijstelling van de verplichting	Ter dekking van ontstane verplichtingen.	Doorlopend.
Voorziening onderhoud wegen	3.035	Voor groot onderhoud aan wegen is een voorziening gevormd.	Jaarlijks bepaald op basis van een actuariële berekening vastgesteld.	Jaarlijks gelijkmatige storting	Conform beheerplan	2025-2028
Voorziening onderhoud kunstwerken	1.785	Voor groot onderhoud aan kunstwerken is een voorziening gevormd.	Jaarlijks bepaald op basis van een actuariële berekening vastgesteld.	Jaarlijks gelijkmatige storting	Conform beheerplan	2025-2028
Voorziening Verlofsparen	2.694	Reserveren van waarde gespaard uren verlof sparen.	Huidige omvang is noodzakelijk.	Afhankelijk van bijstelling van de verplichting	Ter dekking van ontstane verplichtingen.	Doorlopend.
Voorziening RVU	301	voorziening voor SW-medewerkers die vroegtijdig met pensioen gaan.	Jaarlijks bepaald op basis van een actuariële berekening vastgesteld.	Afhankelijk van bijstelling van de verplichting	Ter dekking van ontstane verplichtingen.	Doorlopend.
Totaal	**18.507**					

EMU saldo

*(Bedragen * € 1.000)*

				Meerjarig geprognosticeerd EMU-saldo				
				T-1	T	T+1	T+2	T+3
				31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
EMU-SALDO				-38.630	-57.270	-25.385	-33.636	-6.503
EMU-SALDO referentiewaarde				19.201	19.201	19.201	19.201	19.201
Verschil EMU-saldo & referentiewaarde				-57.831	-76.471	-44.586	-52.837	-25.704
Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekking en en leningen	-	-	-	-	-
		Vlottende activa	Uitzettingen	-102	835	733	757	1.000
			Uitzettingen	-30.989	-68.705	-51.039	-10.301	-10.583
			Liquide middelen	-333	-	-	-	-
			Overlopende activa	-	-	-	-	-
	Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	-5.973	-5.874	44.386	113.886	109.786
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	-	-	-	-	-
			Overlopende passiva	13.179	-4.726	-69.307	-89.794	-112.866
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa				-	-	-	-	-

Toelichting

Door Europese regelgeving is het toegestaan dat EU-lidstaten een begrotingstekort hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Dit maximale tekort van 3% wordt gedeeld door de Rijksoverheid en de decentrale overheden. De EMU-systematiek verschilt van het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat gemeenten gebruiken. Zo tellen investeringen niet mee in het baten- en lastenstelsel. De kapitaallasten worden van de investeringen meegenomen. Echter, investeringen binnen een jaar worden volledig meegerekend in het EMU-saldo. Dit betekent dat een gemeente met een sluitende begroting alsnog een negatief EMU-saldo kan vertonen.

Het berekend EMU-saldo voor Eemsdelta voor 2027 (jaar T) is nadelig. Er is sprake van een vorderingentekort.

Beleidsindicatoren

Gemeenten gebruiken op basis van het BBV-beleidsindicatoren om de maatschappelijke effecten in de programma's en bij de programmaverantwoording toe te lichten. De gegevens zijn afkomstig van de website www.waarstaatjegemeente.nl.

Progr.	Naam indicator	Eenheid	periode	Realisatie 25.000 t/m 50.000 inwoners	Realisatie Eemsdelta
1	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	2021/2025	9	11
1	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2025	1,2	1,8
1	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2025	3,2	4,8
1	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2025	1,1	1,0
1	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2025	4,0	4,9
3	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1000 inwoners (15 t/m 64 jaar)	2024	182,6	147,8
3	Functiemenging	%	2024	50,7	44,1
4	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2023	6,0	0,0
4	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2024	26	34
4	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2024	2,0	3,2
5	Niet-sporters	%	2024	44,7	56,4
6	Banen	Aantal per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	2024	744,8	687,3
6	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2023	1,0	2,0
6	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2024	4,0	9,0
6	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking tov de beroepsbevolking	2025	73,6	69,0
6	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2024	2,0	3,0

Progr.	Naam indicator	Eenheid	periode	Realisatie 25.000 t/m 50.000 inwoners	Realisatie Eemsdelta
6	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2025	189,3	337,0
6	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	2025	222,1	298,9
6	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	13,9	14,1
6	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	1,0	1,6
6	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2025	0,3	0,4
6	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2025	716	940
7	Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	2024	116	165
7	Hernieuwbare elektriciteit	%	2024	Geen data	207,1
8	Gemiddelde WOZ waarde	1.000 euro	2022/2026	438	278
8	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2024	7,2	25,8
8	Demografische druk	%	2026	81,0	84,6
8	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In euro's	2026	1001	940
8	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In euro's	2026	1095	1006

Aanvullende indicatoren

Omschrijving	Eenheid	2025	2026	2027	2028
Formatie	FTE per 1.000 inwoners	12,97	13,19	13,37	13,37
Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	11,68	12,53	12,70	12,70
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	1.387,09	1.510,62	1.596,17	1.683,90
Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen	8,66%	9,84%	7,68%	7,44%
Overhead	% van de totale lasten	7,69%	6,47%	8,38%	10,37%

Bijlagen

1. Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis	Afkorting	Betekenis
APV	Algemene Plaatselijke Verordening	MKB	Midden- en Kleinbedrijf
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	MOR	Meldingen Openbare Ruimte
AVE	Aanpak ter Voorkoming van Escalatie	NPG	Nationaal Programma Groningen
AZWA	Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord	NV	Naamloze Vennootschap
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording	OAB	Onderwijsachterstandenbeleid
BOR	Beheer Openbare Ruimte	OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties (Sport en Cultuur)	OOV	Openbare Orde en Veiligheid
CDA	Christen-Democratisch Appèl	OM	Openbaar Ministerie
DGI	Diversiteit, Gelijkwaardigheid en Inclusie	OV	Openbaar Vervoer
DMG	Discriminatie Meldpunt Groningen	PIT	Preventie- en Interventieteam
DOR	Digitaal Opkopers Register	PGB	Persoonsgebonden Budget
EDE	Eerlijk Democratisch Eemsdelta	PIP	Plan Inburgering en Participatie
EDR	Eems Dollard Regio	PO	Primair Onderwijs
EMU	Economische en Monetaire Unie	PRO	Progressief Nederland
ERL	Erfgoed, Ruimtelijke Kwaliteit en Landschap	PVT	Participatieverklaringstraject
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord	RIEC	Regionaal Informatie- en Expertisecentrum
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst	RJO	Risico Jongeren Overleg
GGZ	Gemeenschappelijke Regeling	RuG	Rijksuniversiteit Groningen
HBO	Hoger Beroepsonderwijs	SEO	Stimulering Europees Onderzoek
HGKM	Huiselijk Geweld en Kindermishandeling	SLT	Stevig Lokaal Team
HLO	Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg	SMW	Schoolmaatschappelijk Werk
IBO	Interdepartementaal Beleidsonderzoek	SP	Socialistische Partij
IDO	Informatiepunt Digitale Overheid	SPUK	Specifieke Uitkering
IHP	Integraal Huisvestingsplan	TOP	Toeristisch Overstappunt
IZA	Integraal Zorgakkoord	UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
IVAK	Instituut voor VAKeducatie (regionale cultuurorganisatie)	VKB	Volkskredietbank
IVB	Integraal Veiligheidsbeleid	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Afkorting	Betekenis	Afkorting	Betekenis
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze Werknemers	VNG	Verslavingszorg Noord Nederland
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Zelfstandigen	VO	Voortgezet Onderwijs
JOE	Jong Eemsdelta	VTE	Vrijetijdseconomie
JTF	Just Transition Fund	VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
KMAR	Koninklijke Marechaussee	VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
LHBTI(+/QA+)	Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel, Transgender, Intersekse (+ Queer/Questioning, Aseksueel e.a.)	WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
MAP	Module Arbeidsmarkt en Participatie	Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs	WOO	Wet open overheid
MDO	Multidisciplinair Overleg	WPG	Wet politiegegevens
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport	WSW	Wet sociale werkvoorziening

2. Berekening algemene uitkering gemeentefonds

Opgave berekening

Gemeente:	Eemsdelta
Opgave:	Septembercirculaire 2026 (o.b.v. eigen basiseenheden/-waarden)
Circulaire:	Septembercirculaire 2026 (nr. 2026 - 0000488267)
Jaar:	2027
Uitkeringsfactor:	Constante prijzen
	47:01,6
Uitgezette maatstaven:	maatstafnummers: 0, 3i, 6a, 6b, 6c, 7c, 7d, 7e, 7f, 7g, 7h, 7i, 7j, 7k, 7l, 8c, 11b, 11c, 27b, 27c, 32b, 40, 41, 351
Uitgezette maatstaven met niet-0 waarden:	geen
Datum afgerond:	17-9-2026
Eigen toelichting:	
Datum rapport:	17-9-2026 11:32

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven

Maatstaf	Berekende Aantallen	Gewicht / %	Uitkering
1g-2 OZB-waarde niet-woningen eigenaren	10.976.000,00	-0,3409	-3.741.718,40
1h-2 OZB-waarde niet-woningen gebruikers	10.976.000,00	-0,2401	-2.635.337,60
1a OZB-waarde woningen eigenaren	50.741.600,00	-0,0842	-4.272.442,72
Subtotaal			**-10.649.498,72**

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is

Maatstaf	Berekende Aantallen	Gewicht	Bedrag in basis
8a-3 Bijstandsontvangers	1.237,67	5.149,44	6.373.290,24
2 Inwoners	44.800,00	378,01	16.934.848,00
7c-5 Huishoudens met een laag inkomen met drempel	5.702,47	3.946,33	22.503.815,28
12b-2 Inwoners met een migratieachtergrond	4.806,00	386,3	1.856.557,80
3c Eenpersoonshuishoudens	8.231,00	172,79	1.422.234,49
8b Loonkostensubsidie	165	5.149,44	849.657,60
4a Inwoners: jongeren jonger dan 18 jaar	7.479,00	585,49	4.378.879,71
8f-2 Doelgroepenregister gemeentelijke doelgroep	580	1.041,49	604.064,20
5d-2 Inwoners 75+ met drempel	3.113,00	1.375,07	4.280.592,91
7m-2 Laag opleidingsniveau met drempel	6.130,00	274,09	1.680.171,70
14a-2 Lokale centrumfunctie (max 20km)	43.760,00	10,86	475.233,60
14b-2 Regionale centrumfunctie (max 60km)	31.020,00	159,77	4.956.065,40
14c-2 Landelijke centrumfunctie	28.880,00	45,41	1.311.440,80
15e Leerlingen VO	1.333,60	385,05	513.502,68
15d Leerlingen (V)SO	717,78	528,86	379.605,13
15h-3 Onderwijsachterstand	3.010,98	150,84	454.176,77
38 Bedrijven	4.430,00	134,78	597.075,40
30 Bewoonde oorden met historische kernen	2.216,00	79,48	176.127,68
29 Bewoonde oorden 1930	2.847,00	43,04	122.534,88
27a Oppervlakte historische kern 5 - 40 hectare	15	33.902,83	508.542,45
36 Meerkernigheid	29	117.044,73	3.394.297,17
36a Kernen met 500 of meer adressen	5	75.166,66	375.833,30
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	7.606,48	31,4	238.843,47
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	18.646,03	13,42	250.229,73
32b-2 Omgevingsadressendichtheid (oad)	17.131,32	85,78	1.469.524,37
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	241,57	2.935,95	709.237,44
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	353,32	10.743,51	3.795.896,95
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	203	8.036,06	1.631.320,18
22a Oppervlakte bebouwing woonkernen	292	6.931,81	2.024.088,52
19 Oppervlakte binnenwater	704	126,1	88.774,40
20 Oppervlakte buitenwater	8.900,00	39,89	355.021,00
16 Oppervlakte land	26.824,00	39,25	1.052.842,00
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	31.920,56	25,72	820.996,80
24b-2 Woonruimten	24.231,00	11,61	281.321,91
25b-2 Woonruimten * bodemfactor woonkernen	29.319,51	52,99	1.553.640,83
39 Vast bedrag	1	986.539,44	986.539,44
Subtotaal			**89.406.824,25**

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)

Uitkeringsfactor	1,554
Subtotaal (B x C (=uf))	**138.938.204,88**

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is

Maatstaf	Berekende Aantallen	Uitkering
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (DU)	429.516,00	429.516,00
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	92.691,00	92.691,00
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	309.298,00	309.298,00
260 Participatie (IU)	10.229.822,00	10.229.822,00
274 Jeugdhulp kinderen in een AZC (DU)	50.643,00	50.643,00
350 Bibliotheekmiddelen (DU)	136.780,00	136.780,00
393 Versterking omgevingsveiligheidsdiensten (DU)	29.169,00	29.169,00
421 Extra capaciteit BOA's (DU)	36.821,00	36.821,00
435 Antidiscriminatie voorzieningen (DU)	6.206,00	6.206,00
441 Wet betaalbare huur (DU)	24.960,00	24.960,00
478 Impulsbudget sociale infrastructuur (DU)	121.667,26	121.667,26
487 Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (DU)	1.710.294,00	1.710.294,00
491 Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR) (DU)	339.500,00	339.500,00
492 Overheidsbrede Dienstverlening (DU)	46.913,00	46.913,00
525 IBO problematische schulden (DU)	67.596,00	67.596,00
526 Re-integratiedienstverlening gericht op jongeren (DU)	31.935,00	31.935,00
Subtotaal		**13.663.811,26**

Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker

Aanvullingen van de gebruiker	Opgave	Uitkering
Gemeenteposten:		
Ruimte BTW compensatiefonds 2023 (me circ 2024)		621.700,00
Subtotaal		**621.700,00**

Totaal uitkering 2027: 142.574.217,42

3. Overzicht begrotingssubsidies

Omschrijving	Subsidie
Adviesgroep Beperkingen Eemsdelta (ABE)	€ 9.300
Alzheimer café Eemsdelta	€ 1.900
Stichting Oude Groninger Kerken — Carillonfonds Middelstum (Hemony-beiaard)	€ 4.200
De Rijdende Popschool	€ 18.400
Stichting Discriminatie Meldpunt Groningen (DMG)	€ 58.200
Stichting Gemaal Cremer	€ 14.100
Stichting Halt	€ 31.600
Stichting Landelijke Instelling voor Maatschappelijke Ondersteuning en Rehabilitatie (LIMOR)	€ 105.800
Stichting Omroep Eemsdelta	€ 41.400
Marketing Eemsdelta	€ 163.800
Stichting Museum Stad Appingedam	€ 68.600
Stichting Muzeeaquarium Delfzijl	€ 154.300
Stichting de Noordelijke Kunsthof	€ 10.300
Koninklijke Zeil- en Roeivereniging "Neptunus" (K.Z.R.V.N.) - Pinksterfeesten Delfzijl	€ 39.000
Stichting Slachtofferhulp Nederland	€ 18.400
Stichting Activiteiten Stad Appingedam (SASA)	€ 15.400
Stichting Bie Daip	€ 27.400
Stichting Theater & Congrescentrum De Molenberg	€ 707.000
Stichting Cultureel Erfgoed gemeente Delfzijl	€ 3.000
Stichting Culturele Raad Middelstum	€ 2.100
Stichting Eurocup Evenementen Delfzijl	€ 15.200
Stichting Groningen Hartveilig	€ 5.800
Stichting Havendagen Delfzijl incl. Deltapop	€ 22.400
Stichting IVAK	€ 555.200
Stichting Muziekfestival Delfzijl	€ 22.400
Stichting Present Noord-Groningen	€ 15.900
Stichting Promotie Eemsdelta	€ 10.300
Stichting Zoutwaterbad KP Zijl	€ 9.900
Stichting Zwembad Middelstum	€ 12.100
Stichting Feestweek Middelstum - Sunsation	€ 10.300
Stichting Terug naar het Begin	€ 22.400
Stichting Verslavingszorg Noord-Nederland (VNN)	€ 75.100
Stichting Elker — JongerenWAD	€ 79.600
Totaal Begrotingssubsidie	**€ 2.350.800**